משניות

לתלמידים

ספר ראשון

מסכתות:

בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא,

מנקד ומסמן בסמני ההפסק ומבואר באור קל קצר ומספיק.

על ידי

ל. חזן.

הוצאת:

סטאר היברו בוק קאמפאני

18 ארטשארד סטריט, ניו-יארק

תרפ"ז

Printed in the United States of America

הקדמה

ספר ה„משניות" היה עד כה כספר החתום גם לאלה, שידעו את השפה העברית, אלא שלא בלו רוב ימי ילדותם בבית־המדרש ובישיבה. טעם הדבר מובן וידוע לכל. באופן כזה נשארו הרבה סגולותינו ספונות מן העין ולא נודעו לבני הדור החדש, גם לאלה שעברו על כל התנ"ך ויש להם גם ידיעה באגדות התלמוד. גם אנשים רבים שאינם צעירים, שהיו חפצים לקבל מושג מה„משניות" והענינים הבאים בו, לא יכלו להתגבר על כל המכשולים, הנמצאים על הדרך הזה, והיו מוכרחים לעזוב את רעיונם.

ספר ה„משניות", שאני נותן בזה לפני הקהל, בא למלא חסרון זה בספרותנו. בהיותו מנוקד ומוגה ומסומן בסימני־ההפסק ומבואר בשפה קלה ומדויקת באור קצר, מספיק ומובן, הרי הוא גלוי לכל אלה, שמובנה להם השפה העברית. באופן כזה יוכל ספר ה„משניות" (אחרי השמטות קצרות שיהיה על המורה להשמיט) להיות ספר־למוד לתלמידים השומעים תורה מפי רבם וגם לגדולים.

ידיעת ה„משניות" תפתח את שכלם של התלמידים, תעמיק את ידיעותיהם וגם תעשיר את שפתם העברית. לגדולים תתן את היכולת לדעת את חקי ישראל ואת המרגליות הצפונות בתורתו שבעל פה.

בחרתי בסדר „נזיקין" ובפרט בשלש ה„בבות" לתתן בראשונה לפני הקהל, מפני שאין לך מקצוע יותר מחכים מהסדר הזה והמסכתות האלו. יתר המסכתות והסדרים יצאו לאור כסדרן.

מקוה אני, כי עבודתי זאת תמצא חן בעיני מביני דבר.

אַרְבָּעָה

אֲבוֹת נְזִיקִין: הַשּׁוֹר וְהַבּוֹר וְהַמַּבְעֶה וְהַהֶבְעֵר. לֹא הֲרֵי הַשּׁוֹר כַּהֲרֵי הַמַּבְעֶה וְלֹא הֲרֵי הַמַּבְעֶה כַּהֲרֵי הַשּׁוֹר. וְלֹא זֶה וָזֶה, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן רוּחַ חַיִּים, כַּהֲרֵי הָאֵשׁ שֶׁאֵין בָּהּ רוּחַ חַיִּים. וְלֹא זֶה וָזֶה, שֶׁדַּרְכָּן לֵילֵךְ וּלְהַזִּיק, כַּהֲרֵי הַבּוֹר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ

משנה ברורה

אַרְבָּעָה אֲבוֹת נְזִיקִין—כל הַנְּזָקִין (הַהֶפְסֵדִים), שאדם גורם לחברו, נחלקים לארבעה אֳפָנִים (אָבוֹת). **הַשּׁוֹר**—האֹפֶן האחד הוא: כל הֶיזֵק, שגורם השור (הבהמה) ברגלו, בגופו, בשערו ובמַשָּׂא שעליו, בדרך הִלוּכוֹ בלי כַּוָּנָה לְהַזִּיק. **הַבּוֹר**—האֹפֶן השני הוא: הַנְּזָקִים, שאדם גורם בחָפרו בור, במקום שיש לאחרים רשות לעבור שם, בהַנִּיחוֹ שם אבן, סכין וְכַדּוֹמֶה, בשָׁפכו שם מים, ובאה בהֶמתו של חברו וניזוקה. **הַמַּבְעֶה**—האֹפֶן השלישי הוא: הנֶּזֶק, שגורמת הבהמה של האדם, באָכלה פֵּרוֹת של חברו ברשותו, או כל הֶיזֵק שיש לה ממנו הֲנָאָה בַּהֲזִיקָהּ. מַבְעֶה. -- מְגַלֶּה, לפי שכאשר הבהמה אוכלת, היא מגלה שִׁנֶּיהָ. **וְהַהֶבְעֵר**—האוֹפֶן הרביעי הוא: אדם שהניח אֵשׁ ברשותו ויצאה האש ואכלה את קִנְיָנָיו של אחר, וכל הדומה לזה. **לֹא הֲרֵי הַשּׁוֹר**—הנזָקים שבאופן הראשון (שור) אינם דומים לְנֶזֶק שבאופן השלישי (מַבעה), מפני שהראשונים מצויים תמיד, שנעשים בדרך הִלּוּכָהּ של הבהמה ויש להם צַד חָמוּר, והאחרונים אינם מצויים כל כך. **וְלֹא הֲרֵי הַמַּבְעֶה**—הנֶּזֶק שבאופן „מבעה" אינם דומים לנזקין שבאופן „שור" כי יש להם צד חמור אחר: יש להם הנאה בשעה שהם מַזִּיקִין. ולא זה וזה שיש בהן רוח חיים. המזיקין שבאופנים „שור" ו„מבעה" יש בהם רוח חיים, אבל המזיקין שבאופן „אש" (הבער) אין בהם רוח חיים, שהאיש רק מֵנִיחַ את האש, והרוח באה ונושאה אותה והיא אוכלת. ולא זה וזה. **שֶׁדַּרְכָּן לֵילֵךְ וּלְהַזִּיק**—המַזיקים שבאופנים

שור

לֵילֵךְ וּלְהַזִּיק. הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן שֶׁדַּרְכָּן לְהַזִּיק וּשְׁמִירָתָן עָלֶיךָ. וּכְשֶׁהִזִּיק, חָב הַמַּזִּיק לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי נֶזֶק בְּמֵיטַב הָאָרֶץ. ב כָּל שֶׁחַבְתִּי בִּשְׁמִירָתוֹ, הִכְשַׁרְתִּי אֶת נִזְקוֹ. הִכְשַׁרְתִּי בְּמִקְצָת נִזְקוֹ, חַבְתִּי בְתַשְׁלוּמִין כְּהֶכְשֵׁר כָּל נִזְקוֹ. נְכָסִים שֶׁאֵין בָּהֶם מְעִילָה, נְכָסִים שֶׁל בְּנֵי בְרִית, נְכָסִים הַמְּיוּחָדִים, וּבְכָל מָקוֹם. חוּץ מֵרְשׁוּת הַמְּיוּחֶדֶת לְמַזִּיק

משנה ברורה

„שור", „מבעה" וה„בער" הולכים אל הדבר הניזק, אבל באופן „בור" הדבר הניזק בא בעצמו אל המזיק אותו. הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן — בכל ארבעת האופנים יש צד אחד שָׁוֶה: כֻּלָּם גורמים הֶפְסֵד לקִנְיָנָיו של אחרים. וּשְׁמִירָתָן עָלֶיךָ — בעל הבהמה, האש והבור צריך לשמור אותם, כי לא יֻזַּק בהם איש. חַב — חַיָּב, צָרִיךְ. בְּמֵיטַב הָאָרֶץ — אם אין לו כסף לשלם בעד ההיזק וחפץ הוא לשלם לניזָק בקַרְקַע, צריך הוא לתת לו קַרְקַע טובה, שיוכל תמיד להשיג לה קונה.

ב) כָּל שֶׁחַבְתִּי בִּשְׁמִירָתוֹ — אם יש לי דבר שיכֹל לִגרום לחברי הֶזֵּק, אני חַיָּב לשמור אותו, ואם לא שמרתי אותו והדבר ההוא יצא והזיק, יִקָּרֵא זה כי אני הכשרתי = גָרמתי את הֶהֵזֶק, ואני צריך לשלם. הִכְשַׁרְתִּי בְּמִקְצַת נִזְקוֹ — אם גם גרמתי מעט, למשל, ששמרתי את בהמתי, אבל לא כָּרָאוּי, אני חיב לשַׁלם. נְכָסִים שֶׁאֵין בָּהֶם מְעִילָה — אני חיב לשלם אם גרמתי היזק לקנינים של החבר, אבל לא אם גרמתי היזק לקנינים של בית=המקדש, למשל, אם שורי המית שור, שהפרישו אותו לקרבן. מְעִילָה — אם איש אכל מן הַקֳּדָשִׁים הוא חיב להביא קרבן. על מְעִילָתוֹ — חטאו. נְכָסִים — קִנְיָנִים של בני בְרִית. אני חיב לשלם אם גָרמתי הֶיזק לקנינים של יהודי, בן = ברית, אבל לא אם גרמתי היזק לקנינים של עובד אלילים. הַמְּיוּחָדִים — שיש להם בַּעַל, אדון. וזה גם הטעם שהוא איננו צריך לשלם, אם הזיק קניני בית = המקדש. בְּכָל מָקוֹם. בכל מקום שבהמתי או אִשִּׁי או בורי הזיקו אני צריך לשלם. הַמְּיוּחֶדֶת לְמַזִּיק — של המזיק, למשל,

אם

וּרְשׁוּת הַנִּיזָּק וְהַמַּזִּיק. וּכְשֶׁהִזִּיק חַב הַמַּזִּיק לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי נֶזֶק בְּמֵיטַב הָאָרֶץ. **ג** שׁוּם כֶּסֶף, וְשָׁוֶה כֶסֶף, בִּפְנֵי בֵית דִּין, וְעַל פִּי עֵדִים בְּנֵי חוֹרִין וּבְנֵי בְרִית, וְהַנָּשִׁים בִּכְלַל הַנֶּזֶק, וְהַנִּיזָּק וְהַמַּזִּיק בְּתַשְׁלוּמִין. **ד** חֲמִשָּׁה תַמִּין וַחֲמִשָּׁה מוּעָדִין: הַבְּהֵמָה אֵינָהּ מוּעֶדֶת לֹא לִיגַּח וְלֹא לִיגּוֹף וְלֹא לִישׁוֹךְ וְלֹא לִרְבּוֹץ וְלֹא לִבְעוֹט, הַשֵּׁן מוּעֶדֶת לֶאֱכוֹל אֶת הָרָאוּי לָהּ, הָרֶגֶל מוּעֶדֶת לְשַׁבֵּר בְּדֶרֶךְ הִלּוּכָהּ, וְשׁוֹר

משנה ברורה

אם שורו של אחר בא לחצרי ושורי הזיק אותו אינני צריך לשלם, כי לא היה לו לבוא אל חצרי. **וּרְשׁוּת הַנִּיזָּק וְהַמַּזִּיק.** שיש לשניהם רשות להיות שם.

ג) **שׁוּם כסף** — צריך לשום את ההזיק שגרם לחברו, לדעת כמה הזיק. **שָׁוֶה כֶסֶף** — המזיק צריך לשלם כסף או יכול לתת לניזק חלקת-אדמה או כלים בשויו של ההיזק. **בפני בֵית דִּין** — השומא והתשלומין צריכים להיות בפני בית-דין, שופטים. **על פִּי עֵדִים** — העדים, המעידים כי גרם הזיק לחברו, צריכים להיות לא עבדים ולא עובדי אלילים, שפסולים הם לעדות. **והנשים בכלל הנֶזק** — אם הזיקו את אשה או אשה הזיקה את מי, הדין כמו שהזיק או הֻזק גבר. **והניזק והמזיק בתשלומין** — הניזק והמזיק שניהם סובלין: המזיק צריך לשלם את ההזק, והניזק סובל אם הופחת הדבר הניזוק משעת ההיזק עד שעת התביעה בדין.

ד) **תַּמִּין** — שאינם רגילים להזיק, ואם הזיקו הם משלמים רק חצי הנזק. **מוּעָדִין** — הרגילים להזיק, ואם הזיקו משלמים בעד כל הנזק. **אינה מוּעֶדֶת.** אינה רגילה ומשלמת חצי נזק. **לִיגַּח** — להמית או להזיק בהמה בנגיחת הקרנים. **לִיגּוֹף** — להמית או להזיק בדחיפת הגוף. **לִישׁוֹךְ** — לנשוך ולגרום היזק בשנים. **לִרְבּוֹץ** — על כלים, למשל, ולשברן. **לבעוט** — ברגלים, בכונה לשבר. **מועד** — רגיל להזיק ומשלם נזק שלם. **הָרָאוּי לה** — פרות. **בדרך הלוכה** — בלי כונה לשבר. **וְשׁוֹר**

המועד

הַמּוּעָד וְשׁוֹר הַמַּזִּיק בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק, וְהָאָדָם. הַזְּאֵב וְהָאֲרִי וְהַדֹּב וְהַנָּמֵר וְהַבַּרְדְּלָס וְהַנָּחָשׁ הֲרֵי אֵלּוּ מוּעָדִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בִּזְמַן שֶׁהֵן בְּנֵי־תַרְבּוּת אֵינָן מוּעָדִין, וְהַנָּחָשׁ מוּעָד לְעוֹלָם. מַה בֵּין תָּם לְמוּעָד? אֶלָּא שֶׁהַתָּם מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק מִגּוּפוֹ וּמוּעָד מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם מִן הָעֲלִיָּה.

פרק ב.

כֵּיצַד הָרֶגֶל מוּעֶדֶת? לְשַׁבֵּר בְּדֶרֶךְ הִלּוּכָהּ. הַבְּהֵמָה מוּעֶדֶת לְהַלֵּךְ כְּדַרְכָּהּ וּלְשַׁבֵּר. הָיְתָה מְבַעֶטֶת אוֹ שֶׁהָיוּ צְרוֹרוֹת מְנַתְּזִין מִתַּחַת רַגְלֶיהָ וְשָׁבְרָה אֶת הַכֵּלִים מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. דָּרְסָה עַל הַכְּלִי וְשִׁבְּרַתּוּ וְנָפַל עַל כְּלִי וּשְׁבָרוֹ – עַל הָרִאשׁוֹן מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם וְעַל הָאַחֲרוֹן מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק.

משנה ברורה

המועד — וחמשה ה„תמין" שהזיקו בפעם השלישית נקראים „מוּעָדִין" רְגִילִים, ומשלמים את כל הנֵזק. ברשות הַנִּזָּק — אם בא שור המזיק אל רשות — חצר הניזק והִזִּיקוֹ, משלם אפילו בדברים שאינם רגִילים נֶזֶק שלם בפעם הראשונה. והאדם — האדם משלם תמיד נֶזק שלם, בעד הֶהֱזֵּיק שעשה בידיו. בַּרְדְּלָס — שם חיה רעה. בני תַרבּות — מְגֻדָּלִים בבית בֵּין אנשים. והנָחש מוּעָד — שאי אפשר לְהָסִיר את טִבעו הרעה. מגופו — מוכרים את הבהמה המזיקה ונותנים חצי הנֵזק לנִיזָק מן הכסף. מן העֲלִיָּה — מן המעולֶה, הטוב בכל אשר יש לַמזיק.

פרק ב כֵּיצַד הרגל מועדת? איזה הֶזֵּיק דרכה של בהמה לגרום ברגלה? כיצד — איך, בַּמה. בדרך הלוכה — בלי כַּוָּנה לְהַזִּיק. וּלְשַׁבֵּר — בגופה, בִּשְׂעָרָהּ או בְּמַשָּׂא שעליה. מבעטת — כַּוָּנתה להזיק ומשלמת חצי נזק, שאינה רגילה. צרורות מְנַתְּזִין — אף שהיא רגילָה בזה, משלם רק חצי נזק. צרורות — גזרי עצים. דרסה — רמסה. על הראשון —

הַתַּרְנְגוֹלִים מוּעָדִין לְהַלֵּךְ כְּדַרְכָּן וּלְשַׁבֵּר. הָיָה דְּלִיל קָשׁוּר בְּרַגְלָיו אוֹ שֶׁהָיָה מְהַדֵּס וּמְשַׁבֵּר אֶת הַכֵּלִים מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. ב כֵּיצַד הַשֵּׁן מוּעֶדֶת? לֶאֱכוֹל אֶת הָרָאוּי לָהּ. הַבְּהֵמָה מוּעֶדֶת לֶאֱכוֹל פֵּרוֹת וִירָקוֹת. אָכְלָה כְסוּת אוֹ כֵלִים מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק, אֲבָל בִּרְשׁוּת הָרַבִּים פָּטוּר. אִם נֶהֱנֵית, מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁנֶּהֱנֵית. כֵּיצַד מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁנֶּהֱנֵית? אָכְלָה מִתּוֹךְ הָרְחָבָה מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁנֶּהֱנֵית, מִצִּדֵּי הָרְחָבָה מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיקָה; מִפֶּתַח הֶחָנוּת מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁנֶּהֱנֵית, מִתּוֹךְ הֶחָנוּת מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיקָה: ג הַכֶּלֶב וְהַגְּדִי שֶׁקָּפְצוּ מֵרֹאשׁ הַגַּג וְשָׁבְרוּ אֶת הַכֵּלִים – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מוּעָדִין. הַכֶּלֶב שֶׁנָּטַל חֲרָרָה וְהָלַךְ לְגָדִישׁ, אָכַל הַחֲרָרָה וְהִדְלִיק הַגָּדִישׁ – עַל הַחֲרָרָה מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם, וְעַל הַגָּדִישׁ מְשַׁלֵּם

משנה ברורה

משלם נזק שלם. שזה רָגִיל להיות. ועל האחרון חֲצִי נזק, שזה אינו רגיל להיות.
דְּלִיל — דבר הנקשר ברגל התרנגול, למשל, חוט. מְהַדֵּס — מנקר.
חצי נזק — שאינו רגיל.

ב) כֵּיצַד הַשֵּׁן מועדת? איזה הזיק דרכה של בהמה לגרום בשִׁנֶּיהָ? חצי נזק — שאינה רגילה לאכל את זה ואין לה הנאה מזה, וכַוָּנָתָהּ רק להזיק. במה דברים אֲמוּרִים? מתי חַיָּבִים „רגל" ו„שֵׁן" לשלם? ברשות הניזק — הבהמה באה אל חצר הניזק והזיקה ברגלה או בשניה. פָּטוּר — אינו צָרִיךְ לשלם, שלא היה צריך להניח את פֵּרותיו או כליו בחצר המזיק. מה שנֶהֱנֵית — אכלה מאכל יקר, מְשַׁלֶּמֶת כמשקלו תֶּבֶן, כי הארון הִרְוִיחַ בזה שלא יצטרך עוד להַאֲכִילָהּ. הרְחָבָה — הרחוב, שלהכל יש שם רשות ללכת ולא היה צריך להניח שם. מצִּדֵּי הרחָבָה — יש שם רשות לניזק לְהַנִּיחַ ואין שם הרשות לבהמה ללכת.

ג) שהן מועָדין — רגילים הם בקפיצה. חֲרָרָה — עֻגָה הָאֲפוּיָה על גחלים והיתה גַחלת דבוקה בה. והדליק הגָּדִישׁ — שרף את הגֹּרֶן.

חצי

חֲצִי נֶזֶק. **ד** אֵיזֶה הוּא תָּם, וְאֵיזֶה הוּא מוּעָד? מוּעָד – כָּל שֶׁהֵעִידוּ בוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים, וְתָם – מִשֶּׁיַּחֲזוֹר בּוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים. דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מוּעָד – שֶׁהֵעִידוּ בוֹ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, וְתָם – כָּל שֶׁיְּהוּ הַתִּינוֹקוֹת מְמַשְׁמְשִׁין בּוֹ וְאֵינוֹ נוֹגֵחַ. **ה** שׁוֹר הַמַּזִּיק בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק כֵּיצַד? נָגַח, נָגַף, נָשַׁךְ, רָבַץ, בָּעַט בִּרְשׁוּת הָרַבִּים מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק – ר׳ טַרְפוֹן אוֹמֵר: נֶזֶק שָׁלֵם, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חֲצִי נֶזֶק. אָמַר לָהֶם ר׳ טַרְפוֹן: וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁהֵקֵל עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל, בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, שֶׁהוּא פָּטוּר, הֶחֱמִיר עֲלֵיהֶם בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק לְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם, מָקוֹם שֶׁהֶחֱמִיר עַל הַקֶּרֶן, בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, לְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק, אֵינוֹ דִין שֶׁנַּחְמִיר עָלֶיהָ בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק לְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם? אָמְרוּ לוֹ: דַּיּוֹ לָבֹא מִן הַדִּין לִהְיוֹת

משנה ברורה

חצי נזק — שהכלב איננו עושה את ההֶיזֵק של השריפה ורק גורם הוא אותו, שהוא מַנִּיחַ את האש במקום אחד והרוח נוֹשְׂאָה למקום אחר.

ד) **שלשה יָמִים** — שהזיק, בדבר שאין דרכו בזה, שלשה ימים בזה אחר זה ובאו עדים והֵעִידוּ על זה לפני השופטים. **משֶׁיַּחזור בו** — שלשה ימים ראה בהמות או כלים ולא הִזִּיקָם, אז יתוחד עוד הפעם להיות „תָּם", לשלם בְּהַזִּיקוֹ עוד רק חצי נזק. **שלש פעמים** — אפילו ביום אחד. **מְמַשְׁמְשִׁין**. ממַשְׁשִׁים, שוֹחֲקִים בו.

ה) **כיצַד?** — איזה הֶיזֵק עשה? **נגח**. בקרניו. **נָגַף** — בגופו. **רשות הרבים** — מקום שהכל מותרין ללכת שם. **שהוא פטור** — „שן" ו„רגל" פטורים ברשות הרבים לשלם, שלא היה צריך הניזק לְהָנִיחַ שם את פרותיו או כליו. **שהֶחמִיר על הקֶרֶן** — שעשה חָמוּר (קָשֶׁה) ל„קֶרֶן", שחִיְּבוֹ לשלם. **קֶרֶן** — נָגַח בקרנים. וכן גם אם נָגַף, נָשַׁךְ ועוד. **דַּי לָבֹא מִן הַדִּין** — דַּי אם נֹאמַר, כי הדבר שאנחנו לומדים אותו מהדבר השני יהיה דומה לדבר ההוא ולא יותר ממנו: אנחנו לומדים „רשות

כַּנָּדוֹן: מַה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים חֲצִי נֶזֶק, אַף בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק חֲצִי נֶזֶק. אָמַר לָהֶם: אֲנִי לֹא אָדוּן, קֶרֶן מִקֶּרֶן, אֲנִי אָדוּן „קֶרֶן מֵרֶגֶל: וּמַה בְּמָקוֹם שֶׁהֵקֵל עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל", בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, הֶחֱמִיר בְּקֶרֶן, מָקוֹם שֶׁהֶחֱמִיר עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל, בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק, אֵינוֹ דִין שֶׁנַּחֲמִיר בְּקֶרֶן. אָמְרוּ לוֹ דַיּוֹ לָבָא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנָּדוֹן: מַה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים חֲצִי נֶזֶק, אַף בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק חֲצִי נֶזֶק: וְאָדָם מוּעָד לְעוֹלָם בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין עֵר, בֵּין יָשֵׁן. סִימֵּא אֶת עֵין חֲבֵרוֹ וְשִׁבֵּר אֶת הַכֵּלִים מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם:

פרק ג

הַמַּנִּיחַ אֶת הַכַּד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּבָא אַחֵר וְנִתְקַל בָּהּ וּשְׁבָרָהּ, פָּטוּר, וְאִם הוּזַּק בָּהּ, — בַּעַל הֶחָבִית חַיָּב בְּנִזְקוֹ. נִשְׁבְּרָה כַדּוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְהוּחְלַק אֶחָד בַּמַּיִם. אוֹ שֶׁלָּקָה בַּחֲרָסֶיהָ, חַיָּב, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּמִתְכַּוֵּין חַיָּב,

---

משנה ברורה

הרַבים" מ„רשות היחיד". דִּין — משפט השֵׂכֶל. נָדוֹן — הדבר, שממנו לומדים. אָדוּן — אֶלְמַד. אֵינוֹ דִין לא יֵצֵא לפי השׂכל? חצי נזק — דִּבְּבָל זאת מ„רשות הרבים" אנחנו לומדים „רשות היחיד". אדם — אם הוא עצמו הזיק בידיו או בגופו. שׁוֹגֵג — בלי כַוָּנה. מֵזִיד — בכונה. סִימֵּא — עִוֵּר.

פרק ג וְנִתְקַל בה — ונכשַׁל בה. פָּטוּר — שלא היה צָרִיךְ להניח את כַּדּוֹ במקום שיש לכל האנשים רשות ללכת שם. הוּזַּק בָּהּ — נפל על הכד ונפצע. נִשְׁבְּרָה כדו — אפילו שלא בְּכַוָּנָה. שֶׁלָּקָה בַּחֲרָסֶיהָ — נפצע בַּחֲרָסִים. חַיָּב — שבעל הכד היה צריךְ לְפַנּוֹת את הַחֲרָסִים ואת המים. בְּמִתְכַּוֵּין — שָׁבַר הַכַּד בכוָנָה.

בְּאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן, פָּטוּר. **ב** הַשּׁוֹפֵךְ מַיִם בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְהֻזַּק בָּהֶן אַחֵר, חַיָּב בְּנִזְקוֹ. הַמַּצְנִיעַ אֶת הַקּוֹץ וְאֶת הַזְּכוּכִית וְהַגּוֹדֵר אֶת גְּדֵרוֹ בְּקוֹצִים וְגָדֵר שֶׁנָּפַל לִרְשׁוּת הָרַבִּים וְהֻזְּקוּ בָהֶן אֲחֵרִים, חַיָּב בְּנִזְקָן. **ג** הַמּוֹצִיא אֶת תִּבְנוֹ וְאֶת קַשּׁוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים לְזִבָּלִים, וְהֻזַּק בָּהֶן אַחֵר, חַיָּב בְּנִזְקוֹ, וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל הַמְקַלְקְלִין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְהִזִּיקוּ, חַיָּבִין לְשַׁלֵּם, וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה. הַהוֹפֵךְ אֶת הַגָּלָל בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְהֻזַּק בָּהֶן אַחֵר חַיָּב בְּנִזְקוֹ. **ד** שְׁנֵי קַדָּרִין שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין זֶה אַחַר זֶה, וְנִתְקַל הָרִאשׁוֹן וְנָפַל, וְנִתְקַל הַשֵּׁנִי בָּרִאשׁוֹן — הָרִאשׁוֹן חַיָּב בְּנִזְקֵי שֵׁנִי. **ה** זֶה בָא בְּחָבִיתוֹ וְזֶה בָא בְּקוֹרָתוֹ, נִשְׁבְּרָה כַדּוֹ שֶׁל זֶה בְּקוֹרָתוֹ שֶׁל זֶה — פָּטוּר: שֶׁלָּזֶה רְשׁוּת לְהַלֵּךְ וְלָזֶה רְשׁוּת לְהַלֵּךְ. הָיָה בַעַל קוֹרָה רִאשׁוֹן וּבַעַל חָבִית אַחֲרוֹן, נִשְׁבְּרָה חָבִית בְּקוֹרָה, פָּטוּר בַּעַל הַקּוֹרָה; וְאִם עָמַד

משנה ברורה

ב) **הַמַּצְנִיעַ** — הטומן. **גְּדֵרוֹ בקוצים** — ותוֹדֵיהם לרשות הרבים.

ג) **לזִבָּלִים** — שֶׁיֵּרָקְבוּ התבן והקש ויהיו לְזֶבֶל. **הקודם בָּהֶן זָכָה** — מי שחפץ וּמַקְדִּים את עצמו ולוקח את הזבלים = שלו הם, שאָסור לעשות כן ברשות הרבים. **המקלקלין** — המוציאים לרשות הרבים דבר שהוא מְקַלְקֵל את פניו. **ההופך את הגלל** — ההופך את הזֶבֶל הנצבר ברחוב, כְּדֵי שֶׁיִּדּוֹשׁ היטב ברגלי העוברים ואחרי כֵן יקח אותו לְעַצְמוֹ.

ד) **קַדָּרִין** — מוֹכְרֵי קְדֵרוֹת ונושאים את הקְדֵרוֹת על גַּבָּם. **ונִתְקַל** — נכשַׁל. **בנזקי שני**. שהראשון היה צריך לקום או לְהַזְהִיר את השני.

ה) **זה בא בחָבִיתוֹ** — אחד נושא חָבִית ואחד נושא קוֹרַת = עץ, ובאו זה כנגד זה. **רשות להלך** — והיה צריך בעל החָבִית להִזָּהֵר. **פטור בעל הקורה** — שֶׁבַּעַל החבית ההולך באחרונה רואה אותו והיה צריך להִזָּהֵר.

בעל

בַּעַל הַקּוֹרָה – חַיָּב, וְאִם אָמַר לְבַעַל הֶחָבִית: „עֲמוֹד" – פָּטוּר. הָיָה בַּעַל חָבִית רִאשׁוֹן וּבַעַל קוֹרָה אַחֲרוֹן, נִשְׁבְּרָה חָבִית בְּקוֹרָה – חַיָּב, וְאִם עָמַד בַּעַל הֶחָבִית – פָּטוּר, וְאִם אָמַר לְבַעַל קוֹרָה: „עֲמוֹד!" – חַיָּב. וְכֵן זֶה בָּא בְּנֵרוֹ, וְזֶה בְּפִשְׁתָּנוֹ. ו שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אֶחָד רָץ וְאֶחָד מְהַלֵּךְ, אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם רָצִים, וְהִזִּיקוּ זֶה אֶת זֶה – שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִין: ז הַמְבַקֵּעַ בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וְהִזִּיק בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְהִזִּיק בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וְהִזִּיק בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד אַחֵר – חַיָּב. ח שְׁנֵי שְׁוָרִים תַּמִּים שֶׁחָבְלוּ זֶה אֶת זֶה, מְשַׁלְּמִים בְּמוֹתָר חֲצִי נֶזֶק; שְׁנֵיהֶם מוּעָדִים, מְשַׁלְּמִים בְּמוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם. אֶחָד תָּם וְאֶחָד מוּעָד – מוּעָד בְּתָם מְשַׁלֵּם בְּמוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם, תָּם בְּמוּעָד מְשַׁלֵּם בְּמוֹתָר חֲצִי נֶזֶק. וְכֵן שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁחָבְלוּ זֶה בָּזֶה, מְשַׁלְּמִים בְּמוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם. אָדָם בְּמוּעָד וּמוּעָד בְּאָדָם, מְשַׁלֵּם בְּמוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם. אָדָם בְּתָם וְתָם בְּאָדָם – אָדָם בְּתָם

משנה ברורה

בעל הקורה חיב — שאסור לנוח ברשות הרבים. **וכן זה בא בנרו** — אחד נושא נר ואחד נושא פשתן, שנוח להתלהב, ונשרף הפשתן בנר = הדין הוא גם כן כמו בחבית וקורה: אם ראה בעל הפשתן את בעל הנר, שהלך באחרונה, פטור בעל הנר, שבעל הפשתן היה צריך להזהר.

ו) **שניהם פטורים** — שברשות הרבים יש לשניהם רשות גם ללכת וגם לרוץ.

ז) **המבקע** — חוטב עצים ונפלו הצרורות והזיקו. **חיב** — אפילו אם חטב את העצים ברשותו, שהיה צריך להזהר, שהצרורות לא יזיקו בנפלם לרשות אחר.

ח) **משלמין במותר** — למשל, הראשון הזיק את השני על סכום עשרים שקל, והשני את הראשון על ארבעים, מנכים להשני עשרים שקל שהראשון הזיק אותו, נמצא שהנזק היה רק עשרים שקל, ותם משלם חצי = נזק, עשרה שקלים

מְשַׁלֵּם בְּמוֹתַר נֶזֶק שָׁלֵם, תַּם בָּאָדָם מְשַׁלֵּם בְּמוֹתַר חֲצִי נֶזֶק. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר. אַף תַּם שֶׁחָבַל בָּאָדָם, מְשַׁלֵּם בְּמוֹתַר נֶזֶק שָׁלֵם. ט) שׁוֹר שָׁוֶה מָנֶה, שֶׁנָּגַח שׁוֹר שָׁוֶה מָאתַיִם, וְאֵין הַנְּבֵלָה יָפָה כְּלוּם — נוֹטֵל אֶת הַשּׁוֹר. שׁוֹר שָׁוֶה מָאתַיִם, שֶׁנָּגַח שׁוֹר שָׁוֶה מָאתַיִם, וְאֵין הַנְּבֵלָה יָפָה כְּלוּם — אָמַר רַבִּי מֵאִיר: עַל זֶה נֶאֱמַר: "וּמָכְרוּ אֶת הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת כַּסְפּוֹ": אָמַר לוֹ ר' יְהוּדָה: וְכֵן הֲלָכָה קִיַּמְתָּ, "וּמָכְרוּ אֶת הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת כַּסְפּוֹ" וְלֹא קִיַּמְתָּ "וְגַם אֶת הַמֵּת יֶחֱצוּן". וְאֵיזֶה? זֶה שׁוֹר שָׁוֶה מָאתַיִם שֶׁנָּגַח שׁוֹר שָׁוֶה מָאתַיִם, וְהַנְּבֵלָה יָפָה חֲמִשִּׁים זוּז, שֶׁזֶּה נוֹטֵל חֲצִי הַחַי וַחֲצִי הַמֵּת וְזֶה נוֹטֵל חֲצִי הַחַי וַחֲצִי הַמֵּת. י) יֵשׁ חַיָּב עַל מַעֲשֵׂה שׁוֹרוֹ וּפָטוּר עַל מַעֲשֵׂה עַצְמוֹ, פָּטוּר עַל מַעֲשֵׂה שׁוֹרוֹ וְחַיָּב עַל מַעֲשֵׂה עַצְמוֹ: שׁוֹרוֹ שֶׁבִּיֵּשׁ פָּטוּר, וְהוּא שֶׁבִּיֵּשׁ חַיָּב, שׁוֹרוֹ שֶׁסִּמֵּא אֶת עֵין עַבְדּוֹ. וְהִפִּיל אֶת שִׁנּוֹ פָּטוּר,

---

משנה ברורה

שקלים. **אף תם שחבל באדם** — רבי עקיבא אומר, **כי תם אם נגח אדם משלם תמיד נזק שלם.**

ט) **מָנֶה** — מאה זוזים, מַטְבֵּעַ לִפְנִים בארץ ישראל. **יפה כלום** — אינה שָׁוָה כאומה. **נוטל את השור** — חצי נזקו. **על זה נֶאֱמַר** — בתורה, (ספר שמות, כ"א, ל"ג) **וכן הֲלָכָה** — כן הוא המשפט. **קִימְתָּ** — עשׂית כמו שכתוב שם בתורה. **וגם את המת יֶחֱצוּן"** — אם הנבלה שָׁוָה כסף מחלקין אותה ביניהם הניזק והמזיק, והמזיק מְשַׁלֵּם לַנִּיזָּק חצי הנזק הנִשְׁאָר.

י) **מעשֵׂה שורו** — המעשֶׂה שעשׂה שורו. **מעשֵׂה עצמו** — המַּעֲשֶׂה שעשׂה הוא עצמו. **שבִּיֵּשׁ** — למשל, קָרַע בגדי איש מעליו ברשות הרבים, חַיָּב רק על הבגדים ולא על הבֹּשֶׁת. **שורו שסִּמֵּא את עין עַבְדּוֹ** —

וְהוּא שֶׁסִּמֵּא אֶת עֵין עַבְדּוֹ וְהִפִּיל אֶת שִׁנּוֹ חַיָּב. שׁוֹרוֹ שֶׁחָבַל בְּאָבִיו וְאִמּוֹ חַיָּב, וְהוּא שֶׁחָבַל בְּאָבִיו וְאִמּוֹ פָּטוּר, שׁוֹרוֹ שֶׁהִדְלִיק אֶת הַגָּדִישׁ בְּשַׁבָּת חַיָּב, וְהוּא שֶׁהִדְלִיק אֶת הַגָּדִישׁ בְּשַׁבָּת פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ.

יא שׁוֹר שֶׁהָיָה רוֹדֵף אַחַר שׁוֹר אַחֵר וְהֻזַּק, זֶה אוֹמֵר: שׁוֹרְךָ הִזִּיק, וְזֶה אוֹמֵר: לֹא כִי, אֶלָּא בְּסֶלַע לָקָה — הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. הָיוּ שְׁנַיִם רוֹדְפִים אַחַר אֶחָד, זֶה אוֹמֵר: שׁוֹרְךָ הִזִּיק, וְזֶה אוֹמֵר: שׁוֹרְךָ הִזִּיק — שְׁנֵיהֶן פְּטוּרִין; אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם שֶׁל אִישׁ אֶחָד — שְׁנֵיהֶן חַיָּבִין. הָיָה אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן, הַנִּיזָּק אוֹמֵר: גָּדוֹל הִזִּיק, וְהַמַּזִּיק אוֹמֵר: לֹא כִי, אֶלָּא קָטָן הִזִּיק, תָּם וְאֶחָד מוּעָד, הַנִּיזָּק אוֹמֵר. מוּעָד הִזִּיק וְהַמַּזִּיק אוֹמֵר: לֹא כִי, אֶלָּא תָם הִזִּיק — הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה, הָיוּ הַנִּיזוֹקִין שְׁנַיִם, אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן, וְהַמַּזִּיקִים שְׁנַיִם. אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד

משנה ברורה

אם השור של האיש עִוֵּר את עינו של עֶבֶד אותו האיש בעצמו או הפיל את שנו פטור, ששניהם, השור והעבד, הם כַּסְפּוֹ, ולמי ישלם? והוא שסִמֵּא — אבל אם האדון מְעַוֵּר את עין עבדו או מַפִּיל את שנו חיב להוציאו לחָפשי. הוא שחָבל באביו ואמו פטור — פטור משלם כסף, שהוא חַיָּב מִיתָה על החטא הזה. מתחַיֵּב בנפשו — חיב לשלם בנפשו, הורגים אותו בעד חלול השבת.

יא) והֻזַּק — השור הנרדף. זה אומר — הנִזָּק אומר: שורךָ הזיק את שורי ואתה צריך לשלם. לא כי — לא כן. לָקָה — נפצע. המוציא מחברו — האיש שחפץ להוציא מן השני כסף, מבקש שישלם לו. עליו הראיה — הוא צריך להביא ראָיות לדבריו, שֶׁכֵּן היה כמו שהוא אומר. שניהם פטורים — שהנִזָּק, בתָבְעוֹ את מי מהם, מבעלי שני השוָרים

הרודפים

קָטָן, הַנִּיזָּק אוֹמֵר: גָּדוֹל הִזִּיק אֶת הַגָּדוֹל וְקָטָן אֶת הַקָּטָן, וּמַזִּיק אוֹמֵר: לֹא כִי, אֶלָּא קָטָן אֶת הַגָּדוֹל וְגָדוֹל אֶת הַקָּטָן, אֶחָד תָּם וְאֶחָד מוּעָד, הַנִּיזָּק אוֹמֵר: מוּעָד הִזִּיק אֶת הַגָּדוֹל וְתָם אֶת הַקָּטָן, וְהַמַּזִּיק אוֹמֵר: לֹא כִי, אֶלָּא תָּם אֶת הַגָּדוֹל וּמוּעָד אֶת הַקָּטָן — הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה.

פרק ד.

שׁוֹר שֶׁנָּגַח אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה שְׁוָרִים זֶה אַחַר זֶה — יְשַׁלֵּם לָאַחֲרוֹן שֶׁבָּהֶם, וְאִם יֵשׁ בּוֹ מוֹתָר יַחֲזִיר לְשֶׁלְּפָנָיו, וְאִם יֵשׁ בּוֹ מוֹתָר יַחֲזִיר לְשֶׁלִּפְנֵי פָנָיו, וְהָאַחֲרוֹן אַחֲרוֹן נִשְׂכָּר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שׁוֹר שָׁוֶה מָאתַיִם שֶׁנָּגַח שׁוֹר שָׁוֶה מָאתַיִם וְאֵין הַנְּבֵלָה יָפָה כְּלוּם — זֶה נוֹטֵל מָנֶה וְזֶה נוֹטֵל מָנֶה. חָזַר וְנָגַח שׁוֹר אַחֵר שָׁוֶה מָאתַיִם — הָאַחֲרוֹן נוֹטֵל מָנֶה, וְשֶׁלְּפָנָיו זֶה נוֹטֵל חֲמִשִּׁים זוּז וְזֶה נוֹטֵל חֲמִשִּׁים זוּז: חָזַר וְנָגַח שׁוֹר אַחֵר שָׁוֶה מָאתַיִם — הָאַחֲרוֹן

משנה ברורה

הרודפים, עליו להביא ראָיות ששורו הזיק. **גדול הזיק** — ויש לו לשלם חצי נזק מגופו, כדין שור תָּם. (ראה פרק א׳ משנה 4.) **קטן הזיק** — ומַפְסִיד הניזק, שאין לַקַבֵּל את כל חצי הנזק מגופו. **גדול את הגדול וקטן את הקטן** — ויש לכל אחד לִגְבּוֹת חצי נזק מגופו. **מועד את הגדול ותם את הקטן** — ומקבל נזק שלם בעד הגדול וחצי נזק בעד הקטן.

פרק ד **זה אחר זה** — וכל הניזוקין הֶחֱזִיקוּ בשור המזיק. **לָאחרון שֶׁבָּהֶם**. לפי שכל הניזוקין הראשונים הם כמו בעלי השור, חַיָּבִים לְשַׁמְּרוֹ ולשלם את נזקו. **לשלפָניו** — לניזָק שלפני האחרון. **לשלפני פניו** — כל אחד מהניזוקין חיב על־הנזקים שבאו אחריו ופטור על הנזקים שקדמו לו. **נִשְׂכָּר** — מַרְוִיחַ. **אין יָפָה כלום** — אין שָׁוֶה מאומה. **זה נוטל וזה נוטל** —

רבי

נוטל מָנֶה, וְשֶׁלְּפָנָיו חֲמִשִּׁים זוז, וּשְׁנַיִם הָרִאשׁוֹנִים דִּינַר זָהָב. ב שׁוֹר שֶׁהוּא מוּעָד לְמִינוֹ וְאֵינוֹ מוּעָד לְשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ, מוּעָד לְאָדָם וְאֵינוֹ מוּעָד לִבְהֵמָה, מוּעָד לִקְטַנִּים וְאֵינוֹ מוּעָד לִגְדוֹלִים — אֶת שֶׁהוּא מוּעָד לוֹ, מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם, וְאֶת שֶׁאֵינוֹ מוּעָד לוֹ מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. אָמְרוּ לִפְנֵי רַבִּי יְהוּדָה: הֲרֵי שֶׁהָיָה מוּעָד לְשַׁבָּתוֹת וְאֵינוֹ מוּעָד לְחוֹל? אָמַר לָהֶם: לְשַׁבָּתוֹת, מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם, לִימוֹת הַחוֹל, מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. אֵימָתַי הוּא תָּם? מִשֶּׁיַּחֲזוֹר בּוֹ שְׁלֹשָׁה יְמֵי שַׁבָּתוֹת. ג שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל הֶקְדֵּשׁ וְשֶׁל הֶקְדֵּשׁ שֶׁנָּגַח לְשׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל — פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: „שׁוֹר רֵעֵהוּ" וְלֹא שׁוֹר שֶׁל הֶקְדֵּשׁ. שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּגַח לְשׁוֹר שֶׁל עוֹבֵד אֱלִילִים — פָּטוּר, וְשֶׁל עוֹבֵד־אֱלִילִים שֶׁנָּגַח לְשׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל — בֵּין תָּם וּבֵין מוּעָד מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. ד שׁוֹר שֶׁל פִּקֵּחַ שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל חֵרֵשׁ, שׁוֹטֶה וְקָטָן — חַיָּב, וְשֶׁל חֵרֵשׁ, שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל פִּקֵּחַ — פָּטוּר. שׁוֹר שֶׁל חֵרֵשׁ, שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁנָּגַח — בֵּית דִּין מַעֲמִידִין לָהֶם אַפּוֹטְרוֹפּוֹס וּמְעִידִין

משנה ברורה

רבי שמעון הושב גם את המזיק לשיתף בשור וגם הוא מקבל חלק בנשאר.

ג) למינו — לשורים. לשאינו מינו — למשל, כבשים. את שהוא מועד לו — על זה שהוא רגיל לנגח אותו. מועד לשבתות — נגח בהמות שלש שבתות זו אחר זו. אימתי הוא תם? איך אפשר לשור מועד לשבתות לשוב להיות תם? (ראה פרק ב' משנה 4). משיחזור בו — שיראה שורים ולא יגח אותם.

ג) הקדש — קנינים של בית-המקדש. שור רעהו — (שמות כ"א. ל"ה.)

ד) פקח — ההפך של „חרש". חרש — שנולד חרש, אינו מדבר ואינו שומע. פטור — שאין ממי לתבוע. אפוטרופוס — מעניח על נכסי היתומים

לָהֶם בִּפְנֵי אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס. נִתְפַּקַּח הַחֵרֵשׁ, נִשְׁתַּפָּה הַשּׁוֹטֶה וְהִגְדִּיל הַקָּטָן — חָזַר לְתַמּוּתוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקָתוֹ. שׁוֹר הָאִצְטַדִּין אֵינוֹ חַיָּב מִיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר: „כִּי יִגַּח", וְלֹא שֶׁיַּגִּיחוּהוּ. ה שׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הָאָדָם וָמֵת — מוּעָד מְשַׁלֵּם כֹּפֶר וְתָם פָּטוּר מִן הַכֹּפֶר, וְזֶה וָזֶה חַיָּבִים מִיתָה, וְכֵן בְּבֵן וְכֵן בְּבַת. נָגַח עֶבֶד אוֹ אָמָה, נוֹתֵן שְׁלֹשִׁים סְלָעִים, בֵּין שֶׁהוּא יָפֶה מָנֶה וּבֵין שֶׁאֵינוֹ יָפֶה אֶלָּא דִּינַר אֶחָד. ו שׁוֹר שֶׁהָיָה מִתְחַכֵּךְ בַּכֹּתֶל וְנָפַל עַל הָאָדָם, נִתְכַּוֵּן לַהֲרוֹג אֶת הַבְּהֵמָה וְהָרַג אֶת הָאָדָם, לְעוֹבֵד אֱלִילִים וְהָרַג אֶת יִשְׂרָאֵל, לִנְפָלִים וְהָרַג בֶּן קַיָּמָא — פָּטוּר. ז שׁוֹר הָאִשָּׁה, שׁוֹר הַיְתוֹמִים, שׁוֹר הָאֶפּוֹטְרוֹפּוֹס, שׁוֹר הַמִּדְבָּר,

---

משנה ברורה

היתומים ודואג להם. בפני אפוטרופוס — וגובין הֶהֶזֵּק מכספי היתומים, לפי שהשור הוא נַגְחָן, צריכים השופטים לדאג שלא יגרום הזיקות. נתפקח — נעשה פקח. נִשְׁתַּפָּה — נתרפא משטותו. חזר לתמותו — הוא עוד הפעם תם, לפי שבא עתה לרשות אחר. בחזקתו — כמו שהיה. שור האִצטדין — שור של האיצטדיה, קִרְקָס, (צירק) שמלמדין אותו ליגח. „כי יִגַּח" — מעצמו. שיַגִּיחוּהוּ — אחרים. כֹּפֶר — שור המועד שהמית אדם, משלם בְּעָלָיו כסף = כפרה על נפשו, שֶׁגָּרַם לַהֲרִיגַת האדם. וכן בבן וכן בבת — אם הרג השור בן קטן או בת קטנה היא גם כן חיב מִיתָה. סלָעים — סלע = כמבע לפנים בארץ ישראל. יָפֶה — שָׁוֶה.
דִּינָר — ממבע קטנה, רביעית דְּסֶלַע.

ו) שור שהיה מתחכך — התְגָרֵד. ונפל על האדם — השור לא כִּוֵּן להרוג אותו. נתכַּוֵּן — היתה לו כַּוָּנָה, חפץ. לִנְפָלִים — נֵפֶל = ילד שנולד טרם נמלא לו זמן ההֵרָיוֹן, שאי אפשר לו לחיות. בן קַיָּמָא — ילד שיוכל להתקַיֵּם ולחיות. פטור — שלא כִּוֵּן להרוג איש שחַיָּבים עליו מיתָה.

ז) שור האִשה — שור של אשה. שור המִדְבָּר — שאין לו בעל.

שׁוֹר הַהֶקְדֵּשׁ, שׁוֹר הַגֵּר שֶׁמֵּת וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים — הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִים מִיתָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שׁוֹר הַמִּדְבָּר, שׁוֹר הַהֶקְדֵּשׁ, שׁוֹר הַגֵּר שֶׁמֵּת — פְּטוּרִים מִן הַמִּיתָה, לְפִי שֶׁאֵין לָהֶם בְּעָלִים. ח שׁוֹר שֶׁהוּא יוֹצֵא לְהִסָּקֵל וְהִקְדִּישׁוֹ בְעָלָיו — אֵינוֹ מְקֻדָּשׁ, שְׁחָטוֹ — בְּשָׂרוֹ אָסוּר. וְאִם עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ הִקְדִּישׁוֹ בְעָלָיו — מְקֻדָּשׁ, וְאִם שְׁחָטוֹ — בְּשָׂרוֹ מֻתָּר. ט מְסָרוֹ לְשׁוֹמֵר — חִנָּם, לְשׁוֹאֵל, לְנוֹשֵׂא־שָׂכָר וּלְשׂוֹכֵר — נִכְנְסוּ תַּחַת הַבְּעָלִים: מוּעָד מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם וְתָם מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. קְשָׁרוֹ בְעָלָיו בְּמוֹסֵרָה וְנָעַל בְּפָנָיו כָּרָאוּי, וְיָצָא וְהִזִּיק — אֶחָד תָּם וְאֶחָד מוּעָד חַיָּב; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: תָּם חַיָּב וּמוּעָד פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: „וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ

משנה ברורה

ההקדֵש — של בית המקדש. ואין לו יורשין — נָכרי שהיה ליהודי ומת = אם אין לו יורשין יהודים, קניניו באים לרשות הכהֲנים.

ח) להסָקל — שהרג איש ודינו להיות נסקל באבנים. והקדישו — אמר: יהי השור הזה להקדש. אינו מקֻדש — שהשור איננו עוד בעת הזאת ברשות הבעל. בשָׂרו אסור — לאכל, שהוא כמו נבֵלה. נגמַר דִינו — יצא משפָטו. בְשָׂרו מֻתָּר — לפי שהשור הוא עוד ברשות הבעל.

ט) מסרו — מסר את השור. שומר חנם — שומר שאינו לוקח שׂכר בעד שמִירָתו, אבל הבטִיחַ לָאָדון לשמור אותו. נושֵׂא שכָר — לוקח שׂכר בעד שמירתו. שואֵל — השאיל את השור לאחר. שוכֵר — השְׂכִיר את השור לאחר לעבוד בו. נכנְסו תחת הבעלים — באו במקום הבעָלים לשלם תַחתם, שעליהם עתה החוב לשמור את השור. במוֹסֵרה — בהבל. כָראוי — שמירה לא חזקה. ולא ישמרנו בעליו — (שמות כא. לו).

בְּעָלָיו", וְשָׁמוּר הוּא זֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין לוֹ שְׁמִירָה אֶלָּא סַכִּין:

פרק ה

שׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הַפָּרָה, וְנִמְצָא עֻבָּרָהּ בְּצִדָּהּ, וְאֵין יָדוּעַ אִם עַד שֶׁלֹּא נְגָחָהּ יָלְדָה, אִם מִשֶּׁנְּגָחָהּ יָלְדָה — מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק לַפָּרָה וּרְבִיעַ נֶזֶק לַוָּלָד. וְכֵן פָּרָה שֶׁנָּגְחָה אֶת הַשּׁוֹר, וְנִמְצָא וְלָדָהּ בְּצִדָּהּ, וְאֵין יָדוּעַ אִם עַד שֶׁלֹּא נָגְחָה יָלְדָה, אִם מִשֶּׁנָּגְחָה יָלְדָה — מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק מִן הַפָּרָה

משנה ברורה

ושמור הוא זה — רבי יהודה אומר, כי השור נעשה מועד רק אז, אם הוא לא שמר אותו כלל. **אלא סכין** — רבי אליעזר אומר, כי מוּעָד תַּיָּב, אפילו אם שמר אותו האדון טוב מאד, כי אי אֶפְשַׁר לשמור את המועד, וצריך לשחוט אותו בסַכִּין.

פרק ה **ונמצא עֻבָּרָהּ בצִדָּהּ** — נמצא וְלָדָהּ אצלה מת. **עד שלא נְגָחָהּ יָלְדָה** — וילדה וָלָד מת. **מִשֶּׁנְּגָחָהּ ילדה** — וכפני שהשור נְגָחָהּ יָלְדָה מת. **משלם** — אם הוא תם. **רבִיעַ נזק** — תם משלם חצי נֶזק, וזה לפי שלא ידוע, אם הוא צריך לשלם את חצי הנזק או לא, משלם החצי של חצי הנזק, רבִיעַ. **ונמצא וְלָדָהּ** — חַי. **אם עד שלא נגחה ילדה** — ולא לקח גם הולד חלק בנגיחָה. **משנָגחה ילדה** — וגם הולָד נגח, כי כאשר נגחה הפרה, היה הַוָּלָד בבטן אמו. **חצי נזק מן הפרה** — אם נמצאָה הפרה, צריך הוא לשלם חצי נזק מגופָהּ של פרה. **וּרבִיעַ נֶזק מן הולד** — אם הפרה אבדה או מתה ונמצא רק הולד, יכל הניזק לתבוע ממנו רק החֵצי של חֲצִי הנֶזֶק, לפי שלא ידוע, אם צריך לשלם מגוף הולד חצי נזק או לא: מָמוֹן הַמּוּטָל בְּסָפֵק = חוֹלְקִין.

הקדר

וּרְבִיעַ נֶזֶק מִן הַוָּלָד. ב הַקַּדָּר שֶׁהִכְנִיס קְדֵרוֹתָיו לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִרְשׁוּת, וּשְׁבָרָתַן בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת — פָּטוּר, וְאִם הֻזְּקָה בָהֶן — בַּעַל הַקְּדֵרוֹת חַיָּב; וְאִם הִכְנִיס בִּרְשׁוּת — בַּעַל חָצֵר חַיָּב. הִכְנִיס פֵּרוֹתָיו לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִרְשׁוּת, וַאֲכָלָתַן בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת — פָּטוּר, וְאִם הוּזְּקָה בָהֶן — בַּעַל הַפֵּרוֹת חַיָּב, וְאִם הִכְנִיס בִּרְשׁוּת — בַּעַל הֶחָצֵר חַיָּב. ג הִכְנִיס שׁוֹרוֹ לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִרְשׁוּת וּנְגָחוֹ שׁוֹר שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹ שֶׁנְּשָׁכוֹ כַּלְבּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת — פָּטוּר. נָגַח הוּא שׁוֹרוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, חַיָּב. נָפַל לְבוֹרוֹ וְהִבְאִישׁ מֵימָיו, חַיָּב. הָיָה אָבִיו אוֹ בְנוֹ לְתוֹכוֹ, מְשַׁלֵּם אֶת הַכֹּפֶר. וְאִם הִכְנִיס בִּרְשׁוּת — בַּעַל הֶחָצֵר חַיָּב. רַבִּי אוֹמֵר: בְּכֻלָּן אֵינוֹ חַיָּב, עַד שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו לִשְׁמוֹר. ד שׁוֹר שֶׁהָיָה מִתְכַּוֵּן לַחֲבֵרוֹ, וְהִכָּה אֶת הָאִשָּׁה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ — פָּטוּר מִדְּמֵי וְלָדוֹת. וְאָדָם שֶׁהָיָה

משנה ברורה

ב) הַקַּדָּר — עושה קדרות. שֶׁהִכְנִיס — הֵביא. פטור — שלא היה לבעל הקדרות לְהַכנִיס. בעל חצר חַיָּב — אם בהֶמתו שברה את הקדרות, שהלא הִרשָׁה לו לְהַכנִיס. הֻזְּקָה בהן — בנפלה עליהם. בעל חצר חיב — אם בהמתו אכלה את הפֵּרות.

ג) פטור — שלא היה צריך לְהַכנִיס את השור אל חֲצַר בעל הבית שלא ברשות. אביו או בנו — של בעל הבית או גם איש אחר. לתוכו — בבור, והרג אותם בְּנָפלו. הכֹּפֶר — כסף = כפרה שמשלם בעל הבהמה אם הבהמה הרגה איש. בעל החצר חיב — אם שורו או כַּלְבּו הזיקו לַשּׁור שֶׁנִּכְנַס. רַבִּי — רבי יהודה הַנָּשִׂיא נקרא תמיד בשם „רַבִּי" סתם — עד שיקבל עליו לשמור — בְּפֵרוּשׁ, אבל אם רק נתן רשות לְהַכנִיס את השור וְהִזִּיקוֹ שורו של בעל הבית פטור בעל הבית.

ד) מתכַּוֵּן — חפץ להרוג. פטור מִדְּמֵי וְלָדוֹת — אינו צָרִיךְ לשלם כסף בעד

מִתְכַּוֵּן לַחֲבֵרוֹ, וְהִכָּה אֶת הָאִשָּׁה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ - מְשַׁלֵּם דְּמֵי וְלָדוֹת. כֵּיצַד מְשַׁלֵּם דְּמֵי וְלָדוֹת? שָׁמִין אֶת הָאִשָּׁה. כַּמָּה הִיא יָפָה עַד שֶׁלֹּא יָלְדָה, וְכַמָּה הִיא יָפָה מִשֶּׁיָּלְדָה. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אִם כֵּן, מִשֶּׁהָאִשָּׁה יוֹלֶדֶת מַשְׁבַּחַת! אֶלָּא שָׁמִין אֶת הַוְּלָדוֹת, כַּמָּה הֵן יָפִין, וְנוֹתֵן לַבַּעַל, וְאִם אֵין לָהּ בַּעַל, נוֹתֵן לְיוֹרְשָׁיו. הָיְתָה שִׁפְחָה וְנִשְׁתַּחְרְרָה, אוֹ גִיּוֹרֶת — פָּטוּר. ה הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וּפְתָחוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ בִרְשׁוּת הָרַבִּים וּפְתָחוֹ לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וּפְתָחוֹ לִרְשׁוּת הַיָּחִיד אַחֵר — חַיָּב. הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְנָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וּמֵת, חַיָּב. אֶחָד הַחוֹפֵר בּוֹר, שִׁיחַ, וּמְעָרָה, חֲרִיצִין וּנְעִיצִין — חַיָּב. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר „בּוֹר"? — מַה „בּוֹר" שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהָמִית, עֲשָׂרָה טְפָחִים, אַף כָּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהָמִית,

---

משנה ברורה

בער הילדים שבתו, שעל זה חיב רק האדם. כֵּיצד? איך? — יָפָה — שָׁוָה. עד שלא ילדה — טרם שילדה. מִשֶּׁיָּלְדָה — אחרי שילדה, שאז היא שָׁוָה פְּחוּת, לו היו חפצים למכרה עם ילדיה הבָּאים לשִׁפחה ולעבָדים, ואת דהבדל הוא צריך לשלם. משֶׁהָאִשָּׁה יולדת מַשְׁבַּחַת! הלא האשה מַשְׁבַּחַת, שָׁוָה יותר, אחרי שילדה, שעברה הסַּכָּנָה פֶּן תָּמוּת בעת לֵדָתָהּ, ומה יתן לבַּעַל? שָׁמִין את הוְּלָדוֹת — כמה הם שוים טרם נולדו. וְנִשְׁתַּחְרְרָה — יצאה לחרות. גִּיּוֹרֶת — נָכרית שהיתה ליהודיָה. פטור — שהבעל מת ויוֹרְשִׁים אין לו ונכָסָיו לַכֹּהֲנִים. (ראה פרק ד', משנה 7).

ה) ההופר בור ברשות היָחיד — בחֲצֵרוֹ. וּפְתָחוֹ לרשות היחיד — של איש אחר. או חמור — או כל בהמה. בור — עָגֹל. שִׁיחַ — בּוֹר מְרֻבָּע. מערה — בור מְקֹרֶה. חֲרִיצִין — בורות אֲרֻכִּים וצָרים. נְעִיצִין — רחבים למעלה וצרים למטה. לָמָּה נֶאֱמַר? — בתורה. יש בו כְּדֵי לְהָמִית — אם נופלת בו בהמה קטנה, יכלה היא למות. טְפָחִים —

טפח

עֲשָׂרָה טְפָחִים. הָיוּ פְּחוּתִין מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, וְנָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וּמֵת – פָּטוּר, וְאִם הֻזַּק בּוֹ – חַיָּב. ו בּוֹר שֶׁל שְׁנֵי שׁוּתָפִין, עָבַר עָלָיו הָרִאשׁוֹן וְלֹא כִסָּהוּ וְהַשֵּׁנִי וְלֹא כִסָּהוּ – הַשֵּׁנִי חַיָּב. כִּסָּהוּ הָרִאשׁוֹן וּבָא הַשֵּׁנִי וּמְצָאוֹ מְגֻלֶּה וְלֹא כִסָּהוּ – הַשֵּׁנִי חַיָּב. כִּסָּהוּ כָרָאוּי, וְנָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וּמֵת – פָּטוּר. לֹא כִסָּהוּ כָרָאוּי, וְנָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וּמֵת – חַיָּב. נָפַל לְפָנָיו, מִקּוֹל הַכְּרִיָּה חַיָּב; לְאַחֲרָיו, מִקּוֹל הַכְּרִיָּה – פָּטוּר. נָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר וְכֵלָיו וְנִשְׁתַּבְּרוּ, חֲמוֹר וְכֵלָיו וְנִתְקָרְעוּ – חַיָּב עַל הַבְּהֵמָה, וּפָטוּר עַל הַכֵּלִים: נָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר חֵרֵשׁ, שׁוֹטֶה וְקָטָן – חַיָּב; בֵּן אוֹ בַת, עֶבֶד אוֹ אָמָה – פָּטוּר. ז אֶחָד שׁוֹר וְאֶחָד כָּל בְּהֵמָה לִנְפִילַת הַבּוֹר, וּלְהַפְרָשַׁת הַר סִינַי, וּלְתַשְׁלוּמֵי – כֶפֶל,

---

משנה ברורה

טֶפַח, רֹחַב יד איש. פטור — שהדבר איננו רָגיל. **חיב** — שהדבר רגיל שֶׁתֻּזַק בו הבהמה.

ו) **השני חַיָּב** — אם הראשון מסר לו את הכִּסּוּי של הבור לְכַסּוֹתוֹ. **השני חַיָּב** — שהיה צריך לְכַסּוֹתוֹ. **כִּסָּהוּ כָרָאוּי** — בכסוי חזק, פטור — שזה איננו רגיל. **מִקּוֹל הכְּרִיָּה** — איש עמד בבור וחפר האדמה ומקול הכְּרִיָּה, החפירה, נפל השור לפניו בבור. **לאחריו** — השור נפל אחרי הבור, אף כי הוא נפחד מקול הכְּרִיָּה, פטור, שהוא איננו עושה את הֶהֶזֵּק, רק גורם לו. **ופטור על הכלים** — בור פטור על כלים, אם נפלו לתוכו ונשברו. **שוטה וקטן** — או אם הדבר היה בלילה, שלא ראה השור. **פטור** — שהיה לו לראות את הבור ולהִזָּהֵר.

ז) **אחד שור ואחד כל בהמה** — אף כי בתורה כתוב „שור", הכונה גם על בהמות אחרות. **לנְפִילַת הבור** — אם נפלו לבור, חיב עליהן בעל הבור. **לְהַפְרָשַׁת הר סִינַי** — לפני מַתַּן תורה פֵּרשוּ את הר סיני וְהָיתָה אָסוּר לשור ולכל בהמה לגשת אל ההר. **תַּשְׁלוּמֵי כֶפֶל** — הגונב

שור

וְלַהֲשָׁבַת אֲבֵדָה, לִפְרִיקָה, לַחֲסִימָה, לְכִלְאַיִם וּלְשַׁבָּת, וְכֵן חַיָּה וְעוֹף כַּיּוֹצֵא בָהֶן. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר „שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר״? — אֶלָּא שֶׁדִּבֵּר הַכָּתוּב בַּהֹוֶה.

פרק ו

הַכּוֹנֵס צֹאן לַדִּיר וְנָעַל בְּפָנֶיהָ כָּרָאוּי, וְיָצְאָה וְהִזִּיקָה — פָּטוּר: לֹא נָעַל בְּפָנֶיהָ כָּרָאוּי וְיָצְאָה וְהִזִּיקָה חַיָּב. נִפְרְצָה בַלַּיְלָה אוֹ שֶׁפְּרָצוּהָ לִסְטִים, וְיָצְאָה וְהִזִּיקָה — פָּטוּר. הוֹצִיאוּהָ לִסְטִים — לִסְטִים חַיָּבִים. ב הִנִּיחָהּ בַּחַמָּה אוֹ שֶׁמְּסָרָהּ לְחֵרֵשׁ, שׁוֹטֶה וְקָטָן, וְיָצְאָה וְהִזִּיקָה — חַיָּב. מְסָרָהּ לָרוֹעֶה, נִכְנַס רוֹעֶה תַחְתָּיו. נָפְלָה לְגִינָּה וְנֶהֱנֵית, מְשַׁלֶּמֶת

משנה ברורה

שור או בהמה אחרת משלם כִּפְלַיִם. הֲשָׁבַת אֲבֵדָה — המוצא שור או בהמה אחרת תועים בדרך, צריך להשיבו לבעליו. לִפְרִיקָה — הרואה את שור חברו או בהמה אחרת רובצת תחת משאה, צריך לעזור לבעלה לפרוק מעליה את המשא. חֲסִימָה — אם השור או בהמה אחרת דָשים תבואה, אסור לַחֲסוֹם, לסגור, פיהם למען לא יאכלו מהתבואה. כִּלְאַיִם — אסור להַרבִּיעַ כִּלְאַיִם, שני מיני בהמה. שַׁבָּת — השור, וכן בהמה אחרת של האיש, צריכים לשבות בשַׁבָּת. כַּיּוֹצֵא בָהֶן — דומים להם. לָמָּה נֶאֱמַר? — בתורה. בַּהֹוֶה — ברָגיל להיות.

פרק ו הַכּוֹנֵס צֹאן לַדִּיר — המְקַבֵּץ צאן לְרֶפֶת. כָּרָאוּי — כמו שצריך להיות. נִפְרְצָה — נשברה הדלת של הרפת. לִסְטִים — שודדים. פָּטוּר — כי מה היה לו לעשות, והוא לא ידע.

ב) הִנִּיחָהּ בַּחַמָּה — הֶעֱמִיד את הבהמה במקום, שהחמה זורחת עליה והיא מצטַעֶרֶת, ומִצַּעֲרָהּ שברה הדלת ויצאה. חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן — אינם יכלים לשמור אותה. נִכְנַס רוֹעֶה תַחְתָּיו — הרֹעֶה צריך לשלם, כי הוא צריך לשמור אותה. גִּינָּה — גן. וְנֶהֱנֵית — שאכלה מן הַפֵּרוֹת.

מַה שֶּׁנֶּהֱנֵית. יָרְדָה כְדַרְכָּהּ וְהִזִּיקָה, מְשַׁלֶּמֶת מַה שֶּׁהִזִּיקָה. כֵּיצַד מְשַׁלֶּמֶת מַה שֶּׁהִזִּיקָה? — שָׁמִין בֵּית־סְאָה בְּאוֹתָהּ שָׂדֶה, כַּמָּה הָיְתָה יָפָה וְכַמָּה הִיא יָפָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אָכְלָה פֵּירוֹת גְּמוּרִים, מְשַׁלֶּמֶת פֵּירוֹת גְּמוּרִים, אִם סְאָה — סְאָה, אִם סָאתַיִם — סָאתַיִם. ג הַמַּגְדִּישׁ בְּתוֹךְ שָׂדֶה שֶׁל חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, וַאֲכָלָתַן בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַשָּׂדֶה — פָּטוּר, וְאִם הֻזְּקָה בָהֶן — בַּעַל הַגָּדִישׁ חַיָּב. וְאִם הִגְדִּישׁ בִּרְשׁוּת — בַּעַל הַשָּׂדֶה חַיָּב: ד הַשּׁוֹלֵחַ אֶת הַבְּעֵרָה בְּיַד חֵרֵשׁ, שׁוֹטֶה וְקָטָן — פָּטוּר בְּדִינֵי אָדָם וְחַיָּב בְּדִינֵי שָׁמַיִם. שָׁלַח בְּיַד פִּקֵּחַ, הַפִּקֵּחַ חַיָּב. אֶחָד הֵבִיא אֶת הָאוּר וְאֶחָד הֵבִיא אֶת הָעֵצִים, הַמֵּבִיא אֶת הָעֵצִים חַיָּב. אֶחָד הֵבִיא אֶת הָעֵצִים וְאֶחָד הֵבִיא אֶת הָאוּר, הַמֵּבִיא אֶת הָאוּר חַיָּב.

משנה ברורה

מה שנהֱנית — הוא צריך רק לשלם כמִשקל הזה תֶבן, שהוא איננו אָשֵׁם, כי נפלה. **בית־סְאָה** — מדת הקַרקע. **כַּמה היתה יפה** — כמה היתה שָׁוָה כל הקַרקע לפני אשר הבהמה אכלה מן הפֵרות וכמה היא יָפָה עתה, אחרי אשר הבהמה אכלה, ואת ההבדל ישלם בעל הבהמה, נמצא שמשלם רק מעט. **גמורים** — מבֻשָּׁלים.

ג) **המַגדיש** — העֹשה מתבואתו גָדיש, אוסף את האֲלֻמות למקום אחד. **פטור** — שלא היה לו לעשות גָדיש שם.

ד) **הַבְּעֵרָה** — אש, ששלח גַחלת בוערה ביד חֵרש, שוטה וקטן, וְלִבּוֹ הם, ושרפו קִנְיְנֵי איש אחר. **פטור מדִינֵי אדם** — השופטים אינם יכולים לחַיֵב אותו לשלם כסף, שהוא רק גרם את הנֵזֶק ולא עשה אותו. **בדִינֵי שמים** — האלהים ישלם לו כרִשעָתו. **פִקח** — ההֵפֶךְ מחרש, א־ם רָגיל. **הפקח חַיָּב** — שהוא היה צָריך לשמור. **האור**. האֵשׁ. **המֵביא את העצים חיב** — שהוא עשה הכל, לפי שבִּלְי עצים לא היה נשרף באש לבדה. **המֵביא את האור חיב** — שבלי האש לא היו העצים עושים

כָּא אַחֵר וְלִבָּה, הַמְלַבֶּה חַיָּב. לִבְּתָה הָרוּחַ, כֻּלָּן פְּטוּרִין. הַשּׁוֹלֵחַ אֶת הַבְּעֵרָה וְאָכְלָה עֵצִים אוֹ אֲבָנִים אוֹ עָפָר — חַיָּב, שֶׁנֶּאֱמַר: „כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קֹצִים וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ אוֹ הַקָּמָה אוֹ הַשָּׂדֶה, שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעִר אֶת הַבְּעֵרָה". עָבְרָה גָּדֵר שֶׁהוּא גָּבֹהַּ אַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ דֶרֶךְ הָרַבִּים, אוֹ נָהָר — פָּטוּר. הַמַּדְלִיק בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, עַד כַּמָּה תַעֲבוֹר הַדְּלֵקָה? — רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: רוֹאִין אוֹתוֹ, כְּאִלּוּ הוּא בְּאֶמְצַע בֵּית כּוֹר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת, כְּדֶרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: חֲמִשִּׁים אַמָּה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: „שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעִר אֶת הַבְּעֵרָה", הַכֹּל לְפִי הַדְּלֵקָה. ה הַמַּדְלִיק אֶת הַגָּדִישׁ וְהָיוּ בוֹ כֵּלִים וְדָלְקוּ — רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יְשַׁלֵּם מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ.

משנה ברורה

מאומה. **המלבה** — שנפח באש והעלה שלהבת. **לבתה הרוח** — אם רוח שאינה רגילה נפחה באש והעלתה שלהבת — כלן פטורים, שהלא הדבר אין רגיל ולא היו יכלים לדעת על אודותיו בתחלה. **אבנים, עפר** — שקלקלה את האבנים או לחכה את השדה החרוש וקלקלה אותו. **או השדה** — זה גוף השדה, העפר. **עברה** — האש. **אמות** — אמה, מדת האורך: חמשה טפחים. **דרך הרבים** — שש עשרה אמות. **פטור** — שזה אינו רגיל. **בית כור** — מדת הקרקע. **באמצע בית כור** — אם כן צריך להיות ממקום האש עד גבול החצר חצי כור. **את הבערה** — רואים אנחנו, איזו בערה, שרפה, היתה שם, אם גדולה, אם קטנה.

ה) **המדליק** — עשה אש גדולה. **בתוך שלו** — בחצרו. **עד כמה** תעבור הדלקה? כמה צריך להיות גדל החצר, שיהא בטוח שהאש לא תעבור חוץ, מחצרו, ואם עברה האש — הנה זה דבר לא רגיל והוא פטור? **גדיש** — אלמות רבות של תבואה. **ודלקו** — ונשרפו. **שבתוכו** — הכלים.

ותכמים

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא גָדִישׁ שֶׁל חִטִּין אוֹ שֶׁל שְׂעוֹרִים. הָיָה גְדִי כָּפוּת לוֹ וְעֶבֶד סָמוּךְ לוֹ, וְנִשְׂרַף עִמּוֹ — חַיָּב, עֶבֶד כָּפוּת לוֹ וּגְדִי סָמוּךְ לוֹ, וְנִשְׂרַף עִמּוֹ — פָּטוּר. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה, בְּמַדְלִיק אֶת הַבִּירָה, שֶׁהוּא מְשַׁלֵּם כָּל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהַנִּיחַ בַּבָּתִּים. [ו] גֵּץ שֶׁיָּצָא מִתַּחַת הַפַּטִּישׁ וְהִזִּיק, חַיָּב. גָּמָל שֶׁהָיָה טָעוּן פִּשְׁתָּן וְעָבַר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנִכְנַס פִּשְׁתָּנוֹ לְתוֹךְ הַחֲנוּת וְדָלְקָה בְּנֵרוֹ שֶׁל חֶנְוָנִי וְהִדְלִיק אֶת הַבִּירָה — בַּעַל הַגָּמָל חַיָּב. הִנִּיחַ חֶנְוָנִי נֵרוֹ מִבַּחוּץ, הַחֶנְוָנִי חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּנֵר חֲנֻכָּה, פָּטוּר.

משנה ברורה

וַחֲכָמִים — יתר החכמים שבבית-המדרש. גדיש של חִטִּין — הוא משלם חִטִּין או שׂעורים התופסים את מקום הכלים ולא יותר, שאין הדרך להניח כלים בגדיש. כְּפוּת לו — קשור לו. סמוך — עומד אצלו. חיב — על הגדי ועל הגדיש, ולא על העבד, שהיה יכֹל לברוח. פטור — על הכל, שחַיָּב הוא מיתה על העבד שהיה קשור ולא היה יכֹל לברוח, ואין מְחַיבִין את האדם מִיתָה וכסף. הבִּירָה — בית גדול, שהדרך הוא לְהַנִיח בו כל מיני כֵלים.

(ו) גֵּץ שיצא מתחת הפטיש — אדם הכה בפטיש על הברזל ויצא גֵּץ, ניצוץ אש, והִזִּיק. טעון פשתָּן — נושא מַשָּׂא של פִּשְׁתִּים. ונִכנס — בָּא. ודָלְקָה — נדלקו הפִּשְׁתִּים. חֶנְוָנִי — בעל החנות. בעל הגמל חיב — שלא היה צריך להכנים את פשתָּנו לחָנות. בנר חֲנֻכָּה פטור — בעל החנות, שיש לו רשות להעמיד את הנר בחוץ, למען פַּרְסֵם את הנֵּס של חנֻכָּה.

פֶּרֶק ז.

מְרֻבָּה מִדַּת תַּשְׁלוּמֵי־כֵפֶל מִמִּדַּת תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה — וַחֲמִשָּׁה, שֶׁמִּדַּת תַּשְׁלוּמֵי־כֵפֶל נוֹהֶגֶת בֵּין בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים וּבֵין בְּדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים, וּמִדַּת תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה—וַחֲמִשָּׁה אֵינָהּ נוֹהֶגֶת אֶלָּא בְּשׁוֹר וָשֶׂה בִּלְבָד, שֶׁנֶּאֱמַר: כִּי־יִגְנוֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ מְכָרוֹ וְגוֹמֵר. אֵין הַגּוֹנֵב אַחַר הַגַּנָּב מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי־כֵפֶל, וְלֹא הַטּוֹבֵחַ וְלֹא הַמּוֹכֵר אַחַר הַגַּנָּב מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה—וַחֲמִשָּׁה.

ב גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּיהֶם אוֹ עַל פִּי שְׁנַיִם אֲחֵרִים, מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב וּמָכַר בְּשַׁבָּת, גָּנַב וּמָכַר לַעֲבוֹדַת אֱלִילִים, גָּנַב וְטָבַח בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, גָּנַב

משנה ברורה

פרק ז **מְרֻבָּה מִדַּת תַּשְׁלוּמֵי כֵפֶל** — הגונב בהמה או כְּלִי ונמצא בידו, משלם כפלים, הגונב שור או שה ושָׁחט או מָכר לאחר, מְשלם ארבעה שוָרים תחת השׁור והמשה כבָשים תחת הכבש האחד, נמצא „שמִּדַּת" דִין, ה„כֵפל" יותר מְרֻבָּה, שמשלם אותו הגנב בעד כל מה שגנב. **שֶׁיֵּשׁ בו רוח חיים** — בהמה — **שאין בו רוח חיים** — כלי. **שור או שה** — דַוְקָא שור ושה, לפי שהמִלִים „שור ושה" כתובות פעמים אחדות בפסוק ההוא. **וגומֵר** — כתוב שם יעוד. **הגונב אַחַר הגנב** — הגונב מבית הגנב.

ב) **גָנב על פי שנים** — שני עֵדים מעִידִין שגנב. **על פיהֶם** — אותם העדים מעידים שטָבח או מכר. **ומְכר בשבת** — אבל טָבח בשבת פטור מתשלומי „ארבעה וחמשה", שהוא חַיָב מיתה על הטביחָה בשבת, ואין מחַיבִין את האיש מיתה וכסף כאחד. (ראה פרק ו' משנה 5.). **ומכר לאלילים** — אבל מִבח לאליל פטור מכסף, שחיב מיתה על הַטְבִיחָה לאלילים. **וטבח ומכר ביום הכִפּוּרים** — הטובח או עֹשֶׂה מלאכה אחרת

ביום

מִשֶּׁל אָבִיו וְטָבַח וּמָכַר וְאַחַר כַּךְ מֵת אָבִיו, גָּנַב וְטָבַח וְאַחַר כַּךְ הִקְדִּישׁ מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב וְטָבַח לִרְפוּאָה אוֹ לִכְלָבִים, הַשּׁוֹחֵט וְנִמְצָא טְרֵפָה, הַשּׁוֹחֵט חוּלִין בָּעֲזָרָה — מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר בִּשְׁנֵי אֵלּוּ. ג גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּיהֶם, וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין — מְשַׁלְּמִין הַכֹּל. גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּי שְׁנַיִם אֲחֵרִים, אֵלּוּ וָאֵלּוּ זוֹמְמִין — הָרִאשׁוֹנִים מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי־כֶפֶל, וְהָאַחֲרוֹנִים מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי־שְׁלֹשָׁה. נִמְצְאוּ אַחֲרוֹנִים זוֹמְמִין — הוּא מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי־כֶפֶל, וְהֵן מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי שְׁלֹשָׁה. אֶחָד מִן

משנה ברורה

יום הכפורים איננו חיָב מיתה בידי אדם, כהעשֶׂה בשבת, כי אם האלהים מֵית אותו. **ואחר כַּךְ מת אביו** — נמצא כשטבח או מכר, עוד היה שור או השה של אביו, משלם ליֶתר אחיו כפי חלְקם. **הקדיש** — את שור לבית-המקדש. **לרפוּאה** — לרַפֵּא את איש בַּבָּשָׂר. **לכלָבים** — תת את הבשר לכלבים לאכל. **טְרֵפָה** — נמצא בבהמה חֶסרון שאוסר אותה באכילָה. **חוּלִין** — בהמה של חֹל, לא של קֹדש. **בַּעֲזָרה** — מקום השחיטה של הקרבָּנות, שאוסר בזה את הבהמה באכילה. **פּוֹטֵר** — אומר, שהגנב פטור. **בִּשני אלוּ** — אם נמצא טְרֵפה או חוּלין בעזָרָה, שהבשׂר אסור לאכֹל.

נמצאוּ זוֹמְמין — באו עֵדים אחרים ואמרו לראשונים: איךְ אתם אומרים, עַל זֶה, שביום פלוני וּפלוני גָּנב וטָבח או מָכר ואתם ראיתם את זה, הלא באותו היום עִמָּנוּ הייתם בעיר אחרת? **זוֹממין** — חושבים לעשות רע לאיש, אשר מְעִידִים עליו. **משלמין את הכל** — העדים אשר נמצאו זוממין, צריכים לשלם לאיש אשר הֵעידו עליו בשקר „ארבעה וחמשה“. **על פי שנים אחרים** — שני עדים אחרים הֵעידו שהגנב טבח ומכר אחרי כן. **משלמין תשלומי כפל** — שהלא בזה הֶאֱשִׁימוּ את האיש אשר

העידו

הָאַחֲרוֹנִים זוֹמְמִים -- בָּטְלָה עֵדוּת שְׁנִיָּה. אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנִים זוֹמֵם -- בָּטְלָה כָּל הָעֵדוּת; שֶׁאִם אֵין גְּנֵיבָה, אֵין טְבִיחָה וְאֵין מְכִירָה. ד גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּי עֵד אֶחָד אוֹ עַל פִּי עַצְמוֹ — מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶפֶל וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב וְטָבַח בְּשַׁבָּת, גָּנַב וְטָבַח לַעֲבוֹדַת אֱלִילִים, גָּנַב מִשֶּׁל אָבִיו וּמֵת אָבִיו וְאַחַר כַּךְ טָבַח וּמָכַר. גָּנַב וְהִקְדִּישׁ וְאַחַר כַּךְ טָבַח וּמָכַר — מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶפֶל וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קָדָשִׁים שֶׁחַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָם, מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, שֶׁאֵין חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָם -- פָּטוּר. ה מְכָרוֹ חוּץ מֵאֶחָד מִמֵּאָה שֶׁבּוֹ, אוֹ שֶׁהָיְתָה לוֹ בוֹ שׁוּתָּפוּת, הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה

משנה ברורה

העידו עליו. תשלומי שלשה — או שנים, מה שהגנב צריך לשלם אם טבח ומכר יותר מאם גָנַב בלבד. אחרונים — העדים שהעידו כי טבח ומכר. משלם תַשלומי כפל — על פי העֵדָאַת = עֵדות הראשונים האמתית. בָטלה עדות שניה — עד אחד נמצא שַקְרָן, נשאר רק עד אחד, ואין עד אחד נֶאֱמָן.

ד) על פי עַצמו — בעצמו הודה על זה. ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה — דאין איש משלם „ארבעה וחמשה" אם הודה בעצמו, ולעד אחד אין מאמינים. וטבח בשבת — חיב מיתה על הַטְבִיחָה בשבת. וטבח לאלילים — חיב מיתה על הטביחה לֶאֱלִילִים. ומת אביו — הלא שלו הוא עתה. והקדיש — אם כן הוא טובח של הֶקְדֵש ולא של בעל הבית. שחיב באַחֲרָיוּתָם — אם אבדו או כתו צריך לְהַקְדִיש אחרים תחתיהם, נמצא שהם עוד ברשותו.

ה) חוץ מֵאחד ממֵאה שבו — הגנב מכר את השור והשאיר לעצמו חלק המאה שבו, דבר קטן, נמצא שלא מכר את כלו. היתה לו בו שותפות

שותפות

בְּיָדוֹ, הַנּוֹחֵר וְהַמְעַקֵּר — מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי־כֵפֶל וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב בִּרְשׁוּת הַבְּעָלִים וְטָבַח וּמָכַר חוּץ מֵרְשׁוּתָם, אוֹ שֶׁגָּנַב חוּץ מֵרְשׁוּתָם וְטָבַח וּמָכַר בִּרְשׁוּתָם, אוֹ שֶׁגָּנַב וְטָבַח וּמָכַר חוּץ מֵרְשׁוּתָם — מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, אֲבָל גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר בִּרְשׁוּתָם — פָּטוּר.

ו הָיָה מוֹשְׁכוֹ וְיוֹצֵא. וּמֵת בִּרְשׁוּת הַבְּעָלִים — פָּטוּר, הִגְבִּיהוֹ אוֹ שֶׁהוֹצִיאוֹ מֵרְשׁוּת הַבְּעָלִים וּמֵת — חַיָּב. נְתָנוֹ לִבְכוֹרוֹת י בְּנוֹ, אוֹ לְבַעַל חוֹבוֹ, לְשׁוֹמֵר חִנָּם, לְשׁוֹאֵל, לְנוֹשֵׂא־שָׂכָר וּלְשׂוֹכֵר וְהָיָה מוֹשְׁכוֹ וּמֵת בִּרְשׁוּת הַבְּעָלִים — פָּטוּר, הִגְבִּיהוֹ אוֹ שֶׁהוֹצִיאוֹ מֵרְשׁוּת הַבְּעָלִים וּמֵת — חַיָּב. ז אֵין מְגַדְּלִין בְּהֵמָה דַקָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מְגַדְּלִין בְּסוּרְיָא וּבַמִּדְבָּרוֹת

משנה ברורה

שותפות — להגנב היה חלק בבהמה קודֶם שגנב אותה, נמצא שלא גנב בהמה שלֵמה. **ונתנַבְּלָה בידו** — היתה נְבֵלָה. שלא שְׁחָטָהּ היטב, ואין זה טביחָה. **הנוחֵר** — קרע מהנחִירַים עד הלב. **המעקֵּר** — עוקר את הושט והקנה מהבהמה, שאין זה טביחה. **גנב ברשות הבעלים** — לא העביר את הבהמה מחצר הבעל לחצרו. **חוץ מרשותם** — שהוציא מחצר הבעל.

ו) **היה מושכו** — את השור או את השׂה. **ברשות הבעלים** — בַּחֲצַר הארון. **פטור** — מִכֵּפֶל, שלא גנב עוד. **הִגבִיהו** — קָנה את השור או את השׂה ושלו הוא. **לבכורות בנו** — האיש צריך לתת בהמָלא שלשים יום לבנו זָכָר הבכור חמשה שקלים או דבר שֶׁשָּׁוֶה מחיר כזה לכהן, ונתן האיש בהמה לכהן. **בעל חובו** — הנושה מִמֶּנּוּ כסף ונתן לו בהמה בכסף. **שומר חנם, שומר שָׂכר** — מסר את הבהמה לשומר הלוקח שָׂכָר בעד שמירתו או שומר בחנם. **שואל, שוכר** — וְהִשְׁאִיל או הִשְׂכִּיר את הבהמה.

ו) **אין מגדלין בהמה דַקה** — אָסוּר לגדל בהמה דַקה, קטנה, למשל, עזים, כבשים, מפני שמַּפְסִידִים את הזרָעים. **בסוּרְיָא** — אֲרַם-נַהֲרַיִם,

שכבש

שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֵין מְגַדְּלִין תַּרְנְגוֹלִים בִּירוּשָׁלַיִם, מִפְּנ
הַקֳּדָשִׁים, וְלֹא כֹהֲנִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי הַטָּהֳרוֹת. אֵ
מְגַדְּלִין חֲזִירִים בְּכָל מָקוֹם. לֹא יְגַדֵּל אָדָם אֶת הַכֶּלֶב, אֶלָּ
אִם כֵּן הָיָה קָשׁוּר בְּשַׁלְשֶׁלֶת. אֵין פּוֹרְסִין נִשָּׁבִים לְיוֹנִים
אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה רָחוֹק מִן הַיִּשּׁוּב שְׁלֹשִׁים רִיס.

פרק ח

הַחוֹבֵל בַּחֲבֵרוֹ, חַיָּב עָלָיו מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה דְבָרִים: בְּנֶזֶק, בְּצַעַר
בְּרִפּוּי. בְּשֶׁבֶת וּבְבוֹשֶׁת. בְּ„נֶזֶק" כֵּיצַד? — סִימָּא אֶ
עֵינוֹ, קָטַע אֶת יָדוֹ, שִׁיבֵּר אֶת רַגְלוֹ — רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּ
עֶבֶד נִמְכָּר בַּשּׁוּק. וְשָׁמִין כַּמָּה הָיָה יָפֶה, וְכַמָּה הוּא יָפֶ
„צַעַר"? — כְּוָאוֹ בְשַׁפּוּד אוֹ בְמַסְמֵר, וַאֲפִילּוּ עַל צִפָּרְנוֹ

משנה ברורה

שכבש דוד המלך וספחה לארץ ישראל. אין מגדלין תרנגולין בירושלים –
מפני שהם מחטטים בארמה, ואולי יוציאו משם חתיכת בשר טמא ויטמ
את הקדשים. ולא כהנים בארץ ישראל — כהנים אסורים לגדל תרנגל
בכל ארץ ישראל. מפני הטהרות — שהכהנים אוכלים „תרומה" ש
התבואה, שהיא טהורה וקדושה, ואולי יטמאו אותה התרנגלים. קשו
בשלשלת — ולא ישך. אין פורסין נשבין — אין מניחים רשתות
הישוב — מקום מושב בני אדם, פן יפלו אל רשתו יונים של אחרים
ריס — מדת הארך, שתי מאות ושבעים אמה בערך.

פרק ח בנזק כיצד? איך וכמה הוא משלם בעד הנזק שעשה לחברו בגופו
סימא — עור. קטע — כרת. רואין אותו — את הנחבל
כמה היה יפה — שוה, לפני אשר עורו, למשל, את עינו, לו נמכ
לעֶ ד וכמה הוא שוה עתה כשהוא עור בעין אחת, ואת ההבדל ישלם. צער
איך וכמה הוא משלם בעד הצער, הכאב, שגרם לחברו? כואו — עשה
כויה

קום שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה חַבּוּרָה, אוֹמְדִין כַּמָּה אָדָם כַּיּוֹצֵא בָזֶה
יצֶה לִיטּוֹל, לִהְיוֹת מִצְטַעֵר כַּךְ. „רִפּוּי״? — הִכָּהוּ, חַיָּב
רִפְאוּתוֹ; עָלוּ בוֹ צְמָחִים, אִם מֵחֲמַת הַמַּכָּה — חַיָּב, שֶׁלֹּא
חֲמַת הַמַּכָּה — פָּטוּר, חָיְתָה וְנִסְתְּרָה, חָיְתָה וְנִסְתְּרָה —
יָּב לְרַפְּאוֹתוֹ; חָיְתָה כָל צָרְכָהּ — אֵינוֹ חַיָּב לְרַפְּאוֹתוֹ.
שֶׁבֶת״ רוֹאִין אוֹתוֹ, כְּאִלּוּ הוּא שׁוֹמֵר קִשּׁוּאִין, שֶׁכְּבָר נָתַן
דְמֵי יָדוֹ וּדְמֵי רַגְלוֹ. „בֹּשֶׁת״? — הַכֹּל לְפִי הַמְבַיֵּשׁ וְהַמִּתְבַּיֵּשׁ.
מְבַיֵּשׁ אֶת הֶעָרוֹם, הַמְבַיֵּשׁ אֶת הַסּוּמָא וְהַמְבַיֵּשׁ אֶת

משנה ברורה

ה. שאינו עושה חבוּרה — ואין לו נזק, רק כאֵב, צַעַר. אוּמדין —
ין. כְּיוֹצֵא בזה — דומה אל האיש הזה, רךְ וְעָנֹג כמוהו. רוצה ליטול —
ץ לְקַ־ת. להיות מצטער כל כךְ — לסבול כאב כזה; למשל: איש
ר יצא משפטו מלפני השופטים לעשות לו כְּוִיָּה בגופו בעד חטאתו שחטא,
ה היה חפץ לתת שיעשו לו זאת הכוִיָּה באופן כזה, שלא יכאַב לו, למשל;
שן אותו על ידי סַם-שֵׁינָה בעת עֲשׂ׳ת הכויה. חיב לרַפאותו — לשלם
יפא ובעד רפואות. עלו בו צמָחים — עלו במקום המכה אֲבַעְבּוּעוֹת.
חמת — מפני. חָיְתָה ונסתְּרָה — הִבְרִיאָה וְחָלְתָה עוד הפעם. כל
כָה — כמה שצריכה. שבת? — איךְ וכמה הוא משלם בעד שִׁבְתּוֹ
יתו ואי = עֲשׂוֹתוֹ מלאכה כל ימי מחלתו? כּאִילו הוא שומר קִשּׁוּאִין —
ומו מִמַּחלָתוֹ, אף שחסר לו אֵבֶר אחד יוכל להיות שׁוֹמֵר קשואִים, לעשות
אכה קלה, אבל בחלותו אי-אֶפְשָׁר לו לעשׂות מאומה. דמי ידו ורגלו —
ך. בשת? איךְ וכמה הוא משלם לנחבל בעד בָּשְׁתּוֹ? שבשֶׁת הוא לו
ות. למשל; עִוֵּר בעין אחת. לפי המבַיֵּשׁ והמִתבּיש — רואים מי
ו המבַיֵּשׁ ומי הוא המתבַּיש: איש נִקְלֶה שבִיֵּשׁ, הַבשת יותר גדולה; בִּיְשׁוֹ
יש נכבָּד הוא יותר מתבַּיֵּשׁ מאיש פשוט. שבִיְּשׁוֹ אותו. הערם — בלי
ים, שאינו מתביש. הַיָּשֵׁן — שאיננו מַרגיש. הסומא — העִוֵּר,

שאינו

הַיָּשֵׁן — חַיָּב; וְיָשֵׁן שֶׁבִּיֵּשׁ — פָּטוּר. נָפַל מִן הַגָּג וְהִזִּיק וּבִיֵּשׁ — חַיָּב עַל הַנֶּזֶק וּפָטוּר עַל הַבֹּשֶׁת, עַד שֶׁיְּהֵא מִתְכַּוֵּן. ב זֶה חֹמֶר בָּאָדָם מִבַּשּׁוֹר: שֶׁהָאָדָם מְשַׁלֵּם נֶזֶק, צַעַר, רִפּוּי, שֶׁבֶת וּבֹשֶׁת וּמְשַׁלֵּם דְּמֵי וְלָדוֹת, וְשׁוֹר אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא נֶזֶק, וּפָטוּר מִדְּמֵי וְלָדוֹת. ג הַמַּכֶּה אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְלֹא עָשָׂה בָהֶם חַבּוּרָה, וְהַחוֹבֵל בַּחֲבֵרוֹ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים — חַיָּב בְּכֻלָּן. הַחוֹבֵל בְּעֶבֶד עִבְרִי — חַיָּב בְּכֻלָּן, חוּץ מִן הַשֶּׁבֶת, בִּזְמַן שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ. הַחוֹבֵל בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁל אֲחֵרִים — חַיָּב בְּכֻלָּן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין לָעֲבָדִים בֹּשֶׁת. ד חֵרֵשׁ, שׁוֹטֶה וְקָטָן פְּגִיעָתָן רָעָה: הַחוֹבֵל בָּהֶן חַיָּב, וְהֵם שֶׁחָבְלוּ בַאֲחֵרִים פְּטוּרִין. הָעֶבֶד וְהָאִשָּׁה פְּגִיעָתָן רָעָה: הַחוֹבֵל בָּהֶן חַיָּב, וְהֵם שֶׁחָבְלוּ בַאֲחֵרִים פְּטוּרִין. אֲבָל

משנה ברורה

שאינו יודע את בשתו. ישן שבייש — לא נתכון לביישו. אבל נזק הוא חייב אפילו אם היה שלא בכונה. (ראה פרק ב' משנה ו').

ב) חומר באדם מבשור — על מעשיו הוא חייב ואינו חייב על מעשה שורו. דמי ולדות — הכה אשה הרה ויצאו ילדיה מתים. (ראה פרק ה' משנה ד').

ג) לא עשה בהן חבורה — לא הוציא מהם דם; אבל אם הוציא מאביו ואמו דם על ידי הכאה חייב מיתה ולא תשלומין. ביום הכפורים — אינו חייב מיתה. בעבד עברי — שנמכר רק לשש שנים ואחר כן יוצא לחפשי. בזמן שהוא שלו — אם האדון חבל בעבדו, לפי שהעבד הוא עבד רק זמן מה ואינו נמכר הוא בגופו. עבד כנעני — נמכר [illegible]. אין לעבדים בושת — הם אינם מתביישים, ואין צריך לשלם לאדוניו בעד הבושת.

ד) פגיעתן רעה — רע לאיש הפוגע בהן. פטורין — שאין להם מה לשלם

מְשַׁלְּמִין לְאַחַר זְמַן. נִתְגָּרְשָׁה הָאִשָּׁה, נִשְׁתַּחְרֵר הָעֶבֶד — חַיָּבִין לְשַׁלֵּם. ה הַמַּכֶּה אָבִיו וְאִמּוֹ וְעָשָׂה בָהֶן חַבּוּרָה וְהַחוֹבֵל בַּחֲבֵרוֹ בְּשַׁבָּת — פָּטוּר מִכּוּלָּן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִדּוֹן בְּנַפְשׁוֹ. וְהַחוֹבֵל בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁלּוֹ — פָּטוּר מִכּוּלָּן. ו הַתּוֹקֵעַ לַחֲבֵירוֹ נוֹתֵן לוֹ סֶלַע. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: מָנֶה. סְטָרוֹ — נוֹתֵן לוֹ מָאתַיִם זוּז. לְאַחַר יָדוֹ — נוֹתֵן לוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז. צָרַם בְּאָזְנוֹ, תָּלַשׁ בִּשְׂעָרוֹ, רָקַק וְהִגִּיעַ בּוֹ רוֹקוֹ, הֶעֱבִיר טַלִּיתוֹ מִמֶּנּוּ, פָּרַע רֹאשׁ הָאִשָּׁה בַּשּׁוּק — נוֹתֵן אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז. זֶה הַכְּלָל: הַכֹּל לְפִי כְבוֹדוֹ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: אֲפִילוּ עֲנִיִּים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל, רוֹאִין אוֹתָם כְּאִילוּ הֵם בְּנֵי חוֹרִין שֶׁיָּרְדוּ מִנִּכְסֵיהֶם, שֶׁהֵם בְּנֵי אַבְרָהָם,

---

משנה ברורה

לשלם. **משלמין לאחר זמן** — העבד צריך לשלם כשיצא לחרות, והאשה אם נתגרשה ויש לה כסף משלה.

ה) **חבורה** — הוציא מהם דם על ידי הכאה. **נדון בנפשו** — הוא נשפט ומשלם בנפשו, ממיתים אותו על הכאת אב ואם או על חלול שבת.

עבד כנעני — עבד מן הגוים בזה"ב, שעובד לעולם והוא נחשב כקנין בעליו, ומה שיש לו שייך לאדונו.

ו) **התוקע** — מכה אותו באגרופו על אזנו. **סלע** — מטבע = ארבעה דינרים. **נותן לו סלע** — בעד הבשת. **משום רבי יוסי** — בשם רבי יוסי. **מנה** — מאה דינר. **סטרו** — הכהו על הלחי. **לאחר ידו** — הכהו על לחיו באחורי ידו; זאת חרפה גדולה לו. **צרם** — משך. **והגיע בו** — ופגע בו. **העביר טליתו** — הסיר בגדו מעליו. **פרע** — גלה. **הכל לפי כבודו** — רואין אנחנו: הם הוא איש מכובד או לא; אלו התשלומים הנזכרים הם לאיש מכובד, אבל אם הם ויש איננו מכובד, צריך לשלם פחות. **בני חורין** — אנשים נכבדים. **שירדו מנכסיהם** — שהיו עשירים והי' להם נכסים, קנינים רבים, ועתה היו לעניים. **בני אברהם,**

יצחק

יִצְחָק וְיַעֲקֹב. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁפָּרַע רֹאשׁ הָאִשָּׁה בַּשּׁוּק, בָּאת לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא, וְחִיְּבוֹ לִיתֵּן לָהּ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז. אָמַר לוֹ: רַבִּי, תֶּן לִי זְמַן. נָתַן לוֹ זְמָן. שְׁמָרָהּ עוֹמֶדֶת עַל פֶּתַח חֲצֵרָהּ וְשָׁבַר אֶת הַכַּד בְּפָנֶיהָ וּבוֹ כְּאִסָּר שֶׁמֶן. גִּלְּתָה אֶת רֹאשָׁהּ וְהָיְתָה מְטַפַּחַת וּמַנַּחַת יָדָהּ עַל רֹאשָׁהּ. הֶעֱמִיד עָלֶיהָ עֵדִים וּבָא לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר לוֹ רַבִּי, לָזוֹ אֲנִי נוֹתֵן אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז? אָמַר לוֹ: לֹא אָמַרְתָּ כְלוּם: הַחוֹבֵל בְּעַצְמוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי — פָּטוּר, אֲחֵרִים שֶׁחָבְלוּ בוֹ חַיָּבִין. וְהַקּוֹצֵץ נְטִיעוֹתָיו, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי — פָּטוּר, אֲחֵרִים שֶׁקִּצְּצוּ אֶת נְטִיעוֹתָיו — חַיָּבִים. ז אַף עַל פִּי שֶׁהוּא נוֹתֵן לוֹ, אֵין נִמְחָל לוֹ עַד שֶׁיְּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: וְעַתָּה הָשֵׁב אֵשֶׁת וְגוֹמֵר. וּמִנַּיִן שֶׁאִם לֹא מָחַל לוֹ, שֶׁהוּא

משנה ברורה

יצחק ויעקב — ומכובדים הם. **ומעשה באחד** — היה מקרה: שאיש אחד. **ובָאת** — באה האשה לפני רבי עקיבא למשפט. **ארבע מאות זוז** — בעד הבשֶׁת. **אמר לו** — המביש לרבי עקיבא. **שמרה** — חִכָּה לה. **הפך** — כד קטן. **כאיסר** — כמטבע קטנה. **מטפחת** — טובלת כף ידה בשמן. **ומנחת ידה על ראשה** — ומושחת בשמן. **העמיד עליה עדים** — אמר לאנשים הרואים את זה, כי יהיו עֵדים להָעיד בפני רבי עקיבא שאין לאשה הזאת בשֶׁת. **לזו אני נותן?** הלא אין לה בשֶׁת. **כלום** — מאומה. **שאינו רשאי** — אסור לו לעשות כזאת. **פטור** — אין השופטים מחַיבין אותו לשלם. **הקוצץ נטיעותיו** — הקוצץ עצים שנושאים פרי. **שאינו רשאי** — אסור לקַצץ עצים נושאים פרי.

ז) **אף על פי שהוא נותן לו** — אף כי שהחובל משלם לנחבל נזק, צער, רִפוי, שֶׁבת ובשת. **אינו נמחל לו** — החֵטא שעשה, שחבל בחברו, לא יְסֻלַּח לו. **עד שיבקש ממנו** — סליחָה. **שנאמר** — (בראשית כ, ז). **השב אשת האיש** — וכתוב אחרי כן: וְיִתְפַּלֵּל בַּעַדְךָ וחיה

אַכְזָרִי? — „שֶׁנֶּאֱמַר „וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹהִים, וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת אֲבִימֶלֶךְ" וְגוֹמֵר. הָאוֹמֵר: סַמֵּא אֶת עֵינִי, קַטֵּעַ אֶת יָדִי, שַׁבֵּר אֶת רַגְלִי" — חַיָּב. „עַל מְנָת לִפְטוֹר" — חַיָּב. „קְרַע אֶת כְּסוּתִי, שַׁבֵּר אֶת כַּדִּי!" — חַיָּב. „עַל מְנָת לִפְטוֹר" — פָּטוּר. „עֲשֵׂה כֵן לְאִישׁ פְּלוֹנִי, עַל מְנָת לִפְטוֹר" — חַיָּב, בֵּין בְּגוּפוֹ, בֵּין בְּמָמוֹנוֹ.

פרק ט

הַגּוֹזֵל עֵצִים וַעֲשָׂאָן כֵּלִים, צֶמֶר וַעֲשָׂאוֹ בְגָדִים — מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. גָּזַל פָּרָה מְעוּבֶּרֶת וְיָלְדָה, רָחֵל טְעוּנָה וּגְזָזָהּ — מְשַׁלֵּם דְּמֵי פָרָה הָעוֹמֶדֶת לֵילֵד, דְּמֵי רָחֵל הָעוֹמֶדֶת לִגָּזֵז. גָּזַל פָּרָה וְנִתְעַבְּרָה אֶצְלוֹ וְיָלְדָה, רָחֵל וְנִטְעֲנָה אֶצְלוֹ וּגְזָזָהּ — מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. זֶה הַכְּלָל: כָּל הַגַּזְלָנִים

משנה ברורה

וְחַיֵּהוּ, בַּקֵּשׁ ממנו סליחה ויתפלל בעדך. **אכזרי** — רע ואינו חפץ לסלוח לחברו. **סַמֵּא** — עַוֵּר! קַטֵּעַ - שַׁבֵּר! **חיב** — בכל זאת חיב העושה כן. **על מְנת לפטור** — אפילו אמר לו בפרוש: בתנאי, כי תהיה פטור על מעשיך, חיב, שאין דרך בני אדם למחול על חבלה. **על מנת לפטור — פטור** — שלפעמים איש מוחל על הֶזֵּיקוֹ. **עֲשׂה כן לאיש פלוני** — אם אמר: קרע את כסותו של איש פלוני. **בין בגופו** — בין אם אמר: עשׂה חבלה לאיש פלוני. **בין בממונו** — בין אם אמר: עשׂה הֶזֵּק בכסף לאיש פלוני

פרק ט **משלם כשעת הגזלה** — מחיר עצים וצמר ולא מחיר כלים ובגדים, שהוא צריך לשלם רק את מה שגזל. **מעוּבֶּרת** — הָרָה.

רָחֵל טעונה — כבשׂ טָעון צמר. **דמי** — כסף, מחיר. **העומדת לֵילד — הָרָה**. **העומדת לִגָּזֵז** — טעונה צמר. **ונתעברה** — היתה הָרה. **ונטענה** — כוסתה בצמר.

מְשַׁלְּמִין כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. **ב** גָּזַל בְּהֵמָה וְהִזְקִינָה, עֲבָדִים וְהִזְקִינוּ — מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: בַּעֲבָדִים, אוֹמֵר לוֹ: הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ! גָּזַל מַטְבֵּעַ וְנִסְדַּק, פֵּרוֹת וְהִרְקִיבוּ, יַיִן וְהֶחְמִיץ — מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. מַטְבֵּעַ וְנִפְסַל, תְּרוּמָה וְנִטְמֵאת, חָמֵץ וְעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח, בְּהֵמָה וְנֶעֶבְדָה בָהּ עֲבֵירָה, אוֹ שֶׁנִּפְסְלָה מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, אוֹ שֶׁהָיְתָה יוֹצֵאת לִסָּקֵל — אוֹמֵר לוֹ: הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ. **ג** נָתַן לְאוּמָּנִין לְתַקֵּן וְקִלְקְלוּ — חַיָּבִין לְשַׁלֵּם. נָתַן לְחָרָשׁ שִׁידָּה, תֵּיבָה וּמִגְדָּל לְתַקֵּן וְקִלְקֵל — חַיָּב לְשַׁלֵּם. וְהַבַּנַּאי שֶׁקִּבֵּל עָלָיו

משנה ברורה

ב) **והזקינה;** **והזקינו** — ומחירם עתה פחות. **כשעת הגזלה** — בהמה ועבדים צעירים. **בעבדים** — אם גזל עבדים והזקינו. **הרי שלך לפניך!** — הנה שלך לפניך, קח אותו. **רבי מאיר אומר** — כי עבדים אינם יוצאים מרשות ארוניהם אפילו הם בבית הגזלן, ועל כן אם הזקינו, ברשות הבעלים הזקינו. **ונסדק** — נבקע ונפסל. **והחמיץ** — נעשה חֹמֶץ. **ונפסל** — פסקו להיות עוברים לסוחר. **תרומה** — חלק החמשים של התבואה היה נִתָּן לכהנים וזה היה נקרא „תְּרוּמָה". **ונטמאת** — ואסור לאכל תרומה טמאה. **ועבר עליו הפסח** — אם היה חָמֵץ בבית יהודי בפֶּסַח אסור הוא אף אחר הפסח בהֲנָאָה. **ונעבדה בה עבירה** — נעשה בה חטא למשל, איש השתחוה לה כלאֱליל, וחַיָּבים לְהָמִית אִתה. **שנפסלה מעל גבי המזבח** — קבלה אצלו מום כזה, שמפניו אין היא ראוּיָה עוד להיות קרבָּן על המזבח, והמום אינו נִכָּר. **יוצאת לסקל** — הרגה איש בבית הגזלן ומוציאים אותה לְסַקֵּל אותה באבנים ותמות. **שלך לפניך** — שאין הֶחסרון הנעשה בדבר הגזול נִכָּר לָעַיִן.

ג) **חיבים לשלם** — מחיר הכלי. **חרש** — אומן. **שידה** — מקום-המושב שבעגלה. **מגדל** — ארון. **הבנאי** — בונה בית. **לסתור** — להפיל

לִסְתּוֹר אֶת הַכּוֹתֶל וְשִׁבֵּר אֶת הָאֲבָנִים, אוֹ שֶׁהִזִּיק — חַיָּב לְשַׁלֵּם. הָיָה סוֹתֵר מִצַּד זֶה וְנָפַל מִצַּד אַחֵר — פָּטוּר. וְאִם מֵחֲמַת הַמַּכָּה — חַיָּב. ד הַנּוֹתֵן צֶמֶר לְצַבָּע וְהִקְדִּיחָתוֹ יוֹרָה — נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי צַמְרוֹ: צְבָעוֹ כָּאוּר — אִם הַשֶּׁבַח יוֹתֵר עַל הַיְצִיאָה, נוֹתֵן לוֹ אֶת הַיְצִיאָה. וְאִם הַיְצִיאָה יְתֵרָה עַל הַשֶּׁבַח, נוֹתֵן לוֹ אֶת הַשֶּׁבַח. לִצְבּוֹעַ לוֹ אָדוֹם וּצְבָעוֹ שָׁחוֹר, שָׁחוֹר וּצְבָעוֹ אָדוֹם — רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי צַמְרוֹ: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הַשֶּׁבַח יָתֵר עַל הַיְצִיאָה — נוֹתֵן לוֹ אֶת הַיְצִיאָה, וְאִם הַיְצִיאָה יְתֵרָה עַל הַשֶּׁבַח — נוֹתֵן לוֹ אֶת הַשֶּׁבַח. ה הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵירוֹ שָׁוֶה פְרוּטָה וְנִשְׁבַּע לוֹ —

משנה ברורה

להפיל. **סוֹתֵר** — מפיל קיר. **ונפל מצד אחר** — נפלה אבן ממקום אַחר בבית הזה והִזיקה. **מחמַת המַכָּה** — מקול המַכָּה נפלה אבן במקום אחר והזיקה — חיב, שהיה עליו להזָהר לבל יַזִיק.

ד) **והקדִיחָתו יוֹרָה** — שרף אותו הדוד, שהצַבָּע הרתיח אותו יותר מִדַי. **נותן לו דְמֵי צַמרו** — משלם בעד הצֶמר שקלקל, שהצבָּע צריך להזָהר בזה. **כָאוּר** — מכוער, לא יפה. **אם השֶבַח יותר על היציאה** — למשל, הצמר יָפה דינר אחד והוצאה של הצבִיעָה עולה בעד דינַר, הנה שני דינַרים, והצֶמר הצבוע שוֶה עתה לא שנים, כי אם שלשה דינָרים. **נותן לו את היְצִיאָה** — נותן בעל הצמר לצובֵעַ רק את הוצאוֹתָיו ולא את מחיר העבודה שהִתנָה. **היציאה יְתֵרה** — הוצאות הצביעָה הן יותר מהשֶבח שהושבַח הצמר אחרי הצביעָה; הצובע מפסיד תמיד, שהיה צָריך להזָהר לצבוע היטב. **נותן לו דמי צמרו** — הצובע משלם לבעל הצֶמר בעד צַמרו, והצמר לו, שקנה אותו בשִנוּי שעשה. **רבי יהודה אומר** — רבי יהודה עונש את הצובע על אשר הֶחלִיף את הצבָעים לקבל רק את הפחות: או השֶבח, אם הוא פחות, או את היציאָה, אם היא פחוּתָה.

ה) **שוה פרוטה** — אפילו במחיר פרוטה, מַטבע קטנה מאד. **ונשבע לו** —

בפני

יוֹלִיכֶנּוּ אַחֲרָיו אֲפִלּוּ לְמָדַי. לֹא יִתֵּן לֹא לִבְנוֹ וְלֹא לִשְׁלוּחוֹ,
אֲבָל נוֹתֵן לִשְׁלִיחַ בֵּית דִּין. וְאִם מֵת–יַחֲזִיר לְיוֹרְשָׁיו. ו נָתַן
לוֹ אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא נָתַן לוֹ אֶת הַחוֹמֶשׁ, מָחַל לוֹ עַל הַקֶּרֶן
וְלֹא מָחַל לוֹ עַל הַחוֹמֶשׁ, מָחַל לוֹ עַל זֶה וְעַל זֶה חוּץ
מִפָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְרוּטָה בַּקֶּרֶן – אֵינוֹ צָרִיךְ לֵילֵךְ אַחֲרָיו. נָתַן
לוֹ אֶת הַחוֹמֶשׁ וְלֹא נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן, מָחַל לוֹ עַל
הַחוֹמֶשׁ וְלֹא מָחַל לוֹ עַל הַקֶּרֶן, מָחַל לוֹ עַל זֶה וְעַל זֶה, חוּץ
מִשָּׁוֶה פְרוּטָה בַּקֶּרֶן – צָרִיךְ לֵילֵךְ אַחֲרָיו. ז נָתַן לוֹ אֶת
הַקֶּרֶן וְנִשְׁבַּע לוֹ עַל הַחוֹמֶשׁ – הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם חוֹמֶשׁ עַל
חוֹמֶשׁ, עַד שֶׁיִּתְמַעֵט הַקֶּרֶן פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְרוּטָה. וְכֵן בְּפִקָּדוֹן,

---

משנה ברורה

בפני השופטים, כי לא גזל. **יוליכנו אחריו** — אם הגזל יצא לשבת למדינה אחרת, צריך הגזלן ללכת שמה ולהשיבנו לו. **למדי** — ארץ מָדַי הרחוקה. **לא יתן לבנו או לשלוחו** — להשיב את הגזלה לנגזל, ואם נתן ואבדה בדרך, צריך לשלם כסף אחר. **שליח בית־דין** — שליח השופטים להשיב את הגזלה לבעליה. **אם מת** — הנגזל. **יחזיר** — ישיב.

ו) **נתן לו** — הגזלן לנגזל. **הקרן** — הדבר הגזול. **החומש** — חלק חמישי של הדבר הגזול, שהגזלן צריך להוסיף על גזלתו, בהשיבו אותה לנגזל. **מחל לו** — סלח לו הגזלן לנגזל. **חוץ מפחות שוה פרוטה בקרן** — מחל לו על הכל, רק השאיר דבר קטן שאין לו שום ערך, פחות עוד מפרוטה. **אינו צריך ללכת אחריו** — לארץ רחוקה להשיב לו את החמש או דבר קטן מאד מן הקרן, שאין זה ערך הגולה. **שוה פרוטה בקרן** — דבר שיש לו איזה ערך ובקרן, בדבר הגזל בעצמו ולא בחמש. **לילך אחריו** — לארץ רחוקה ולהשיב לו.

ז) **ונשבע לו על החמש** — בשקר, שכבר נתן לו, ואחרי כן הודה. **חומש על חומש** — שהחמש הראשון נעשה עתה „קרן", דבר הגזול, ומשלם עליו חמש. **שיתמעט הקרן** — אם נשבע הגזלן אחרי כן ששלם לו

שנאמר: "בפקדון, או בתשומת יד, או בגזל, או עשק את עמיתו, או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר", הרי זה משלם קרן וחומש ואשם. "היכן פקדוני?" אמר לו: "נאבד" — "משביעך אני!" ואמר: "אמן!" — והעדים מעידים אותו שאכלו, משלם קרן. הודה מעצמו, משלם קרן וחומש ואשם. ח "היכן פקדוני?" אמר לו: "נגנב". — "משביעך אני!" ואמר: "אמן!" — והעדים מעידין אותו שגנבו — משלם תשלומי כפל. הודה מעצמו — משלם קרן וחומש ואשם. ט הגוזל את אביו ונשבע לו ומת — הרי זה משלם קרן וחומש לבניו או לאחיו. ואם אינו רוצה או שאין לו —

משנה ברורה

לו את ה"ח"ש על חומש" והודה, צריך לשלם חמש על "חומש" וכן הלאה, עד שיהיה החומש הנחשב ל"קרן" פחות מפרוטה, שאין לו ערך כלל. וכן בפקדון — אם הפקיד אצל חברו דבר, וחברו אמר כי השיב לו כבר ונשבע לשקר ואחר כן הודה, משלם את מחיר הדבר הנפקד ומוסיף עליו חומש. שנאמר — ("ויקרא" פרק ה' כא.). בתשומת יד — הלואה, שכחש בה. ואשם — קרבן-אשם לאלהים. היכן פקדוני — המפקיד אומר לנפקד. איה פקדוני, שהפקדתי אצלך? משביעך אני — אני משביע אותך שאמת בדבריך. אמן — אמת נשבע אני. מעידין אותו — אומרים עליו על הנפקד שאכלו — שאכל או הוציא את הדבר שהפקידו אצלו. הודה מעצמו — וחפץ הוא לשוב בתשובה שלמה לפני האלהים צריך הוא להעביר את חטאתו כלה.

ח) והעדים מעידין אותו שגנבו — העדים אומרים על הנפקד שגנב בעצמו את הדבר הנפקד אצלו. תשלומי כפל — כדין הגנב המשלם כפלים.

ט) ומת — האב. לבניו — או לאחיו. של האב המת, וזהו ליורשיו. אינו רוצה

לֹוֶה וּבַעֲלֵי הַחוֹב בָּאִים וְנִפְרָעִים. י הָאוֹמֵר לִבְנוֹ: „קוֹנָם, אִי אַתָּה נֶהֱנֶה מִשֶּׁלִּי" - אִם מֵת, יִירָשֶׁנּוּ. „בְּחַיָּיו וּבְמוֹתוֹ" - אִם מֵת לֹא יִירָשֶׁנּוּ. וְיַחֲזִיר לְבָנָיו אוֹ לְאֶחָיו. וְאִם אֵין לוֹ, לֹוֶה וּבַעֲלֵי הַחוֹב בָּאִים וְנִפְרָעִים. יא הַגּוֹזֵל אֶת הַגֵּר וְנִשְׁבַּע לוֹ וּמֵת - הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ לַכֹּהֲנִים וְאָשָׁם לַמִּזְבֵּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר: „וְאִם אֵין לָאִישׁ גֹּאֵל לְהָשִׁיב הָאָשָׁם אֵלָיו, הָאָשָׁם הַמּוּשָׁב לַה' - לַכֹּהֵן, מִלְּבַד אֵיל הַכִּפּוּרִים אֲשֶׁר יְכַפֶּר בּוֹ עָלָיו". הָיָה מַעֲלֶה אֶת הַכֶּסֶף וְאֶת הָאָשָׁם וּמֵת - הַכֶּסֶף יִנָּתֵן לְבָנָיו. וְהָאָשָׁם יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב וְיִמָּכֵר וְיִפְּלוּ דָמָיו

משנה ברורה

רוצה — אינו חפץ. אינו יכל שהוא עני. לוֶה — הוא לוֶה מאחרים ומשלם בעד הגזֵלה ליורשים. ובעלי החוב — המַלְוִים. ונפרעים — לוקחים את המַגִּיעַ להם מן הירושה, נמצא כי הגזלָן שִׁלֵּם את גזלתו ואינו עוד רָשָׁע לפני האלהים.

י) קונם, אי אתה נֶהֱנֶה משלי — אני נודר, כי אתה לא תהנֶה מאת אשר יש לי. אם מת — האב. בחייו ובמותו — אם אמר האב, כי בנו לא יֵהָנֶה לא בחייו ואף לא אחר מותו. וַיַחֲזִיר לבניו — אם יש לבֵּן הזה דבר משֶׁל אביו, ישיב לבניו או לאחיו, ליורשים, שלו. ואם אין לו — ואם הבֵּן הזה הוא עָני ואין לו מה לֶאֱכֹל. ונפרָעים — לוקחים את המַגִּיעַ להם מהירושָׁה.

יא) הַגֵּר — נָכְרִי שהיה ליהודי בזה"ב. וּמֵת — ואין לו יורשים, וכל מה שיש לו עובר לכהֲנים (ראה פרק ד׳ מ״שנה ד׳). שנאמַר — „בַּמִּדְבָּר" (פרק ה׳ ח׳). לאיש — הנגזָל. האָשם — הגזֵלָה. לה׳ — הגזֵלה מוּשָׁבָה לאלהים, והוא נותן אותה לכהנים. אֵיל הכפורים — קרבן אַיִל לכַפָּרה. היה מַעלֶה — היה הגזלן מֵביא. יִנָּתֵן לבניו — יוּשַׁב לבניו, שהם הלא לא גזלו. והאשָׁם — הקרבן. שיסתָּאֵב — יפול בו מום ויהיה פָּסול לקרבָּן ויפלו דָמיו — ויהיה כַּסְפּוֹ.

משמר

לַנְּדָבָה. יב נָתַן הַכֶּסֶף לְאַנְשֵׁי מִשְׁמָר וּמֵת — אֵין הַיּוֹרְשִׁים יְכוֹלִין לְהוֹצִיא מִיָּדָם שֶׁנֶּאֱמַר אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן — לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה. נָתַן הַכֶּסֶף לִ"יהוֹיָרִיב" וְאָשָׁם לִ"ידַעְיָה" — יָצָא. אָשָׁם לִ"יהוֹיָרִיב" וְכֶסֶף לִ"ידַעְיָה" — אִם קַיָּם הָאָשָׁם יַקְרִיבוּהוּ בְּנֵי יְדַעְיָה, וְאִם לֹא — יַחֲזִיר וְיָבִיא אָשָׁם אַחֵר. שֶׁהַמֵּבִיא גְּזֵילוֹ עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא אֲשָׁמוֹ יָצָא, הֵבִיא אֲשָׁמוֹ עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא גְּזֵילוֹ. לֹא יָצָא. נָתַן אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא נָתַן אֶת הַחוֹמֶשׁ אֵין הַחוֹמֶשׁ מְעַכֵּב.

פרק י

הַגּוֹזֵל וּמַאֲכִיל אֶת בָּנָיו. וְהִנִּיחַ לִפְנֵיהֶם — פְּטוּרִין מִלְּשַׁלֵּם.

משנה ברורה

יב) **מִשְׁמָר** — הכהנים העובדים בבית-המקדש היו נחלקים לעשׂרים וארבעה חלקים, הנקראים „משמרות", ובכל שבוע היה משמר אחד עובד. — **נתן את הכסף** — הגזלן, שגזל את הגר ואין לו יורשים, השיב את כסף הגזלה, כמשפט, לכהנים, אך לא הביא עוד את הקרבן. **שנאמר** — „במדבר" (פרק ה׳ י׳). **לו יהיה** — ישאר אצלו. **נתן את הכסף** — הגזלן השיב את הכסף. **יהוֹיָרִיב; ידַעְיָה** — שמות משמרות ידועים. **יָצָא** — נחשב לו, שהמשמר „יהויריב" הוא מתחלה, נמצא שמתחלה השיב את הכסף ואחרי כן הביא קרבן, כמשפט. **אשם ליהוֹיָרִיב** — נתן את הקרבן בראשונה, שהמשמר „ידעיה" בא אחרי „יהויריב". **אם קַיָּם האשם** — אם הקרבן עודנו חי, שעוד לא הוקרב. **יַחְזִיר ויביא אשם אחר** — שהאשם, הקרבן, שנתן לפני אשר השיב את הגזלה, אינו נחשב, כי איך יהיה הקרבן לרצון אם הגזלה עודנה אצלו? **עד שלא הביא** — טרם שהביא. **אין החומש מְעַכֵּב** — להקריב את הקרבן.

פרק י **וּמַאֲכִיל את בניו** — את הגזלה בחייו. **והִניח לפניהם** — או שהִניח לפניהם את הגזלה, והם אכלוה אחר מיתת אביהם.

פטורין

וְאִם הָיָה דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַחְרָיוּת — חַיָּבִין לְשַׁלֵּם. אֵין פּוֹרְטִין לֹא מִתֵּבַת הַמּוֹכְסִין וְלֹא מִכִּיס שֶׁל גַּבָּאִין, וְאֵין נוֹטְלִין מֵהֶם צְדָקָה, אֲבָל נוֹטֵל הוּא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ אוֹ מִן הַשּׁוּק. **ב** נָטְלוּ מוֹכְסִין אֶת חֲמוֹרוֹ וְנָתְנוּ לוֹ חֲמוֹר אַחֵר, גָּזְלוּ לִסְטִים אֶת כְּסוּתוֹ וְנָתְנוּ לוֹ כְּסוּת אַחֶרֶת — הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהַבְּעָלִים מִתְיָאֲשִׁין מֵהֶן. הַמַּצִּיל מִן הַנָּהָר, אוֹ מִן הַגַּיִס אוֹ מִן הַלִּסְטִים — אִם נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים, הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וְכֵן נָחִיל שֶׁל דְּבוֹרִים — אִם נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים, הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה: נֶאֱמֶנֶת אִשָּׁה אוֹ קָטָן לוֹמַר, מִכָּאן יָצָא נָחִיל זֶה; וּמְהַלֵּךְ בְּתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵירוֹ לְהַצִּיל אֶת נְחִילוֹ, וְאִם הִזִּיק — מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק,

---

משנה ברורה

פטורין מלשלם — שהם הלא לא גזלו מאומה. **דבר שיש בו אחריות** — דבר שהוא אַחְרָאִי בעד האיש, עָרֵב בעדו, למשל, קַרְקָעוֹת. **אין פורטין** — אין מחליפין מטבע גדולה במטבעות קטנות. **מתיבת המוכסין** — מהתיבה, שהמוכס, חוכר המס, שם בה את כספו. **מכים של גבאין** — מהכיס, שגבאי המס שם בו את הכסף הנגבה. **אין נוטלין מהם** — אין לוקחים מהם כסף לצדקה, לפי שהם גוזלים את האנשים ולוקחים מהם מס יותר מהקצבה. **מתוך ביתו או מן השוק** — מקום שאינו מיוחד לכסף המס. ב) **נטלו מוכסין** — לקחו ממנו חוכרי מס המלך, שנחשבים כגזלנים לפי שהם לוקחים יותר מן הקצבה. **לסטים** — גזלנים. **כסותו** — בגדו. **מתיאשין מהם** ויצא מרשותם. **הנהר** — ששטף. **הגיים** — חילים שבאו לעיר ושדדו. **נתיאשו הבעלים** — חשבו, כי לא ישוב אליהם עוד הדבר הנגזל. **הרי אלו שלו** — של המציל. **נחיל של דבורים** — קבוצת דבורים שעפו מהכורת למקום אחר. **מכאן יצא נחיל זה** — ממקום פלוני עף הנחיל, ומאמינים להם ומשיבים לבעל. **ואם הזיק** — בלכתו. **לא**

יקוץ

אֲבָל לֹא יָקוֹץ אֶת שׁוֹכוֹ עַל מְנָת לִתֵּן אֶת הַדָּמִים. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: אַף קוֹצֵץ וְנוֹתֵן אֶת הַדָּמִים. ג הַמַּכִּיר כֵּלָיו וּסְפָרָיו בְּיַד אַחֵר, וְיָצָא לוֹ שֵׁם גְּנֵיבָה בָּעִיר — יִשָּׁבַע לוֹ לוֹקֵחַ, כַּמָּה נָתַן וְיִטּוֹל, וְאִם לָאו — לֹא כָל הֵימֶנּוּ, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: מְכָרָן לְאַחֵר וּלְקָחָן זֶה הֵימֶנּוּ. ד זֶה בָּא בַּחֲבִיתוֹ שֶׁל יַיִן וְזֶה בָּא בְּכַדּוֹ שֶׁל דְּבַשׁ, נִסְדְּקָה חָבִית שֶׁל דְּבַשׁ, וְשָׁפַךְ זֶה אֶת יֵינוֹ וְהִצִּיל אֶת הַדְּבַשׁ לְתוֹכוֹ — אֵין לוֹ אֶלָּא שְׂכָרוֹ. וְאִם אָמַר: „אַצִּיל אֶת שֶׁלְּךָ, וְאַתָּה נוֹתֵן לִי דְּמֵי שֶׁלִּי" — חַיָּב לִתֵּן לוֹ. שָׁטַף נָהָר חֲמוֹרוֹ וַחֲמוֹר חֲבֵירוֹ, שֶׁלּוֹ יָפֶה מָנֶה וְשֶׁל חֲבֵרוֹ מָאתַיִם, הִנִּיחַ זֶה אֶת שֶׁלּוֹ וְהִצִּיל אֶת שֶׁל חֲבֵירוֹ — אֵין לוֹ אֶלָּא שְׂכָרוֹ.

משנה ברורה

יָקוֹץ את שוכו — לא יָסִיר את עֲנַף עץ חברו למען קַחַת את נְחִילוֹ שישב עליו. על מְנָת לִיתֵּן את הדָמים — אפילו בתנַאי, לשלם לאיש בעד עֲנָפוֹ.

ג) ויצא לו שֵׁם גְּנֵיבָה — יצא בעיר קול שמאֵת האיש הזה נגנבו ספרים או כלים. לוקח — האיש הזה, שקנה אותם מן הגנב. כמה נתן — לגנב. ויטול — ויקח מן הַמַּכִּיר וישיבם לו. ואם לָאו — אם לא יצא לו קול גניבה בעיר. לא כל הימֶנּו — לא את הכֹּל נשמע ממנו, מהאיש המַכִּיר, אין אנחנו מאמינים לו. מְכָרָן — המַכִּיר. ולקָחָן זה הימֶנּו — וְקָנָם הלוקח הזה מהלוקח מהמַכִּיר.

ד) זה בא — אחד נושא כד דבש ואחד חבית יין. נִסדקה — נעשה בה סֶדֶק. חָבִית של דבש — וישָׁפֵךְ הדבש. והִצִּיל את הדבש — שהדבָש יקר מן היין. אלא שְׂכָרו — כי אם שׂכרו, בעל הדבָש משלם לו רק שׂכר המלאכה ולא בעבור היין ששפך, שלא התנָה עמו בפֵרוש. ואם אמר — בעל היין. דְמֵי שלי — מחיר היין. יָפה מָנה — שוֶה מאה אז. אֶלָא שׂכרו — שלא התנָה עמו בפֵרוש.

וְאִם אָמַר לוֹ: אֲנִי אַצִּיל אֶת שֶׁלְּךָ, וְאַתָּה נוֹתֵן לִי אֶת שֶׁלִּי — חַיָּב לִיתֵּן לוֹ. ה הַגּוֹזֵל שָׂדֶה מֵחֲבֵירוֹ וּנְטָלוּהוּ מְסִיקִין — אִם מַכַּת מְדִינָה הִיא, אוֹמֵר לוֹ: הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ, וְאִם מֵחֲמַת הַגַּזְלָן, חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ שָׂדֶה אַחֵר, שְׁטָפָהּ נָהָר — אוֹמֵר לוֹ: הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ. ו הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵירוֹ, אוֹ שֶׁלָּוָה הֵימֶנּוּ, אוֹ שֶׁהִפְקִיד לוֹ בְּיִשּׁוּב — לֹא יַחֲזִיר לוֹ בַּמִּדְבָּר, עַל מְנָת לָצֵאת בַּמִּדְבָּר — יַחֲזִיר לוֹ בַּמִּדְבָּר. ז הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ: גְּזַלְתִּיךָ, הִלְוִיתַנִי, הִפְקַדְתָּ אֶצְלִי, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם הֶחֱזַרְתִּי לְךָ, אִם לֹא הֶחֱזַרְתִּי לְךָ — חַיָּב לְשַׁלֵּם. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם גְּזַלְתִּיךָ, אִם הִלְוִיתַנִי, אִם הִפְקַדְתָּ אֶצְלִי — פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם. ח הַגּוֹנֵב טָלֶה מִן הָעֵדֶר וְהֶחֱזִירוֹ וּמֵת אוֹ נִגְנַב — חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתוֹ. לֹא יָדְעוּ בְּעָלִים לֹא בִּגְנֵבָתוֹ וְלֹא

משנה ברורה

ה) ונטלוהו — לְקָחוּהוּ. מְסִיקִין — מְצִיקִין, שָׂרים הגוזלים שָׂדות ונותנים לעֲבָדֵיהם. מַכַּת מדינָה — המכה, הצָרָה הזאת באה על כל יושבי המדינה הזאת. הֲרֵי שלך לפניך — הנה שָׂדְךָ, קח אותו אם חפץ אתה. מֵחֲמַת הגזלן — כפני הגזלן, שהַשַּׂר כעס על הגזלן ולקח ממנו את השדה. לְהַעֲמִיד לו — לתת לו. שטפה נהר — והוא מכוסה עתה במים.

ו) בִּישׁוּב — במקום מוֹשַׁב בני אדם. לא יַחֲזִיר לו — לא ישיב לו. במדבר — כי מה יעשה במדבר את הכסף? על מְנַת לָצֵאת למִדבר — למשל, לָוָה כסף מחברו לפני צֵאתָם יחד אל המדבר.

ז) הֶחֱזַרְתִּי לך — הֲשִׁיבוֹתִי לְךָ. חיב לשלם — אם הוא חפץ להיות צַדִּיק במעשיו. פטור מלשלם — שהלא הוא אינו יודע כלל אם גָּזַל או לָוָה.

ח) טָלֶה — כבש. והֶחֱזִירוֹ — הֵשִׁיב אותו אל העדר, ובעל הכבש לא ידע. חיב באחריותו — עליו לשלם טָלֶה אחר. באחריותו — עליו

לתת

בַּחֲזִירָתוֹ וּמָנוּ אֶת הַצֹּאן וּשְׁלֵמָה הִיא — פָּטוּר. ט אֵין לוֹקְחִים מִן הָרוֹעִים צֶמֶר וְחָלָב וּגְדָיִים, וְלֹא מִשּׁוֹמְרֵי פֵּרוֹת עֵצִים וּפֵרוֹת. אֲבָל לוֹקְחִין מִן הַנָּשִׁים כְּלֵי צֶמֶר בִּיהוּדָה וּכְלֵי פִשְׁתָּן בַּגָּלִיל וַעֲגָלִים בַּשָּׁרוֹן. וְכוּלָּן שֶׁאָמְרוּ לְהַטְמִין — אָסוּר. וְלוֹקְחִין בֵּיצִים וְתַרְנְגוֹלִים מִכָּל מָקוֹם. י מוֹכִין שֶׁהַכּוֹבֵס מוֹצִיא — הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ, וְשֶׁהַסּוֹרֵק מוֹצִיא — הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. הַכּוֹבֵס נוֹטֵל שְׁלֹשָׁה חוּטִין וְהֵן שֶׁלּוֹ, יוֹתֵר מִכֵּן — הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. אִם הָיָה הַשָּׁחוֹר עַל גַּבֵּי הַלָּבָן — נוֹטֵל אֶת הַכֹּל וְהֵן שֶׁלּוֹ. הַחַיָּט שֶׁשִּׁיֵּר מִן הַחוּט

משנה ברורה

לתת אחר, אם זה אָבַד. וּמָנוּ — וספרו. פטור — אם נאבדה אחרי כן.

ט) אין לוקחין מן הרוֹעין — לפי שהם גונבים מן בעלי העֵדר. ולא משומרי פֵּרות — לפי שהם גונבים מבעלי הגַן. כלי צֶמר ביהודה — בגדי צמר בארץ יהודה, שדרכָּן להָכִין בגדי צמר ולמכרָם. בגָליל — חלק ארץ בצפון ארץ ישראל. שָׁרוֹן — שם מקום בארץ ישראל, שדרכָּן למכור שם עֲגָלים. וכֻלן — כל אלו שמותָר לק.ות אצלם. שאמרו להַטמִין — אמרו לקונה, כי יַטמִין, יַסתִּיר את הדבר הנקנֶה ולא יֵראה לא״ש. אָסור — לקנות מהם, שבוַדאי גָנוּב הוא. מכל מקום — שבכל מקום דרך הנשים למכרָם —

י) מוֹכִין — חוּטֵי צמר קטנים. שהכובס מוציא — מבגד הצמר בכביסָתו. אלו שלו — שזה דבר מועט ואין הבעל מַקפִּיד על זה. הסוֹרק — שסורק את הבגד במַשְׂרֵק. של בעל הבית — שחוטים הרבה והוא מוציא במַשְׂרֵק. נוטל שלשה חוטים — לוקח שלשה חוטים, הנמצאים בסוף בגד הצמר, כצבע אחר. יֶתֶר מִכַּאן — יותר משלשה חוטים. שחור על גַבֵּי הלבן — לא יָפֶה להַשאיר חוטי צבע שחור על בגד של צבע לבן, ומותר לכובֵס לקחתָם. כְּדֵי לתפור בו — חוט שרָאוי לתפור בו איזה דבר.

מטלית

כְּדֵי לִתְפּוֹר בּוֹ, וּמַטְלִית שֶׁהִיא שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ — הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. מַה שֶּׁהֶחָרָשׁ מוֹצִיא בְּמַעֲצָד — הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ, וּבְכַשִּׁיל — שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת; וְאִם הָיָה עוֹשֶׂה אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת — אַף הַנְּסֹרֶת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת.

סליק מסכת בבא קמא

משנה ברורה

מַטְלִית — חתיכת בגד. **שלש על שלש** — הארך של המַטלית שלש אצבעות וכן רוחבה. **החָרש** — חרש עצים. **מַעְצָד** — הכְּלי שבו מַחליק הנגָר את העץ. **הרי אלו שלו** — שגזָרים קטנים נופלים לארץ. **כַּשִּׁיל** — גרזן, וספיל גזָרים גדולים. **היה עושה** — הנגר. **הנסוֹרת** — מה שנופל מן העץ כאשר מנַסרים אותו במַשור.

שְׁנַיִם

אוֹחֲזִין בְּטַלִּית, זֶה אוֹמֵר: אֲנִי מְצָאתִיהָ, וְזֶה אוֹמֵר: אֲנִי מְצָאתִיהָ, זֶה אוֹמֵר: כּוּלָּהּ שֶׁלִּי, וְזֶה אוֹמֵר: כּוּלָּהּ שֶׁלִּי — זֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָהּ פָּחוֹת מֵחֶצְיָהּ, וְזֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָהּ פָּחוֹת מֵחֶצְיָהּ, וְיַחֲלוֹקוּ. זֶה אוֹמֵר: כּוּלָּהּ שֶׁלִּי, וְזֶה אוֹמֵר: חֶצְיָהּ שֶׁלִּי — הָאוֹמֵר „כּוּלָּהּ שֶׁלִּי", יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָהּ פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה חֲלָקִים, וְהָאוֹמֵר „חֶצְיָהּ שֶׁלִּי", יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָהּ פָּחוֹת מֵרְבִיעַ, זֶה נוֹטֵל שְׁלֹשָׁה חֲלָקִים וְזֶה נוֹטֵל רְבִיעַ. ב הָיוּ שְׁנַיִם רוֹכְבִין עַל גַּבֵּי בְהֵמָה אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד רוֹכֵב וְאֶחָד מַנְהִיג, זֶה אוֹמֵר: כּוּלָּהּ שֶׁלִּי, וְזֶה אוֹמֵר: כּוּלָּהּ שֶׁלִּי — זֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָהּ פָּחוֹת מֵחֶצְיָהּ, וְזֶה

משנה ברורה

פרק א **בְּטַלִּית**—בֶּגֶד, שמצאו במקום שאנשים רבים עוברים בו. **כֻּלָּהּ שֶׁלִּי**—כל הבגד שלי הוא. **אין לו בה פָּחוֹת מֵחֶצְיָהּ**—בוַדַּאי יש לו בה חלק, כחלק שיש לְאיש הָרִב עמו. **כֻּלָּהּ שֶׁלִּי**—שרק אני מצאתי את הבגד לבדי. **חֶצְיָהּ שֶׁלִּי**—שנינו מצָאנו את הבגד ויש לְכל אחד מאתנו בו החֵצי. **פחות משלשה חלקים**—שהחֵצי בוַדַּאי יש לו, וכל הרִיב הוא רק על אודות החצי השני; וכל אחד מהם טוֹעֵן עַל החצי הזה שכֻּלּוֹ שלו היא, אם כן הוא נשבע שבוַדַּאי יש לו בבגד שלשה חלקים. **זה נוטל שלשה חלקים**—החצי הוַדַּאי וַחֲצִי החֵצי אשר עליו הם רָבים.

ב) **רוֹכְבִין על גַּבֵּי בהמה**—שמְּצָאוּ. **מַנְהִיג** = את הבהמה ברסנָה.

יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָהּ פָּחוֹת מֵחֶצְיָהּ וְיַחֲלוֹקוּ. בִּזְמַן שֶׁהֵם מוֹדִים אוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהֶן עֵדִים חוֹלְקִים בְּלֹא שְׁבוּעָה. ג הָיָה רוֹכֵב עַל גַּבֵּי בְהֵמָה וְרָאָה אֶת הַמְּצִיאָה וְאָמַר לַחֲבֵרוֹ: "תְּנָה לִי", נְטָלָהּ וְאָמַר: "אֲנִי זָכִיתִי בָהּ", זָכָה בָהּ. אִם מִשֶּׁנְּתָנָהּ לוֹ, אָמַר: "אֲנִי זָכִיתִי בָהּ תְּחִלָּה" — לֹא אָמַר כְּלוּם. ד רָאָה אֶת הַמְּצִיאָה וְנָפַל עָלֶיהָ, וּבָא אַחֵר וְהֶחֱזִיק בָּהּ - זֶה שֶׁהֶחֱזִיק בָּהּ, זָכָה בָהּ. רָאָה אוֹתָן רָצִין אַחַר מְצִיאָה, אַחַר צְבִי שָׁבוּר, אַחַר גּוֹזָלוֹת שֶׁלֹּא פָרְחוּ, וְאָמַר: "זָכְתָה לִי שָׂדִי" — זָכְתָה לוֹ. הָיָה צְבִי רָץ כְּדַרְכּוֹ, אוֹ שֶׁהָיוּ גוֹזָלוֹת מַפְרִיחִין, וְאָמַר: "זָכְתָה לִי שָׂדִי" — לֹא אָמַר כְּלוּם. ה מְצִיאַת בְּנוֹ

משנה ברורה

הן מוֹדִים — שניהם אומרים, כי מצאו את הבהמה ביחד. **יש להם עֵדִים** — על הדבר הזה.

ג) **מציאָה** — דבר שאָבַד, וכל אחד יכל לקחת אותו לעצמו. **תנָה לי** — תן לי את המציאה. **נטלָה** — השני. **אני זכיתי בה** — אני לקחתי אותה לעצמי. **זָכָה בה** — שלו היא. **משנתָנָה לו** — כאשר כבר נתן לחברו את המציאָה. **תחלָה** — בראשונה. **כלום** — מאומה, אין מאמינים לו.

ד) **ונפל לו עָלֶיהָ** — אבל לא לקח אותה בידיו. **והחזיק בה** — לקח אותה בידיו. **זָכָה בה** — שלו הוא. **ראה אותָן** — את האנשים. **צבי שבור** — שרגלו שבורה ואינו יכל לרוץ הרבה ובודאי יצודו אותו. **גוזלות שלא פרחו** — יונים קטנות שאין יודעות עוד לעוף. **זכתָה לי שׂדי** — כאשר יעברו הצבי או היונים דרך שדי, יהיֶה שדי קונה בשבילי. **זָכתָה לו** — רשות של אדם, למשל, בית, חָצר, שדה וכדומה, קונים בעדו כל דבר שבא אליהם ושאפשר לקנות אותו. **רָץ כדרכו** — אינו שָׁבור. **מפריחִין** — יודעים לעוף. **לא אמר כלום** — לא אמר מאומה, לפי שהצבי או היונים לא ישארו בשדהו, ואם צָדָן אחרי כן איש, שלו הם.

ה) **מציאַת בנו ובתו הקטנים** — המציאָה שמצאו בנו ובתו הקטנים,

שהוא

וּבִתּוֹ הַקְּטַנִּים, מְצִיאַת עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים, מְצִיאַת אִשְׁתּוֹ — הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. מְצִיאַת בְּנוֹ וּבִתּוֹ הַגְּדוֹלִים, מְצִיאַת עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים, מְצִיאַת אִשְׁתּוֹ שֶׁגֵּרְשָׁהּ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן כְּתֻבָּתָהּ — הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלָּהֶן. ו מָצָא שִׁטְרֵי חוֹב, אִם יֵשׁ בָּהֶם אַחֲרָיוּת נְכָסִים — לֹא יַחֲזִיר: שֶׁבֵּית דִּין נִפְרָעִין מֵהֶן; אֵין בָּהֶם אַחֲרָיוּת נְכָסִים — יַחֲזִיר: שֶׁאֵין בֵּית דִּין נִפְרָעִין מֵהֶן, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא יַחֲזִיר: מִפְּנֵי שֶׁבֵּית דִּין נִפְרָעִין מֵהֶן. ז מָצָא

משנה ברורה

שהוא מאכיל אותם על שלחנו. **הכנענים** — מן הגוים, שעובדים אצלו לעולם. **הרי אלו שלו** — של האב, האדון והבעל. **העברים** — מן היהודים, שעובדים אצלו רק שש שנים. **שגירשה** — נתן לה גט. **כתובתה** — „כְּתֻבָּה" = שטר שבו כותב האיש לאשה, בלקחו אותה לו לאשה, כי אם ימות או יתן לה גט, תקבל מקניניו סכום ידוע.

ו) **שטרי חוב** — שטר שנתן, הלוה למלוה וכתוב בו סכום ההלואה, וזמנה וזמן הפרעון. **יש בהן אחריות נכסים** — אם כתוב בשטר, כי אם לא ישלם הלוה, יגבה מהקנינים שלו. **לא יחזיר** — לא ישיב את השטר למלוה. **שבית דין נפרעין מהם** — שאם יהיה השטר הזה אצל המלוה ויבוא אל השופטים, יגבו לו השופטים גם מהקנינים שהיו ללוה בעת ההלואה ואחר כן מכרן, ויראים אנחנו פן עשו הלוה והמלוה קנוניא ביניהם לגבות שלא בצדק מן הקנינים של הקונה. **אין בהם אחריות נכסים** — יכל המלוה לגבות רק מן הלוה בעצמו ולא מן הקונה את נכסיו, קניניו. **יחזיר** — את השטר למלוה. אם הלוה מודה שלוה מן המלוה. **וחכמים** — כל החכמים שהיו אז בבית-המדרש. **בין כך ובין כך** — בין אם יש בו אחריות נכסים בין לא. **בית דין נפרעים מהם** — החכמים אומרים, כי אם גם לא כתוב בשטר אחריות נכסים, יכל המלוה לגבות את חובו מקניני הקרקע שהיו ללוה

ומכרם

גִּטֵּי נָשִׁים, שִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים, דַּיְתֵיקִי, מַתָּנָה וְשׁוֹבְרִים — הֲרֵי זֶה לֹא יַחֲזִיר: שֶׁאֲנִי אוֹמֵר, כְּתוּבִים הָיוּ וְנִמְלַךְ עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא לִתְּנָם. **ח** מָצָא אִגְּרוֹת שׁוּם, אִגְּרוֹת מָזוֹן, שִׁטְרֵי חֲלִיצָה, מִיאוּנִין, שִׁטְרֵי בֵּירוּרִין וְכָל מַעֲשֵׂה בֵית־דִּין — הֲרֵי

משנה ברורה

ומכרָם לאחר, אם כן יראים אנחנו מפני קנוניא בין הלוֶה ובין המלוֶה לגבות מן הקונה אצל הלוֶה.

ז) גִּיטֵי נָשִׁים — שטָר שהבעל נותן לאשתו, בשַׁלחו אותה ממנו. **שִׁחְרוּרֵי עבדים** — שטָר שהאדון נותן לעבדו, בשַׁלחו אותו לחָפשי. **דַּיְתֵיקִי** — שטָר שאיש נוטה למות נותן לאיש שמַנחיל לו מה מקניָניו, אם אינו יורש אותו על פי החֹק. **מַתָּנָה** — שטָר שאיש נותן לשני, בתתו לו במתָּנה דבר. **שׁוֹבְרִים** — כתָב שנותן המלוֶה ללוֶה לראָיה, שהשיב לו את חובו. **לא יַחֲזִיר** — לאשה, לעבד, למקבל המתנה או להמַלוֶה. **ונִמְלַךְ עליהם** — חָזַר בו וחשב שלא ליתנָם לאיש, ששמו כתוב בשטָר, ואחרי כן אבד את השטָר.

ח) **אִגְּרוֹת שׁוּם** — ספר שנותנים השופטים למלוֶה, כאשר הם שָׂמים את קניָני הלוֶה, לגבות מהם. **אִגְּרוֹת מָזוֹן** — ספר שבו הוא כותב לאשתו, בלָקחו אותה לו לאשה, שהוא מקַבֵּל עליו לָזון את ילדיה, שהיו לה מאיש אחר. **חֲלִיצָה** — אחד מן האַחים שמת ובן אין לו, צריך אח אחד ליַבֵּם את אשתו, לקחת אותה לו לאשה, ואם אינו רוֹצֶה לקחת אותה לאשה, היא חולֶצֶת את נַעלו ויוֹרֶקֶת בפניו ואומרת: כָּכָה יֵעָשֶׂה לאיש, אשר לא יבנה את בית אחיו. (ראה דבָרים פרק כה. ה). **שטרי חליצָה** — שטָר שכותבים השופטים לאשָה, אחרי החֲלִיצה, לראָיה כי תוכל להנשׂא לאיש אחר. **מִיאוּנִין** — יתומָה קטנה — אמָה ואָחיה יכלין להַשִּׂיא אותה לאיש, וכשנגדלה יכלה היא למָאֵן בנשׂוּאים, ואז כותבים לה השופטים שטָר לראָיה, כי תוכל להנשׂא לאיש אחר. **שטרי בֵּירוּרִין** — שני אנשים שיש להם משפט, זה בוֹרֵר לו שופט אחד וזה בורר לו אחד ושני השופטים בוררין להם שופט שלישי ושופטין אותם. שטרי בירורין = השטָר שהוא לראָיה שזה בָחר לו שופט אחד וזה אחד. **מעשה בית דין** — כל מיני שטָרות הכותבים לפני

השופטים

זֶה יַחֲזִיר. מָצָא בַחֲפִיסָה אוֹ בִדְלוּסְקְמָא תַּכְרִיךְ שֶׁל שְׁטָרוֹת אוֹ אֲגוּדָה שֶׁל שְׁטָרוֹת — הֲרֵי זֶה יַחֲזִיר. וְכַמָּה אֲגוּדָה שֶׁל שְׁטָרוֹת — שְׁלֹשָׁה קְשׁוּרִין זֶה בָזֶה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֶחָד הַלֹּוֶה מִשְּׁלֹשָׁה — יַחֲזִיר לַלֹּוֶה. שְׁלֹשָׁה הַלֹּוִין מֵאֶחָד יַחֲזִיר לַמַּלְוֶה. מָצָא שְׁטָר בֵּין שְׁטָרוֹתָיו וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה טִּיבוֹ — יְהֵא מֻנָּח עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ. אִם יֵשׁ עִמָּהֶן סִמְּפוֹנוֹת, יַעֲשֶׂה מַה שֶּׁבַּסִּמְּפוֹנוֹת.

משנה ברורה

השופטים. יַחֲזִיר — כי אי-אפשר להגיד: „כתובין הוו וּמִלֵּךְ עליהם שלא ליתנם", לפי שהשופטים כבר חָתמו עליהם. חֲפִיסָה — חֵמַת עור קטנה. דלוּסקְמָא — כיס גדול של עור. תַּכְרִיךְ — השטָרות מוכרָכין זה בזה. אגודה — השטָרות מונחים אחד על השני. יַחֲזִיר — אם נותן סימן בכלי. אחד הלוֶה משלשה — אם מצא שלשה שטרות של לוה אחד ושלשה מַלוים. יחזיר ללוֶה — בוַדַּאי של הלוֶה היו השטָרות, שקבלָם מאת כל מַלְוָיו אחרי שפרע להם, ואִבדָם. שלשה הלוִין מאחד — מצא שלשה שטָרות של מַלְוֶה אחד ושלשה לוִין. יחזיר למלוֶה — בוַדַּאי שאצלו היו כל השטרות, שקבלם מאת כל לוֶה, ואבדָם. מצא שטָר בין שטָרותיו — שראובֵן, למשל, לוָה כסף משמעון. מה טִיבו — מה הוא: אם הלוֶה הפקיד אותו אצלו, אחרי אשר קבל אותו מהמַלוֶה כששִׁלֵם לו, או המַלוֶה הפקיד אותו אצלו, כאשר לָוָה את הכסף ללוֶה, או אולי שִׁלֵם הלוֶה למַלוֶה חלק מן החוב והפקידו שניהם את השטָר אצלו. עד שיָבוא אֵלִיָהו — אליהו הנביא יבוא לבַשֵּׂר את ביאת המָשיח, לא יעשו בשטָר הזה דבר ויהא מונח כָּךְ. סִמְפוֹנוֹת — שוברות. שנותן המלוֶה ללוֶה, בפָרעו לו את חובו. אם יש עִמָּהן סמפונות — אם מצא שובֵר על אחד משטָרותיו.

פרק

פרק ב

א אֵלּוּ מְצִיאוֹת שֶׁלּוֹ וְאֵלּוּ חַיָּב לְהַכְרִיז. אֵלּוּ מְצִיאוֹת שֶׁלּוֹ: מָצָא פֵרוֹת מְפֻזָּרִין, מָעוֹת מְפוּזָרוֹת, כְּרִיכוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, עִגּוּלֵי דְבֵילָה, כִּכָּרוֹת שֶׁל נַחְתּוֹם, מַחֲרוֹזוֹת שֶׁל דָּגִים, חֲתִיכוֹת שֶׁל בָּשָׂר, גִּיזֵּי צֶמֶר הַבָּאוֹת מִמְּדִינָתָן, אֲנִיצֵי פִשְׁתָּן וּלְשׁוֹנוֹת שֶׁל אַרְגָּמָן – הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שִׁנּוּי חַיָּב לְהַכְרִיז. כֵּיצַד? – מָצָא עִגּוּל וּבְתוֹכוֹ חֶרֶס, כִּכָּר וּבְתוֹכוֹ מָעוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כָּל כְּלֵי אַנְפּוֹרְיָא אֵין חַיָּב לְהַכְרִיז. **ב** וְאֵלּוּ חַיָּב לְהַכְרִיז: מָצָא פֵּירוֹת בִּכְלִי אוֹ כְלִי כְּמוֹת שֶׁהוּא,

---

משנה ברורה

פרק ב מְצִיאוֹת שלו — שיכול לקחת אותן לעצמו. חַיָּב לְהַכְרִיז — חיב לְהַכְרִיז בקול גדול במקום שהרבה אנשים עוברים בו: „אני מצאתי מציאה"!, ואם בא איש ונותן סִימָן, צָרִיךְ לְהָשִׁיב לו. פירות מפוזָּרין — אין עליהם סִימָן. מָעוֹת — כסף. כְּרִיכוֹת — עֳמָרֵי תבואה קטנים. עִגּוּלֵי דבֵלה — תאנים יבשות דרוסות יחד בעגול. כִּכְּרוֹת של נַחְתּוֹם — ככרות לחם הקנויים אצל האופה, שכל הככרות הם שָׁוִים. מַחֲרוזות של דָּגִים — דגים חרוזים יחד בחוט. גִּיזֵּי צֶמֶר — צמר גָּזוּז. הלקוחין ממדִינָתָם — הבאות ממקום גיזת הצמר. אֲנִיצֵי פשתָּן — פשתן סָרִיק בְּמַסְרֵק. לשונות של אַרְגָּמָן — צמר צבוע אדום ומסורָק כלָשׁוֹן. הרי אלו שלו — שכל הדברים האלה אין להם סימן, שכל בני מִין אחד שָׁוִין תמיד, ואיך יֵרָאֶה זה שֶׁאָבַד כי שלו הם?! יש בו שִׁנּוּי — אינו דומה לְיֶתֶר בני מינו. עִגּוּל — של תאנים יבשות. כִּכָּר — של לחם. מעות — כסף, שהשִׁנּוּי הוא הסימן. כלי אַנְפּוּרְיָא — כלים חדשים, שנִכָּר, שזה עתה קֻנָּם, ואין להם סימן, שהאיש לא ראה עוד אותם היטב. ב) פֵרות בכלי — יש סִימָן על הכלי. כלי כְּמוֹת שהוא — מצא כלי לבדו

מָעוֹת בְּכִיס אוֹ כִיס כְּמוֹת שֶׁהוּא, צִבּוּרֵי פֵּירוֹת, צִבּוּרֵי מָעוֹת, שְׁלֹשָׁה מַטְבְּעוֹת זֶה עַל גַּב זֶה, כְּרִיכוֹת בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וְכִכְּרוֹת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, גִּיזֵּי צֶמֶר הַלְּקוּחוֹת מִבֵּית הָאוּמָּן, כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן – הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּב לְהַכְרִיז. ג מָצָא אַחַר הַגָּפָה אוֹ אַחַר הַגָּדֵר גּוֹזָלוֹת מְקוּשָּׁרִין, אוֹ בִּשְׁבִילִין שֶׁבַּשָּׂדוֹת – הֲרֵי זֶה לֹא יִגַּע בָּהֶן. מָצָא כְלִי בְּאַשְׁפָּה – אִם מְכוּסֶּה, לֹא יִגַּע בּוֹ, אִם מְגוּלֶּה – נוֹטֵל וּמַכְרִיז. מָצָא בְּגַל אוֹ בְּכוֹתֶל יָשָׁן – הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. מָצָא בְּכוֹתֶל חָדָשׁ – מֵחֶצְיוֹ וּלְחוּץ שֶׁלּוֹ, מֵחֶצְיוֹ וְלִפְנִים שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. אִם הָיָה מַשְׂכִּירוֹ לַאֲחֵרִים,

משנה ברורה

לבדו. מָעוֹת בכיס — יש סימן על הכיס. כמות שהוא — לבדו. צבורי פרות — פרות הנצברים, הנאספים, בסדר נכון. צבורי מעות — מטבעות כסף הנצברים בסדר נכון. כריכות ברשות היחיד — עמרי תבואה קטנים במקום שאין אנשים רבים הולכים. של בעל הבית — שכל בעל בית אופה ככרותיו באופן אחר, נמצא שיש סימן. מבית האומן — הצובע אותם, יש סימן בצבע. כדי יין — יש סימן בכדים. חיב להכריז — לקרוא שמצא, ומי שנותן סימן יחזיר לו.

ג) הגפה — כותל של עץ או של אבנים. גוזלות מקושרין — אפרוחי יונים מקושרים כנפיהם. בשבילין שבשדות — מצא בדרכים הצרים שבין השדות גוזלות. לא יגע בהן — שאיש הניחם שם בכונה ויבוא אחר כן לקחתם. באשפה — בין הזבל. לא יגע בו — שאיש הניחו שם בכונה. מגולה — נפל שם שלא מדעת האיש. נוטל — לוקח. בגל — של אבנים — בכתל ישן — בכותל עצמו, ואם הוא ישן, אינו זוכר של מי הוא. מחציו ולחוץ — בחצי הכתל הפונה לרחוב. שלו — שמונח שם מימים רבים ואין על זה סימן. מחציו ולפנים — בחצי הכתל הפונה לפנים הבית. של בעל הבית — שלו הוא או של אביו שבנה את הכתל הזה. היה משכירו — את הבית לאחרים ומצא איש כלי בכתל ואפילו

בבית

אֲפִילוּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת הֲרֵי אִלּוּ שֶׁלּוֹ. ד מָצָא בְּחָנוּת – הֲרֵי אִלּוּ שֶׁלּוֹ; בֵּין הַתֵּיבָה וּלְחֶנְוָנִי – שֶׁל חֶנְוָנִי; לִפְנֵי שׁוּלְחָנִי – הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. בֵּין הַכִּסֵּא וּלְשׁוּלְחָנִי – הֲרֵי אֵלּוּ לְשׁוּלְחָנִי. הַלּוֹקֵחַ פֵּרוֹת מֵחֲבֵירוֹ אוֹ שֶׁשָּׁלַח לוֹ חֲבֵירוֹ פֵּרוֹת וּמָצָא בָהֶן מָעוֹת – הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ; אִם הָיוּ צְרוּרִין – נוֹטֵל וּמַכְרִיז. ה אַף הַ"שִּׂמְלָה" הָיְתָה בִּכְלַל כָּל אֵלֶּה, לָמָּה יָצָאת?, לְהַקִּישׁ אֵלֶיהָ, לוֹמַר לְךָ: מַה שִּׂמְלָה מְיוּחֶדֶת, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סִימָנִים וְיֵשׁ לָהּ תּוֹבְעִים, אַף כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָנִים וְיֵשׁ לוֹ תּוֹבְעִים – חַיָּב לְהַכְרִיז. ו וְעַד מָתַי חַיָּב לְהַכְרִיז? – עַד כְּדֵי שֶׁיֵּדְעוּ

משנה ברורה

בבית = שלו הוא, שדרו בבית הזה שכנים רבים ואין ידוע של מי זה.

ד) מצא בחנות — שם באים אנשים רבים. התיבה — השלחן, המבדיל בין התנוני והקונים. של חנוני — שרק התנוני בא שם. שולחני — איש יושב ברחוב לפני שלחן ומחליף מטבעות גדולות לקטנות, ולפני השלחן באים אנשים רבים. בין הכסא — שהשולחני יושב עליו. לשולחני — שרק הוא בא שמה. הלוקח — הקונה. ששלח לו — במתנה. צרורין — המטבעות היו צרורין בצרור, שיש סימן על הצרור. ומכריז — לפי שיוכל היות, כי האיש שממנו קנה חברו את הפרות אבד אותם.

ה) בכלל כל אלה — כתוב בתורה (דברים פרק כב. ג.) בפרשה המדברת על השבת אבידה: „וכן תעשה לשמלתו". ושמלה היתה בכלל כל הדברים שצריך המוצא להשיבם לבעלם. ולמה יצאת? למה הוציא את ה„שמלה" מכלל כל הדברים, שצריך להשיבם, לכתוב בפרוש: „וכי תעשה לשמלתו"? להקיש אליה — לדמות אליה את כל הדברים. מיוחדת — מצוינת בזאת. יש בה סימנים — כי כל שמלה נתפרה באופן אחר וברוחב ואורך אחרים. תובעים — בעלים, התובעים ודורשים את השמלה.

ו) עד מתי חיב להכריז? כמה צריך המוצא להכריז על המציאה, ואם

אין

בּוֹ שִׁבְעָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ רְגָלִים וְאַחַר הָרֶגֶל הָאַחֲרוֹן שִׁבְעָה יָמִים, כְּדֵי שֶׁיֵּלֵךְ לְבֵיתוֹ שְׁלֹשָׁה וְיַחֲזֹר שְׁלֹשָׁה וְיַכְרִיז יוֹם אֶחָד. ז אָמַר אֶת הָאֲבֵדָה וְלֹא אָמַר סִימָנֶיהָ — לֹא יִתֵּן לוֹ; וְהָרַמַּאי, אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר סִימָנֶיהָ — לֹא יִתֵּן לוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר: עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ אוֹתוֹ, עַד שֶׁתִּדְרוֹשׁ אֶת אָחִיךָ, אִם רַמַּאי הוּא אִם אֵינוֹ רַמַּאי. כָּל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה וְאוֹכֵל — יַעֲשֶׂה וְיֹאכַל, וְדָבָר שֶׁאֵין עוֹשֶׂה וְאוֹכֵל — יִמָּכֵר, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַהֲשֵׁבֹתוֹ לוֹ", רְאֵה הֵיאַךְ תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ. מַה יְּהֵא בְּדָמִים? — רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, לְפִיכָךְ אִם אָבְדוּ חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן,

---

משנה ברורה

אין איש תובע ודורש יקח אותה לעצמו? **שלש רגלים** — חגים, שאז מתאספין אנשים רבים. **שבעה ימים** — המוצא צריך לחכות עוד שבעה ימים. **כדי שילך** — מי ששמע את ההכרזה. **שלשה** — ימים, לראות אם לא חסר לו מאומה. **ויחזור** — ויבוא הנה עוד הפעם. **ויכריז** — שהוא אבד אבידה כזאת וכזאת.

ז) **אמר** — האיש שנאבדה לו אבידה. **את האבידה** — מה אבד; **הרמאי** — איש שהכל יודעים בו שהוא שקרן. **שנאמר** — (דברים פרק כב. ב). **כל דבר שעושה ואוכל** — אם מצא דבר, למשל, סוס, שעושה מלאכה ומרויח אכילתו. **יעשה ויאכל** — יעבוד בו המוצא ויאכילהו. **שאינו עושה ואוכל** — למשל, תרנגל. **ימכר** — לפי שאם יחזיק אותו אצלו ויאכילהו יפסיד הרבה כסף. **שנאמר** — (דברים פרק כב. ג). **ראה היאך תשיבנו לו** — כה הוא הדבר שאתה צריך להשיב לו. **בדמים?** — בכסף, שהוא לוקח במחיר הדבר שאינו עושה ואוכל? **ישתמש בהן** — וכל לעשות בהם סחורה. **חיב באחריותן** — צריך הוא להשיב כסף אחר לאיש אשר אבד אם נמצא.

לְצָרְכָּן אִם אָבְדוּ אֵין חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן. **ח** מָצָא סְפָרִים — קוֹרֵא בָהֶן אַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם; וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לִקְרוֹת — גּוֹלְלָן; אֲבָל לֹא יִלְמוֹד בָּהֶן בַּתְּחִלָּה וְלֹא יִקְרָא אַחֵר עִמּוֹ. מָצָא כְּסוּת — מְנַעֲרָהּ אַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם, וְשׁוֹטְחָהּ לְצָרְכָּהּ, אֲבָל לֹא לִכְבוֹדוֹ. כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי נְחוֹשֶׁת — מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לְצָרְכָּן אֲבָל לֹא לְשַׁחֲקָן. כְּלֵי זָהָב וּכְלֵי זְכוּכִית — לֹא יִגַּע בָּהֶן עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ. מָצָא שַׂק א׳ קוּפָּה וְכָל דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לִטּוֹל — הֲרֵי זֶה לֹא יִטּוֹל. **ט** אֵיזוֹ הִיא אֲבֵדָה? — מָצָא חֲמוֹר אוֹ פָּרָה רוֹעִין בַּדֶּרֶךְ, אֵין זוֹ אֲבֵדָה; חֲמוֹר וְכֵלָיו הֲפוּכִין, פָּרָה רָצָה בֵּין הַכְּרָמִים, הֲרֵי זֶה אֲבֵדָה. הֶחֱזִירָהּ וּבָרְחָה, הֶחֱזִירָהּ וּבָרְחָה, אֲפִילוּ אַרְבַּע וְחָמֵשׁ פְּעָמִים,

---

משנה ברורה

ח) גוללן — למען יבוא בהם האויר ולא יתקלקלו, ספריהם היו עשוין כמו מגילות שלנו ועל כן הוא אומר: „גוללן". בתחלה — דבר חדש, כי מפני רוב השמוש, בלמדו בהם בפעם ראשונה, יתקלקלו. יקרא אחר עמו — שנים ביחד, שזה מושך את הספר הנה וזה הנה. כסות — בגד. מנערה — נוער אותה ומסיר את האבק. שוטחה לצרכה — הוא יכול לשטוח את הבגד בביתו אם יש צרך בזה לבגד, למען יבוא בו האויר. לכבודו — להתכבד בה, בבוא אליו אורחים. לצרכן — שלא יעלו חלודה. לשוחקן — להפחית את משקלם על ידי הרבה שמוש. כלי זהב וזכוכית — אינם מעלים חלודה. שיבוא אליהו — לעולם, עד ביאת אליהו הנביא לבשר את ביאת המשיח. קופה — סל. שאין דרכו ליטול — אין דרכו לקחת את זה ולהעמים על שכמו, שהוא איש נכבד.

ט) איזו היא אבידה? באיזה דבר נכר, כי הבעלים אינם יודעים שהוא שם, וצריך המוצא לקחת ולהשיב לבעליו? רועין בדרך — דרכם בזה. הרי זו אבידה — נכר שהבעלים אינם יודעים שהבהמה שם. החזירה

וברחה

חַיָּב לְהַחֲזִירָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: „הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם". הָיָה בָטֵל מִסֶּלַע, לֹא יֹאמַר לוֹ: „תֵּן לִי סֶלַע", אֶלָּא נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ כְּפוֹעֵל בָּטֵל; אִם יֵשׁ שָׁם בֵּית דִּין — מַתְנֶה בִּפְנֵי בֵית דִּין, אִם אֵין שָׁם בֵּית דִּין, בִּפְנֵי מִי יַתְנֶה? שֶׁלּוֹ קוֹדֵם. י מְצָאָהּ בְּרֶפֶת, — אֵין חַיָּב בָּהּ, בִּרְשׁוּת הָרַבִּים — חַיָּב בָּהּ, וְאִם הָיְתָה בְּבֵית הַקְּבָרוֹת — לֹא יִטַּמָּא לָהּ; אִם אָמַר לוֹ אָבִיו: „הִטַּמֵּא", אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ: „אַל תַּחֲזִיר", לֹא יִשְׁמַע לוֹ. פָּרַק וְטָעַן, פָּרַק וְטָעַן, אֲפִילוּ אַרְבַּע וְחָמֵשׁ פְּעָמִים — חַיָּב,

---

משנה ברורה

וּברחָה — הֵשִׁיב המוצֵא את הבהמה לבעָלֶיהָ וּבָרחה מהם וּמָצאה עוד הפעם. שנאמַר — (דברים פרק כב. א.). הָשֵׁב תשיבֵם — פעמים רבות. היה בָטֵל מסלַע — אם המוצא את האֲבידה בִּטֵּל ממלאכה שמחירה סֶלַע, בהשיבו את האבידָה לבעלָה. לא יאמַר לו — המוצֵא להאובֵד. כפועל בָטֵל — כפועל שאין לו עבודה, שבעד שָׂכָר קטן היה מתרַצֶּה לעבוד. אם יש שם בית־דין — אם יש בעיר ההיא שופטים. מַתְנֶה — אומר תְּנָאי בפני השופטים, כי בתנָאי זה הוא הולך להַחזיר את האבידה, אם האובֵד ישלם לו בעד בטול זמַנו. שלו קודֵם — ואם שכר הבטָלה גדול מֵעֵרֶךְ המציאה, יעזוב אותה ולא יָשיב.

י) מצא ברֶפת — שאינה נעולה כָרָאוי. אינו חַיָב בה — שעל הבעל לדאוג שתהֵא הרפת נעולה היטב. ברשות הרבים — סימָן שנאֱבדָה. בבית הקבָרות — והוא כהֵן, שאָסור לו לבוא לבית הקבָרות. אָביו — של המוצֵא. הטמֵא — בוא אל בית הקבָרות. אַל תַחזיר — אַל תשיב את האבידה לבעָלָה. לא ישמַע לו — שאם אביו אומר לו לעבור על דברי התורה אַל ישמע לו. פָּרַק — כתוב בתורה (שמות פרק כג. ה.), כי אם איש רואה חמור או בהמה אחרת של חברו רובצים תחת משָׂאָם, הוא צריך לעזור לבעָליו לפרוק את המַשָּׂא. פָּרַק וְטָעַן — הסיר את המַשָּׂא מעל הבהמה

שנאמר "עזב תעזב". הלך וישב לו ואמר: הואיל ועלין
מצוה, אם רצונך לפרוק, פרוק — פטור שנאמר: "עמו"
אם היה זקן או חולה — חיב. מצוה מן התורה לפרוק, אבל
לא לטעון! רבי שמעון אומר: אף לטעון. רבי יוסי הגלילי
אומר: אם היה עליו יתר על משאו, אין זקוק לו, שנאמר
תחת משאו, משאוי שיכול לעמוד בו. יא אבדת
ואבדת אביו — אבדתו קודמת. אבדתו ואבדת רבו -
שלו קודמת, אבדת אביו ואבדת רבו — של רבו קודמת
שאביו הביאו לעולם הזה, ורבו, שלמדו חכמה, הביאו
לחיי העולם הבא. ואם אביו חכם — של אביו קודמת

משנה ברורה

ושם עליה עד הפעם, ונמצא כי המשא עודנו רב. עזב תעזוב — תעז
לו הרבה פעמים. הלך וישב — בעל הבהמה. ואמר — לאיש העוזר ל
הואיל ועליך מצוה — היות כי אתה מצוה על פי התורה לפרוק. פטור —
אינו צריך לפרוק. עמו' — עזב תעזב עמו. יחד עם בעל הבהמה. א
היה זקן — בעל הבהמה הרובצת תחת משאה. לפרוק — להסיר א
המשא מעל הבהמה הרובצת. לטעון — לשים את המשא על הבהמה א
נפל. אין זקוק לו — אין מחויב לפרוק. יכל לעמוד בו — ואם ש
על הבהמה משא הרבה יותר מכפי יכלתה לשאת. הוא בעצמו אשם א
תמות הבהמה.

יא) אבידתו ואבידת אביו — אם הוא הולך לבקש את בהמתו שאבד
לו וראה את בהמת אביו שאבדה. אבידתו קודמת — כי ראשו
עליו לראות שהוא לא יסבול, בהשיבו את האבידה, ואילו היא של אבי
רבו — מורו. אבידת אביו ואבידת רבו — אם הוא רואה אבד
אביו ואבדת מורו ויכל הוא רק להשיב את אחת מהן. הביאו — בהולי
אותו. חיי העולם הבא — לחיים טובים בעתיד. אביו חכם — וא
הוא

הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ נוֹשְׂאִין מַשּׂאוֹי – מֵנִיחַ אֶת שֶׁל רַבּוֹ, וְאַחַר כַּךְ מֵנִיחַ אֶת שֶׁל אָבִיו; הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ בְּבֵית הַשֶּׁבִי – פּוֹדֶה אֶת רַבּוֹ וְאַחַר כַּךְ פּוֹדֶה אֶת אָבִיו; וְאִם הָיָה אָבִיו חָכָם – פּוֹדֶה אֶת אָבִיו וְאַחַר כַּךְ פּוֹדֶה אֶת רַבּוֹ.

פרק ג

הַמַּפְקִיד אֵצֶל חֲבֵירוֹ בְּהֵמָה אוֹ כֵלִים וְנִגְנְבוּ אוֹ שֶׁאָבְדוּ, שִׁלֵּם וְלֹא רָצָה לִשָּׁבַע, — שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ: „שׁוֹמֵר חִנָּם נִשְׁבַּע וְיוֹצֵא" — נִמְצָא הַגַּנָּב, מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי־כֶפֶל, טָבַח וּמָכַר מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, לְמִי מְשַׁלֵּם? — לְמִי שֶׁהַפִּקָּדוֹן אֶצְלוֹ. נִשְׁבַּע וְלֹא רָצָה לְשַׁלֵּם, נִמְצָא הַגַּנָּב, מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי־כֶפֶל, טָבַח וּמָכַר. מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, לְמִי מְשַׁלֵּם? — לְבַעַל הַפִּקָּדוֹן. ב הַשּׂוֹכֵר פָּרָה

משנה ברורה

וא לְמְדוֹ. נושׂאין מַשָּׂאוֹי — וְקָשֶׁה להם לשֵׂאת. מֵנִיחַ — מֵסִיר את משָׂא. בבית השֶּׁבִי — שלקחו אותם בשבי. פּוֹדֶה — נותן כסף לשובה ומוציאו לחָפשי.

ק ג המַפְקִיד אצל חברו — ואינו משלם לו כסף בעד שמירתו. שִׁלֵּם — הנפקד. ולא רָצָה לשבַע — ולא חפץ להשָּׁבַע שנגנבו אבדו וִיהֵא פטור. ויוצֵא — אינו משלם. נמצָא הגנב — אם אחרי כן וצא הגנב. תשלוּמי כֶפל — כפלַיִם כמחיר גנבָתו. (ראה בבא קמא, פ״ק ז, שנה י). למי שהפִּקָּדון אֶצלו — להנִּפְקָד, לפי שהוא הלא שִׁלֵּם לבעל הבהמה ועתה הבהמה וכל מה שהגנב מְשַׁלֵּם שלו. נשבַע — הנפקד. ולא צָה לשלם — כַּמִשפט, שהוא יכֹל להשָּׁבַע כי נִגְנְבָה הבהמה ולא לשלם. לבעל הפקדון — הַמַּפְקִיד, שהבהמה שלו היא.

השוכֵר פרה — לעבוד בה, והוא יכֹל לעשות בה מה שהוא חפץ.

והשאילה

מחבירו, והשאילה לאחר, ומתה כדרכה — ישבע השוכר שמתה כדרכה, והשואל ישלם לשוכר. אמר רבי יוסי: כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו? אלא תחזור פרה לבעלים. ג אמר לשנים: ״גזלתי לאחד מכם מנה, ואיני יודע איזה מכם״ או ״אביו של אחד מכם הפקיד לי מנה, ואיני יודע איזה הוא״ — נותן לזה מנה ולזה מנה: שהודה מפי עצמו. ד שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים, זה אומר: ״שלי מאתים״, וזה אומר: ״שלי מאתים״ — נותן לזה מנה ולזה מנה, והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו. אמר רבי יוסי: אם כן, מה הפסיד הרמאי? — אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו. ה וכן שני כלים,

---

משנה ברורה

והשאילה — השוכר. ומתה כדרכה — בבית השואל. ישבע השוכר — למשכיר. שמתה כדרכה — השוכר פטור אם מתה אצלו הבהמה כדרכה, שאין הוא אשם בה. והשואל ישלם לשוכר — כי השואל משלם בכל אופן למשאיל. כיצד — איך זה. הלה — הזה, השוכר. עושה סחורה — מרויח, עושה עסק. תחזור פרה לבעלים — השואל חיב להשיב מחיר הבהמה למשכיר ולא לשוכר המשאיל לו.

ג) לשנים — לשני אנשים. גזלתי לאחד — גזלתי מאחד. מנה — מאה זוזים. איזה מכם — את מי מכם גזלתי. הפקיד לי — הפקיד אצלי. שהודה מפי עצמו — וחפץ להיות צדיק במעשיו.

ד) זה מנה וזה מאתים — האחד הפקיד מאה זוזים והשני שתי מאות. שלי מאתים — אני הפקדתי את שתי מאות הזוז. לזה מנה ולזה מנה — שמאה זו הלא בודאי יש לכל אחד מהם אצלו. והשאר — ש[...] מאה זוז. שיבוא אליהו — לבשר את ביאת המשיח, לעולם. מה הפסיד הרמאי? איזה הזק יש באופן כזה לשקרן? הלא את שלו הוא מקבל ב[...] כה וכה. הכל יהא מונח — כל שלש מאות הזוזים, נמצא כי השק[...]

מפסיד

אחד יפה מנה ואחד יפה אלף זוז, זה אומר: „יפה שלי"
וזה אומר: „יפה שלי". — נותן את הקטן לאחד מהן,
ומתוך הגדול נותן דמי קטן לשני, והשאר יהא מונח עד
שיבא אליהו. אמר רבי יוסי: אם כן, מה הפסיד הרמאי? —
אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו. ו המפקיד פירות
אצל חבירו, אפילו הן אבודין, לא יגע בהן. רבן שמעון
בן גמליאל אומר: מוכרן בפני בית דין, מפני שהוא
כמשיב אבידה לבעלים. ז המפקיד פירות אצל חבירו —
הרי זה יוציא לו חסרונות: לחטין ולאורז — תשעה חצאי
קבין לכור, לשעורין ולדוחן — תשעה קבין לכור, לכוסמין
ולזרע פשתן — שלש סאין לכור. הכל לפי המדה, הכל
לפי הזמן. אמר רבי יוחנן בן נורי: וכי מה איכפת להן

משנה ברורה

פסיד באופן כזה את כאה זוזיו ויירא לדבר שקר ולדרוש את שאינו שלו.
) וכן שני כלים — שני אנשים הפקידו אצל אחד כל אחד כלי. יפה —
שוה. יפה שלי — אני הפקדתי את הכלי היותר יקר. ומתוך הגדול
יתן דמי קטן — מוכר את הכלי היקר ונותן לשני כסף כמחיר הכלי הקטן.
הן אבודין — הפרות מתקלקלים. בפני בית־דין — בפני השופטים.
כמשיב אבדה — לפי שהפרות יתקלקלו והמפקיד יפסיד אם לא
ימכרם הנפקד.

המפקיד פרות אצל חברו — וערבן הנפקד עם פרותיו. הרי
יוציא לו — ינכה לו הנפקד בחשבון לו. חסרונות — מה שחסר מן
רות על ידי אכילת עכברים וכדומה. חצאי קבין — כור = שלשים סאה;
ה = ששה קבין. לכור — לכל כור של פרות. לפי המדה — אם
קיד יותר מכור, צריך לחסר יותר מה שכתב למעלה. לפי הזמן — אם
רות היו מונחים יותר משנה אחת, צריך לחסר יותר. וכי מה איכפת? —

וכי

לַעַכְבָּרִין ? וַהֲלֹא אוֹכְלוֹת בֵּין מֵהַרְבֵּה וּבֵין מִקִּימְעָא · אֶלָּ אֵינוֹ מוֹצִיא לוֹ חֶסְרוֹנוֹת אֶלָּא לְכוֹר אֶחָד בִּלְבָד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיְתָה מִדָּה מְרֻבָּה – אֵינוֹ מוֹצִיא לוֹ חֶסְרוֹנוֹ מִפְּנֵי שֶׁמּוֹתִירוֹת. ח יוֹצִיא לוֹ שְׁתוּת לַיַּיִן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר חוֹמֶשׁ. יוֹצִיא לוֹ שְׁלֹשֶׁת לוּגִּין שֶׁמֶן לְמֵאָה: לוֹג וּמֶחֱצָה שְׁמָרִים, לוֹג וּמֶחֱצָה בָּלַע; אִם הָיָה שֶׁמֶן מְזוּקָק – אֵין מוֹצִיא לוֹ שְׁמָרִים; אִם הָיוּ קַנְקַנִּים יְשָׁנִים – אֵינוֹ מוֹצִיא ' בָּלַע. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַמּוֹכֵר שֶׁמֶן מְזוּקָּק לַחֲבֵירוֹ כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה – הֲרֵי זֶה מְקַבֵּל עָלָיו לוֹג וּמֶחֱצָה שְׁמָרִי לְמֵאָה. ט הַמַּפְקִיד חָבִית אֵצֶל חֲבֵירוֹ, וְלֹא יִחֲדוּ לָהּ הַבְּעָלִ מָקוֹם, וְטִלְטְלָהּ וְנִשְׁבְּרָה, אִם מִתּוֹךְ יָדוֹ נִשְׁבְּרָה, לְצָרְכּוֹ

משנה ברורה

וכי מה נוֹגֵעַ לעכברים האוכלים את הפרות אם הם הרבה או מעט? ו אוכלים כצָרכָּם בין אם הפרות הם הרבה או כעט, ואם כן אין לנו להביא ' כַּדַּת הפרות בנוגע לַחִסּוּר. מקִּמְעָא — ממעַט. מִדָּה מרוּבָּה — הפּ אצלו הרבה מאד פרות. שמותִירות — הפרות מתנַפְּחִים מעט ומַשְׁלִימִן ' החָסֵר על ידי אכִילַת העכברים.

ח) יוצִיא לו — יְנַכֶּה לו אם הפקיד אצלו יין ועירבו עם יֵינוֹ. שְׁתוּת — החֵלק השִּׁשִּׁי של היין, שהכדים בולעין שִׁשִּׁית היין. חומש — הח החמִשִּׁי ינַכֶּה לו. יוציא לו — אם הפקיד אצלו שֶׁמֶן. לוּגִּין — לוּג- מדת הַלַּח בארץ ישראל. בְּלַע — שהכדים בולעים. מזוּקָק — בלי שְׁמָרִי אינו מוציא — אינו מנכה לו. קַנקַנִּים ישָׁנִים — כדים שהֶחזִיקוּ בו כבָר הרבה יין ושמן ואינם בולעים עוד. המוכר שֶׁמֶן מזוּקָק — המו להברו שֶׁמֶן והקונה לוקח אצלו שמן מזוקק. מקַבל עליו — הקונה, המו מנַכֶּה לו. למֵאָה — לוגים.

ט) ולא יִחֲדוּ לה מקום — לא אמר הנפקד בפִנָּה הזאת או הזאת יה כקום החָבית הזאת. וטִלטלָה — העבירה ממָקום למָקוֹם. מתוֹךְ יָדוֹ-

בשעה

יָּב, לְצָרְכָּהּ – פָּטוּר; אִם מִשֶּׁהֱנִיחָהּ נִשְׁבְּרָה, בֵּין לְצָרְכּוֹ,
ין לְצָרְכָּהּ – פָּטוּר. יִחֲדוּ לָהּ הַבְּעָלִים מָקוֹם וְטִלְטְלָהּ
שְׁבְּרָה, בֵּין מִתּוֹךְ יָדוֹ וּבֵין מִשֶּׁהֱנִיחָהּ, לְצָרְכּוֹ – חַיָּב,
צָרְכָּהּ – פָּטוּר. י הַמַּפְקִיד מָעוֹת אֵצֶל חֲבֵרוֹ, צְרָרָן
הִפְשִׁילָן לַאֲחוֹרָיו, אוֹ שֶׁמְּסָרָן לִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ הַקְּטַנִּים וְנָעַל
פְנֵיהֶם שֶׁלֹּא כָרָאוּי – חַיָּב: שֶׁלֹּא שָׁמַר כְּדֶרֶךְ הַשּׁוֹמְרִים;
אִם שָׁמַר כְּדֶרֶךְ הַשּׁוֹמְרִים – פָּטוּר. יא הַמַּפְקִיד מָעוֹת אֵצֶל
וּלְחָנִי, אִם צְרוּרִין – לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, לְפִיכָךְ אִם אָבְדוּ
ינוֹ חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָם. מֻתָּרִין – יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. לְפִיכָךְ אִם
בְדוּ חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָם. אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת, בֵּין צְרוּרִין וּבֵין

משנה ברורה

שעה שהעבירה. **לצרכו** — אם העביר את החבית מפני שהוא צריך
מקומה, למשל. **לצורכה** — למען העמיד אותה במקום יותר טוב. **בין**
צורכו בין לצורכה — בין שהעביר את החבית לצורכה או לצורכו.
טור — שבכל מקום מקומה, אחרי שלא יחדו לה מקום, ואינו אשם
נשברה. **יחדו לה מקום** — אמרו, כי בפנה הזאת או הזאת יהיה
מקומה. **מתוך ידו** — כשהעבירה.

מעות — כסף. **צררן** — קשר אותם במטפחת. **והפשילן לאחוריו** —
שם את המטפחת על גבו. **מסרן** — נתן אותם. **ונעל בפניהם שלא**
ראוי — או סגר הבית שבו נמצא הכסף לא כמו שצריך לסגור. **כדרך**
השומרים — שמירה טובה.

) **שולחני** — איש היושב לפני שלחנו ומחליף מטבעות כסף באחרים.
צרורין — קשורין במטפחת. **לא ישתמש בהן** — אסור לשלחני
וציא את הכסף הזה. **אם אבדו** — אם אבד הכסף אצל השלחני. **אינו**
ב באחריותן — אינו צריך להשיב אחר תחת הכסף האבד. **מותרין** —
הפקיד אצל השלחני כסף לא קשור במטפחת. **אצל בעל הבית** —

אם

מוּתָּרִין — לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, לְפִיכָךְ אִם אָבְדוּ אֵינוֹ חַי
בְּאַחֲרָיוּתָן, חֶנְוָנִי — כְּבַעַל הַבַּיִת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָ
אוֹמֵר: חֶנְוָנִי — כְּשׁוּלְחָנִי. יב הַשּׁוֹלֵחַ יָד בְּפִקָּדוֹן — בֵּית
שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יִלָּקֶה בְּחָסֵר וּבְיָתֵר, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים:
כִּשְׁעַת הוֹצָאָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כִּשְׁעַת הַתְּבִיעָה.
הַחוֹשֵׁב לִשְׁלוֹחַ יָד בְּפִקָּדוֹן — בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: חַיָּ

משנה ברורה

אם הִפְקִיד כסף אֵצל בעל הבית, שֶׁאֵינוֹ שֻׁלְחָנִי. **לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן** —
לפי שֶׁבַּעַל הַבַּיִת אינו רָגִיל להִשׁתמש בכֶסף כמו השלחָני, ועל כן כא׳
הַמַּפְקִיד חָשַׁב, כי בַעַל הבית לא ישתַּמֵּשׁ בו. **חֶנְוָנִי כבעל הבית** —
אם הִפְקִיד את הכסף אצל חנוָני, הוא נחשָׁב כבעל הבית ולא כשֻׁלְחָנִי, ואינ
לו להשתַּמֵּשׁ בכסף. **חֶנְוָנִי כשֻׁלְחָנִי** — ומוּתָּר לו להשתַּמֵּשׁ בכסף, ;
הִפְקִיד אצלו לא מקוּשָׁר, כמו שֻׁלְחָנִי, לפי שגם חֶנְוָני משתַּמֵּשׁ הרבה בכ
וידע המַפְקִיד, כי כן יהיה.

יב) **הַשּׁוֹלֵחַ יָד** — אחר הִפקיד אצלו פִקָּדוֹן, ולָקַח הנִפְקָד את הפק
לעצמו, ואחרי כן הוא חפץ להָשִׁיב אותו לרשות בעָלָיו. **בית שַׁמַּאי**
בית הִלֵּל — שַׁמַּאי והִלֵּל היו שני חכמים גדולים כמאה שנה לפני חֻרְ
בית-שֵׁני, והם היו נחלָקִים לפעמים קרובות בענינֵי הדת. תלמידיהם הבא
אחרֵיהם הלכו בעִקבוֹת מורֵיהם ונקראים על שמוֹתָם: „בית שמאי" ו„ב
הלל". **יִלָּקֶה בחָסֵר ויָתֵר** — הנִפְקָד סובל אם משעת שְׁלִיחוּת-היָד
ההָשָׁבָה חָסרה הבהמה, למשל, מעָרְבָּה, שצָרִיךְ להשיב כמו שהיתה ב
שְׁלִיחוּת-היד, ואם עָלְתָה הבהמה בין שליחוּת היד להֲהָשָׁבָה, צָרִיךְ הוא לה
כמו שהיא עתה. **כִּשְׁעַת הוֹצָאָה** — הנִפְקָד צָרִיךְ להָשִׁיב בהֵמה
שהיתה בעת ההיא, אשר הוציא אותה מֵרשוּת הבַעַל, שָׁלַח בה יד, בין
הוּקְרָה בין אם הוּזְלָה. **כשעת התביעה** — הוא צָרִיךְ להשיב בהמה
שהיא עתה, בעת אשר המַפְקִיד תוֹבֵעַ את הנִפְקָד למשפָּט. **החוֹ**
לשלוח יד — אמר בפני עֵדים, כי הוא חושב בלבו לקחת את הפק

לעצמו

בֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיִּשְׁלַח בּוֹ יָד, שֶׁנֶּאֱמַר: "אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ". כֵּיצַד? — הִטָּה אֶת הֶחָבִית וְנָטַל הֵימֶנָּה רְבִיעִית וְנִשְׁבְּרָה — אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא רְבִיעִית; הִגְבִּיהָהּ וְנָטַל הֵימֶנָּה רְבִיעִית וְנִשְׁבְּרָה — מְשַׁלֵּם דְּמֵי כוּלָּהּ.

פרק ד

הַזָּהָב קוֹנֶה אֶת הַכֶּסֶף וְהַכֶּסֶף אֵינוֹ קוֹנֶה אֶת הַזָּהָב. הַנְּחוֹשֶׁת קוֹנָה אֶת הַכֶּסֶף וְהַכֶּסֶף אֵינוֹ קוֹנֶה אֶת

משנה ברורה

לעצמו, אבל לא לקח עוד. **עד שיִשלַח בו יד** — שיִקח מן הפקדון לעצמו. **שנאמַר** — (שמות פרק כב ז). **אם לא שָׁלַח ידו** — לקח ממנה. **כֵּיצַד?** — איך משלם השולֵח יד בפקדון? **הִטָּה את החָבִית** — הִטָּה הנפקָד את חבית היין שנפקדה אצלו ולא הֵרים את החָבית. **ונָטל** — ולקח **הֵימֶנָּה** — מן החָבית. **רבִיעִית** — מִדָּה קטנה, רביעית הלוג. **ונשברָה** — ואחרי כן נשברה חָבית היין. **אֶלא רביעית** — בעד הרביעית שלקח, אבל לא בעד כל החבית, שלא קָנה אותה ולא הוציאָה מרשות הבעל, אם לא הֵרימָהּ. **הגבִּיהָהּ** — הגבִּיהַּ הנפקָד את החָבית, ובָזֶה הוציאָהּ מרשות הבעל והכניסָהּ לרשותו ותָיב לשלם חָבית אחרת. **דמי כֻלָּהּ** — מחיר כל חבית היין. פרק ד **הזָהָב** — החכמים עשו תַקָּנָה, כי אם איש מוכר לשֵני איזה דבר, אז אם המוכר לקח את הכסף, יכֹל עוד הקונה או גם המוכר להתחָרט על הקנִיָּה הזאת, אבל אם הקונה כבר מָשַׁךְ אליו את הדבר הנקנֶה, אין יכולים עוד להתחָרֵט על הקנִיָּה. **קונה את הכסף** — אם אחד מוכר או מַחליף דִינָרֵי זהב בדינרי כסף, יש לזָהָב דִין הדבר המָכור, והמכירה מתקַיֶּמֶת אם מָשַׁךְ אֹתו. ולכֶסף, יען כי הוא יותר נוח להוציא ועובר הוא לסוחר יותר מדינרי זהב, יש דין מטבֵע, כסף, והקנִיָה אינה מתקַיֶּמֶת עוד אם מָשַׁךְ את דינרי הכסף. **הנחשת קונה את הכסף** — לפי שמַטבעות

הַנְּחוֹשֶׁת. מָעוֹת הָרָעוֹת קוֹנוֹת אֶת הַיָּפוֹת וְהַיָּפוֹת אֵינָן קוֹנוֹת אֶת הָרָעוֹת. אֲסִימוֹן קוֹנֶה אֶת הַמַּטְבֵּעַ וְהַמַּטְבֵּעַ אֵינוֹ קוֹנֶה אֶת אֲסִימוֹן. מְטַלְטְלִין קוֹנִים אֶת הַמַּטְבֵּעַ וְהַמַּטְבֵּעַ אֵינוֹ קוֹנֶה אֶת הַמְּטַלְטְלִין. זֶה הַכְּלָל: כָּל הַמְּטַלְטְלִין קוֹנִין זֶה אֶת זֶה. ב כֵּיצַד? — מָשַׁךְ הֵימֶנּוּ פֵּירוֹת וְלֹא נָתַן לוֹ מָעוֹת — אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. נָתַן לוֹ מָעוֹת וְלֹא מָשַׁךְ הֵימֶנּוּ פֵּירוֹת — יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ: אֲבָל אָמְרוּ: מִי שֶׁפָּרַע מֵאַנְשֵׁי דוֹר הַמַּבּוּל וּמִדּוֹר הַפַּלָּגָה, הוּא עָתִיד לְהִפָּרַע מִמִּי שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד בְּדִבּוּרוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל שֶׁהַכֶּסֶף בְּיָדוֹ, יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה. ג הָאוֹנָאָה אַרְבָּעָה כֶסֶף מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה כֶסֶף

משנה ברורה

נחשת אינם עוברים לסוחר כמטבעות כסף, ויש להם לעמת הכסף דין דבר הנקנה. מָעוֹת הָרָעוֹת — כסף שאינו עובר לסוחר, ויש לו דין דבר הנקנה. הַיָּפוֹת — הכסף הטוב, העובר לסוחר. אֲסִימוֹן — כסף שאין עליו צורה ויש לו דין דבר הנקנה. מְטַלְטְלִין — כל דבר הנקנה, חוץ מכסף וקרקע. קונין זה את זה — אם מכר מטלטלין בעד מטלטלין או החליף זה בזה אם אך משך את האחד מתקימת הקניה.

ב) כֵּיצַד? איך זה?. מָשַׁךְ הֵימֶנּוּ — משך במנו הקונה מהמוכר. פֵּרוֹת — אם מכר לו פרות. מָעוֹת — כסף. לַחֲזוֹר בּוֹ — להתחרט על הקנין הזאת. אמרו — חכמים. שֶׁפָּרַע — שהשיב גמול. דור הפלגה — ראשים שבנו את המגדל וראשו בשמים, שפלג את לשונם ובלבל אותם. להִפָּרַע — לשלם גמול. אֵינוֹ עומד בדבורו — אינו עושה כאשר אמר והבטיח, אף כי מן הדין הוא יכל להתחרט, אבל לא יפה הוא הדבר. ידו על העליונה — הוא יכל לחזור בו ולא השני.

ג) האונאה ארבעה כסף... — אם מכר לשני דבר במחיר סלע שהוא מחזיק עשרים וארבעה מטבעות כסף קטנים, והונה אותו בערך ארבעה

מטבעות

לסלע, שתות למקח. עד מתי מותר להחזיר? — עד כדי שיראה לתגר או לקרובו. הורה רבי טרפון בלוד: האונאה שמנה כסף לסלע, שליש למקח; ושמחו תגרי לוד. אמר להן: כל היום מותר להחזיר. אמרו לו: יניח לנו רבי טרפון במקומנו. וחזרו לדברי חכמים. ד אחד הלוקח ואחד המוכר יש להם אונאה. כשם שאונאה להדיוט, כך אונאה לתגר. רבי יהודה אומר: אין אונאה לתגר. מי שהוטל עליו —

משנה ברורה

מטבעות כסף קטנים, חיב המוכר להשיב לו את ההונאה. **שתות למקח** — שזהו החלק הששי של הקניה. סלע = 4 דינרים; דינר = 6 מעות כסף, נמצא, כי בסלע יש 24 מעות כסף, וארבעה הם החלק הששי. **מותר להחזיר**? — עד איזה זמן יכל הקונה שנתאנה להתחרט על הקניה? **כדי שיראה** — עד הזמן שבו יוכל הקונה להראות את הדבר שקנה. **לתגר** — לסוחר, המבין בסחורה. **הורה** — למד. **בלוד** — בעיר לוד בארץ ישראל. **שמונה כסף** — שמונה מעות כסף. **לסלע** — למכירה של סלע. **שליש למקח** — החלק השלישי של הקניה. **תגרי לוד** — סוחרי העיר לוד שמחו, שיוכלו להונות הרבה. **מותר לחזור** — יכל לבטל את הקניה אם הינה אותו, ולא עד „כדי שיראה". **וחזרו לדברי חכמים** — שבו לדברי יתר החכמים האומרים, כי אונאה היא החלק הששי של הקניה, אף הוא יכל לבטל את הקניה רק עד כדי שיראה לתגר או לקרובו.

ד) **הלוקח** — הקונה. **אחד הלוקח ואחד המוכר** — בין הקונה ובין המוכר אם הונו זה את זה, יכל מי שהונו אותו לבטל את הקניה. **הדיוט** — איש פשוט, שאינו תגר. **כשם שאונאה להדיוט** — כמו שאם הונו את איש פשוט, הוא יכל לבטל את הקניה. **כך אונאה לתגר** — כן אם הונו את התגר, סוחר המבין היטב בטיב הסחורה, גם כן הוא יכל לבטל את הקניה, ואין אנחנו אומרים, לפי שמבין הוא לא היה צריך לתת להונות את עצמו. **אין אונאה לתגר** — הוא אינו יכל לבטל את

הקניה

יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה, רָצָה אוֹמֵר: תֵּן לִי מָעוֹתַי, אוֹ: תֵּן לִי כ
שֶׁאוֹנִיתָנִי. ה) כַּמָּה תְּהֵא הַסֶּלַע חֲסֵרָה, וְלֹא יְהֵא בָ
אוֹנָאָה? רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַרְבַּע אִיסָרִין, אִיסָּר לְדִינָ
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַרְבַּע פוּנְדְּיוֹנוֹת, פּוּנְדְּיוֹן לְדִינָר. רַבִּ
שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שְׁמֹנָה פוּנְדְּיוֹנוֹת, שְׁנֵי פוּנְדְּיוֹנוֹת לְדִינָר. ו) עַ
מָתַי מוּתָּר לְהַחֲזִיר? — בִּכְרַכִּים, עַד כְּדֵי שֶׁיַּרְאֶה לְשׁוּלְחָנִי
וּבִכְפָרִים עַד עַרְבֵי שַׁבָּתוֹת; אִם הָיָה מַכִּירָהּ, אֲפִילוּ לְאַחַ
שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ מְקַבְּלָהּ הֵימֶנּוּ. וְאֵין לוֹ עָלָיו אֶלָּ

משנה ברורה

הקניה אם הונו אותו. **מי שהוטל עליו** — מי שהונו אותו יותר מחלק השׁ
של הקניה. **ידו על העליונה** — הוא יותר תקיף בטענותיו. **רצה** —
אם חפץ הוא. **מעותי** — כספי, והנה לך הדבר שקניתי. **מה שאוניתני** —
השב לי מה שהונית אותי והקניה תהי קימת.

ה) **כמה תהא הסלע חסרה?** — כמה יחסר מהמטבע „סלע״? **ול**
יהא בה אונאה — אם קבלה מהשני לא יקרא זה כי הונה אותו והקני
קימת. **איסרין** — מטבע קטנה. סלע = 4 דינרין; דינר = 6 מעות; מעה =
2 פונדיונות; פונדיון = 2 איסרין; איסר = 8 פרוטות. **ארבעה איסרין** —
החלק העשרים וארבעה של הסלע. **ארבעה פונדיונות** — החלק השנ
עשרה. **שמונה פונדיונות** — החלק הששי, כדין כל קניה.

ו) **עד מתי מותר להחזיר?** — עד איזה זמן יכל לבטל את הקניה אנ
נמצא המטבע חסר? **בכרכים** — בערים גדולות, שיש שם שולחני
עד כדי — עד הזמן. **ובכפרים** — ששלחני אין שם. **ערבי שבתות** —
בערב שבת ילך לקנות את צרכי השבת וידע אם יקבלוה. **אם היה מכירה** —
אם היה זה שנתן את המטבע מכיר, כי המטבע הוא שלו. **הימנו** —
ממנו. **ואין לו עליו** — אם אין הוא חפץ להחליף אחרי שעבר הזמן
הנועד. **אלא תרעומות** — יוכל רק להלין עליו. **ונותנה** — את המטבע

החסרה

תְּרֻעוֹמוֹת. וְנוֹתְנָהּ לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא נֶפֶשׁ רָעָה. ז הָאוֹנָאָה – אַרְבָּעָה כֶּסֶף, הַטַּעֲנָה – שְׁתֵּי כֶסֶף הַהוֹדָאָה – שָׁוֶה פְרוּטָה. חָמֵשׁ פְּרוּטוֹת הֵן: הַהוֹדָאָה שָׁוֶה פְרוּטָה, הָאִשָּׁה מִתְקַדֶּשֶׁת בְּשָׁוֶה פְרוּטָה, הַנֶּהֱנֶה בְּשָׁוֶה פְרוּטָה מִן הַהֶקְדֵּשׁ מָעַל, וְהַמּוֹצֵא שָׁוֶה פְרוּטָה חַיָּב לְהַכְרִיז, הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ שָׁוֶה פְרוּטָה וְנִשְׁבַּע לוֹ יוֹלִיכֶנּוּ אַחֲרָיו

משנה ברורה

חסֵרָה מעט. **לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי** — בהששה שנים אשר בין שמטה לשמטה הי' נותן שנה ראשונה ושנה שני' מעשׂר שני וכמו כן שנה רביעית ושנה המישית והיה כל אחד מַפריש את החלק העשירי של תבואתו, ואם מַחליף את המעשׂר בכסף, עולה לירושָׁלַים ומוציא שם את הכסף בכל אשר תאַוֶּה נפשו ואוכל שם, המעשׂר הזה נקרא „מַעֲשֵׂר שֵׁנִי". **ונותנה למעשׂר שני** — יכֹל הוא לפרות בה מעשׂר שֵׁנִי. **ואינו חושֵׁשׁ** — ואינו יָרֵא. **שאֵינוֹ** — שאין האיש אשר אינו חפץ לקבל מַטבֵּעַ כזו. **נפש רעה** — איש רָע.

ז) **האוֹנָאה ארבעה כסף** — אם מָכר לשני במחיר סֶלַע והונָה אותו בארבַּע מָעות כסף, שזה הוא החלק הששי של הקניה, יכֹל הקונה לבטל את המֶקח. **הטַעֲנָה שתי כסף** — אין השופטים מחַיבים את האיש שבוּעָה בטַעֲנַת-כסף, שהיא פחותָה משתי מָעוֹת כסף. **ההודָאָה שָׁוֶה פרוטָה** — אם תָּבַע האחד מהשני כסף והודָה, כי הוא חַיָּב לו, לכל הפָּחות, פרוטָה אחת, השופטים מחַיבים אותו להשָּׁבֵעַ על השאָר. **חָמֵשׁ פרוטות הן** — בחמשה דברים השִׁעוּר הוא פרוטָה. **האִשָּׁה מתקדֶשֶׁת** — הנושֵׂא לו אשה צריך לתת לה, לכל הפָּחות, שָׁוֶה פרוטה, ואז היא נקנָה לו להיות אשתו. **מן ההקדֵשׁ** — מקניָני בית-המִקְדָשׁ. **מָעַל** — חָטָא, וחיב להָשיב את אשר נֶהֱנָה, להוסיף חלק חמישי ולהביא קָרבן. **חיב להַכריז** — צָריך להודיעַ כי מצא, ואם ימָצא האיש שאבד לו, יחזירֶנה לו. **ונִשְׁבַּע לו** — כי לא גָזַל ממנו ואחרי כן הודָה. **אפילו לְמָדַי** — אם יצא הנגזל בין כה לגור בארץ מָדַי או בארץ רחוקה אחרת, על הגזלן, אם הוא שב בתשובָה לפני

אֲפִילוּ לְמָדַי. ח חֲמִשָּׁה חוֹמָשִׁין הֵן: הָאוֹכֵל תְּרוּמָה וּתְרוּמַ
מַעֲשֵׂר וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמַאי וְהַחַלָּה וְהַבִּכּוּרִים — מוֹסִי
חוֹמֶשׁ, הַפּוֹדֶה נֶטַע רְבָעִי וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלּוֹ — מוֹסִיף חוֹמֶ
הַפּוֹדֶה אֶת הֶקְדֵּשׁוֹ — מוֹסִיף חוֹמֶשׁ. הַנֶּהֱנֶה בְּשָׁוֶה פְּרוּטָ
מִן הַהֶקְדֵּשׁ — מוֹסִיף חוֹמֶשׁ, וְהַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָ

משנה ברורה

לפני האלהים, ללכת לארץ ההיא ולהשיב את הפרוטה לבעליה.

ח) **חמשה חומשין הן** — בחמשה דברים השיעור שלהם הוא חומש, חל חמישי. **תרומה** — החלק החמשים מהתבואה היו מרימים ונותנ לכהנים וזה נקרא „תרומה". **האוכל תרומה** — אם איש, לא כהן, אכ תרומה בשוגג. **ותרומת מעשר** — ללוים היו בני ישראל נותנים או החלק העשירי מתבואתם, הנקרא „מעשר", והלויים מצדם היו מפרישי מעשר מן המעשר וניתנים לכהנים = תרומת מעשר. **דמאי** — האיש הקנ תבואה מאיש שאינו מאמין בו כי הפריש מעשר, הוא מפריש מעשר ונותנ ללוים ותרומת-מעשר לכהן, נמצא כי צריך להפריש מעשר עוד הפעם מספק וזה הוא „דמאי" = דא מה? = זה מה הוא? המופרש ממנו מעשר או לא? **החלה** — מן הבצק מפרישים חלק לכהנים. **בכורים** — הפרות המתבכרים המתבשלים, ראשונה, נתנים לכהנים. **מוסיף חומש** — אם אכל איש מכ אלה הדברים, הנתנים לכהן, בשוגג, הוא משלם לכהן מה שאכל ומוסי עוד את החלק החמישי. **נטע רבעי** — האיש הנוטע עץ-פרי, אסור ל לאכל מן הפרות בשלשת השנים הראשונות, ובשנה הרביעית הוא צרי להעלות את כל הפרות לירושלים ולאכל אותם שם. **הפודה** — ואם הוא חפץ לפדות את פרות השנה הרביעית, להחליפם בכסף ולהעלות את הכסף לירושלים הוא מוסיף חומש. **מעשר שני** — המעשר שהוא נותן בארבע שנים של שמטו כבמשנה ו', שמתנהג בו כאת „נטע רבעי". **הפודה הקדשו** — אם הקדיש איזו דבר לבית-המקדש, ואחרי כן הוא חפץ לקחת את הדבר לעצמ ולתת כספו לבית-המקדש. **הנהנה** — לקח משל הקדש ואכל או לבש וכדומה.

ונשבע לו — כי לא לקח ואחרי כן הודה.

שאין

וְנִשְׁבַּע לוֹ — מוֹסִיף חוֹמֶשׁ. ט אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם אוֹנָאָה: הָעֲבָדִים, הַשְּׁטָרוֹת, הַקַּרְקָעוֹת וְהַהֶקְדֵּשׁוֹת. אֵין לָהֶן תַּשְׁלוּמֵי — כֶפֶל וְלֹא תַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, שׁוֹמֵר חִנָּם אֵינוֹ נִשְׁבָּע, וְנוֹשֵׂא שָׂכָר אֵינוֹ מְשַׁלֵּם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קָדָשִׁים שֶׁהוּא חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן — יֵשׁ לָהֶם אוֹנָאָה, וְשֶׁאֵינוֹ חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן — אֵין לָהֶם אוֹנָאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַמּוֹכֵר סֵפֶר תּוֹרָה, בְּהֵמָה וּמַרְגָּלִיּוֹת — אֵין לָהֶם אוֹנָאָה. אָמְרוּ לוֹ: לֹא אָמְרוּ, אֶלָּא אֶת אֵלּוּ. י כְּשֵׁם שֶׁאוֹנָאָה בְמֶקַח

משנה ברורה

ט) **שאין להם אונאה** — אם הונו אותו, אין הוא יָכֹל לבַטֵּל את הקִנְיָה בדברים האלה. **העֲבָדים** — אם מכר לו עֶבֶד מן הכנענים, שעובד לעולם, לפי שאי־אפשר לדַיֵּק היטב במחירם. **השטָרות** — מכר לו שטַר־חוב של חברו, לפי שראה הקונה כָּתוּב את סְכוּם ההלְוָאָה והיה לו לחַשֵּׁב אם נעשה המכירה כהֹגֶן או לא. **הקַרקָעות** — הלקת־שָׂדה, לפי שאי־אפשר לדַיֵּק, כמו בעבָדים, במחירָם. **הֶקְדֵּשות** — אם הגִּזְבָּר מכר את נִכְסֵי בית־המקדש והוֹנָה אי אפשר לבַטל את הקִנְיָה. (ראה, בבא קמא, פרק ד', משנה ז'). **אין להם תַשלומי כֶפֶל** — אם גנב עבדים, שטרות או הֶקְדֵּשׁ, אינו משלם, כמשפט כל גַּנָּב, כפלַיִם. **תשלומי ארבעה וחמשה** — אם טבח או מכר הֶקְדֵּשׁ, למשל. (ראה: שם פרק ז' משנה ו'). **שומר חִנָּם** — שומר שאינו מקבל שָׂכָר על שמירתו, אם שמר אחד מן הדברים האלה. **אינו נשבָּע** — כמשפט שומר חנם, שהוא נשבע כי אָבַד הדבר, אם אבד, ואינו משלם. **ונושא שָׂכָר** — שומר הלוקח שׂכר בעד שמירָתו. **שהוא חַיָּב באחריותָן** — שהוא צריך להשיב אחרים תחתם אם נגנבו או נאבדו, והם נקרָאים שלו. **ספר תורה** — לפי שאין קץ לדָמָיו. **בהמה ומַרגָּלִית** — לפעמים אָדָם חָפֵץ לזַוֵּג בהמה או מרגָּלית לאלה שיש לו כבר ומחַפֵּשׂ למצוא דוקא בדומה לאלה, ונותן הוא אז כמה שמבקשים ממנו. **לא אמרו** — החכמים, כי אין אונאה. **אלו** — הנזכרים למעלה.

כשם

וּמִמְכָּר, כָּךְ אוֹנָאָה בִּדְבָרִים: לֹא יֹאמַר „בְּכַמָּה חֵפֶץ זֶה?", וְהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לִקַּח; אִם הָיָה בַעַל תְּשׁוּבָה, לֹא יֹאמַר לוֹ: „זְכוֹר מַעֲשֶׂיךָ הָרִאשׁוֹנִים"; אִם הוּא בֶן גֵּרִים, לֹא יֹאמַר לוֹ: „זְכוֹר מַעֲשֵׂה אֲבוֹתֶיךָ", שֶׁנֶּאֱמַר: „וְגֵר לֹא תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ". יא אֵין מְעָרְבִין פֵּרוֹת בְּפֵרוֹת. אֲפִלּוּ חֲדָשִׁים בַּחֲדָשִׁים, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר חֲדָשִׁים בִּישָׁנִים; בֶּאֱמֶת, בְּיַיִן הִתִּירוּ לְעָרֵב קָשֶׁה בְרַךְ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַשְׁבִּיחוֹ. אֵין מְעָרְבִין שִׁמְרֵי יַיִן בְּיַיִן, אֲבָל נוֹתֵן לוֹ אֶת שְׁמָרָיו. מִי שֶׁנִּתְעָרֵב מַיִם בְּיֵינוֹ, לֹא יִמְכְּרֶנּוּ בַחֲנוּת, אֶלָּא אִם כֵּן הוֹדִיעוֹ, וְלֹא לְתַגָּר אַף עַל פִּי שֶׁהוֹדִיעוֹ, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא לְרַמּוֹת בּוֹ. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ

משנה ברורה

י) כְּשֵׁם — כמו שיש. כָּךְ — כן יש. בדברים — אם הוא מדבר לחבר דברים רעים. בְּכַמָּה חֵפֶץ זה? — מה מחיר החֵפץ הזה? אינו רוֹצֶה לִיקַּח — אינו חפץ לקנות אותו. בעל תשובה — אם היה האחד רָשָׁע לפני האלהים ואחרי כֵן שב מרָעָתו. הָרִאשׁונים — הרעים. בֶּן גֵּרים — בן איש שהיה מן העכו"ם ונתגַיר, היה ליהודי. שנאמר — (שמות כב. כ).

יא) אין מעַרבים — אם אמר לחברו, כי ימכור לו את פרות השָׂדה הזה. אסור לו לשים בפרות פרות אחרים. ואין צָרִיךְ לאמר — שאָסור. חדשים בִּישָׁנים — לעָרֵב פרות חדשים בפרות ישָׁנים, שהַיְשָׁנים יותר טובים. הִתִּירו — אמרו החכמים שמותָּר. קָשֶׁה בְּרַךְ — יין חָרִיף ביין מָתוק. משׁבִּיחוֹ — עושׂה את טַעמו יותר נעים. שִׁמְרֵי יין — אסור למוכר לָשׂים שמָרי יין של חָבית אחת בשֵׁנית. שׁמָריו — של אותה החָבית. נתעָרֵב — נשפך. הודיעו — כי נתערב יין במים. ולא לתַגָּר — אבל אסור למכור את היין המעורב הזה לסוחר ביין. לרַמּוֹת בּוֹ — כי הוא יְרַמֶּה בו את אחרים, שלא יודיעם כי ביין הזה נתערבו מים. להַטִּיל — ליצוק. יַטִּילוּ — יָצִיקוּ. שהכל עושׂין כן והדבר ידוּע.

לְהַטִּיל מַיִם בְּיַיִן — יַטִּילוּ. **יב** הַתַּגָּר נוֹטֵל מֵחָמֵשׁ גֳּרָנוֹת וְנוֹתֵן לְתוֹךְ מְגוּרָה אַחַת, מֵחָמֵשׁ גִּתּוֹת וְנוֹתֵן לְתוֹךְ פִּיטָם אֶחָד, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא מִתְכַּוֵּן לְעָרֵב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יְחַלֵּק הַחֶנְוָנִי קְלָיוֹת וֶאֱגוֹזִין לַתִּינוֹקוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַרְגִּילָן לָבֹא אֶצְלוֹ; וַחֲכָמִים מַתִּירִין. וְלֹא יִפְחוֹת אֶת הַשַּׁעַר; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: זָכוּר לַטּוֹב. לֹא יָבוֹר אֶת הַגְּרִיסִין; דִּבְרֵי אַבָּא שָׁאוּל. וַחֲכָמִים מַתִּירִין. וּמוֹדִים, שֶׁלֹּא יָבוֹר מֵעַל פִּי מְגוּרָה, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא כְּגוֹנֵב אֶת הָעַיִן. אֵין מְפַרְכְּסִין לֹא אֶת הָאָדָם וְלֹא אֶת הַבְּהֵמָה וְלֹא אֶת הַכֵּלִים.

משנה ברורה

יב) **הַתַּגָּר** — הסוחר בפרות. **נוטל** — לוקח תבואה ופרות. **מְגוּרָה** — אָסָם. **פִּיטָם** — אָסָם של יין, לפי שהכל יודעים שהתגר לוקח ממקומות אחדים. **מתכוין לעָרֵב** — יחפוץ בכונה לעָרֵב לא טובים בטובים ולמכור את כלם כטובים. **החנוני** — בעל החנות. **קליות** — שבלים שיבשם על האש. **לתינוקות** — לילדים קטנים. **מַרְגִּילָן לבוא אֶצלו** — הם חפצים לבוא ולקנות רק אצלו, אם אבותיהם שולחים אותם לקנות דבר' ומפסידים יֶתֶר החנוֹנים. **מתירין** — אומרים, כי מותר לעשות כן, לפי שגם החנונים האחרים יכולים לחלק דבר־מה לילדים. **לא יפחות את השַּׁעַר** — אסור לחנוני להוריד מהמחיר הקבוע של הדבר, לפי שהחנונים האחרים יפסידו בזה. **זָכוּר לַטּוֹב** — כי הוא עושה דבר טוב בהוזילו את התבואה. **לא יָבוֹר את הגריסין** — אסור לחנוני לברור מהתבואה את הגריסין, את הפולים ואת הקטניות הנופלים לשם, למען תהיה התבואה נקיה, כי הכל יבואו לקנות אליו ויֶתֶר החנונים יפסידו. **ומודים** — החכמים לאבא שאול, שכדבריו כן הוא. **פי מגוּרה** — פי האסם, ראשיתו, ולהניח את הפסלת ביֶתֶר התבואה. **כגונב את העין** — מְרַמֶה את האנשים, לפי שהכל חושבים, כי כל התבואה היא נקיה. **מפרכסין** — מתקנין ומיפים כדי לרמות.

איזהו

פ״ק ה

איזהו „נשך״ ואיזהו „תרבית״? איזהו „נשך״ — המלוה סלע בחמשה דינרין סאתים חטין בשלש. מפני שהוא נושך. ואיזהו „תרבית״? — המרבה בפירות. כיצד? — לקח הימנו חטין בדינר זהב הכור, וכן השער, עמדו חטין בשלשים דינרין, אמר לו: תן לי חטי, שאני רוצה למכרן וליקח בהן יין. אמר לו: הרי חטיך עשויות עלי בשלשים, והרי לך אצלי יין, ויין אין לו. ב המלוה את חבירו, לא ידור בחצרו חנם, ולא ישכור ממנו בפחות, מפני שהוא רבית.

משנה ברורה

פרק ה איזהו נשך? — מה נקרא „נשך״, שאסור לקחת אם מלוים כסף לאדם? ואיזהו תרבית? — מה נקרא „תרבית״, שרק החכמים האחרונים אסרו את זה? סלע — יש בו ארבעה דינרים. בחמשה — לוקח מן הלוה אחרי כן חמשה דינרים, נמצא לוקח מפני מה שלא נתן לו, זו יקרא „נשך״, שנושך אותו ומחסרהו. סאתים — שתי סאה, מדת התבואה. כיצד? — איך זה? הכור — מדת התבואה = שלשים סאה. וכן השער — כן הוא המקח של התבואה. עמדו חטין בשלשים דינרים — נתיקרו החטים ומחירן עתה שלשים דינרים של כסף, ודינר זהב = 25 דינרי כסף. אמר לו — הקונה למוכר. רוצה — חפץ. וליקח בהן — לקנות בכסף. אמר לו — המוכר לקונה. עשויות עלי — אני מקבלן. והרי לך אצלי בהן יין — ואני אתן לך יין בעד שלשים דינרי־כסף. ויין אין לו — למוכר; נמצא כי אם יתיקר עוד היין, נותן המוכר לקונה תרבית, יותר מאשר קבל ממנו, כי יהיה צריך לקנות מאחרים יין במחיר גבוה ולתן לקונה. אבל אם יש למוכר יין, אז אם נתיקר = נתיקר ברשות הקונה לפי שהוא שלו מעת המכירה ב) לא ידור — לא יגור המלוה בחצר הלוה. בפחות — מן המחיר הקצוב לדירה

מַרְבִּין עַל הַשָּׂכָר וְאֵין מַרְבִּין עַל הַמֶּכֶר. כֵּיצַד? — הִשְׂכִּיר לוֹ אֶת חֲצֵרוֹ וְאָמַר לוֹ: „אִם מֵעַכְשָׁיו אַתָּה נוֹתֵן לִי, הֲרֵי הִיא לְךָ בְּעֶשֶׂר סְלָעִים לְשָׁנָה, וְאִם שֶׁל חֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁ, בְּסֶלַע לְחֹדֶשׁ" — מוּתָּר. מָכַר לוֹ אֶת שָׂדֵהוּ וְאָמַר לוֹ: „אִם מֵעַכְשָׁיו אַתָּה נוֹתֵן לִי, הֲרֵי הוּא שֶׁלְּךָ בְּאֶלֶף זוּז, אִם לַגֹּרֶן, בִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מָנֶה" — אָסוּר. ג מָכַר לוֹ אֶת הַשָּׂדֶה וְנָתַן לוֹ מִקְצַת דָּמִים וְאָמַר לוֹ: „אֵימָתַי שֶׁתִּרְצֶה, הָבֵא מָעוֹת וְטוֹל אֶת שֶׁלְּךָ — אָסוּר. הִלְוָהוּ עַל שָׂדֵהוּ וְאָמַר לוֹ: „אִם אִי אַתָּה נוֹתֵן לִי מִכָּאן וְעַד שָׁלֹשׁ שָׁנִים, הֲרֵי הִיא שֶׁלִּי" — הֲרֵי הִיא שֶׁלּוֹ.

משנה ברורה

לדירות. מַרְבִּין על השָׂכָר — מותר לקחת יותר אם הוא מַשְׂכִּיר לו בית, למשל. על המֶכֶר — אם הוא מוכר לו. כֵּיצַד? — איך זה?. מֵעַכְשָׁיו — כָּעֵת. הֲרֵי — הִנֵּה. של חדש בחדש — שְׂכַר כל חדש תְּשַׁלֵּם לי בְּחָדְשׁוֹ. בְּסֶלַע לחדש — שעולה לשנים עשׂר סלעים לשנה. מוּתָּר — לפי שבאמת עליו לשלם בעד השְׂכִירוּת בסוף כל חדש, ואם הוא חָפֵץ למחול לו שני סְלָעִים בעד איזה טובה שהוא עושה לו, הוא יכֹל. אם לגֹּרֶן — ואם אתה תתן לי את הכסף בעת אֲסִיפַת התבואה אל הגֹּרֶן, לאחר זְמַן. מָנֶה — מאה זוז. אָסוּר — לפי שאם הוא קונה את השדה, הנה היא שלו תֵּכֶף ועתה הוא צָרִיךְ לשלם את מְחִירוֹ, ואם בעד זה שהוא מחַכֶּה לו עד הגֹּרֶן הוא מקבל יותר, הלא זה רִבִּית.

ג) מִקְצַת דָּמִים — מעט מן הכסף. אֵימָתַי — מָתַי. שֶׁתִּרְצֶה — שתחפוץ. וטול — וקח. אָסוּר — לפי שהשדה הוא כבָר של הקונה, והמוכר אוכל לְעֵת עתה את פרות השדה בשְׂכַר המתָּנַת הכסף. אִי אתה נותן — אין אתה נותן. מִכָּאן — מהזמן הזה. הרי היא שלי — השדה הזה שלי בעד כסף ההלְוָאָה. שלו — והפרות של שְׁלֹשֶׁת השנים האלה כְּנִיחִין ביד שָׁלִישׁ: אם שִׁלֵּם את הכסף, הפרות ללֹוֶה, אם לא — הפרות לַמַּלְוֶה,

וְכֵן הָיָה בַּיְתוֹס בֶּן זוֹנִין עוֹשֶׂה עַל פִּי חֲכָמִים. ד אֵין מוֹשִׁיבִין חֶנְוָנִי לְמַחֲצִית שָׂכָר, וְלֹא יִתֵּן מָעוֹת לִיקַּח בָּהֶן פֵּרוֹת לְמַחֲצִית שָׂכָר, אֶלָּא אִם כֵּן נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ כְּפוֹעֵל. אֵין מוֹשִׁיבִין תַּרְנְגוֹלִין לְמֶחֱצָה, וְאֵין שָׁמִין עֲגָלִין וּסְיָחִין לְמֶחֱצָה, אֶלָּא אִם כֵּן נוֹתֵן לוֹ שְׂכַר עֲמָלוֹ וּמְזוֹנוֹ: אֲבָל מְקַבְּלִין עֲגָלִין וּסְיָחִין לְמֶחֱצָה, וּמְגַדְּלִין אוֹתָן עַד שֶׁיְּהוּ

משנה ברורה

כי השרה שלו. על פי חכמים — שָׁאַל את החכמים ואמרו, כי מוּתָּר לעשות כן.

ד) אין מושיבין חֶנְוָנִי למַחצית שָׂכָר — אסור לאיש לאמר לחנוני: קח ממני פרות ומכור אותם בחנותך ותן לי חצי הָרֶוַח, כי את הפרות הוא נותן לו בהלְוָאָה, נמצא הוא מקבל יותר מאשר נתן לו, מפני כי הוא מַמְתִּין לו את הכסף. מעות לִיקַּח בהן פֵּרות — אָסור לתת לאיש כסף למען יקנה פֵּרות וימכור אותם ויחלוק ברֶוַח עם הנותן את הכסף, לפי שזאת היא רִבִּית: מקבל יותר מאת אשר נותן. שְׂכָרוֹ כפועל בָּטֵל — בעל הפֵּרות או הכסף נותן למוכר את הפרות שְׂכַר שמקבל פועל בָּטֵל בעד טִרחָה כזאת, בעד מָכרו את הפרות; באוֹפֶן כזה הפרות והכסף נמצָאים בִּרְשות הנותן הפרות או הכסף ואין זאת רִבִּית. אין מוֹשִׁיבִין תרנגלים לְמַחצָה — אָסוּר לאיש לתת בֵּיצים להשני למען יוֹשִׁיב עליהן את תרנגולותָיו ולחַלֵּק בְּרֶוַח, שֶׁרִבִּית היא זאת, מפני שחצי דמי הבֵּצים הם ברשות המקבל. עֲגָלִים וּסְיָחִין — אסור למסור לאיש עגלים או סְיָחִים למען יְגַדֵּל אותם ולחַלֵּק עמו בְּרֶוַח. נותן לו — להמקַבֵּל אותם לגַדְּלָם. מזונו — האֹכֶל שנתן לעגל או לסְיָח; באוֹפֶן כזה הם שוּתָּפִים בדבר ואין זאת רִבִּית. מְקַבְּלִים עגלים — באופֶן, כי אם מת העֵגל או הסְיָח אין המקבֵּל צָרִיךְ לשלם עבורו, נמצא כי הוא עומד ברשות בעל הבית ואין זאת רִבִּית. מְשׁוּלָּשִׁין — שֶׁיַּגִּיעוּ לשנה השלישית של ימי חייהם. טוֹעֶנֶת — נוֹשֵׂאת מַשָּׂא.

מְשׁוּלָשִׁין, וְהַחֲמוֹר עַד שֶׁתְּהֵא טוֹעֶנֶת. **ה** שָׁמִין פָּרָה וַחֲמוֹר וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה וְאוֹכֵל לְמֶחֱצָה. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לַחֲלוֹק אֶת הַוְּלָדוֹת מִיַּד-חוֹלְקִין, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְגַדֵּל — יְגַדְּלוּ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שָׁמִין עֵגֶל עִם אִמּוֹ, סַיָּח עִם אִמּוֹ, מַפְרִיז עַל שָׂדֵהוּ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם רִבִּית. **ו** אֵין מְקַבְּלִין צֹאן־בַּרְזֶל מִיִּשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רִבִּית. אֲבָל מְקַבְּלִין צֹאן־בַּרְזֶל מִן עוֹבְדֵי־כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וְלוֹוִין מֵהֶן וּמַלְוִין אוֹתָן בְּרִבִּית. וְכֵן בְּגֵר־תּוֹשָׁב. מַלְוֶה יִשְׂרָאֵל מָעוֹתָיו שֶׁל עוֹבֵד

משנה ברורה

ה) **שָׁמִין פרה וחמור** — מוּתָּר לאדם למסור פרה או חמור לאחר לפַטֵּם אותם. **שהוא עושה ואוכל** — לעשות ולהַרוִיחַ את אכילתו בעבודתו. **למֶחֱצָה** — לחַלֵּק ביניהם את הרֶוַח אם יִתְפַּטְּמוּ או יֵלְדוּ וְלָדוֹת, לפי ששְׂכַר עבודַת הבהמה כֻּלּוֹ למקַבל ומַרוִיח הוא הרבה, **הַוְּלָדוֹת** — שנולדו לבהמת ש־בל לפַטֵּם אותה. **מִיַּד** — תֵּכֶף בהוָלְדָם. **לְגַדֵּל** — את הולדות עד שיהיו גדולים. **שָׁמִין עֵגֶל עִם אִמּוֹ** — מוּתָּר לקַבֵּל גם את העגל או הסיָח, אף כי הם א־נם עובדים ואינם מרויחין אכילָתם, עם אִמָּם, שעובדת עבודה ומרויחַ המקבל. **סַיָּח** — סוס קטן. **מַפְרִיז על שָׂדֵהוּ** — אחד חוכֵר מהשני שׂדה ומקבל על עצמו לשלם לו עשׂרה כורים לשנה, מותָּר לאמר לו: הַלְוֵנִי מֵאָה זוּזים ואני אזַבֵּל ואחריש הֵיטֵב את השׂדה, ואשלם לך בסוף השנה את מאה הזוזים ושנים עשׂר כור תבואה לשנה, מפני שמקבל בעל השׂדה עתה יותר לא ברִבִּית, כי אם מפני ששׂדה משובָּח שָׁוֶה יותר. **אינו חושֵׁשׁ** — אינו יָרֵא.

ו) **צֹאן ברזֶל** — שתהיה כל האחַריוּת על המ־בל ובעד זה יקבל חצי הרֶוַח, ככתוּב (במשנָה ד.). **ולוין ומַלוין אותם ברִבִּית** — לפי שעובדי כוכבים ומזלות היו נותנים ומקבלים רִבִּית. **גר תושָׁב** — נָכרי היושב בארץ ישׂראל ומתנַהג בדברים אחָדים כִּיהודי, מותר לקבל ממנו רִבית. **מַלְוֶה ישראל** — אם יֵשׁ בידו כסף של נָכרי מלוה אותו לישׂראל ברִבִּית. **מִדַּעַת הַנָּכרי** — אם

הניכר

כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת מִדַּעַת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, אֲבָל לֹא מִדַּעַת יִשְׂרָאֵל. ז) אֵין פּוֹסְקִין עַל הַפֵּירוֹת, עַד שֶׁיֵּצֵא הַשַּׁעַר. יָצָא הַשַּׁעַר, פּוֹסְקִין, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין לָזֶה — יֵשׁ לָזֶה. הָיָה הוּא תְּחִלָּה לַקּוֹצְרִים — פּוֹסֵק עִמּוֹ עַל הַגָּדִישׁ, עַל הֶעָבִיט שֶׁל עֲנָבִים עַל הַמְּעַטָן שֶׁל זֵיתִים, עַל הַבֵּיצִים שֶׁל יוֹצֵר, עַל הַסִּיד מִשֶּׁשְּׁקָעוֹ בְּכִבְשָׁן, וּפוֹסֵק עִמּוֹ עַל הַזֶּבֶל כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין פּוֹסְקִין עַל הַזֶּבֶל, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה לוֹ

משנה ברורה

הנכרי יודע את זה ומצוה אותו. **מדעת ישראל** — אסור ללות כסף ברבית מנכרי שיש בידו כסף של יהודי, אם היהודי יודע את זה ומצוה אותו. ז) **אין פוסקין** — אסור לתת כסף למוכר שיתן לו בהם פרות בזמן ידוע במחיר ידוע, פן יתיקרו הפרות והמוכר יתן לו במחיר הקודם בשכר המתנת הכסף, שזאת היא רבית. **שיצא השער** — שיהיה מחיר קבוע לפרות. **שאין לזה** — למוכר אין עתה פרות שפסק לתת לקונה. **יש לזה** — יש לאחרים, ויכל הוא לקנות ולתן לקונה. **היה הוא תחלה לקוצרים** — היה המוכר קוצר את שדהו ראשונה ויש לו כבר תבואה, אף שלא יצא השער. **פוסק** — מותר לו לקבל כסף לתת את התבואה לזמן ידוע במחיר ידוע. לפי שיש לו תבואה משלו והיא עומדת מעתה ברשות הקונה, ואם נתיקרה של הקונה נתיקרה. **גדיש** — גרן מלא תבואה. **עביט של ענבים** — מותר לו לפסוק על היין אף אם לא יצא השער, אם יש לו עביט, כלי גדול שהענבים צבורין בו, מלא ענבים. **המעטן של זיתים** — מותר לפסוק על השמן, אם יש לו מעטן, כלי גדול שהזיתים צבורין בו מלא זיתים. **הביצים של יוצר** — מותר לפסוק לתת לו כדי חרס, אם יש לו ליוצר ביצים = כדורים של חרס, שיכל לעשות מהן כרים. **הסיד** — פוסק לתת לו סיד. **מששקעו בכבשן** — מהעת אשר שם את הסיד בכבשן לשרפו למען יצלח למלאכה. **כל ימות השנה** — אפילו בראשית החרף, שאין

זֶבֶל בָּאַשְׁפָּה; וַחֲכָמִים מַתִּירִין. וּפוֹסֵק עִמּוֹ כְּשַׁעַר הַגָּבוֹהַ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פָּ־ק עִמּוֹ כְּשַׁעַר הַגָּבוֹהַ, יָכוֹל לוֹמַר: „תֵּן לִי כָּזֶה אוֹ תֵּן לִי מְעוֹתָי". ח מַלְוֶה אָדָם אֶת אֲרִיסָיו חִטִּין בְּחִטִּין לְזֶרַע, אֲבָל לֹא לֶאֱכוֹל: שֶׁהָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל מַלְוֶה אֶת אֲרִיסָיו חִטִּין בְּחִטִּין לְזֶרַע, בְּיוֹקֶר וְהוּזְלוּ אוֹ בְזוֹל וְהוּקְרוּ – נוֹטֵל מֵהֶן כְּשַׁעַר הַזּוֹל. וְלֹא מִפְּנֵי שֶׁהֲלָכָה כֵן, אֶלָּא שֶׁרָצָה לְהַחְמִיר עַל עַצְמוֹ. ט לֹא יֹאמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ: „הַלְוֵינִי כּוֹר חִטִּים, וַאֲנִי אֶתֵּן לְךָ לְגֹרֶן". אֲבָל אוֹמֵר

משנה ברורה

שאין זֶבל מצוי. באַשפָּה = מקום אספת הזֶבל. מַתִּירִין = לפסוק על הזֶבל, אף אם אין לו, רק באָביב, שהזֶבל מָצוי ויכֹל הוא להַשׂיג זֶבל אצל אחרים. כשַׁעַר הגבוהַ — נותן לו עתה כסף ואומר, כי אם יָזולו פרות, יתן לו בעד כספו יותר פרות, כפי המֶקַח של העת ההיא. אף על פי — אף אם. יָכֹל — הקונה. כָּזה — כשַׁעַר הגבהַ, שמקבלים הרבה פרות בכסף הזה. מעותי — כספי, ואני אקנה אצל אחרים בזול.

ח) אֲרִיסָיו — חוכרי שדותיו. חִטין בחִטין — נותן לו סְאָה ומקבל סְאָה. לְזֶרע — למען לזרוע את השדה שקִבל ממנו בחכירָה. לא לאכול — אסור להַלוות סְאָה בסאה לאכֹל, פן יתיַקרו פרות, נמצא מַחזיר לו יותר כסף מאת אשר קבל; ולְזֶרע מותר, מפני שזה יָקרָא, שהאָרים לוקח פחות סאה משאר האריסים כשיעור הזרע, ואין זאת רִבית. ביוקֶר והוזלו — כאשר רבן גַמְלִיאל נתן לאָרים סאה פרות שהיו עתה ביוקֶר ואחרי כן הוזלו, היה לוקח איתה מִדַת הפירות שנתן, שעולָה היא עתה לאָרים בפחות. בזול והוקרו — כאשר נתן את הפרות היו בזול ואחרי כן הוקרו, היה רַבָּן גַמליאל לוקח תבואה רק חצי סאה כפי מחיר הפרות בעת הזול. הֲלָכָה כֵּן — המשפט הוא כן. שרָצה להחמִיר — חפץ לעשות קָשה לעצמו וקל לאחרים, מפני שהיה איש טוב מאד.

ט) אתֵּן לךָ לגרֶן — כאשר אָביא את התבואה החדשה לגֹרֶן, פן יתיקרו התבואות

לוֹ: „הַלְוֵינִי עַד שֶׁיָּבֹא בְנִי אוֹ עַד שֶׁאֶמְצָא מַפְתֵּחַ„; וְהִלֵּל אוֹסֵר. וְכֵן הָיָה הִלֵּל אוֹמֵר: לֹא תַלְוֶה אִשָּׁה כִּכָּר לַחֲבֶרְתָּהּ, עַד שֶׁתַּעֲשֶׂנּוּ דָמִים: שֶׁמָּא יוֹקִירוּ חִטִּים, וְנִמְצְאוּ בָאוֹת לִידֵי רִבִּית. י אוֹמֵר אָדָם לַחֲבֵרוֹ: „נַכֵּשׁ עִמִּי, וַאֲנַכֵּשׁ עִמְּךָ", „עֲדוֹר עִמִּי, וְאֶעֱדוֹר עִמְּךָ"; וְלֹא יֹאמַר לוֹ: „נַכֵּשׁ עִמִּי, וְאֶעֱדוֹר עִמְּךָ", „עֲדוֹר עִמִּי, וַאֲנַכֵּשׁ עִמְּךָ". כָּל יְמֵי גָרִיד — אֶחָד, כָּל יְמֵי רְבִיעָה — אֶחָד. לֹא יֹאמַר לוֹ: „חֲרוֹשׁ עִמִּי בְּגָרִיד, וַאֲנִי אֶחֱרוֹשׁ עִמְּךָ בִּרְבִיעָה". רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: יֵשׁ רִבִּית מוּקְדֶּמֶת וְיֵשׁ רִבִּית מְאוּחֶרֶת. כֵּיצַד? — נָתַן עֵינָיו לִלְווֹת הֵימֶנּוּ וְהָיָה מְשַׁלֵּחַ לוֹ וְאוֹמֵר: „בִּשְׁבִיל שֶׁתַּלְוֵנִי" — זוֹ הִיא רִבִּית מוּקְדֶּמֶת. לָוָה הֵימֶנּוּ וְהֶחֱזִיר לוֹ אֶת מְעוֹתָיו וְהָיָה מְשַׁלֵּחַ לוֹ וְאָמַר: „בִּשְׁבִיל מָעוֹתֶיךָ, שֶׁהָיוּ בְטֵלוֹת אֶצְלִי" —

משנה ברורה

התבואות וְרִבִּית היא זאת. **עד שיבוא בני** — שהלא יש לו תבואה ואם תתיַקר, תתיַקר ברשות המַלְוֶה. **אוֹסֵר** — אומר, כי אָסוּר לעשות כן. **כִּכַּר** — של לחם. **שתַעשנו דָמִים** — שתשים את הכִּכָּר בכסף, ואם יתיַקר תָּשיב לפי המחיר הקודם את הכסף.

י) **נַכֵּשׁ עמי** — הָסֵר אתה עמי היום את העשבים הרעים משָׂדִי. **וַאֲנַכֵּשׁ עמך** — ביום אחר. **עֲדוֹר** — חֲפוֹר עמי סביב העצים. **עֲדוֹר עִמִּי ואנכֵּשׁ עִמְּךָ** — לפי שאולי המלאכה השניה קָשָׁה מהראשונה, והוא עושה בה עמו לפי שחִכָּה לו זמן רב, וזאת היא רִבִּית. **גָרִיד** — קַיִץ שהאדמה היא יבשה ונוּחָה לחפור. **כל ימי גָריד אחד** — מוּתָּר לאמר: עֲדוֹר עמי יום זה ואני אֶעדור עִמּךָ יום אחר בזמן הגָּריד הזה, לפי שכל הימים הם שָׁוים. **ימי רְבִיעָה** — ימים שהגשם יורדים ועושה את הארץ קָשָׁה לחפור. **רִבִּית מוקְדֶּמֶת** — נותן את הרִבית לפני ההלְוָאָה. **מאוּחֶרֶת** — נותן אותה לַמַּלְוֶה אחר ההלְוָאה. **כֵּיצד?** — איך היא? **נתן עיניו** — חָשַׁב עליו. **הֵימֶנּוּ** — ממנו. **משַׁלֵּחַ לו** — מתָּנות. **והֶחֱזִיר** — הֵשִׁיב. **בטֵלוֹת** —

מוּנחים

זו היא רִבִּית מְאוּחֶרֶת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: יֵשׁ רִבִּית דְּבָרִים: לֹא יֹאמַר לוֹ: „דַּע, כִּי בָא אִישׁ פְּלוֹנִי מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי":
יא וְאֵלּוּ עוֹבְרִין בְּ„לֹא תַעֲשֶׂה": הַמַּלְוֶה, הַלֹּוֶה, הֶעָרֵב וְהָעֵדִים; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אַף הַסּוֹפֵר. עוֹבְרִים מִשּׁוּם „לֹא תִתֵּן, מִשּׁוּם „בַּל תִּקַּח מֵאִתּוֹ, מִשּׁוּם „לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנוֹשֶׁה", מִשּׁוּם „וְלֹא תְשִׂימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ" וּמִשּׁוּם וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל, וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ, אֲנִי ה'.

פרק ו

הַשּׂוֹכֵר אֶת הָאוּמָּנִין וְהִטְעוּ זֶה אֶת זֶה — אֵין לָהֶם זֶה עַל זֶה אֶלָּא תַרְעוּמוֹת. שָׂכַר אֶת הַחַמָּר וְאֶת הַקַּדָּר

משנה ברורה

מונחים אצלי. רִבִּית דברים — הלֹוֶה נותן למלוה רבית בדבריו, שמוֹדִיעָהוּ בעד הלְוָאָתו דבר, שבאופֶן אחר לא היה מודִיעֵהוּ.

יא) עוברין ב„לא תעשֶׂה" — עוברין עַל מה שאמרה התורה: „לא תעשה זה": לא תקח נֶשֶׁךְ. העָרֵב — שעָרַב בעד החוב. הסופֵר — שכתב את שטַר-החוב. משום — מפני. לא תִתֵּן לו — כתוב בתורה: „לא תִתֵּן לו נֶשֶׁךְ". בַּל תִּקַּח — „בַּל תִּקַּח מִמֶּנּוּ נֶשֶׁךְ". לא תהיה — „לא תִהְיֶה לו כְּנֹשֶׁה". לא תשימון — „לא תְשִׂימוּן עליו נֶשֶׁךְ". ולפני עִוֵּר — (וַיִּקְרָא יט. יד.). לא תתן מכשול — אל תַּכְשִׁיל איש לעשות חטא.

פרק ו האוּמָּנִין — בעלי מלאכה. והִטעו זה את זה — רִמּוּ האומָּנים זה את זה, למשל, שבעל הבית שלח את אחר מהאומנים לשׂכור לו עוד אומָנים בשכַר ארבעה זוזים ליום. והלך האומָן ופָסק להם בשם בעל הבית שלשה זוזים ליום והם נתרַצו. תרעומות — חרון-אף, ומקבלים רק שלשה זוזים ליום. החַמָּר — בעל החמור. קַדָּר — בעל עגלה גדולה.

לְהָבִיא פְרִיפְרִין וַחֲלִילִים לְכַלָּה אוֹ לְמֵת, וּפוֹעֲלִין לְהַעֲלוֹת פִּשְׁתָּנוֹ מִן הַמִּשְׁרָה, וְכָל דָּבָר שֶׁאָבֵד, וְחָזְרוּ בָהֶן, מָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם אָדָם — שׂוֹכֵר עֲלֵיהֶן אוֹ מַטְעָן. ב הַשּׂוֹכֵר אֶת הָאֻמָּנִין וְחָזְרוּ בָהֶן — יָדָן עַל הַתַּחְתּוֹנָה, אִם בַּעַל הַבַּיִת חוֹזֵר בּוֹ — יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה. כָּל הַמְשַׁנֶּה — יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה וְכָל הַחוֹזֵר בּוֹ — יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה. ג הַשּׂוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהוֹלִיכָהּ בָּהָר וְהוֹלִיכָהּ בַּבִּקְעָה, בַּבִּקְעָה וְהוֹלִיכָהּ בָּהָר, אֲפִילוּ זוֹ עֶשֶׂר מִילִין וְזוֹ עֶשֶׂר מִילִין, וּמֵתָה — חַיָּב. הַשּׂוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר וְהִבְרִיקָה אוֹ שֶׁנַּעֲשֵׂית אַנְגַּרְיָא — אוֹמֵר לוֹ

משנה ברורה

פריפרין — שני עצים זקופים לעשות מהם חפה. **חלילים** — מנגנים המחללים בחלילים על המת. **לכלה** — פריפרין. **למת** — חלילים. **ופועלין** — שכר פועלים. **מן המשרה** — מהמים אשר בהם שורים את הפשתן עד שיהיה רך. **דבר שאבד** — דבר שהוא צריך לעשות לו תכף, ואחרי כן יתקלקל, למשל פשתן מן המשרה, או יעבור זמנו, למשל, פריפרין והחלילים. **וחזרו בהן** — הפועלים אינם חפצים עוד לעבוד אצלו. **שוכר עליהן** — שוכר פועלים אחרים והם ישלמו. **או מטען** — או מטעה אותם, מבטיח להם שכר גדול ואינו נותן להם רק את השכר הקצוב.

ב) **וחזרו בהן** — אינם חפצים לעבוד אצלו. **ידן על התחתונה** — הם מפסידים; שאם אחרי כן הוזל שכר העבודה, הוא משלם להם בעד העבודה שעשו כפי שנפסק. **ידו על התחתונה** — אם הוזל שכר העבודה הוא משלם להם חצי שכרן כפי שנפסק. **המשנה** — המשנה את מה אשר התנו עמו. (ראה בבא קמא, פרק ט, משנה ד׳). **החוזר בו** — המתחרט על תנאו.

ג) **ומתה חיב** — לפי ששנה מדעתו, יכול בעל החמור לאמר, כי האויר של ההר או של הבקעה או הדרך שם גרמו את מיתתה. **הבריקה** — נתמלאה

הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ; מֵתָה אוֹ נִשְׁבְּרָה—חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר. הַשּׂוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהוֹלִיכָהּ בָּהָר וְהוֹלִיכָהּ בְּבִקְעָה, אִם הֶחֱלִיקָה — פָּטוּר, וְאִם הוּחֲמָה — חַיָּב. לְהוֹלִיכָהּ בְּבִקְעָה וְהוֹלִיכָהּ בָּהָר, אִם הֶחֱלִיקָה — חַיָּב, וְאִם הוּחֲמָה — פָּטוּר. וְאִם מֵחֲמַת הַמַּעֲלָה חַיָּב. ד הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפָּרָה לַחֲרוֹשׁ בָּהָר וְחָרַשׁ בְּבִקְעָה, אִם נִשְׁבַּר הַקַּנְקַן — פָּטוּר; בְּבִקְעָה וְחָרַשׁ בָּהָר, אִם נִשְׁבַּר הַקַּנְקַן—חַיָּב. לָדוּשׁ בְּקִטְנִיּוֹת וְדָשׁ בִּתְבוּאָה — פָּטוּר. לָדוּשׁ בִּתְבוּאָה וְדָשׁ בְּקִטְנִיּוֹת — חַיָּב, מִפְּנֵי שֶׁהַקִּטְנִית מַחֲלֶקֶת. ה הַשּׂוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהָבִיא עָלֶיהָ חִטִּים וְהֵבִיא עָלֶיהָ שְׂעוֹרִים — חַיָּב; תְּבוּאָה, וְהֵבִיא עָלֶיהָ תֶּבֶן — חַיָּב, מִפְּנֵי שֶׁהַנְּפַח קָשֶׁה לְמַשָּׂאוֹי. לְהָבִיא

משנה ברורה

נעשית אנגריא = נלקחה לעבודת המלך. **שלך לפניך** — הנה חמורך, קח ולך, לפי שאין החסרון נכר לעין, שהחמור לא נשתנה. **נשברה** — שברה את רגלה, שהשנוי נכר. **להעמיד לו** — לתת לו. **אם החליקה פטור** — לפי שבהר היתה בודאי מחליקה ומשברת את רגלה. **הוחמה** — מתה מפני החום העולה מהבקעה. **אם החליקה חיב** — שבבקעה לא היתה מחליקה. **הוחמה פטור** — לפי שבבקעה, ששם חם יותר, היתה בודאי ניזוקה מהחום. **מחמת המעלה** — מתה מפני העליה הקשה על ההר.

ד) **את הפרה** — עם כלי המחרשה. **הקנקן** — היתד של המחרשה. **פטור** — מפני שלו חרש בהר, ששם האדמה עוד יותר קשה, היה בודאי נשבר הקנקן. **חיב** — לפי שבבקעה לא היה הקנקן נשבר, ששם האדמה יותר רכה. **ודש בתבואה פטור** — לפי שבקטנית היתה בודאי מחלקת אם החליקה בתבואה, שהקטנית חלקה.

ה) **הביא עליה שעורים** — כמשקל החטים. **שהנפוח קשה למשאוי** — שהשעורים והתבן נפוחים גדול וקשה הוא זה לבהמה, אף אם המשא הוא

אחד

לתך חטים והביא לתך שעורים — פטור. ואם הוסיף על משאו חיב. וכמה יוסיף על משאו ויהא חיב? — סומכוס אומר משום רבי מאיר: סאה לגמל, שלשה קבין לחמור. ו כל האומנין — שומרי־שכר הם. וכולן שאמרו: טול את שלך והבא מעות — שומר חנם. שמור לי, ואשמור לך — שומר־שכר. שמור לי! ואמר לו: הנח לפני — שומר חנם. ז הלוהו על המשכון — שומר־שכר. רבי יהודה אומר: הלוהו מעות — שומר־חנם, הלוהו פרות — שומר־שכר. אבא שאול אומר: מותר אדם להשכיר משכונו של עני

משנה ברורה

אחד. לתך — חצי כור, חמש עשרה סאה. לתך שעורים — פטור — לפי שהמשקל של לתך שעורים הוא פחות ממשקל לתך חטים, בשעה שהנפחות הוא אחד. הוסיף על משאו — התנה להוליך על החמור, למשל, כור תבואה והוליך יותר. משום — משמו של. שלשה קבין — חצי סאה.

ו) האומנים — שעושים את מלאכתם בביתם. שומרי שכר הן — הם צריכים לשמר את הדבר שנתנו להם, כמו לו קבלו שכר על השמירה, ואם אבד הדבר הם צריכים לשלם. טול — קח. מעות — כסף. שומר חנם — הוא כשומר שאינו לוקח שכר בעד שמירתו, ואם אבד הדבר אין הוא צריך לשלם. שמור לי — אחד אומר לשני: שמר לי היום ובעד זה אשמר לך למחר, נמצא הוא מקבל שכר על שמירתו. ואמר לו — האיש שפנה אליו. הנח לפני — ולא אמר בפרוש, כי ישמרנו.

ז) שומר שכר — המלוה צריך לשמר את המשכון כמו לו קבל שכר על שמירתו, ואם אבד אצלו המשכון הוא משלם. הלוהו פרות — שומר שכר — אם המלוה הלוה לו פרות, שאם היו הפרות אצלו היו נרקבין בזמן הזה ועתה הוא מקבל פרות חדשים, נמצא כי המלוה משתכר ועל כן הוא שומר שכר על המשכון. להשכיר משכונו של עני — למשל, עני משכן

אצלו

לִהְיוֹת פּוֹסֵק וְהוֹלֵךְ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמֵשִׁיב אֲבֵדָה. **ח** הַמַּעֲבִיר חָבִית מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וּשְׁבָרָהּ, בֵּין שׁוֹמֵר חִנָּם, בֵּין שׁוֹמֵר שָׂכָר — יִשָּׁבֵעַ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: זֶה וָזֶה יִשָּׁבֵעַ! וְתָמֵהַּ אֲנִי, אִם יְכוֹלִין זֶה וָזֶה לִשָּׁבֵעַ.

פרק ז

הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים וְאָמַר לָהֶם לְהַשְׁכִּים וּלְהַעֲרִיב, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לְהַשְׁכִּים וְשֶׁלֹּא לְהַעֲרִיב — אֵינוֹ רַשַּׁאי לְכוֹפָן. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לָזוּן — יָזוּן, לְסַפֵּק בִּמְתִיקָה — יְסַפֵּק; הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן מַתְיָא,

---

משנה ברורה

אצלו את סוסו, הוא יכל להשכיר את הסוס לעבוד בו. **להיות פוסק ע״יו** — להפחית לעני את סכום ההלואה כנגד השכירות שהוא מ.בל. **כמשיב אבדה** — גם הוא עושה טובה לעני בדבר הזה.

ח) המעביר חבית — של חברו. **בין שומר חנם בין שומר שכר** — בין אם המעביר לוקח כסף בעד עבודתו זו בין לא. **ישבע** — שלא פשע בדבר והוא פטור מלשלם. **זה וזה ישבע** — כדברי התנא הראשון, גם הוא שמע כן מרבו. **ותמה אני** — מתפלא אני על הדבר הזה. **לשבע** — להיות פטור, הלא שומר שכר צריך לשלם אף אם לא פשע, למשל, הוא שמר אותה כראוי ונגנבה או שאבדה.

פרק ז השוכר את הפועלים — שכירי-יום. **להשכים ולהעריב** — להתחיל את עבודתם בבקר השכם, טרם שכל הפועלים מתחילים עבודתם, ולגמור אותה בערב אחרי כל הפועלים. **מקום** — אם הדבר הוא במקום. **אינו רשאי לכופן** — אין הוא יכל לאנוס אותם לעבוד יותר מפועלים אחרים, אפילו אם התנה עמם. **לזון** — לתת לפועלים אכל ביום עבודתם. **לספק במתיקה** — לתת לפועלים לפעמים מיני מתיקה להשיב נפשם. **יספק** — עליו לתת להם. **כמנהג המדינה** — כמו שמתנהגים יתר שוכרי הפועלים

שֶׁאָמַר לִבְנוֹ: צֵא, שְׂכוֹר לָנוּ פוֹעֲלִים, הָלַךְ וּפָסַק לָהֶם מְזוֹנוֹת, וּכְשֶׁבָּא אֵצֶל אָבִיו, אָמַר לוֹ: בְּנִי, אֲפִילוּ אַתָּה עוֹשֶׂה לָהֶם כִּסְעוּדַת שְׁלֹמֹה בְּשַׁעְתּוֹ, לֹא יָצָאתָ יְדֵי חוֹבָתְךָ עִמָּהֶן, שֶׁהֵם בְּנֵי אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, אֶלָּא עַד שֶׁלֹּא יַתְחִילוּ בִּמְלָאכָה, צֵא וֶאֱמוֹר לָהֶם: עַל מְנָת שֶׁאֵין לָכֶם עָלַי, אֶלָּא פַּת וְקִטְנִית בִּלְבָד. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר — הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. ב וְאֵלּוּ אוֹכְלִין מִן הַתּוֹרָה: הָעוֹשֶׂה בִּמְחוּבָּר לַקַּרְקַע בִּשְׁעַת גְּמַר מְלָאכָה, וּבְתָלוּשׁ מִן הַקַּרְקַע עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ, בְּדָבָר שֶׁגִּדּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ. וְאֵלּוּ שֶׁאֵין אוֹכְלִין: הָעוֹשֶׂה

משנה ברורה

הפועלים בארץ ההיא, כן יתנהג גם הוא. **מַעֲשֶׂה** — קָרָה מקרֶה. **ופָסק להם מזונות** — הבטיח להם בפרוש לתת להם אכילָתָם ביום עבודתם. **וכשֶׁבָּא** — כאשר בא. **בשַׁעְתּוֹ** — בעת שהיה מלך. **לא יָצָאתָ ידי חוֹבָתךָ** — עוד לא עָשית כל מה שצָריך. **שֶׁהֵן** — הפועלים. **בני אברהם** — וראוּיִן הם לכבוד גדול. **על מְנָת** — באופֶן כזה. **פת** — לחם. **לא היה צָריךְ לאמר** — להַתנות בפרוש, כי יתן להם רק פַּת וְקִטְנִית. **כמנהג המדינה** — ובמדינה הזאת המנהָג הוא כן.

ב) **אֵלּוּ** — הפועלים. **אוכלִין** — מהדָבר שהם עושים בו בשעַת עבודתם. **מן התורָה** — על פי מִצְוַת התורה. **העושֶׂה** — מלאכה. **במחוּבָּר לַקַּרקַע** — בדבר שהוא מחובָּר לארץ, תבואה, פֵּרות. **בשעת גמַר מלָאכה** — בעת גמִירַת העבודה, בעת עֲשִׂיַּת העבודה האחרונה, למשל, הקוצר את התבואה או המזַמֵּר את הענבים. **ובתָלוּשׁ מן הַקַּרקַע** — אם הוא מתעַסֵּק בדבר תָּלוּשׁ מן הקרקע, למשל, פרות שכבר הסירום מעל העץ. **שלא נגמְרָה מלַאכתו** — עד שלא נגמְרָה, נעשתה העבודה האחרונה, שאז בעל הבית חַיָּב להַפריש מן הפרות „תרוּמָה" לכהֲנים ו„מַעֲשֵׂר" ללוִיִּם, ולפני זה, הפרות אסורים באכילה. **שֶׁגִּדּוּלוֹ מן הארץ** — דַּוְקָא בדבר כזה

בְּמְחוּבָּר לַקַּרְקַע בְּשָׁעָה שֶׁאֵין גְּמַר מְלָאכָה, בְּתָלוּשׁ מִן הַקַּרְקַע מֵאַחַר שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ וּבְדָבָר שֶׁאֵין גִּדּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ. ג הָיָה עוֹשֶׂה בְּיָדָיו אֲבָל לֹא בְרַגְלָיו, בְּרַגְלָיו אֲבָל לֹא בְיָדָיו, אֲפִילוּ בִּכְתֵפוֹ — הֲרֵי זֶה אוֹכֵל. רַבִּי יוֹסֵי בְּ רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּיָדָיו וּבְרַגְלָיו. ד הָיָה עוֹשֶׂה בִּתְאֵנִים — לֹא יֹאכַל בַּעֲנָבִים; בַּעֲנָבִים—לֹא יֹאכַל בִּתְאֵנִים; אֲבָל מוֹנֵעַ אֶת עַצְמוֹ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לִמְקוֹם הַיָּפוֹת וְאוֹכֵל. וְכוּלָּן לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בִּשְׁעַת מְלָאכָה; אֲבָל מִשּׁוּם „הָשֵׁב אֲבֵדָה לִבְעָלִים" אָמְרוּ: פּוֹעֲלִין אוֹכְלִין בַּהֲלִיכָתָן מֵאוּמָן לְאוּמָן וּבַחֲזִירָתָן מִן הַגַּת, וּבַחֲמוֹר כְּשֶׁהִיא פּוֹרֶקֶת.

משנה ברורה

כזה הוא אוכל שגָדֵל הוא מהארץ, פֵּרות. **בשעה שאין גְמַר מלאכה** — למשל, חופר תחת העצים. **שנִגמְרָה מלאכתן** — לְמָשָל, מַבדיל את הפרות הטובים לְבַד והָרָעים לבד. **אין גִדולו מן הארץ** — למשל, בָשָׂר, חלב וכַדומה.

ג) **היה עושה** — הפועל את העבודה. **אפילוּ בכתֵפו** — אף אם עשה את העבודה בכתפו. **אוכל** — מן הדבר שהוא עושׂה בו בשעַת עבודתו. **עד שיעשׂה** — דוקא אז הוא אוכל.

ד) **היה** — הפועל. **לא יאכל** — בעת ההיא. **מוֹנֵעַ את עצמו** — הפועל יכֹל לעצור בעצמו ולבלי לאכֹל מן הפרות הלא־טובים. **היָפות** — הפֵּרות הטובים ויאכל מהם הרבה. **לא אמרוּ** — שהפועל מוּתָר לאכֹל. **משוּם הָשֵב אבידה לבעָלים** — מפני הטובה היוצֵאת מהדבר הזה לבַעַל, שהוא כמו לוּ הָיִינוּ משיבים לו את אבדתו שאבד. **מאוּמָן לאוּמָן** — משוּרה אחת של גפָנים ולשוּרה השנית. **ובחזירָתָן מן הגַת** — בשעה שהם שָבים מן הגַת, שהביאו שם את הענבים, אל הכרם לקחת עוד ענבים, לפי שבעל הבית חפץ בדבר הזה, למען לא יתבַטלו הפועלים לאכל בעת עבודתם. **ובחמור**

כשהיא

ה אוֹכֵל פּוֹעֵל קִשּׁוּת אֲפִלּוּ בְּדִינַר וְכוֹתֶבֶת אֲפִלּוּ בְּדִינַר. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חִסְמָא אוֹמֵר: לֹא יֹאכַל פּוֹעֵל יָתֵר עַל שְׂכָרוֹ; וַחֲכָמִים מַתִּירִין. אֲבָל מְלַמְּדִין אֶת הָאָדָם, שֶׁלֹּא יְהֵא רַעַבְתָן וִיהֵא סוֹתֵם אֶת הַפֶּתַח בְּפָנָיו. ו קוֹצֵץ אָדָם עַל יְדֵי עַצְמוֹ. עַל יְדֵי בְנוֹ וּבִתּוֹ הַגְּדוֹלִים, עַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַגְּדוֹלִים, עַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ: מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן דַּעַת; אֲבָל אֵינוֹ קוֹצֵץ עַל יְדֵי בְנוֹ וּבִתּוֹ הַקְּטַנִּים, לֹא עַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַקְּטַנִּים וְלֹא עַל יְדֵי בְהֶמְתּוֹ: מִפְּנֵי שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת. ז הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים לַעֲשׂוֹת בְּנֶטַע־רְבָעִי שֶׁלּוֹ – הֲרֵי אֵלּוּ לֹא יֹאכְלוּ;

משנה ברורה

כשהיא פורקת — חמור וכל בהמה העוברת יכלה לאכל מן התבואה אם נושאת היא אותה עד שתהא פורקת, שיָסירו ממנה את המשא.

ה) פועל — העושה בקשואים, קשות — קשוא. בדינר — שהוא שוה דינר כסף. וכותבת — תמרה. יתר על שכרו — יותר משהוא מקבל בעד מלאכתו. מתירים — אומרים, כי מותר לפועל לאכל יותר משכרו. רעבתן — אוכל הרבה מאד, זולל. סותם את הפתח — במנהגו לאכל הרבה מאד מהפרות, שהוא עובד בהם, יגרום שלא יחפצו לשכור אותו לעבודה ויסתום בזה את פתח פרנסתו.

ו) קוצץ — מותר לפועל לקבל כסף ולבלי לאכל מהפרות, שהוא עובד בהם. על ידי עצמו — שהוא עצמו יקבל כסף ולא יאכל. על ידי בנו — שבנו לא יאכל. הגדולים — שיש להם שכל למחול בעד הכסף על זכות אכילתם. אינו קוצץ — אינו מקבל כסף למען לא יאכלו. אין בהם דעת — אין בהם שכל למחול בעד הכסף על זכותם לאכל.

ז) בנטע רבעי — הפרות של השנה הרביעית לגדול העץ צריכים להוליכם לירושלים ולאכל אותם שם. (ראה פרק ד. משנה ח.). לא יאכלו — שאסור לאכל אותם חוץ לירושלים. לא הודיען — לפועלים שהפרות הם של נטע

רבעי

אִם לֹא הוֹדִיעָן – פּוֹדֶה וּמַאֲכִילָן. נִתְפָּרְסוּ עִגּוּלָיו, נִתְפַּתְּחוּ חָבִיּוֹתָיו – הֲרֵי אֵלּוּ לֹא יֹאכְלוּ; אִם לֹא הוֹדִיעָן – מְעַשֵּׂר וּמַאֲכִילָן. **ח** שׁוֹמְרֵי פֵּרוֹת אוֹכְלִין מֵהִלְכוֹת מְדִינָה, אֲבָל לֹא מִן הַתּוֹרָה. אַרְבָּעָה שׁוֹמְרִין הֵן: שׁוֹמֵר-חִנָּם, הַשּׁוֹאֵל, נוֹשֵׂא-שָׂכָר וְהַשּׂוֹכֵר. שׁוֹמֵר חִנָּם נִשְׁבָּע עַל הַכֹּל; הַשּׁוֹאֵל מְשַׁלֵּם אֶת הַכֹּל; וְנוֹשֵׂא-שָׂכָר וְהַשּׂוֹכֵר נִשְׁבָּעִים עַל הַשְּׁבוּרָה, עַל הַשְּׁבוּיָה, וְעַל הַמֵּתָה, וּמְשַׁלְּמִין אֶת הָאֲבֵדָה,

---

משנה ברורה

רבעי". **פּוֹדֶה** — מחליף בכסף ומעלה הכסף לירושלים. **נתפַּרסו עִגוליו** — משיֶה שנגמרָה כל מְלָאכת הפרות, צָרִיךְ האיש לְהַפְרִישׁ „מַעֲשֵׂר" ו„תְּרוּמָה" ואסורים הם מאז באכילה עד שֶׁיַּפְרִישׁ; ואם התמרים, למשל, היו כבר עֲשׂוּיִן עִגּוּלִים, מחוּבָּרִין יחד לעגול, שזה גָּמַר עבודתם וחָיָב כבָר לְהַפְרִישׁ „מַעֲשֵׂר ו„תרוּמָה", והעגולים נתפַּרְסוּ, נתְקַלקלו, שצריך לעשות אותם עוד הפעם, ושׂכר פועלים לעשות את זה. **נתפַּתְּחוּ חָבִיּוֹתָיו** — היין כבָר היה בחָבִיּוֹת ונתחַיֵּב „בְּמַעֲשׂר" ו„תרומה", ונתפַּתחו החָביות ונשפך היין, ושׂכר פועלים לשים את היין עוד הפעם בחבִיות. **מְעַשֵּׂר** — מַפְרִישׁ „מַעֲשׂר" ו„תרוּמָה".

ח) **שומרי פרות** — השומרים את גני הפרות. **מֵהֲלָכוֹת מדינה** — מפני המנהָג שבמדינה הזאת. **מן התורה** — מפני מצוַת התורה. **ארבעה שומְרִין הן** — יש ארבעה מיני שומרים. **שומר חנם** — שאינו מקבל שָׂכר על שמירָתו. **השואל** — את הדבר מחברו לעשות בו מלאכה וחָיָב הוא לשמור את הדבר ההוא כאשר הוא בביתו. **נושֵׂא שכר** — שומר המקבל שָׂכָר בעד שמירָתו. **השוכר** — למשל, בהמה לעבוד בה, חָיָב הוא לשמור אותה. **נשבע על הכל** — כל מה שֶׁקָּרָה לבהמה, למשל, שהוא שומר אותה, הוא נשבַע שלא לְקָחָה לעצמו והוא פטור. **משַׁלם את הכֹּל** — על כל מה שֶׁקָּרָה לבהמה הוא משלם שהשואל צָריך לְהָשיב מה שלָּקח בכל אוֹפֶן. **נשבָּעים** — והם פטורים. **השבורה** — אם הבהמה שָׁברה את רגלה, שהוא אינו אָשֵׁם בזה. **השבוּיָה** — שבאו חיָלים ולקחו אותה בשֶׁבִי. **המֵּתה** —

שמתה

וְאֶת הַגְּנֵבָה. ט) זְאֵב אֶחָד אֵינוֹ אוֹנֵס, שְׁנֵי זְאֵבִים אוֹנֶס. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בִּשְׁעַת מִשְׁלַחַת זְאֵבִים אַף זְאֵב אֶחָד אוֹנֶס. שְׁנֵי כְלָבִים אֵינוֹ אוֹנֶס. יָדוּעַ הַבַּבְלִי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: מֵרוּחַ אַחַת אֵינוֹ אוֹנֶס, מִשְּׁתֵּי רוּחוֹת אוֹנֶס. הַלִּסְטִים הֲרֵי זֶה אוֹנֶס. הָאֲרִי, הַדּוֹב, הַנָּמֵר, הַבַּרְדְּלָס וְהַנָּחָשׁ — הֲרֵי זֶה אוֹנֶס. אֵימָתַי? — בִּזְמַן שֶׁבָּאוּ מֵאֲלֵיהֶן אֲבָל אִם הוֹלִיכָן לִמְקוֹם גְּדוּדֵי חַיּוֹת וְלִסְטִים — אֵינוֹ אוֹנֶס. י) מֵתָה כְדַרְכָּהּ — הֲרֵי זֶה אוֹנֶס, סִגְּפָהּ וּמֵתָה — אֵינוֹ אוֹנֶס. עָלְתָה לְרָאשֵׁי צוּקִין וְנָפְלָה וּמֵתָה — הֲרֵי זֶה אוֹנֶס. הֶעֱלָהּ לְרָאשֵׁי צוּקִין וְנָפְלָה וּמֵתָה — אֵינוֹ אוֹנֶס. מַתְנֶה שׁוֹמֵר חִנָּם

משנה ברורה

שֶׁנִּתְּה הבהמה. האבידה והגניבה — לפי שבזה הוא אָשֵׁם, שהיה לו לשמור אותה לבל תאָבד ותִגָּנֵב. (ראה פרק ד. משנה ט.).

ט) זְאֵב אחד — אם בא זאב אחד ואכל את הבהמה ברשות הנושא שָׂכָר אינו אונֶס — אין זה מקרֶה של אונס, שיהיה נושא השׂ״ר פטור, שהיה צריך לעמוד כנגדו. אונס — שאי אֶפשַׁר לו לעמוד נגד שני זאבים. מִשְׁלַחַת זאבים — כשהזאבים מִתְפָּרצים ובאים למקום מושב בני אדם, שאז הם מסֻכָּנים. מרוח אחת — אם באים שני הכלבים מצד אחד, הוא יכֹל לעמוד כנגדם. הלִסטים — שודדים מזוּינים, אינו יכל לעמוד בפניהם. בַּרְדְּלָס — מין חיה. אֵימָתַי? — מתי נקרא זה אונס ופטור נושא השכר? שבאוּ — החיות או הגזלָנים. מאלֵיהן — מעצמם. הוליכָן — השומר. גדודֵי — הרבה. אינו אונס — כי לא היה לו להוליך שם את הבהמה, והוא חיב לשַׁלֵּם.

י) מתה כדרכה — חָלתה ומתה. סִגְּפָה — עִנָּה אותה ברעב או בעבודה. לראשי צוּקין — לראש ההר. העלָה — את הבהמה הוא בעצמו לראש ההר. מַתְנֶה שומר חנם — שומר חִנם, אשר צריך להשָׁבע כי לא לקח את

לִהְיוֹת פָּטוּר מִשְּׁבוּעָה, הַשּׁוֹאֵל לִהְיוֹת פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם, נוֹשֵׂא־שָׂכָר וְהַשּׂוֹכֵר לִהְיוֹת פְּטוּרִין מִשְּׁבוּעָה וּמִלְּשַׁלֵּם.
יא כָּל הַמַּתְנֶה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה, תְּנָאוֹ בָטֵל; כָּל תְּנַאי, שֶׁיֵּשׁ מַעֲשֶׂה בִתְחִלָּתוֹ, תְּנָאוֹ בָטֵל; כָּל שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לְקַיְּמוֹ בְסוֹפוֹ וְהִתְנָה עָלָיו מִתְּחִלָּתוֹ, תְּנָאוֹ קַיָּם.

פרק ח

הַשּׁוֹאֵל אֶת הַפָּרָה וְשָׁאַל בְּעָלֶיהָ עִמָּהּ אוֹ שָׂכַר בְּעָלֶיהָ עִמָּהּ, שָׁאַל הַבְּעָלִים אוֹ שְׂכָרָן וּלְאַחַר כָּךְ שָׁאַל אֶת הַפָּרָה וּמֵתָה — פָּטוּר; שֶׁנֶּאֱמַר: "אִם בְּעָלָיו עִמּוֹ, לֹא יְשַׁלֵּם"; אֲבָל שָׁאַל אֶת הַפָּרָה וְאַחַר כָּךְ שָׁאַל אֶת הַבְּעָלִים

משנה ברורה

את הבהמה לעצמו, יכול לְהִתנות בעת קַבלו את הבהמה לשמירה, כי לא צ טָרךְ להִשָּׁבע אם יקרֶה דבר מה, וַיַּאמִין לו הנותן על דברתו. והשואל — חַיָּב בכל האופנים, מַתנה כי יהיה פטור. פטורין משבועה — אם קָרה דבר אונס. ומלְשַׁלם — אם נגנבה הבהמה או אָבדה, לפי שרק באופן כזה הוא חפץ להיות לו שומר.

א) הַמתנֶה על מה שכתוב בתורה — הַמתנה לעשות אחרת מאת אשר כתוב בתורה. תנָאי שיש בו מַעשה בתחלָתו — הַמַתנה תנָאי צָריך שיאמר, למשל, כן: "אם תעשה לי הדבר הזה, אתן לךָ מאה זוז", שבתחִלָּה יש התנָאי: "אם תעשה לי הדבר הזה", ואחרי כן יש המעשֶׂה: "אתן לךָ מאה זוז"; ואם בתנָאי יש מעשה בתחלה, למשל: "אתן לךָ מאה זוז, אם תעשה לי הדבר הזה" התנָאי בָטֵל. שאֶפשָׁר לו לקַיְמו בסופו — מתנה לעשות דבר שבכחו לעשׂותו. תנאו קַיָם — אבל אם אי — אֶפשר לו לקַיֵם את התנאי בשום אֹפֶן. המעשה קַיָם גם אם לא יֵעשה כתנאי.

פרק ח ושאל בעלֶיהָ — לעשות עמו עבודה. עִמָּהּ — בפעם אחת.
שנאמר

אוֹ שְׂכָרָן וּמֵתָה – חַיָּב, שֶׁנֶּאֱמַר: בְּעָלָיו אֵין עִמּוֹ, שַׁלֵּם
יְשַׁלֵּם. ב הַשּׁוֹאֵל אֶת הַפָּרָה, שְׁאָלָהּ חֲצִי יוֹם וּשְׂכָרָהּ חֲצִי
הַיּוֹם, שְׁאָלָהּ הַיּוֹם וּשְׂכָרָהּ לְמָחָר, שָׂכַר אַחַת וְשָׁאַל אַחַת
וּמֵתָה, הַמַּשְׁאִיל אוֹמֵר: „שְׁאוּלָה מֵתָה, בְּיוֹם שֶׁהָיְתָה
שְׁאוּלָה מֵתָה, בְּשָׁעָה שֶׁהָיְתָה שְׁאוּלָה מֵתָה, וְהַלָּה אוֹמֵר:
„אֵינִי יוֹדֵעַ" – חַיָּב. הַשּׂוֹכֵר אוֹמֵר: „שְׂכוּרָה מֵתָה, בְּיוֹם
שֶׁהָיְתָה שְׂכוּרָה מֵתָה, בְּשָׁעָה שֶׁהָיְתָה שְׂכוּרָה מֵתָה" וְהַלָּה
אוֹמֵר: „אֵינִי יוֹדֵעַ" – פָּטוּר. זֶה אוֹמֵר: „שְׁאוּלָה", וְזֶה אוֹמֵר:
„שְׂכוּרָה" – יִשָּׁבַע הַשּׂוֹכֵר שֶׁשְּׂכוּרָה מֵתָה. זֶה אוֹמֵר „אֵינִי
יוֹדֵעַ", וְזֶה אוֹמֵר: „אֵינִי יוֹדֵעַ" – יַחֲלוֹקוּ. ג הַשּׁוֹאֵל אֶת
הַפָּרָה וּשְׁלָחָהּ לוֹ בְּיַד בְּנוֹ, בְּיַד עַבְדּוֹ, בְּיַד שְׁלוּחוֹ, אוֹ בְּיַד
בְּנוֹ, בְּיַד עַבְדּוֹ, בְּיַד שְׁלוּחוֹ שֶׁל שׁוֹאֵל וּמֵתָה – פָּטוּר.
אָמַר לוֹ הַשּׁוֹאֵל: „שַׁלְּחָהּ לִי בְּיַד בְּנִי, בְּיַד עַבְדִּי, בְּיַד

משנה ברורה

שֶׁנֶּאֱמַר — (שמות פרק כב. יד). בְּעָלָיו אֵין עִמּוֹ — ובאֹפֶן כזה יִקָּרֵא „בעליו אין עִמּוֹ".

ב) שאלָה חצי היום — לא שלם כסף בעד חצי – יום עבודה ועבר בו כשואֵל. ושכָרָה חצי היום — ובעד חצי היום השני שלם כסף לבעל הפרה. שאלָה היום ושכָרָה למחר — בעד יום אחד לא שלֵם כסף ובעד היום השני שִׁלֵּם. אחת — פרה אחת. שאוּלָה — הפרה השאולה מתה ואתה צָרִיךְ לשלם לי. בשָׁעָה — באותו חצי היום. וְהַלָּה — וְזֶה השואל. שכוּרָה מתה — ופטור אני מלשלם, כדִין שוכר. וְהַלָּה — וזה, המַשְׁאִיל־המשכיר. שאולָה — וחיָב אתה לשלם. שכוּרָה — ופטור אני מלשַׁלֵּם, וְרַבִּים הם ביניהם. ששכוּרָה מתה — והוא פטור. אֵינִי יודע — איזו בהמה מתה, השאולה או השכוּרָה.

ג) ושלחָה לו — המשאיל לשואל. פטור — שאינה עומדת עוד ברשות השואל

שְׁלוּחִי, אוֹ בְיַד בִּנְךָ, בְּיַד עַבְדְּךָ, בְּיַד שְׁלוּחֲךָ; אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ הַמַּשְׁאִיל: „הֲרֵינִי מְשַׁלְּחָהּ לְךָ בְּיַד בְּנִי, בְּיַד עַבְדִּי, בְּיַד שְׁלוּחִי, אוֹ בְיַד בִּנְךָ בְּיַד עַבְדְּךָ, בְּיַד שְׁלוּחֲךָ”, וְאָמַר לוֹ הַשּׁוֹאֵל: „שַׁלַּח”! וְשִׁלְּחָהּ וּמֵתָה — חַיָּב. וְכֵן בְּשָׁעָה שֶׁמַּחֲזִירָהּ. **ד** הַמַּחֲלִיף פָּרָה בַחֲמוֹר וְיָלְדָה, וְכֵן הַמּוֹכֵר שִׁפְחָתוֹ וְיָלְדָה, זֶה אוֹמֵר: „עַד שֶׁלֹּא מָכַרְתִּי”, וְזֶה אוֹמֵר: „מִשֶּׁלָּקַחְתִּי” — יַחֲלוֹקוּ. הָיוּ לוֹ שְׁנֵי עֲבָדִים, אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן, וְכֵן שְׁתֵּי שָׂדוֹת, אַחַת גְּדוֹלָה וְאַחַת קְטַנָּה, הַלּוֹקֵחַ אוֹמֵר: „גָּדוֹל לָקַחְתִּי”, וְהַלָּה אוֹמֵר: „אֵינִי יוֹדֵעַ” — זָכָה בְּגָדוֹל; הַמּוֹכֵר אוֹמֵר: „קָטָן מָכַרְתִּי”, וְהַלָּה אוֹמֵר: „אֵינִי יוֹדֵעַ” — אֵין לוֹ אֶלָּא קָטָן. זֶה אוֹמֵר: „גָּדוֹל”! וְזֶה אוֹמֵר: „קָטָן”! — יִשָּׁבַע הַמּוֹכֵר שֶׁהַקָּטָן מָכַר; זֶה אוֹמֵר: „אֵינִי יוֹדֵעַ”, וְזֶה אוֹמֵר: „אֵינִי יוֹדֵעַ” — יַחֲלוֹקוּ. **ה** הַמּוֹכֵר זֵיתָיו לְעֵצִים וְעָשׂוּ פָּחוֹת מֵרְבִיעִית לִסְאָה — הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל בַּעַל הַזֵּיתִים; עָשׂוּ רְבִיעִית לִסְאָה, זֶה אוֹמֵר:

משנה ברורה

השואל. **אמר לו השואל** — בפירוש. **הֲרֵינִי** — הנה אני = הִנני. **חַיָּב** — פי שהבהמה עומדת מעת השליחה ברשות השואל. **בשעה שמחזירה** — אשר השואל מֵשיב את הבהמה לבעלֶיהָ, היא נמצאת עוד ברשותו עד שתבוא לידי המַשאיל או עד שיאמר המַשאיל בפרוש: „שלח לי ביד בני” וכַדוֹמֶה.

) **וילדה** — הפרה. **זה אומר** — המוכר. **עד שלא מכרתי** — טרם שמכרתי וברשותי יָלדָה והוָלָד שלי. **משלָקחתי** — משקָניתי ילדה וילדה רשותי. **וְהַלָּה** — זה. המוכר. **זכָה** — קנה. **וְהַלָּה** — הקונה. **זה אוֹמֵר: דול** — יודע אני, כי גדול קניתי. **וזה אומר** — קטן. יודע אני כי קטן מכרתי לךָ:

) **זֵיתָיו** — עצי הזית שלו. **לעצים** — לקוץ אותם, והִשְׁהָה הקונה את העצים באדמה. **ועשו** — עצי הזית. **מרביעית לְסְאָה** — רביעית,

מִן

„זֵיתַי גָּדְלוּ", וְזֶה אוֹמֵר: „אַרְצִי גִּדְּלָה" – יַחֲלוֹקוּ. שָׁטַף נָהָ
זֵיתָיו וּנְתָנָם לְתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵרוֹ, זֶה אוֹמֵר: „זֵיתַי גָּדְלוּ", וְזֶ
אוֹמֵר: „אַרְצִי גִּדְּלָה" – יַחֲלוֹקוּ. ו הַמַּשְׂכִּיר בַּיִת לַחֲבֵר
בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים – אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ מִן הֶחָג וְעַד הַפֶּסַח
בִּימוֹת הַחַמָּה – שְׁלֹשִׁים יוֹם; וּבִכְרַכִּים אֶחָד יְמוֹת הַחַמָּ
וְאֶחָד יְמוֹת הַגְּשָׁמִים – שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ; וּבַחֲנוּיוֹת אֶחָ
עֲיָרוֹת וְאֶחָד כְּרַכִּים – שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּ
גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: חֲנוּת שֶׁל נַחְתּוֹמִים וְשֶׁל צַבָּעִים – שָׁלֹ
שָׁנִים. ז הַמַּשְׂכִּיר בַּיִת לַחֲבֵרוֹ – הַמַּשְׂכִּיר חַיָּב בַּדֶּלֶ
בַּנַּגָּר, בַּמַּנְעוּל, וּבְכָל דָּבָר שֶׁמַּעֲשֵׂה אוּמָן; אֲבָל דָּבָר שֶׁאֵינ
מַעֲשֵׂה אוּמָן – הַשּׂוֹכֵר עוֹשֵׂהוּ. הַזֶּבֶל שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת

משנה ברורה

מן מדה, של שמן לִסְאָה זיתים. **זיתי גדלו** — הלוא העצים הם של
אַרצי גִּדלָה — וארץ שלי היא. **לתוך שְׂדֵה חברו** — ונשרשו שנ

ו) **בימות הגשמים** — בארץ ישראל יורדים גשמים בחֹרף; ולא פירש
איזה זמן הוא משׂכיר את הבית. **החג** — חג הסכות; מפני שבעת הח
קָשה לעבור מדירה לדירה, והשוכר משלם לו את השָׂכר הקצוב לכל חד
בִּימות החַמָּה — בימי השמש בקיץ. **שלשים יום** — אם
להוציאו בזמנו צריך להודיע **ל'** יום קודם הזמן. **ובכרַכִּים** —
בערים גדולות, שיש שם אנשים רבים וקשה להשיג דירָה. **ובחנויות** —
שאי־אפשר להֶנוני לעבור לעִתִּים קרובות מחנות לחנות, פן יאבד את קוני
נַחתּוֹמִים — אופים. **צַבָּעִים** — לצבוע בהם בגדים. **שלש שנים** —
לפי שנותנים הם בהקָפָה לזמן ארוך, ויכלים הם לְהַפסיד את כספם א
יַחליפו חנותם באחרת.

ז) **חַיָּב** — צָריך לתת לשוכר. **נַגָּר** — בְּרִיחַ לנעול את הדלת. **שמעש**
אוּמָּן — שבשביל מלאכה מומחֶה צָריך לעשות את זה. שזה הוא מעיקר הבי
הַזֶּבֶל — הנעשה בחצר שהשׂכירו, על ידי בהמות שבאו מן החוץ

תעברה

ין לַשּׂוֹכֵר אֶלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַתַּנּוּר וּמִן הַכִּירַיִם בִּלְבָד. ן הַמַּשְׂכִּיר בַּיִת לַחֲבֵירוֹ לְשָׁנָה, נִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה—נִתְעַבְּרָה שׂוֹכֵר; הִשְׂכִּיר לוֹ לֶחֳדָשִׁים, נִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה—נִתְעַבְּרָה מַשְׂכִּיר; מַעֲשֶׂה בְּצִפּוֹרִי, בְּאֶחָד שֶׁשָּׂכַר מֶרְחָץ מֵחֲבֵרוֹ שְׁנֵים עָשָׂר זָהָב לְשָׁנָה, מִדִּינַר זָהָב לְחֹדֶשׁ", וּבָא מַעֲשֶׂה נֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְלִפְנֵי רַבִּי יוֹסֵי וְאָמְרוּ: יַחֲלוֹקוּ ת חֹדֶשׁ הָעִבּוּר. ט הַמַּשְׂכִּיר בַּיִת לַחֲבֵרוֹ וְנָפַל—חַיָּב הַעֲמִיד לוֹ בַיִת. הָיָה קָטָן—לֹא יַעֲשֶׂנּוּ גָדוֹל. גָּדוֹל—לֹא עֲשֶׂנּוּ קָטָן, אֶחָד—לֹא יַעֲשֶׂנּוּ שְׁנַיִם, שְׁנַיִם—לֹא יַעֲשֶׂנּוּ חָד, לֹא יִפְחוֹת מֵהַחַלּוֹנוֹת וְלֹא יוֹסִיף עֲלֵיהֶן, אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם.

פרק ט

מְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִקְצוֹר—יִקְצוֹר,

---

משנה ברורה

נתעברה השנה — נַעַשְׂתָה השנה מעוברת, בת שלשה-עשר חדשים. בימיהם היתה הסנהדריה הגדולה מעברת את השנים על פי החשבון ולא העם יודע על אודות זה לפני זמנו. נתעברה לשוכר — וגר הוא בבית שה עשר חדשים. לחדשים — לשלם כסף בכל חדש. למשכיר — ולם השוכר גם בעד החדש של העבור. מעשה בצפורי — קרה ה בעיר צפורי. זהובים — דינרי זהב. מדינר זהב לחדש — אמר שתי הלשונות: לשנה ולחודש. ובא מעשה — ובא הדבר למשפט. ונפל — הבית שהשכיר לו. להעמיד לו — לתת לו בית. לא יעשנו גדול — שאולי אין השוכר חפץ בבית גדול, מפני שצריך להעמיד בו בית רבים וכדומה. אחד — היה הבית בנין אחד. לא יפחות — לא יעשה את המספר פחות. מדעת שניהם — בהסכמת השוכר.

ט המקבל שדה — מקבל את השדה מבעליו ועושה בו כל עבודות השדה

לַעֲקוֹר — יַעֲקוֹר, לַחֲרוֹשׁ אַחֲרָיו — יַחֲרוֹשׁ; הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. כְּשֵׁם שֶׁחוֹלְקִין בִּתְבוּאָה, כָּךְ חוֹלְקִין בְּתֶבֶן וּבְקַשׁ. כְּשֵׁם שֶׁחוֹלְקִין בְּיַיִן, כָּךְ חוֹלְקִין בִּזְמוֹרוֹת וּבְקָנִים, וּשְׁנֵיהֶם מְסַפְּקִין אֶת הַקָּנִים. ב הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ וְהִיא בֵּית הַשְּׁלָחִין אוֹ בֵּית הָאִילָן, יָבֵשׁ הַמַּעְיָן וְנִקְצַץ הָאִילָן, אֵינוֹ מְנַכֶּה לוֹ מִן חֲכוּרוֹ; אִם אָמַר לוֹ: „חֲכוֹר לִי שְׂדֵה בֵּית הַשְּׁלָחִין זֶה אוֹ שְׂדֵה בֵּית הָאִילָן זֶה" — יָבֵשׁ הַמַּעְיָן וְנִקְצַץ הָאִילָן, מְנַכֶּה לוֹ מִן חֲכוּרוֹ. ג הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ וְהוֹבִירָהּ, שָׁמִין אוֹתָהּ, כַּמָּה רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת, וְנוֹתֵן

משנה ברורה

השדה ונותן לבעל חלק ידוע מהתבואה. לִקצור — את התבואה במגל. לַעֲקוֹר — אם נהגו במקום ההוא לא לקצור במגל, אשר באופן כזה ישאר חלקי הגבעולים בארץ, כי אם לעקור את השבלים עם שרשן. לַחרוש אחריו — אחרי הקצירה. הכֹּל כמנהג המדינה — הכל צריך המקבל לעשות כפי שמתנהגים במדינה ההיא. כשם שחולקין — בעל השדה והמקבל. כשם. כמו. כך — כן. זמורות — ענפי הגפן היבשים שכורתים אותם. קָנים — מקלות-עץ, שבהם תומכים את הגפנים. מספקין את הקנים — בעל הכרם והמקבל נותנים את הקנים להעמידם תחת הגפנים.

ב) המקבל שדה — ולא התנה בפירוש. בית השלחין — קרקע יבשה שאין די לה במי-גשמים, ויש בשדה הזה מעין להשקותו ממנו. בית האילן — שדה, שיש בו גם עצים אחרים נושאי-פרי, שהטורח בהם מועט והריוח גדול. נקצץ — נכרת. אינו מנכה לו מן חכורו — אינו נותן לו פחות מאת אשר התנה עמו לתת לשנה, לפי שלא התנה בפירוש שהשדה היא „בית השלחין" או „בית האילן". ואם אמר לו — בפירוש. חכור לי — החכר לי. מנכה — מפחית.

ג) והוֹבירה — עשה אותה בורה, ריקה, שלא חרש ולא זרע בה. כמה ראויה לעשות — כמה תבואה היתה השדה הזאת נותנת בשנה הזאת

ראויה

לוֹ, שֶׁכָּךְ כּוֹתֵב לוֹ: „אִם אוֹבִיר וְלֹא אַעֲבִיד אֲשַׁלֵּם בְּמֵיטְבָא". **ד** הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ וְלֹא רָצָה לְנַכֵּשׁ וְאוֹמֵר לוֹ: „מַה אִכְפַּת לָךְ, הוֹאִיל וַאֲנִי נוֹתֵן לְךָ חֲכוֹרָךְ?" — אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ: „לְמָחָר אַתָּה יוֹצֵא מִמֶּנָּה וּמַעֲלָה לְפָנַי עֲשָׂבִים". **ה** הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ וְלֹא עָשְׂתָה, אִם יֵשׁ בָּהּ כְּדֵי לְהַעֲמִיד כְּרִי — חַיָּב לְטַפֵּל בָּהּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה. מַה קִצְבָה בִּכְרִי? — אֶלָּא אִם יֵשׁ בָּהּ כְּדֵי נְפִילָה. **ו** הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ וַאֲכָלָהּ חָגָב אוֹ

משנה ברורה

ראוּיָה — יכלה לתת. **שֶׁכָּךְ כותב לו** — המקבל לבעל השדה בשְׁטָר. **אוֹבִיר** — אעשה אותה בוּרָה, רֵיקָה. **בְּמֵיטְבָא** — כפי מה שהיא ראוי' לעשות אם הָיתה תרושה וזרועה כראוי.

ד) **ולא רָצָה** — לא חפץ המקבל. **לְנַכֵּשׁ** — להָסיר את העשָׂבים מבין השִׁבֳּלים המפריעים את התבואה לגַדֵל. **מה אִכְפַּת לך** ? מה לךָ ? **הוֹאִיל** — יען כי. **חכוֹרָךְ** — שׂכַר החכירה אני נותן לךָ בין כה וכה. **מפני שיָכול** — בעל השדה. **למחָר** — כַּעֲבוֹר השנה. **ממנה** — מן השדה. **ומַעֲלָה לפני** — משאירה לי.

ה) **לא עָשׂתה** — לא הוציאה תביאה אלא מעט, והמקבל אינו חפץ להתעַסֵק יותר בעבודת השדה, למשל, קצירָה, דִישָׁה וכדומה, לפי שאין בשדה לו כ־י טָרְחוֹ. **אם יש בה** — בתב אה. **להַעמיד** — מן התבואה הנקצֶרֶת. **כְּרִי** — גַל אחד של תבואה. **חַיָב לְטַפֵּל בה** — צריךְ המקבל לעשות את כל העבודות ולתת לבעל השדה את חלקו מהתבואָה. **מה קִצְבָה בִּכְרִי** ? — מדוע זה אתה קוצב מדת הכְּרִי לחַיֵב את המקבל לעסוק בעבודה? אנחנו צריכים להתחַשֵב בכל פעם עם מִדַת השדה. **כְּדֵי נפילה** — כמִדַת הזֶרַע שהִפִּיל בשדה, שזורע בה.

ו) **וַאֲכָלָה חָגָב** — אַרְבֶּה אכל את תבואת השדה. **נִשְׁדְפָה** — הרוח הִפִּיל את

נִדְּפָה, אִם מַכַּת מְדִינָה הִיא – מְנַכֶּה לוֹ מִן חֲכוֹרוֹ, אִם אֵינָהּ מַכַּת מְדִינָה – אֵין מְנַכֶּה לוֹ מִן חֲכוֹרוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם קִבְּלָהּ הֵימֶנּוּ בְּמָעוֹת – בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ אֵינוֹ מְנַכֶּה לוֹ מֵחֲכוֹרוֹ. ז הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ בַּעֲשָׂרָה כוֹר חִטִּים לְשָׁנָה, לָקְתָה – נוֹתֵן לוֹ מִתּוֹכָהּ; הָיוּ חִטֶּיהָ יָפוֹת, לֹא יֹאמַר לוֹ: "הֲרֵינִי לוֹקֵחַ מִן הַשּׁוּק", אֶלָּא נוֹתֵן לוֹ מִתּוֹכָהּ. ח הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ לְזָרְעָהּ שְׂעוֹרִים – לֹא יִזְרָעֶנָּה חִטִּים, חִטִּים – יִזְרָעֶנָּה שְׂעוֹרִים; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹסֵר. תְּבוּאָה – לֹא יִזְרָעֶנָּה קִטְנִית, קִטְנִית –

משנה ברורה

את הגַּרְעִינִים מהשִׁבֳּלִים. מַכַּת מדינה — הרעה הזאת באה על כל המדינה, הארבֶּה אכל גם תבואת יֶתֶר השדות או הרוח הִפִּיל את גרעיני השבלים ביֶתֶר השדות. מְנַכֶּה — מַפחִית, נותן פָּחות מאת אשר הִתְנָה לתת. אֵינָהּ מַכַּת מדינה — הארבֶּה או הרוח לא גרמו רעה ביֶתֶר השדות אשר במדינה הזאת. קבלה הֵימֶנּוּ במָעוֹת — המְקַבֵּל קִבֵּל את השדה מבעל השָׂדֶה והבטִיחַ לתת לו כסף ולא חֵלֶק יָדוּעַ מן הפרות. בין כָּךְ ובין כך — אם היתה מַכַּת מדינה או לא.

ז) כּוֹר — מדת התבואה = 30 סְאָה. לָקְתָה — הוכתָה השדה הזאת והוציאה תבואה רעה. נותן לו מתוכָהּ — נותן המקבל לבַעַל השדה את חלקו מתבואת השדה הזאת כמו שהיא. חִטים יפות — חטים טובות מאד. לא יֹאמַר לו — המקבל לבעל השדה. הֲרֵינִי לוקח — הנה אני קונה. מן השוק — תבואה בֵּינוֹנִית.

ח) לא יִזְרָעֶנָּה חטים — שהחִטִּים מַכְחִישִׁין יותֵר את האדמה משעורים. אוֹסֵר — אומר, שאָסור לשַׁנות מהתנָאִי שהותנָה. תבואה לא יִזְרָעֶנָּה קִטְנִית — הִתְנָה המקבל לזרוע בשדה תבואה, אסור לו לזרוע בה קִטְנִית, שהקִטנִית מַכְחִישָׁה יותר את האדמה.

יִזְרָעֶנָּה תְּבוּאָה; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר. **ט** הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ לְשָׁנִים מוּעָטוֹת — לֹא יִזְרָעֶנָּה פִּשְׁתָּן, וְאֵין לוֹ בְּקוֹרַת שִׁקְמָה; קִבְּלָהּ הֵימֶנּוּ לְשֶׁבַע שָׁנִים — שָׁנָה רִאשׁוֹנָה יִזְרָעֶנָּה פִּשְׁתָּן וְיֵשׁ לוֹ בְּקוֹרַת שִׁקְמָה. **י** הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ לְשָׁבוּעַ אַחַת בְּשֶׁבַע מֵאוֹת זוּז — הַשְּׁבִיעִית מִן הַמִּנְיָן; קִבְּלָהּ הֵימֶנּוּ שֶׁבַע שָׁנִים בְּשֶׁבַע מֵאוֹת זוּז — אֵין הַשְּׁבִיעִית מִן הַמִּנְיָן. **יא** שְׂכִיר־יוֹם — גּוֹבֶה כָּל הַלַּיְלָה; שְׂכִיר־לַיְלָה — גּוֹבֶה כָּל הַיּוֹם; שְׂכִיר שָׁעוֹת — גּוֹבֶה כָּל.

משנה ברורה

ט) **לְשָׁנִים מוּעָטוֹת** — למעט שנים, פָּחות משֶׁבַע. **פִּשְׁתָּן** — לפי שזורע הפִּשְׁתָּן נשאר בארמה עד שבע שנים ומַכחִיש אותה. **ואין לו בקורות שִׁקְמָה** — אם קִבֵּל פַּרְדֵּס של תאֵנים לִמְעַט שנים, אינו יכֹל לְהָסִיר מעל עצי התאנה, השִׁקְמִים, ענפים גדולים לעשֹות לו מהם קורות, לפי שלא יגדלו ענפים חֲדָשִׁים במשך הזמן שהוא קבל את הפַּרְדֵּס בחכירה. **הֵימֶנּוּ** — ממנו. **שנה ראשונה** — לפי שעד גְּמַר שבע השנים יִכָּרְתוּ שרשי הפִּשְׁתָּן ייגדלו ענפים אחרים.

י) **לשבוּעַ אחת** — לשְׁמִטָּה אחת. אחת לשבע שנה היו עושים בארץ ישראל שנת־שמִטָּה, היו שוֹמְטִים עוזבים את השדה ואין עובדים בה. (ראה ויקרא, פרק כה. ב.). **השביעית מן המִנְיָן** — השנה השביעית, שנת השְּׁמִטָּה, נכנֶסֶת למנין השנים שחָכַר את השדה, אף כי המקבל אינו מַכְנִים בשנה ההיא מאומה. **שבע שנים** — אמר בפֵרוּש: „שבע שנים", מַתנה הוא על שֶׁבַע שנות־תבואה. **אין השביעית מן המִנְיָן** — ממספר שבע השנים.

יא) **שְׂכִיר יום** — פוֹעֵל, העובד עבודה אצל בַּעל הבית כל היום. **גּוֹבֶה** — את שְׂכַר עבודתו. **כל הלילה** — ואם עבר הלילה ובעל הבית לא שִׁלֵּם לו שכר עבודתו, הרי זה חטא. **שכיר לילה** — נִשְׂתַּכֵּר לעבוד כל הלילה. **כל היום** — שלְּאַחֲרָיו. **שְׂכִיר שעות** — נשתַּכֵּר אצל בעל הבית לעבוד

אצלו

הַלַּיְלָה וְכָל הַיּוֹם. שְׂכִיר שַׁבָּת שְׂכִיר חֹדֶשׁ, שְׂכִיר שָׁנָה שְׂכִיר שָׁבוּעַ — יָצָא בַּיּוֹם, גּוֹבֶה כָּל הַיּוֹם. יָצָא בַּלַּיְלָה, גּוֹבֶה כָּל הַלַּיְלָה וְכָל הַיּוֹם. **יב** אֶחָד שְׂכַר אָדָם וְאֶחָד שְׂכַר בְּהֵמָה וְאֶחָד שְׂכַר כֵּלִים יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם „בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ" וְיֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם „לֹא תָלִין פְּעוּלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד בֹּקֶר". אֵימָתַי? — בִּזְמַן שֶׁתְּבָעוֹ; לֹא תְבָעוֹ — אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו; הִמְחָהוּ אֵצֶל חֶנְוָנִי אוֹ אֵצֶל שׁוּלְחָנִי — אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו, שָׂכִיר בִּזְמַנּוֹ נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל; עָבַר זְמַנּוֹ, אֵינוֹ נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל; אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁתְּבָעוֹ בִּזְמַנּוֹ — הֲרֵי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל.

משנה ברורה

אצלו שָׁעות אחדות. **כל הלילה וכל היום** — אם כָּלוּ השעות ביום הוא גוֹבֶה כל היום, ואם בלילה הוא גוֹבֶה כל הלילה. **שכִיר שבָּת** — נשתכֵּר לעבוד שִׁבְעַת ימים. **שכִיר שבוּעַ** — נשתכר לזמן שמִטה אחת, שבע שנים. **יצא ביום** — מבית בעל הבית. **כל הלילה וכל היום** — שהלילה הולך אחרי היום שלמָחרָתו.

יב) **שְׂכַר אדם** — אם נשתַּכֵּר האדם לעבודה. **שׂכַר בהמה** — הִשׂכִּיר את בהמתו לעבוד אצל בעל הבית. **שכר כֵּלים** — השׂכִּיר את כלי עבודתו. **יש בו** — השוכר צריך לקַיֵם את מה שכתוב בתורה (דברים כד, טו). **לא תָלִין** — לא יִשָּׁאֵר עד למחר בבקר. (ויקרא יט, יג). **אֵימָתַי?** — מָתַי חַיָב השוכר? **תְּבָעוֹ** — הנשכָּר. **אינו עוֹבֵר** — אין לו חטא. **הִמְחָהוּ** — אמר בעל הבית לחנוני או לשֻׁלְחָני, מחליף כסף, שיתֵּן לפועֵל שְׂכָרו או אוכֶל בעד הכסף המַגִּיעַ לו. **שָׂכִיר** — פועל הנשכר אצל בעל הבית, והוא טוֹעֵן, כי לא קִבֵּל עוד את שְׂכָרו, ובעל הבית אומר, כי נתן לו כבָר את שכרו. **בזמַנו** — בזמן קבָּלַת השכירות, למשל, שְׂכִיר יום זמן קבָּלָתו הוא כל הלילה. **נשבע** — כי לא קִבֵּל. **ונוטֵל** — ולוקח מבעל הבית. **אינו נשבע ונוטל** — אֶלָּא אם הביא הפועל ראָיָה, כי לא קִבֵּל עוד את שכרו, לוקח הוא

מידי

גֵּר תּוֹשָׁב יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם „בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ" וְאֵין בּוֹ מִשּׁוּם „לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד בֹּקֶר". יג הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ — לֹא יְמַשְׁכְּנֶנּוּ אֶלָּא בְּבֵית דִּין, וְלֹא יִכָּנֵס לְבֵיתוֹ לִטּוֹל מַשְׁכּוֹנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: „בַּחוּץ תַּעֲמוֹד". הָיָה לוֹ שְׁנֵי כֵלִים — נוֹטֵל אֶחָד וּמֵנִיחַ אֶחָד, וּמַחֲזִיר אֶת הַכַּר בַּלַּיְלָה וְאֶת הַמַּחֲרֵשָׁה בַּיּוֹם; וְאִם מֵת — אֵינוֹ מַחֲזִיר לְיוֹרְשָׁיו: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף לְעַצְמוֹ אֵינוֹ מַחֲזִיר אֶלָּא עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּמִשְּׁלֹשִׁים יוֹם וּלְהַלָּן — מוֹכְרָן בְּבֵית דִּין. אַלְמָנָה, בֵּין שֶׁהִיא עֲנִיָּה, בֵּין שֶׁהִיא עֲשִׁירָה — אֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר „וְלֹא תַחֲבֹל בֶּגֶד אַלְמָנָה". הַחוֹבֵל אֶת הָרֵחַיִם — עוֹבֵר בְּ„לֹא תַעֲשֶׂה" וְחַיָּב מִשּׁוּם

משנה ברורה

מידי בעל הבית. שתבעו — בזמן הקבלה ולא נתן לו אז. גר תושב — נכרי היושב בארץ ישראל ומתנהג בענינים אחדים כיהודים. יש בו — אם נשתכר להיות פועל אצל יהודי. ואין בו — בעל הבית אינו עובר על הכתוב בתורה. לא תלין — לפי שכתוב שם „רעך", וגר תושב אינו רע ליהודי. יג) המלוה את חברו — והגיע זמן הפרעון ואינו משלם לו. לא ימשכננו — לא יקח ממנו משכון. בבית דין — בפקורת השופטים. לא יכנס לביתו — לא יבוא המלוה לבית הלוה. לטול — לקחת. שנאמר — (דברים פרק כד. י). היו לו — ללוה. שני כלים — וחובו הוא כנגד שני הכלים. נוטל — לוקח. ומניח — משאיר. מחזיר את הכר — וזהו משל לאת אשר כתוב לפני זה. מחזיר — משיב. ואם מת — הלוה. אף לעצמו — אף ללוה בעצמו. שלשים יום — שאז זמן השלום. ולהלן. והלאה. אלמנה — אם אשה אלמנה לותה כסף מאיש. אין ממשכנין אותה — אם אין לה במה לשלם את חובה. שנאמר — (דברים פרק כד. יז.). ולא תחבול — לא תקח במשכון. החובל — הלוקח במשכון. לא תעשה — התורה אמרה, כי לא יעשה זאת. משום שני

כלים

שְׁנֵי כֵלִים, שֶׁנֶּאֱמַר „לֹא יַחֲבוֹל רֵחַיִם וָרָכֶב"; וְלֹא רֵחַיִם וָרֶכֶב בִּלְבָד אָמְרוּ, אֶלָּא כָּל דָּבָר שֶׁעוֹשִׂין בּוֹ אוֹכֶל־נֶפֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: „כִּי נֶפֶשׁ הוּא חוֹבֵל".

פרק י

הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם שֶׁנָּפְלוּ—שְׁנֵיהֶם חוֹלְקִים בָּעֵצִים וּבָאֲבָנִים וּבֶעָפָר, וְרוֹאִים אֵלּוּ אֲבָנִים הָרְאוּיוֹת לְהִשְׁתַּבֵּר. אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן מַכִּיר מִקְצַת אֲבָנָיו—נוֹטְלָן, וְעוֹלוֹת לוֹ מִן הַחֶשְׁבּוֹן: ב הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם, נִפְחֲתָה הָעֲלִיָּה וְאֵין בַּעַל הַבַּיִת רוֹצֶה לְתַקֵּן – הֲרֵי בַּעַל הָעֲלִיָּה יוֹרֵד וְדָר לְמַטָּה, עַד שֶׁיְּתַקֵּן לוֹ אֶת הָעֲלִיָּה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הַתַּחְתּוֹן נוֹתֵן אֶת הַתִּקְרָה וְהָעֶלְיוֹן אֶת הַמַּעֲזִיבָה:

משנה ברורה

כלים — שתי עֲבֵרוֹת הוא עובר, לפי שהָרֵחַיִם עשוים משתי אבנים. **לא יחבול** — (דברים שם). **רֵיחַיִם** — האבן התחתונה. **רֶכֶב** — האבן העליונה.

אמרו — החכמים, שאסור לקחת בַּמשכון. **שנאמר** — שָׁם.

פרק י **והעֲלִיָּה** — הדיוּטָה העליונה. **של שנים** — הבית היא של אחד והעלִיָּה של השני. **ובעָפָר** — הטִיט והסִיד. **אלו אבנים ראויות להשתַּבֵּר** — איזה אבנים נשתברו יותר; אם נֶהֱרַס הבית יסו־ ונפל, אז נשתַּברו יותר האֲבָנים התחתונות, ולוקח אותן בעל הבית, ואם הכתָלִים העֶליונים התמוטטו ונפלו, נשברו יותר האבנים העליונות, ולוקח אותן בעל העֲלִיָּה. **מִקְצַת** — מעט. **נוטלָן** — לוקח אותן. **ועולות לו מן החשבון** — השני לוקח כְּנֶגְדָן אבנים אחרות.

ב) **נִפחתָה** — נשתברָה הרצפה, שהיא התקרָה של הבית התחתון. **למַטָּה** — בבית. **עד שיתַקֵן לו** — שהרי הבעל הבית שעבד ביתו לעלי׳ **התקרה** — הקורות והקְרָשים שעליהן. **המַעֲזִיבָה** — טִיחַ של טִיט, שנותנים על התקרה.

ג הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם שֶׁנָּפְלוּ. אָמַר בַּעַל הָעֲלִיָּה לְבַעַל הַבַּיִת לִבְנוֹת וְהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לִבְנוֹת — הֲרֵי בַעַל הָעֲלִיָּה בּוֹנֶה אֶת הַבַּיִת וְדָר בְּתוֹכוֹ, עַד שֶׁיִּתֵּן לוֹ אֶת יְצִיאוֹתָיו. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף זֶה דָר בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר, אֶלָּא בַעַל הָעֲלִיָּה בּוֹנֶה אֶת הַבַּיִת וְאֶת הָעֲלִיָּה וּמְקָרֶה אֶת הָעֲלִיָּה וְיוֹשֵׁב בַּבַּיִת, עַד שֶׁיִּתֵּן לוֹ אֶת יְצִיאוֹתָיו. **ד** וְכֵן בֵּית הַבַּד שֶׁהוּא בָנוּי בְּסֶלַע וְגִנָּה אַחַת עַל גַּבָּיו וְנִפְחַת — הֲרֵי בַעַל הַגִּנָּה יוֹרֵד וְזוֹרֵעַ לְמַטָּה, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה לְבֵית בַּדּוֹ כִּפִּין. הַכּוֹתֶל וְהָאִילָן שֶׁנָּפְלוּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים וְהִזִּיקוּ — פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם. נָתְנוּ לוֹ זְמַן לָקוֹץ אֶת הָאִילָן וְלִסְתּוֹר אֶת הַכּוֹתֶל וְנָפְלוּ, בְּתוֹךְ הַזְּמַן — פָּטוּר, לְאַחַר הַזְּמַן — חַיָּב. **ה** מִי שֶׁהָיָה כוֹתְלוֹ סָמוּךְ לְגִנַּת חֲבֵרוֹ וְנָפַל, וְאָמַר לוֹ: „פַּנֵּה אֲבָנֶיךָ", וְאָמַר לוֹ: „הִגִּיעוּךָ!" —

משנה ברורה

ג) **בונה את הבית** — התחתון. **יְצִיאוֹתָיו** — שהוציא על בִּנְיַן הבית. **צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לו שָׂכָר** — לפי שבעל העליה נהנה, שאין לו בית אחר לשבת בו. **וּמְקָרֶה** — מכסה, עושה גג לעליה. **ויושב בַּבַּיִת** — התחתון; באופן כזה אין בעל העליה נהנה, לפי שיש לו מקום שלו לשבת בו.

ד) **בית הבַּד** — בית, שבו מוציאים את השמן מן הזיתים. **בנוי בסלע** — כמו מערה. **גִּנָּה אחת על גַּבָּיו** — על גג בית הבד שסמוך עם לגן. **ונפחתת** — נשברה הקרקע של הגנה, שהיא התקרה של בית-הבד. **למטה** — בבית-הבד. **כִּפִּין** — תקרה עשויה בחצי בעגול. **לרשות הרבים** — למקום שלכל מותר ללכת שם. **פטור מלשלם** — אין צריך לשלם, לפי שזה הוא אונס. **נתנו לו** — בעלי העיר — **לָקוֹץ** — לכרות. **לסתור** — להפיל.

ה) **סָמוּךְ** — קרוב. **הִגִּיעוּךָ** — יהיו האבנים שלך ופנה אתה אותן. **אין**

אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ; מִשֶּׁקִּבֵּל עָלָיו, אָמַר לוֹ „הֵילָךְ אֶת יְצִיאוֹתֶיךָ, וַאֲנִי אֶטּוֹל אֶת שֶׁלִּי" — אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ בְּתֶבֶן וּבְקַשׁ, וְאָמַר לוֹ: „תֶּן לִי שְׂכָרִי" וְאָמַר לוֹ: „טוֹל מַה — שֶּׁעָשִׂיתָ בִּשְׂכָרֶךָ!" — אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ; מִשֶּׁקִּבֵּל עָלָיו, אָמַר לוֹ: „הֵילָךְ שְׂכָרְךָ וַאֲנִי אֶטּוֹל אֶת שֶׁלִּי" — אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. הַמּוֹצִיא זֶבֶל לִרְשׁוּת הָרַבִּים — הַמּוֹצִיא מוֹצִיא וְהַמְזַבֵּל מְזַבֵּל. אֵין שׁוֹרִין טִיט בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְאֵין לוֹבְנִין לְבֵנִים, אֲבָל גּוֹבְלִין טִיט בִּרְשׁוּת הָרַבִּים אֲבָל לֹא לְבֵנִים. הַבּוֹנֶה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים — הַמֵּבִיא אֲבָנִים מֵבִיא, וְהַבּוֹנֶה בּוֹנֶה, וְאִם הִזִּיק — מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף מְתַקֵּן אֶת מְלַאכְתּוֹ לִפְנֵי שְׁלֹשִׁים יוֹם. ו שְׁתֵּי גִנּוֹת זוֹ עַל גַּב זוֹ וְהַיָּרָק בֵּנְתַּיִם. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: שֶׁל עֶלְיוֹן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שֶׁל תַּחְתּוֹן

משנה ברורה

שומעין לו — אם בעל הגן אינו חפץ באבנים, מוכרח בעל הכתל לפנותן. **משקבל עליו** — בעל הגן התרצה לקחת את האבנים. **הילך את יציאותיך** — הא לך את מה שהוצאת בבנית האבנים. **אטול** — אקח **טול מה שעשית** — קח את התבן והקש שלקטת בשכרך. **משקבל עליו** — שנתרצה הפועל. **המוציא מוציא והמזבל מזבל** — זה מותר רק באופן אם אחד מוציא את הזבל לרחוב והשני עומד כבר מוכן להוליך את הזבל משם אל השדה לזבל אותו. **שורין טיט** — מחזיקים אותו במים. **גובלין** — עושים טיט לתת תכף בבנין. **הבונה ברשות הרבים** — הכתל יוצא לרשות הרבים. **והבונה בונה** — תכף. **ואם הזיק** — בטיט או באבנים שעבר ברשות הרבים. **אפילו** — ברשות. **מתקן הוא את מלאכתו** — מכין טיט ואבנים.

ו) **זו על גב זו** — שהאחת קרקעיתה גבוהה מהשניה. **והירק בנתים** —

בעפר

אָמַר רַבִּי מֵאִיר: אִם יִרְצֶה הָעֶלְיוֹן לִיקַּח אֶת עֲפָרוֹ, אֵין כַּאן יָרָק. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אִם יִרְצֶה הַתַּחְתּוֹן לְמַלְאוֹת אֶת גִּנָּתוֹ עָפָר, אֵין כַּאן יָרָק. אָמַר רַבִּי מֵאִיר מֵאַחַר שֶׁשְּׁנֵיהֶם יְכוֹלִין לִמְחוֹת זֶה עַל זֶה—רוֹאִין מֵהֵיכָן יָרָק זֶה חָי. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן כָּל שֶׁהָעֶלְיוֹן יָכוֹל לִפְשׁוֹט אֶת יָדוֹ וְלִטּוֹל הֲרֵי הוּא שֶׁלּוֹ. וְהַשְּׁאָר שֶׁל תַּחְתּוֹן:

משנה ברורה

בעפר, שבין שתי הגינות צָמַח יָרָק. לִיקַּח את עֲפָרוֹ = שהיָרק גָּדֵל בקַרקַע של העֶליון. לְמַלאות את גִּנָּתוֹ עפר = שהיָרק גָּדֵל בְּאַוִּירוֹ של התחתון. לִמְחוֹת = לגרום שלא יְהֵא היָרק הזה. מֵהֵיכָן = מאַין. חָי — יונק וגָדֵל. ולטול = ולקחת.

בבא בתרא פרק א

הַשּׁוּתָּפִין

שֶׁרָצוּ לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה בֶּחָצֵר – בּוֹנִין אֶת הַכּוֹתֶל בְּאֶמְצַע. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִבְנוֹת גָּוִיל, גָּזִית, כְּפִיסִין, לְבֵנִים – בּוֹנִים; הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. בְּגָוִיל – זֶה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה טְפָחִים וְזֶה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה טְפָחִים; בְּגָזִית – זֶה נוֹתֵן טְפָחַיִם וּמֶחֱצָה וְזֶה נוֹתֵן טְפָחַיִם וּמֶחֱצָה; בִּכְפִיסִין – זֶה נוֹתֵן טְפָחַיִם וְזֶה נוֹתֵן טְפָחַיִם; בִּלְבֵנִים – זֶה נוֹתֵן טֶפַח וּמֶחֱצָה וְזֶה נוֹתֵן טֶפַח וּמֶחֱצָה. לְפִיכָךְ אִם נָפַל הַכּוֹתֶל – הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁל שְׁנֵיהֶם. **ב** וְכֵן בְּגִנָּה, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִגְדּוֹר – מְחַיְּבִין

משנה ברורה

א) **הַשּׁוּתָּפִין** – שני אנשים, שיש להם חצר אחת בשותפות. **שֶׁרָצוּ לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה** – שחפצו לחלק ביניהם את החצר ולבנות באמצע גדר, המפריד בין שניהם. **שֶׁנָּהֲגוּ לִבְנוֹת** – את הכתל המפריד. **גָּוִיל** – אבנים שאינן חלקות ומשופות. **גָּזִית** – אבנים חלקות ומשופות. **אָרִיחַ** – חצאי לבנה, ונותן טיט בין חצאי הלבנה. **לְבֵנִים** – שלמות. **כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה** – כמו שנוהגים במקום ההוא לעשות גדר, כן יכול האחד לכוף את השני לעשות. **בְּגָוִיל** – אם נתרצו לעשות את הכתל מגויל. **טְפָחִים** – טפח – מדת הארך = ששית האמה. **זה נותן שלשה טפחים** – שעובי כותל עשוי מגויל הוא ששה טפחים. **הַמָּקוֹם** – שעמד עליו הכתל.

ב) **וכן בְּגִנָּה** – אם יש לשנים גן בשותפות. **מקום שֶׁנָּהֲגוּ לִגְדּוֹר** – המנהג הוא לעשות גדר המפריד בין חלקי השותפים. **מְחַיְּבִין אותו** – השופטים מחיבין את השותף האחד לתת את חלקו בבנין הגדר, אם

אותו; אֲבָל בְּבִקְעָה, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לִגְדּוֹר – אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ, אֶלָּא אִם רָצָה, כּוֹנֵס לְתוֹךְ שֶׁלּוֹ וּבוֹנֶה וְעוֹשֶׂה חָזִית מִבַּחוּץ, לְפִיכָךְ אִם נָפַל הַכּוֹתֶל – הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁלּוֹ. אִם עָשׂוּ מִדַּעַת שְׁנֵיהֶן – בּוֹנִין אֶת הַכּוֹתֶל בְּאֶמְצַע וְעוֹשִׂין חָזִית מִכָּאן וּמִכָּאן, לְפִיכָךְ אִם נָפַל הַכּוֹתֶל – הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁל שְׁנֵיהֶם. ג הַמַּקִּיף אֶת חֲבֵרוֹ מִשָּׁלֹשׁ רוּחוֹתָיו, וְגָדַר אֶת הָרִאשׁוֹנָה, אֶת הַשְּׁנִיָּה וְאֶת הַשְּׁלִישִׁית – אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִם עָמַד וְגָדַר אֶת הָרְבִיעִית – מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל. ד כּוֹתֶל חָצֵר שֶׁנָּפַל – מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִבְנוֹתוֹ. עַד

משנה ברורה

השותף השני חפץ כזה. בִּקְעָה – שְׂדֵה־תבואה. **שלא לגדור** – אין המנהג לגדור בין החלקים. אם רָצָה – אם חפץ אחד מהשותפים. כּוֹנֵס לתוךְ שלו – בונה את כל הכֹתל בחלקו. חָזִית – סִימָן, למען יֵדעו, כי הוא לבדו בָּנה את הכֹתל. מדַעַת שניהם – אף שאין המנהג לעשות כֹתל בבִקְעָה, בכל זאת נתרַצו שניהם לעשות. מכָּאן ומכָּאן – משני הצדָדִים, למען בעת, כי שניהם עשׂאוהוּ.

ג) המַקִּיף את חברו משלש רוּחוֹתָיו – לאחד יש שְׁלשה שׂדות סָביב שְׂדֵה חברו משלשה צדָדִים. גָּדַר – זה, שיש לו השדות מבַּחוּץ, גָּדַר בינו ובין בעל השדה האֶמצָעִי. אין מחַייבִין אותו – אין השופטים מחַייבִין את בעל השדה האמצָעי לתת חלקו בגָּדֵר, כי אין לו בין כה וָכה שום טובה מהגדר, כי שָׂדֵהוּ פָּתוּחַ מהרוּחַ הרביעי. אם עָמַד – בעל השדה האֶמצָעִי. מגַלגְּלִין עליו – מחַייבִין אותו לשלם חלקו בגְּדֵרוֹת שביָתֶר הצדָדִים, מפני שעתה יוצאה לו טובה, ששדהו מוּקָּף גָּדֵר מכל הצדָדִים.

ד) כּוֹתֶל חצר – של שוּתָּפים. מחַייבִין אותו – השופטים מחַייבִין את

אחד

אַרְבַּע אַמּוֹת – בְּחֶזְקַת שֶׁנָּתַן, עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁלֹּא נָתַן; מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וּלְמַעְלָה – אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ; סָמַךְ לוֹ כּוֹתֶל אַחֵר, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן עָלָיו אֶת הַתִּקְרָה – מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל. בְּחֶזְקַת שֶׁלֹּא נָתַן, עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁנָּתָן. ה כּוֹפִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת בֵּית־שַׁעַר וְדֶלֶת לֶחָצֵר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָּל הַחֲצֵרוֹת רְאוּיוֹת לְבֵית־שַׁעַר. כּוֹפִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת לָעִיר חוֹמָה, דְּלָתַיִם

משנה ברורה

אַחַד השותָּפים על פי דרישת השֵּׁני. ארבַּע אמות – גובַה הכּוֹתֶל. בחֶזקַת שנָתַן – אם אחד השותָּפים תּוֹבֵעַ מהשני חצי ההוֹצָאות, והשני אומר, כי הוא כְּבָר נתן לו, מַאֲמִינִים אנחנו לו, לְפִי שהכֹּל יודעים שצָרִיךְ לָתֵת ונתָן. שיָבִיא ראָיָה – שיביא השותָּף התובע. מארבע אמות ולמַעְלָה – אם אחד השותָּפים חפץ לְהַגְבִּיהַּ את הכֹּתֶל יותר מארבַּע אמות. אין מחַייבין אותו – את השותף השני, לפי שֶׁדַּי בארבע אמות גובַה. סָמַךְ לו כתל אחר – אם אחד השותָּפים הִגְבִּיהַּ בהוֹצָאותיו את הכֹּתל למעלָה מארבע אמות, ואחרי כן בנה השותָּף השני בחלקו עוד כותל בַּכּוֹתל הזה, למען לָשִׂים על שני הכתָלים גג ויהיה לו בִּנְיָן. מגַלגְּלין עליו – מחייבין אותו לשלם, שהוא מקבל טובה מהכֹּתל שהגבִּיהַּ אותו חברו, השותָּף השני, בהוֹצָאוֹתָיו. בחֶזקַת שלא נתן – אם בעל הכֹּתֶל טוֹעֵן, שהשותף השני לא נתן לו עוד את הוֹצָאותיו, מאמִינִים אנחנו לו, שלא יָדַע השותף כְּלָל, שבאוֹפֶן כזה עליו לשלם חצי ההוֹצָאות ולא שִׁלֵּם.

ה) כּוֹפִין אותו – השופטים אוֹנְסִים את אחד השותָּפים בחצר על פי דרישת השותָּף השני. בֵּית־שַׁעַר – סֻכּה לפני השער, שהשומר יושב בה. ראוּיוֹת – צְרִיכוֹת; יש חצר שאין לה צֹרֶךְ בשומר וּבְבֵית בַּעֲדוֹ. כּוֹפין אותו לבנות לָעִיר – את כל אחד מיושבי העיר. בַּמֶּה יְהֵא? –

איש

וּבְרִיחַ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָל הָעֲיָרוֹת רְאוּיוֹת לְחוֹמָה. כַּמָּה יְהֵא בָעִיר, וִיהֵא כְאַנְשֵׁי הָעִיר? — שְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ; קָנָה בָהּ בֵּית דִּירָה — הֲרֵי הוּא כְאַנְשֵׁי הָעִיר מִיָּד. ו אֵין חוֹלְקִין אֶת הֶחָצֵר, עַד שֶׁיְּהֵא אַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה וְאַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה. לֹא אֶת הַשָּׂדֶה, עַד שֶׁיְּהֵא בָהּ תִּשְׁעָה קַבִּין לָזֶה וְתִשְׁעָה קַבִּין לָזֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּהֵא בָהּ תִּשְׁעָה חֲצָאֵי קַבִּין לָזֶה וְתִשְׁעָה חֲצָאֵי קַבִּין לָזֶה. וְלֹא אֶת הַגִּנָּה, עַד שֶׁיְּהֵא בָהּ חֲצִי קַב לָזֶה וַחֲצִי קַב לָזֶה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: בֵּית רוֹבַע. לֹא אֶת הַטְּרַקְלִין, לֹא אֶת הַמּוֹרָן, לֹא אֶת הַשּׁוֹבָךְ, לֹא אֶת הַטַּלִּית, לֹא אֶת הַמֶּרְחָץ, וְלֹא אֶת בֵּית הַבַּד — עַד שֶׁיְּהֵא בָהֶן כְּדֵי לָזֶה וּכְדֵי לָזֶה. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁיֵּחָלֵק וּשְׁמוֹ עָלָיו — חוֹלְקִין, וְאִם לָאו — אֵין חוֹלְקִין. אֵימָתַי? — בִּזְמַן

משנה ברורה

איש יושב בעיר, שבא לגור בה. וִיהֵא כאנשי העיר – לשלם מס לצָרכי העיר. בית־דירָה – בית לשבת בו. מִיָּד – תֵּיכֶף, בקנותו.

ו) אין חולְקין – אין שותף אחד יכֹל לֶאֱנוֹס את השני לחלוק. קַבִּין – קב – התבואָה 1/6 של הסְאָה. תשעה קבין – מקום לזרוע תשעה קבין תבואה. גינה – גן של ירָקות. חצי קַב – מקום לזרוע בו חצי הקב. בית רוֹבַע – מקום לזרוע בו רביעית הקב. טרַקלִין – הֵיכָל. מוֹרָן – מִגדל להשגיחַ מעליו על השדות. שׁוֹבָךְ – כלוב של יונים. טַלִּית – בגד. בית־הבַּד – בית, שבו מוציאים את השמן מן הזֵיתים. כְּדֵי לזה וכְדֵי לזה – כל אחד מהשותפים יקבֵל חֵלק רָאוּי לִשְׁמוֹ. שיחָלֵק ושמו עליו – אם יחָלֵק, יקבל כל אחד מן השותפים חֵלק, אשר יִקָּרא בשם כל הדבר השָׁלֵם. חולקין – אונֵס השותָּף האחד את השני לחלוק. אֵימָתַי?

מתי

שֶׁאֵין שְׁנֵיהֶם רוֹצִים, אֲבָל בִּזְמַן שֶׁשְּׁנֵיהֶם רוֹצִים אֲפִילוּ בְּפָחוּת מִכַּאן יַחֲלוֹקוּ. וְכִתְבֵי הַקּוֹדֶשׁ אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם רוֹצִים לֹא יַחֲלוֹקוּ.

פרק ב לֹא יַחְפּוֹר אָדָם בּוֹר סָמוּךְ לְבוֹרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, לֹא שִׁיחַ, לֹא מְעָרָה, לֹא אַמַּת הַמַּיִם, וְלֹא נִבְרֶכֶת כּוֹבְסִין, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִכּוֹתֶל חֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים וְסָד בַּסִּיד. מַרְחִיקִין אֶת הַגֶּפֶת, אֶת הַזֶּבֶל, אֶת הַמֶּלַח, אֶת הַסִּיד, וְאֶת הַסְּלָעִים מִכּוֹתָלוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים וְסָד בַּסִּיד. מַרְחִיקִין אֶת הַזְּרָעִים, אֶת הַמַּחֲרֵישָׁה וְאֶת מֵי־רַגְלַיִם מִן הַכּוֹתֶל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. מַרְחִיקִין אֶת הָרֵחַיִם שְׁלֹשָׁה מִן הַשֶּׁכֶב, שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן

משנה ברורה

מָתַי אין חולקין? וכִתבי הקֹדש – תורה, נביאים, וכתובים, המכורָכים בכֶּרֶךְ אחד. לא יחלוקו – לא יקרעו את הספר לשנים, למען יקבל כל אחד החֵצִי.

פרק ב. א) לֹא יַחפּוֹר אדם – אפילו בחצרו. סָמוּךְ – קרוב. לבורו של חברו – שהוא מקַלְקֵל את כותלי בור חברו. שִׂיחַ – בור ארוךְ וצר. מערה – בור מקוֹרֶה. אַמַּת המים – בור לַעֲצוֹר בו מים להשקות את השדה. נִבְרֶכֶת כּוֹבְסִין – בְּרֵכָה, שהכּוֹבְסִים כּוֹבְסים בה בגדים. טפָחים – טפַח ששית האַמָּה. וסָד בסִיד – את כותל בורו הוא סָד בסִיד למען לא יִפּוֹל ולא יַפִּיל את כֹּתל בור חברו. גֶפֶת – פסוֹלֶת הזֵיתים, שהוציאו מהם את השמן. סלָעים – אבנים. מכותלו של חברו – שמכל הדברים האלה יוצא חֹם, המקַלְקֵל את הכֹתל. וסד בסיד – את כותלו של חברו, למען לא יתקַלְקֵל. הזרָעים – לפי שהזוֹרְעים דורשים חֲרִישָׁה, והחֲרִישָׁה מקלקלת את יסוד הכֹּתֶל. השֶּׁכֶב – אֶבֶן־הָרֵחַיִם התחתונה

הָרֶכֶב; וְאֶת הַתַּנּוּר שְׁלשָׁה מִן הַכַּלְיָא, שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן הַשָּׂפָה. ב לֹא יַעֲמִיד אָדָם תַּנּוּר בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ עַל גַּבָּיו גּוֹבַהּ אַרְבַּע אַמּוֹת; הָיָה מַעֲמִידוֹ בָּעֲלִיָּה, צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא תַּחְתָּיו מַעֲזִיבָה שְׁלשָׁה טְפָחִים, וּבְכִירָה טֶפַח; וְאִם הִזִּיק — מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ כָל הַשִּׁיעוּרִין הָאֵלּוּ, אֶלָּא שֶׁאִם הִזִּיק — פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם. ג לֹא יִפְתַּח אָדָם חֲנוּת שֶׁל נַחְתּוֹמִין וְשֶׁל צַבָּעִין תַּחַת אוֹצָרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְלֹא רֶפֶת בָּקָר; בֶּאֱמֶת בְּיַיִן הִתִּירוּ, אֲבָל לֹא רֶפֶת בָּקָר. חֲנוּת שֶׁבֶּחָצֵר — יָכוֹל לִמְחוֹת בְּיָדוֹ וְלוֹמַר לוֹ: אֵינִי יָכוֹל לִישׁוֹן

משנה ברורה

התחתונה. שֶׁהֵן ארבע מן הָרֶכֶב – וזה הוא ארבע טְפָחים מן האבן העליונה של הָרֵיחַיִם, שהיא בטֶפַח קטנה מהשֶּׁכֶב. כַּלְיָא – החלק התחתון של התנור, שהוא רָחָב. שָׂפָה – החלק העליון של התנור.

ב) תנור בתוך הבית – אם אין העֲלִיָּה שלו. על גַּבָּיו – למעלָה ממנו עד התִּקְרָה, למען לא תאחֵז האש בעלִיָּה, שהיא של אחר. מַעֲזִיבָה – אבָנים וטִיט. בכִירָה – תנור קטן. טֶפַח – דַי אם יש לְמַטה מעזיבָה טֶפַח. ואם הִזִּיק – בעל התנור, אף שנִשמָר. השִּׁיעוּרִין – המִדות של הַרְחָקָה. פָּטוּר – אין צָרִיךְ לשלם.

ג) נַחתּוֹמִין – אופֵה־לחם. צַבָּעִין – צובעי בגדים, שמַסִּיקים הרבה את תנוריהם. אוֹצָר – של יין או של שמן, לפי שהחֹם מַזִּיק להם. רֶפֶת־בקר – שהֶבֶל יוצא מן זבל הבהמות וּמזיק ליין או לשמן. בֶּאֱמֶת – החֹק הוא. ביין הִתִּירוּ – אם למעלה יש אוצר של יין, מוּתָּר לפתוח לְמַטה חנות של נַחתּוֹמִין ושל צַבָּעִים, שהחם אינו מַזיק לַיַּיִן. אבל לא רפת־בקר – אבל רפת־בָּקָר אָסור לפתוח, שהָרֵיחַ הרע של הרפת קָשֶׁה ליין. חנות שבחצר – אם אחד מהשוּתָּפים בחצר חפץ לפתוח לו חנות.

יכול

מִקּוֹל הַנִּכְנָסִין וּמִקּוֹל הַיּוֹצְאִין. עוֹשֶׂה כֵלִים – יוֹצֵא וּמוֹכֵר בְּתוֹךְ הַשּׁוּק וְאֵינוֹ יָכוֹל לִמְחוֹת בְּיָדוֹ וְלוֹמַר לוֹ: „אֵינִי יָכוֹל לִישַׁן לֹא מִקּוֹל הַפַּטִּישׁ וְלֹא מִקּוֹל הָרֵחַיִם וְלֹא מִקּוֹל הַתִּינוֹקוֹת". **ד** מִי שֶׁהָיָה כוֹתְלוֹ סָמוּךְ לְכוֹתֶל חֲבֵרוֹ – לֹא יִסְמוֹךְ לוֹ כוֹתֶל אַחֵר, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. הַחַלּוֹנוֹת מִלְמַעְלָן מִלְּמַטָּן וּמִכְּנֶגְדָּן אַרְבַּע אַמּוֹת. **ה** מַרְחִיקִין אֶת הַסֻּלָּם מִן הַשּׁוֹבָךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִקְפּוֹץ הַנְּמִיָּה. אֶת הַכּוֹתֶל מִן הַמַּזְחִילָה – אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא זוֹקֵף אֶת הַסֻּלָּם.

משנה ברורה

יכל – השותף השני. לִמְחוֹת בידו – לבלי לתת לו לפתּוח. הנִּכְנָסִין – האנשים הבאים אל החנות לקנות. עושה כלים – השֻׁתָּף האחד יכל לַעֲשׂות בחצַר כלים. מקּוֹל התִינוֹקוֹת – הילדים הקטנים, אם הוא מלמד תִּינוֹקוֹת.

ד) סָמוּךְ – קרוב. לכֹתֶל חברו – באֹפֶן כזה: כעין ד' לא יִסְמוֹךְ לו כותל אחר – כנגד כֹתֶל חברו: כעין ה'. ארבע אמות – כְּדֵי שיהיה מקום פנוי בין שני הכתָלים לדריכַת הרגלים, שעל ידי כן מתחַזֵּק יְסוֹד הכֹּתֶל. והחַלּוֹנוֹת – אם יש לאחד חלון, לתוך חצר חברו, ובא חברו לבנות כֹּתֶל כּנגד החלון. מִלְמַעְלָן – אם הוא חפץ לעשׂות את הכֹּתל גבוֹהַּ כהחלון, עליו להגבִּיהַּ ארבע אמות, כְּדֵי שלא יעמוד בעל הכֹּתל על הכֹּתל וישְׁפִּיל ראשו וְיַבִּיט בחלון חברו. ומִלְּמַטָּן – ואם הכֹּתל נמוּךְ מהחלון, עליו לְהַשְׁפִּיל אותו ארבע אמות מהחלון, למען לא יעמוד על הכֹּתל להבים בחלון. ומכנֶגְדָּן – צָרִיךְ לְהַרְחִיק את הכֹּתל מנגד החלון ארבע אמות כדי שלא יַאֲפִיל, יַחֲשִׁיךְ.

ה) את הסֻּלָּם – של אחד. מן השּׁוֹבָךְ – מכלוב היונים של השֵּׁני.

הנְּמִיָּה – חיה קטנה שטורפת יונים. מַזְחִילָה – צִנּוֹר, המונח לאֹרֶךְ הכתל

מַרְחִיקִין אֶת הַשּׁוֹבָךְ מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה. **לֹא** יַעֲשֶׂה אָדָם שׁוֹבָךְ בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ חֲמִשִּׁים אַמָּה לְכָל רוּחַ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּית אַרְבַּעַת כּוֹרִין, מְלֹא שְׁגַר הַיּוֹנָה; וְאִם לְקָחוֹ — אֲפִילּוּ בֵּית־רוֹבַע, הֲרֵי הוּא בַּחֲזָקָתוֹ. ו נִפּוּל הַנִּמְצָא בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה — הֲרֵי הוּא שֶׁל בַּעַל הַשּׁוֹבָךְ, חוּץ מֵחֲמִשִּׁים אַמָּה — הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ; נִמְצָא בֵּין שְׁנֵי שׁוֹבָכוֹת — קָרוֹב לָזֶה, שֶׁלּוֹ, קָרוֹב לָזֶה, שֶׁלּוֹ. מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה — שְׁנֵיהֶם יַחֲלוֹקוּ. ז מַרְחִיקִין אֶת הָאִילָן מִן הָעִיר עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ אַמָּה, וּבֶחָרוּב וּבְשִׁקְמָה — חֲמִשִּׁים אַמָּה. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: כָּל אִילָן סְרָק — חֲמִשִּׁים אַמָּה. אִם הָעִיר

משנה ברורה

הכֹּתל. **זוֹקֵף את הסֻּלם** – מעמיד אותו ועולה **לנקות את המזחילה** מאבנים ועפר. **השׁובָך מן העיר** – שהיונים מפסידין את הגִנות. **בתוך שלו** – בחצרו – **לכל רוחַ** – לכל צַד. **כור** = 30 סְאָה. **שֶׁגֶר** – פריחַת היונה בפעם אחת. **לְקָחוֹ** – קנה את החצר מאחר ויש בו שׁובָך. **בית רוֹבַע** – יש לו לכל צד רק כְּדֵי רוֹבַע הקב. **הֲרֵי הוא בחזָקתו** – מהזִיקים אנחנו בדֵעָה, כי המוכר לו את החצר עשׂה את זה בִּרְשׁוּת, והרשׁות עברה עתה לקונה.

ו) **נִפּוּל** – אפרוחַ של יונה, שׁאינו יכל עוד לעוף. **חמשים אַמָּה** – של השׁובָך. **של בעל השובָך** – שבוַדַּאי נפל מן השׁובָך הזה. **הֲרֵי הוא** – הנה הוא. **קרוב לזה שלו** – הוא של בעל השׁובָך היותר קרוב. **מֶחֱצָה על מֶחֱצָה** – נמצא באמצע בין שני השׁבָכִים.

ז) **את האִילָן מן העיר** – שׁיָּפֶה לעיר אם יש מֶרְחָק פנוי לפניה. **חָרוּב ושִׁקְמָה** – ענפֵיהֶם מרֻבִּים. **אילָן סרָק** – שׁאינו מוציא פֵּרוֹת. **העיר**

קדמה

קְדָמָה – קוֹצֵץ וְאֵינוֹ נוֹתֵן דָּמִים, וְאִם הָאִילָן קָדַם – קוֹצֵץ וְנוֹתֵן דָּמִים, סָפֵק זֶה קָדַם, סָפֵק זֶה קָדַם – קוֹצֵץ וְאֵינוֹ נוֹתֵן דָּמִים. ח מַרְחִיקִין גּוֹרֶן קָבוּעַ מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה. לֹא יַעֲשֶׂה אָדָם גּוֹרֶן קָבוּעַ בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ חֲמִשִּׁים אַמָּה לְכָל רוּחַ. מַרְחִיק מִנְּטִיעוֹתָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ וּמִנִּירוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיק. ט מַרְחִיקִין אֶת הַנְּבֵלוֹת, אֶת הַקְּבָרוֹת, וְאֶת הַבּוּרְסְקִי מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה. וְאֵין עוֹשִׂין בּוּרְסְקִי, אֶלָּא לְמִזְרַח הָעִיר. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לְכָל רוּחַ הוּא עוֹשֶׂה, חוּץ מִמַּעֲרָבָהּ. י מַרְחִיקִין אֶת הַמִּשְׁרָה מִן

משנה ברורה

קְדָמָה – הָעִיר היתה בנוּיָה ואחרי כן בא זה ונָטע לפני העיר את העץ. קוצֵץ – הוא מחוּיָב לכרות את העץ. ואֵינוֹ נותן דָמִים – כל אחד מאנשי העיר אֵינוֹ צריך לשלם לו כסף בעד העץ. ונותן דָמים – כל אחד מבעלי העיר משלמים לו בעד העץ. סָפֵק – אם לא יָדוּעַ בוּדאי.

ח) קָבוּעַ – תמִידִי. המשים אמה – לפי שהמֹץ יוצא מן הגֹּרֶן ובא לעיר. בתוךְ שלוֹ – בחֲצֵרוֹ, לפי שהמֹץ יבוא אל החצֵרות מסביב. לכל רוּחַ – לכל צד. ומַרחִיק – את הגֹּרֶן. ומִנִירוֹ – שֶׁהָיָה החָרוּש, המֹץ מקַלקֵל אותו. בכְדֵי שלא יַזִּיק – שהמֹץ לא יַגִּיעַ לשם ולא יַזִּיק.

ט) הנבֵלוֹת – גופות בהמות מֵתוֹת. בורסְקִי – בית, שמעבְּדִין בו עורות. למִזרַח העיר – לצַד מזרָח של העיר, לפי שהרוח המזרָחית מנַשֶּׁבֶת בנַחַת ואינה מביאה את הרֵיח הרע אל העיר. חוּץ ממערָבָהּ – חוּץ מצד מערָב של העיר, לפי שהרוח המערָבית היא תמִידִית בארץ ישראל, ותביא את הרֵיח הרע אל העיר

י) המִשְׁרָה – בור מלא מים, ששוֹרִין בו פִּשְׁתִּים, ומזיקים הם לַיָּרָק.

כרישין

הַיָּרָק, אֶת הַכְּרֵשִׁין מִן הַבְּצָלִים וְאֶת הַחַרְדָּל מִן הַדְּבוֹרִים. רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר בְּחַרְדָּל. יא מַרְחִיקִין אֶת הָאִילָן מִן הַבּוֹר עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ אַמָּה, וּבֶחָרוּב וּבְשִׁקְמָה – חֲמִשִּׁים אַמָּה, בֵּין מִלְּמַעְלָה בֵּין מִן הַצַּד. אִם הַבּוֹר קָדַם – קוֹצֵץ וְנוֹתֵן דָּמִים. וְאִם אִילָן קָדַם – לֹא יָקוֹץ, סָפֵק זֶה קָדַם וְסָפֵק זֶה קָדַם – לֹא יָקוֹץ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁהַבּוֹר קוֹדֶמֶת לְאִילָן לֹא יָקוֹץ, שֶׁזֶּה חוֹפֵר בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ וְזֶה נוֹטֵעַ בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ. יב לֹא יִטַּע אָדָם אִילָן סָמוּךְ לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת, אֶחָד גְּפָנִים וְאֶחָד כָּל אִילָן. הָיָה גָּדֵר בֵּינְתַיִם – זֶה סוֹמֵךְ לַגָּדֵר מִכָּאן וְזֶה סוֹמֵךְ לַגָּדֵר מִכָּאן. הָיוּ שָׁרָשִׁים יוֹצְאִין לְתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ – מַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְעַכֵּב אֶת

משנה ברורה

כְּרֵישִׁין – מין יָרָק. מן הדבורים – שאוכלין החרדל ומחדדין את פיהם ואוכלות הדבש שלהן. מַתִּיר – אומר, כי מוּתָּר לעשות זה.

יא) מן הבור – לפי שהשָׁרָשִׁים של העץ מְקַלְקְלִין את כותלי הבור. חָרוּב ושִׁקְמָה – שָׁרָשֵׁיהם מרובים. בֵּין מִלְּמַעְלָה – בין שהעץ הוא למעלה מהבור. מן הצַּד – שניהם נמצאים על קַרקע שָׁוֶה. קָדַם – היה טרם שהיה האילָן. דָּמִים – כסף, מחיר העץ. לא יָקוֹץ – אין מחייבין אותו לכרות את העץ, שלא היה לו לבַעַל הבור לחפור בור במקום הזה. סָפֵק – אם לא יָדוּעַ. אף על פי – אף כי.

יב) סָמוּךְ – קרוב. לִשְׂדֵה חברו – שהשרשים באים לשדה חברו ומעַכְּבִים את החֲרִישָׁה. ואחָד כל אילָן – הוא צָרִיךְ להַרחיק. בֵּינָתַיִם – בין שני השדות. מַעֲמִיק – קוצץ את השָׁרָשִׁים בעוֹמֶק שלשה טפחים.

היה

הַמַּחֲרֵישָׁה. הָיָה חוֹפֵר בּוֹר, שִׁיחַ וּמְעָרָה – קוֹצֵץ וְיוֹרֵד, וְהָעֵצִים שֶׁלּוֹ. יג אִילָן שֶׁהוּא נוֹטֶה לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ – קוֹצֵץ מְלֹא הַמַּרְדֵּעַ עַל גַּבֵּי הַמַּחֲרֵישָׁה, וּבֶחָרוּב וּבְשִׁקְמָה – כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקוֹלֶת. בֵּית הַשַּׁלְחִין – כָּל הָאִילָן כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקוֹלֶת. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: כָּל אִילָן סְרָק כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקוֹלֶת. יד אִילָן שֶׁהוּא נוֹטֶה לִרְשׁוּת הָרַבִּים – קוֹצֵץ כְּדֵי שֶׁיְּהֵא גָּמָל עוֹבֵר וְרוֹכְבוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר גָּמָל טָעוּן פִּשְׁתָּן – אוֹ חֲבִילֵי זְמוֹרוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל הָאִילָן כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקוֹלֶת, מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה.

משנה ברורה

היה חופר – בעל השדה. שִׁיחַ – בור ארוך וקצר. מערה – בור מקוּרֶה. קוֹצֵץ ויורד – את כל השרשים, המעכבים את החפירָה. שלו – של בעל השדה.

יג) מלא המַּרְדֵּעַ – כְּדֵי שיוכלו לעבור השוָרים החורשים את האדמה עם מַלְמַד הבָקָר שעליהם. בחָרוּב ושִׁקמה – יש להם צֵל עָב, וזה קשה לשדה. כנגד המשקֹלֶת – כל מה שנוֹטֶה לשָׂדֵהוּ. בֵּית השַּׁלְחִין – אם היתה השדה ארץ צְמֵאָה למים, והַצֵל רע לה. כל האילָן – אפילו עֵץ אחר. סְרָק – שאינו מוציא פֵּרות.

יד) לרשות הרַבים – לרחוב, שרבים הולכים שם. טעון – נושא משא. חֲבִילֵי זמורות – אֲגודות ענפים. כל האילָן – צריך לקצוץ. מפני הטומְאָה – אם האילָן נוֹטֶה לרשות הרבים הוא עושה כְּמִין אֹהֶל תחתיו, ואם מונח שם טמון תחת האילן גוף מת או כזית מן המת יאהילו הענפים עליהם ויטמאו כל העוברים שם אחרי כן.

פרק ג חֲזָקַת הַבָּתִּים, הַבּוֹרוֹת, הַשִּׁיחִין, הַמְּעָרוֹת, הַשּׁוֹבָכוֹת, הַמֶּרְחֲצָאוֹת, בֵּית הַבַּדִּין, בֵּית הַשַּׁלְחִין, הָעֲבָדִים וְכָל שֶׁהוּא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת תָּדִיר — חֲזָקָתָן שָׁלֹשׁ שָׁנִים מִיּוֹם לְיוֹם. שְׂדֵה הַבַּעַל — חֲזָקָתָהּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְאֵינָהּ צְרִיכָה מִיּוֹם לְיוֹם. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים בָּרִאשׁוֹנָה, שְׁלֹשָׁה בָּאַחֲרוֹנָה וּשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּאֶמְצַע, הֲרֵי שְׁמֹנָה עָשָׂר חֹדֶשׁ; רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: חֹדֶשׁ בָּרִאשׁוֹנָה, חֹדֶשׁ בָּאַחֲרוֹנָה וּשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּאֶמְצַע, הֲרֵי אַרְבָּעָה עָשָׂר חֹדֶשׁ. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בִּשְׂדֵה לָבָן, אֲבָל בִּשְׂדֵה אִילָן —

משנה ברורה

פרק ג. א) חֲזָקַת – אם איש הֶחֱזִיק, השתַּמֵּשׁ, בכל אחד מהדברים הכתובים אחרי כן שלש שנים, הם שלו אף אם אינו מַראֶה את שטר־הקנִיָּה של הדבר, לפי שיוֹתֵר משלש שנים אין איש שומר את שטר־הקנִיָּה. שִׁיחִין – בורות ארוכים וצרים. מְעָרוֹת – בורות מכוסים. השׁוֹבָכוֹת – קִנֵּי יונים. בית־הַבַּדִּין – בָּתִּים שעושים בהם שמן. בית־השַׁלְחִין – שדה יבש, צָמֵא למים, שצָרִיךְ להשקותו. עושׂה פֵּרוֹת תָּדִיר – נותן רֶיוַח תמיד. מיום ליום – שלש שנים רצופות. שׂדה הַבַּעַל – שדה, המְסתַּפֵּק במי גשָׁמים. ואינה צְרִיכָה מיום ליום – לפי ש„שדה הַבַּעַל" עושׂה פֵּרות רק פעם אחת בשנה, על כן דַּי אם אָסַף את התבואה של שלש שנים, אף אם לא עברו עוד שלש שנים שלמות. בראשונה – בשנה הראשונה. במה דבָרים אמוּרים – שחֲזָקָה היא בשלש שנים. שׂדה לָבָן – שְׂדֵה־תבואה, שכָּל פרותיה נלקָטִין בפעם אחת. שְׂדֵה האילן – שדה שיש בו עצים מכל המִינִים, ואוספים את פרותֵיהם לא

בעונה

כָּנַס אֶת תְּבוּאָתוֹ, מָסַק אֶת זֵיתָיו, כָּנַס אֶת קֵיצוֹ, הֲרֵי אֵלּוּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים. **ב** שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לַחֲזָקָה: יְהוּדָה, עֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְהַגָּלִיל. הָיָה בִיהוּדָה וְהֶחֱזִיק בַּגָּלִיל, בַּגָּלִיל וְהֶחֱזִיק בִּיהוּדָה – אֵינָהּ חֲזָקָה, עַד שֶׁיְּהֵא עִמּוֹ בִמְדִינָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא אָמְרוּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיְּהֵא בְאַסְפַּמְיָא וְיַחֲזִיק שָׁנָה, וְיֵלְכוּ וְיוֹדִיעוּהוּ שָׁנָה, וְיָבֹא לְשָׁנָה אַחֶרֶת. **ג** כָּל חֲזָקָה שֶׁאֵין עִמָּהּ טַעֲנָה – אֵינָהּ חֲזָקָה. כֵּיצַד? – אָמַר לוֹ: „מָה אַתָּה עוֹשֶׂה בְתוֹךְ שֶׁלִּי?" וְהוּא אָמַר לוֹ: „שֶׁלֹּא אָמַר לִי אָדָם דָּבָר מֵעוֹלָם" – אֵינָהּ חֲזָקָה. „שֶׁמָּכַרְתָּ לִי, שֶׁנָּתַתָּ

משנה ברורה

בעוֹנָה אחת. **כָּנַס את תבוּאָתוֹ** – אסף את תבואַת הכרם. **מָסַק** – הֵסִיר מעל העץ. **קֵיצוֹ** – תְּאֵנָיו.

ב) **שלש ארצות לַחֲזָקָה** – ארץ ישראל נחלֶקֶת לענין חזקה לשלשה חלקים. **היה** – בעל השדה. **והֶחֱזִיק** – אחר בשדהו אשר בגָּלִיל. **אֵינָהּ חֲזָקָה** – לפי שבעל הדבר המוחזָק היה במדינה אחרת ולא היה מי שיודיע למחזיק מחאתו להוציא את הדבר מִיַּד המַּחֲזִיק בו והיה לו למחזיק לשמור שטרו. **לא אמרו** – החכָמים. **שלש שנים** – לחזָקה. **שֶׁיְּהֵא** – בעל הדבר המוחזָק. **באַסְפַּמְיָא** – אפילו בארץ ספָרד, הִיספַּנְיָה, שהיא רחוקה מאד מארץ ישראל. **וְיֵלְכוּ** – אנשים מארץ ישראל לאַספַּמְיָא. **ויודיעוּהוּ** – לבעל הדבר המוחזָק; ועל כן אומר רַבִּי יהודה, כי אם בעל הדבר המוחזָק נמצא אפילו במדינה אחרת, מועילה חֲזָקַת שלש שנים להגיד, כי אבד את השטָר, כי היה יכול לבוא בטרם נמלאו שלש שנים.

ג) **שאין עמה טַעֲנָה** – שאינו טוען, כי קנה את הדבר המוחזָק ואבד את השטָר. **כֵּיצַד**? איך זה? **והוא אמר לו** – המַחֲזִיק אומר. **שמָּכרת לי** – אם המחזיק אומר: אתה מכרת לי ואבדתי את שטרי.

לִי בְמַתָּנָה, אָבִיךָ מְכָרָהּ לִי, אָבִיךָ נְתָנָהּ לִי בְּמַתָּנָה — הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה. הַבָּא מִשּׁוּם יְרוּשָּׁה — אֵינוֹ צָרִיךְ טַעֲנָה. הָאוּמָנִין, הַשּׁוּתָפִים, הָאֲרִיסִין וְהָאַפּוֹטְרוֹפִּין אֵין לָהֶם חֲזָקָה. אֵין לָאִישׁ חֲזָקָה בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ, וְלֹא לָאִשָּׁה חֲזָקָה בְּנִכְסֵי בַעְלָהּ; לֹא לָאָב בְּנִכְסֵי הַבֵּן, וְלֹא לַבֵּן בְּנִכְסֵי הָאָב. בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּמַחֲזִיק, אֲבָל בְּנוֹתֵן מַתָּנָה, הָאַחִין שֶׁחָלְקוּ, וְהַמַּחֲזִיק בְּנִכְסֵי הַגֵּר — נָעַל, גָּדַר וּפָרַץ כָּל שֶׁהוּא, הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה. ד הָיוּ שְׁנַיִם מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁאֲכָלָהּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים, וְנִמְצְאוּ

משנה ברורה

הַבָּא משום ירושה — הֶחזיק בדבר שלש שנים וטוען, כי אביו הִנחיל לו את הדבר הזה בירוּשָּׁה. האוּמָנִין — בעלי מלאכה, הם אינם יכולים לטעון, כי הקרקע היא שלהם, אם בָּנו בה במשך שלש שנים. השּׁוּתָּפים — אם שותף אחד הֶחזיק בחֵלק של השֵּׁני, לפי שאין השותפים מקפידים זה על זה ונותנים זה לזה להחזיק בשדותיהם. האֲרִיסים — החוכרים את השדה. האַפּוֹטרוֹפִּין — המשגיחים על פי מנוי השופטים על שדות היתומים. בנכסי אשתו — בקנְיָנֵי אשתו, לפי שאין האשה מקפדת על בעלה אם הֶחזיק בנכסיה. במה דברים אמורים — שצריך שלש שנים. בנכסי הגֵּר — נכרי שנתגייר ומת בלי בָנים יורשים, נכסיו הפקר. נָעַל — אם המחזיק נעל את דלת הבית ולקח לו את המפתח. גָּדַר — או עשה גדר לחצר. ופָרַץ — או שָׁבַר את הגדר, המפריד בין השדות. כל שֶׁהוּא — מעט. חזקה — הנכסים שלו הם.

ד) שְׁנַיִם — שני עדים. מעידין אותו — אומרים עליו עדות. ונמצאו — באו עדים אחרים יאמרו: בְּעֵת שאתם מעידים, שהאיש אכל את פֵּרות השדה, הלא הֱיִיתֶם עמנו בעיר אחרת, ואיך ראיתם את זה?

משלמין

וּמְמִין – מְשַׁלְּמִין לוֹ אֶת הַכֹּל; שְׁנַיִם בָּרִאשׁוֹנָה וּשְׁנַיִם בַּשְּׁנִיָּה וּשְׁנַיִם בַּשְּׁלִישִׁית – מְשַׁלְּשִׁין בֵּינֵיהֶם. שְׁלֹשָׁה אַחִים וְאֶחָד מִצְטָרֵף עִמָּהֶם – הֲרֵי אֵלּוּ שָׁלֹשׁ עֵדֻיּוֹת, וְהֵן עֵדוּת אַחַת לַהֲזָמָה. ה אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חֲזָקָה, וְאֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם חֲזָקָה: הָיָה מַעֲמִיד בְּהֵמָה בֶּחָצֵר, תַּנּוּר, כִּירַיִם, רֵחַיִם, מְגַדֵּל תַּרְנְגוֹלִין וְנוֹתֵן זִבְלוֹ בֶּחָצֵר – אֵינָהּ חֲזָקָה. אֲבָל עָשָׂה מְחִיצָּה לִבְהֶמְתּוֹ גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, וְכֵן לְתַנּוּר, וְכֵן

משנה ברורה

משַׁלְּמִין לו – לבעל השדה את מְחִיר השדה, שחָפצו לְהַפסִידו. שנים בראשונה – שני עֵדים מעִידִים שאכל את פֵּרות השדה הזה בשנה הראשונה. בַּשְּׁנִיָּה – בשנה השניה של החזקה. משַׁלְּשִׁין בינֵיהם – אם נמצא כלם, כל שלשה הזוגות, זוֹמְמִין, שבאו עדים אחרים ואמרו: עִמָּנו הֱייתם בעת ההיא בעיר אחרת ולא ראיתם מאוּמָה, צרִיכִים לחַלֵּק את מְחִיר השדה, שעל העֵדִים המוּזָמִים לשלם, בין שלשה הזוגות, וכל זוג משלם את שְׁלִישׁ המחיר, וכל עֵד משַׁלם את השִׁשִּׁית. שלשה אחים – קרוֹבִים, למשל, שני אַחִים ביחד פסולים לעֵדות; אבל אם לכל שנה מֵעיד אח אחד. ואחד מצטָרֵף עמָּהם – ועם כל אָח יש עוד איש אחד מֵעִיד, שהוא איננו קָרוֹב. שלש עֵדֻיּוֹת – וטובה היא העֵדות הזאת, כי לכל שנה יש שְׁנַיִם עֵדים, שאינם קרובים. עדות אחת להֲזָמָה – אם נְזוֹמוּ כלם, מחַלקִין את מְחִיר השדה לשלשה חלקים, וכל זוג משַׁלם את השְׁלִישׁ; נמצא באוֹפֶן כזה כל אחד מהאחים משלם את החֵלֶק השִּׁשִּׁי של המחיר והאיש הזָּר משלם את חֲצִי המחיר, לפי שהוא נחשב עם כל זוג. ה) שיש להן חֲזָקָה – עשׂה את בקרקע חברו שלש שנים, היא חזקה. שאין להן חזקה – אין זה חֲזָקָה. תַּנּור וכִירַיִם – קטנים, מטולטָלים. וְרֵחַיִם – של יד. אינה חֲזָקָה – שעל כל הדברים האלה אין איש

לְכִירַיִם, וְכֵן לְרֵחַיִם. הִכְנִיס תַּרְנְגוֹלִין לְתוֹךְ הַבַּיִת וְעָשָׂה מָקוֹם לְזִבְלוֹ עָמוֹק שְׁלשָׁה אוֹ גָּבוֹהַּ שְׁלשָׁה — הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה. ו הַמַּרְזֵב אֵין לוֹ חֲזָקָה, וְיֵשׁ לִמְקוֹמוֹ חֲזָקָה. הַמַּזְחִילָה יֵשׁ לָהּ חֲזָקָה. סוּלָּם הַמִּצְרִי אֵין לוֹ חֲזָקָה, וְלַצּוֹרִי יֵשׁ לוֹ חֲזָקָה. חַלּוֹן הַמִּצְרִי אֵין לוֹ חֲזָקָה, וְלַצּוֹרִי יֵשׁ לוֹ חֲזָקָה. אֵיזֶה הוּא חַלּוֹן הַמִּצְרִי? — כָּל שֶׁאֵין רֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם יָכוֹל לִכָּנֵס לְתוֹכוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם יֵשׁ לוֹ מַלְבֵּן, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם יָכוֹל לִכָּנֵס לְתוֹכוֹ, הֲרֵי

משנה ברורה

איש מַקְפִּיד אם עושים בחצֵרוֹ. מְחִיצָה – גָּדֵר. הִכְנִיס – הֵבִיא. הרי זו חֲזָקָה – לפי שדבר קָבוּעַ כזה אין איש נותן לאַחֵר לעשׂות בחצֵרוֹ בְּמֶשֶׁךְ שלש שנים.

ו) הַמַּרְזֵב – צִנּוֹר קטן, שנותנים אותו בסוף הצִנּוֹר הגדול ההולֵךְ על פני כל הגג. אין לו חֲזָקָה – אם עשה מַרְזֵב לגגו והמים יורדים לחצר חברו אין זאת חֲזָקָה לטעון אחרי עבור שלש שנים, כי קָנָה את המקום הזה. ויש למקומו חזָקה – בעל החצר אינו יכֹל לְהָסִיר את המַּרְזֵב לגמרי, אם כבָר עברו עליו שלש שנים, שבוַדַּאי נתן לו רשות לעשות את זה. המַּזְחִילָה – הצִנּוֹר הגדול, העובר לאורךְ כל הגג, אם עֲשָׂאָהּ לחצר חברו והחזיק כן שלש שנים, יכֹל אחרי כן לטעון, כי קנה את המקום ואָבַד את השטָר, לפי שאין איש מַרְשֶׁה לעשות זאת בחצֵרו לאחֵר. סוּלָּם המִצְרִי – סֻלָּם קטן, אם העמידו בחצר חברו. ולַצּוֹרִי – לְסֻלָּם הצוֹרִי, סֻלָּם גדול בעל הרבה שלַבּוֹת. חלון המִצְרִית – חלון קטנה. הצוֹרית – גדולה. מַלְבֵּן – מסגֶרֶת סביב לחלון. הַזִּיז – עץ או אֶבֶן, היוצא מכֹּתלו לחצר חֲבֵרוֹ. יש לו חזָקה – אם החזיק בזה ש״ש ש.ה. ויכול

זו חֲזָקָת. הַזִּיז עַד טֶפַח יֵשׁ לוֹ חֲזָקָה וְיָכוֹל לִמְחוֹת, פָּחוֹת מִטֶּפַח אֵין לוֹ חֲזָקָה וְאֵין יָכוֹל לִמְחוֹת. ז לֹא יִפְתַּח אָדָם חֲלוֹנוֹתָיו לַחֲצַר הַשּׁוּתָּפִין; לָקַח בַּיִת בְּחָצֵר אַחֶרֶת, לֹא יִפְתָּחֶנּוּ לַחֲצַר הַשּׁוּתָּפִין; בָּנָה עֲלִיָּה עַל גַּבֵּי בֵיתוֹ, לֹא יִפְתָּחֶנָּה לַחֲצַר הַשּׁוּתָּפִין, אֶלָּא אִם רָצָה, בּוֹנֶה אֶת הַחֶדֶר לִפְנִים מִבֵּיתוֹ, וּבוֹנֶה עֲלִיָּה עַל גַּבֵּי בֵיתוֹ וּפוֹתְחָהּ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ. לֹא יִפְתַּח אָדָם לַחֲצַר הַשּׁוּתָּפִין פֶּתַח כְּנֶגֶד פֶּתַח וְחַלּוֹן כְּנֶגֶד חַלּוֹן, הָיָה קָטָן — לֹא יַעֲשֶׂנּוּ גָדוֹל, אֶחָד — לֹא יַעֲשֶׂנּוּ שְׁנַיִם; אֲבָל פּוֹתֵחַ הוּא לִרְשׁוּת הָרַבִּים פֶּתַח כְּנֶגֶד פֶּתַח וְחַלּוֹן כְּנֶגֶד חַלּוֹן, הָיָה קָטָן — עוֹשֶׂה אוֹתוֹ גָדוֹל, אֶחָד — עוֹשֶׂה אוֹתוֹ שְׁנַיִם. ח אֵין עוֹשִׂין חָלָל תַּחַת רְשׁוּת הָרַבִּים, בּוֹרוֹת, שִׁיחִין וּמְעָרוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַתִּיר,

---

משנה ברורה

וְיָכוֹל לִמְחוֹת — בעל החצר יָכֹל לבלי לתת לו להוציא זיז כָּזֶה לחצרו.

ז) לַחֲצַר השותפין — אף לְחָצֵר שיש לו שותפות בה. לָקַח — קָנה. בחָצֵר אחרת — הקרובה לחצר שיש לו בה שותפות. לא יפתחֶנָּה — לא יעשה את המָבוא לחצרו. רָצָה — חפץ. לִפְנִים מביתו — חולֵק את ביתו לשנַים ומוסיף באופן כזה עוד חדר. על גַּבֵּי ביתו — חולק את ביתו בגוֹבה לשנים ועושה עֲלִיָּה. ופותחָה — זה מוּתָּר לו, לפי שאינו מוסיף על ביתו אף מעט בגוֹבה או ברוחַב. פֶּתח כנגד פתח — למען לא יראה את אשר יֵעָשֶׂה בבית חברו. לרשות הרבים — אם בין שני החלונות עוברת רְחוֹב, מקום שלכל האנשים מותָּר ללכת שם, שבין כה וכה הוא צָרִיךְ להשתַּמֵּר מפני האנשים העוברים בחוּץ.

ח) חָלָל — מקום חָלוּל, רֵיק. מַתִּיר — אומר, כי מותָּר לעשׂות, אם

הכסוי

כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עֲגָלָה מְהַלֶּכֶת וּטְעוּנָה אֲבָנִים. אֵין מוֹצִיאִין זִיזִין וּגְזוּזְטְרָאוֹת לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אֶלָּא אִם רָצָה — כּוֹנֵס לְתוֹךְ שֶׁלּוֹ וּמוֹצִיא. לָקַח חָצֵר וּבָהּ זִיזִין וּגְזוּזְטְרָאוֹת — הֲרֵי זוֹ בַּחֲזָקָתָהּ.

פרק ד הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת, לֹא מָכַר הַיָּצִיעַ, וְאַף עַל פִּי שֶׁהִיא פְתוּחָה לְתוֹכוֹ; לֹא אֶת הַחֶדֶר שֶׁלִּפְנִים מִמֶּנּוּ וְלֹא אֶת הַגַּג, בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַעֲקָה גָבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם יֵשׁ לוֹ צוּרַת פֶּתַח, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ גָבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים — אֵינוֹ מָכוּר. ב לֹא אֶת הַבּוֹר וְלֹא אֶת הַדּוּת, אַף עַל פִּי שֶׁכָּתַב לוֹ „עוּמְקָא וְרוּמָא". וְצָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶרֶךְ;

משנה ברורה

הַכִּסּוּי למעלה הוא כל כך חזק עד שתהא... זִיזִין — עץ או אבן היוצא מהכותל. גזוזְטְרָאוֹת — קְשׁוּטִים כמין זֵר לכתל. כּוֹנֵס — אוסף את הבית, בונה אותו ברשותו. ומוֹצִיא — אל המָקוֹם השַּׁיָּךְ לו. בחזָקָתָהּ — אנחנו אומרים, כי המוכר לו את הבית פִּצָּה את בני העיר והם הִרְשׁוּ לו לעשות כזאת.

פרק ד א) הַיָּצִיעַ — חדר שעָשׂוּי סביבות כותלי הבית מבחוץ. פתוּחָה לתוכו — באים ממנו אל הבית, לפי שהוא אינו שַׁיָּךְ אל הבית. שֶׁלִּפְנִים הֵימֶנּוּ — שלפני הבית. אם יש לו — לַמַּעֲקָה. צוּרַת פֶּתַח — הוא מקום חשוב בפני עצמו ואינו נמכר עם הבית, אם מָכַר בית־דִּירָה.

ב) לֹא את הבור — המוכר את הבית לא מכר אִתּוֹ את הבור שבו מכנסים מים לשתִיָּה. הדות — בּוֹר רָצוּף באבנים או בעצים. שכתב לו — בשטר המכירה. עוּמְקָא ורוּמָא — את כל העֹמֶק של הבית ואת כל הגֹבַה. וצָרִיךְ לִיקַּח לו דרך — המוכר, שברשותו נִשְׁאֲרוּ הבור והדות

דברי רבי עקיבא. וחכמים אומרים: אינו צריך ליקח לו דרך. ומודה רבי עקיבא: בזמן שאמר לו „חוץ מאלו", שאינו צריך ליקח לו דרך. מכרן לאחר — רבי עקיבא אומר: אינו צריך ליקח לו דרך; וחכמים אומרים: צריך ליקח לו דרך. ג המוכר את הבית, מכר את הדלת, אבל לא את המפתח, מכר את המכתשת הקבועה, אבל לא את המטלטלת, מכר את האיצטרובל, אבל לא את הקלת, ולא את התנור ולא את הכירים. בזמן שאמר לו: „היא וכל מה שבתוכה" — הרי כולן מכורין. ד המוכר את

משנה ברורה

הדות, צריך לקנות לו מן הקונה את הבית דרך לבוא בה אל בורו אל דותו. ומודה רבי עקיבא — גם הוא אומר כדברי החכמים. שאמר לו — המוכר לקונה בפרוש. חוץ מאלו — את הכל אני מוכר לך, חוץ מאלה הבור והדות. שאינו צריך — לפי שהשאיר בפרוש, השאיר לו גם דרך. מכרן לאחר — מכר את הבור ואת הדות לאיש אחר והשאיר לעצמו את הבית. אינו צריך — האיש, שקנה את הבור והדות, לקנות לו גם דרך אל בורו ודותו, לפי שבקנותו קנה גם דרך.

ג) המכתשת — לכתוש בה ריפות. הקבועה — המחברת לארץ בטיט. המטלטלת — שיכלים לטלטל אותה, להעבירה ממקום למקום. האיצטרובל — הכן שעליו מעמידים את הרחים. קלת — סל לקבל בו את הקמח הנטחן. ולא את התנור והכירים — אם אין הם מחברים לארץ. שאמר לו — המוכר לקונה. הוא וכל מה שבתוכו — אני מוכר לך את הבית וכל מה שיש בו מן הדברים השיכים אליו. כלן — גם כל הדברים שאינם מחוברים אל הבית.

המטלטלין

הֶחָצֵר—מָכַר בָּתִּים, בּוֹרוֹת, שִׁיחִין וּמְעָרוֹת; אֲבָל לֹא אֶת הַמִּטַּלְטְלִין. בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ „הוּא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ"—הֲרֵי כוּלָּן מְכוּרִין. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא מָכַר לוֹ אֶת הַמֶּרְחָץ וְלֹא אֶת בֵּית הַבַּד שֶׁבְּתוֹכָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר אֶת הֶחָצֵר, לֹא מָכַר אֶלָּא אֲוֵירָהּ שֶׁל חָצֵר. ה הַמּוֹכֵר אֶת בֵּית הַבַּד—מָכַר אֶת הַיָּם אֶת הַמֶּמֶל וְאֶת הַבְּתוּלוֹת, אֲבָל לֹא מָכַר אֶת הָעֲכִירִין וְאֶת הַגַּלְגַּל וְאֶת הַקּוֹרָה. וּבִזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ „הוּא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ"—הֲרֵי כוּלָּן מְכוּרִין רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר בֵּית הַבַּד—מָכַר אֶת הַקּוֹרָה. ו הַמּוֹכֵר אֶת הַמֶּרְחָץ—לֹא מָכַר אֶת הַנְּסָרִים, וְאֶת הַסַּפְסָלִים וְאֶת הַוִּילָאוֹת. בִּזְמַן שֶׁאָמַר

משנה ברורה

ד) הַמִּטַּלְטְלִין – הדברים השַּׁיָּכִים אל הבָּתִּים, אבל אין מחוּבָּרים אליהם כֻּלָּן מכורין – גם הדברים המִטַּלְטְלִים, למשל, כפתֵּחַ וְקֶלֶת. בין כָּךְ ובין כָּךְ – בין אם אמר לו: „היא וכל מה שבתוכָה" בין לא אמר. בית־הבַּד – בית, שמוציאים בו אֶת השֶּׁמֶן מן הזֵיתים. ולא את בית־הבַּד – לפי שהֵם אינם נחשָׁבים כלָל לחצר. את החצֵר – ולא אמר בפֵרוש, כי הוא מוכר את כל מה שבתוכו. אֲוֵירָה של חצר – ואף לא את הבָּתים אשר בתוכו

ה) בית הבַּד–בית, שמוציאים בו את השמן מן הזיתים. היָּם–כְּלִי האבן, שנותנים בו את הזֵיתים. הַמֶּמֶל – אֶבֶן, שבה דורכים את הזֵיתים בבית־הבַּד הבתולות – עמודֵי עֵץ ובתוכָם בְּרִיחִים, שהמֶּמֶל קָבוּעַ בשם. עֲכִירִי – קְרָשִׁים, אשר שָׂמִים על הזֵיתים בעת הדריכָה. הַגַּלְגַּל – המהַדֵּק את הַמֶּמֶל על הָעֲכִירִין.

ו) הַנְּסָרִים – קְרָשִׁים לְהָנִיחַ עליהם את הבגדים. וִילָאוֹת – מסָכִים להַבדיל

בין

ו: „הוּא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ" – הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין. בֵּין
ךְ וּבֵין כָּךְ לֹא מָכַר אֶת הַמְּגוּרוֹת שֶׁל מַיִם וְלֹא אֶת
אוֹצָרוֹת שֶׁל עֵצִים. ז הַמּוֹכֵר אֶת הָעִיר – מָכַר
תִּים, בּוֹרוֹת, שִׁיחִין, מְעָרוֹת, מֶרְחֲצָאוֹת, שׁוֹבָכוֹת,
ית הַבַּדִּין וּבֵית הַשְּׁלָחִין, אֲבָל לֹא אֶת הַמִּטַּלְטְלִין;
בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ „הִיא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ" – אֲפִילוּ
יוּ בָהּ בְּהֵמָה וַעֲבָדִים – הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין. רַבָּן
שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר אֶת הָעִיר – מָכַר
ת הַסַּנְטָר. ח הַמּוֹכֵר אֶת הַשָּׂדֶה – מָכַר אֶת
הָאֲבָנִים, שֶׁהֵם לְצוֹרְכָּהּ, אֶת הַקָּנִים שֶׁבַּכֶּרֶם, שֶׁהֵם
צוֹרְכּוֹ, אֶת הַתְּבוּאָה, שֶׁהִיא מְחֻבֶּרֶת לַקַּרְקַע, אֶת
מְחִיצַּת הַקָּנִים, שֶׁהִיא פְּחוּתָה מִבֵּית רוֹבַע, אֶת
הַשּׁוֹמִירָה, שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה בְּטִיט, אֶת הֶחָרוּב, שֶׁאֵינוֹ

משנה ברורה

ין הַהֲדָרִים, אשר בַּמֶּרְחָץ. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ – בין אמר „וכל מה
שבתוכו", בין לא אמר. מְגוּרוֹת – כֵּלִים גדולים לְהַכְנִיס בם מים.
בית הַשְּׁלָחִין – שָׂדוֹת הדורשים הַשְׁקָאָה, למשל, גַּנּוֹת וּפַרְדֵּסִים.
הַמִּטַּלְטְלִין – הדברים, הנמצאים בעיר, אשר יכלים לְהַעֲבִיר אותם
מקום למקום. הַסַּנְטָר – שומר העיר.
שֶׁהֵם לְצוֹרְכָּהּ – שֶׁנִּצְרָכוֹת הן לשדה, למשל, האבנים הַמַּקִּיפוֹת את
השדה כְּעֵין גָּדֵר. הַקָּנִים – מַקְלוֹת העץ לִתְמוֹךְ את הַגְּפָנִים. מְחִיצַּת
הַקָּנִים – עצים קטנים הַגְּדֵלִים בשדה. פְּחוּתָה מִבֵּית רוֹבַע – אם מקום
גּוֹדֶל הַקָּנִים הוא מעט מִמְּקוֹם מִזְרַע רוֹבַע הַקַּב זֵרְעוֹנִים. הַשּׁוֹמִירָה –
סֻכַּת השומר. אֵינָהּ עֲשׂוּיָה בְּטִיט – אינה טוּחָה בטיט, אז אין זה דבר

הַיַּצִּיב

מוּרְכָּב וְאֶת בְּתוּלַת הַשִּׁקְמָה. ט אֲבָל לֹא מָכַר לוֹ אֶת הָאֲבָנִים, שֶׁאֵינָן לְצוֹרְכָּהּ, לֹא אֶת הַקָּנִים שֶׁבַּכֶּרֶם, שֶׁאֵינָן לְצוֹרְכּוֹ. וְלֹא אֶת הַתְּבוּאָה, שֶׁהִיא תְּלוּשָׁה מִן הַקַּרְקַע. בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ „הִיא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ" — הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא מָכַר לֹא אֶת מְחִיצַת הַקָּנִים, שֶׁהִיא בֵּית רוֹבַע, לֹא אֶת הַשּׁוֹמֵרָה, שֶׁהִיא עֲשׂוּיָה בְּטִיט, לֹא אֶת הֶחָרוּב הַמּוּרְכָּב, לֹא אֶת סַדַּן הַשִּׁקְמָה, לֹא אֶת הַבּוֹר, לֹא אֶת הַגַּת, לֹא אֶת הַשּׁוֹבָךְ, בֵּין חֲרֵבִין בֵּין יְשׁוּבִין. וְצָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶרֶךְ; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ צָרִיךְ. וּמוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָא, בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ „חוּץ מֵאֵלּוּ", שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶרֶךְ. מְכָרָן לְאַחֵר — רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶרֶךְ; וַחֲכָמִים

משנה ברורה

חָשׁוּב בפני עַצמוֹ. מוּרכָּב — גדול וחזק. בתוּלַת השִׁקמָה — שִׁקמָה צעִירָה. ט) שאֵינָן לצוֹרכָּהּ — שמוּנָחִין בשדה. תלוּשָׁה — קצוּרָה. שהיא בית־רוֹבַע — במקום הזה יכלים לזרוֹע רוֹבַע הַקַב תבואה, לפי שהם דבר חָשׁוּב מאד ואינו נִכנָס כּלָל בחשבון השדה. סַדַּן השִׁקמָה — שִׁקמָה זְקֵנָה. הבּוֹר — אשר בשדה. גַּת — מקום עֲשִׂיַּת היין אשר בשדה. חֲרֵבִים — שבורים, שאין עושים בהם מלָאכָה. וצָרִיךְ — המוכר, שבידוֹ נשארו כל אלה הדבָרים, שנחשָׁבִים לדבָרים בפני עצמָם. לִיקַּח לו דֶרֶךְ — לקנות מן הקונה את השדה דֶרֶךְ, למען יוכל לבוא, למשל, אל הגַּת שנִשׁאֲרָה בידוֹ. ומוֹדֶה — אומר כדברי יֶתֶר החכמים. חוּץ מאלוּ — בפֵרוּשׁ הִתנָה. מְכָרָן לאַחֵר — מכר בעל השדה את כל הדבָרים, הַנֶּחשָׁבִים כדבָרים בפני עצְמָם, לאיש אחר והִשאִיר לעצמו את השדה. אינו צָרִיךְ —

זה

אוֹמְרִים: צָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶרֶךְ. בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים?—בְּמוֹכֵר, אֲבָל בְּנוֹתֵן מַתָּנָה, נוֹתֵן אֶת כּוּלָּם. הָאַחִין שֶׁחָלְקוּ, זָכוּ בְשָׂדֶה—זָכוּ בְכוּלָּם. הַמַּחֲזִיק בְּנִכְסֵי הַגֵּר—הֶחֱזִיק בְּשָׂדֶה, הֶחֱזִיק בְּכוּלָּם. הַמַּקְדִּישׁ אֶת הַשָּׂדֶה—הִקְדִּישׁ אֶת כּוּלָּם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הַמַּקְדִּישׁ שָׂדֶה, לֹא הִקְדִּישׁ אֶלָּא אֶת הֶחָרוּב הַמּוּרְכָּב וְאֶת סְדַן הַשִּׁקְמָה.

פרק ה הַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה, מָכַר אֶת הַתּוֹרֶן, אֶת הַנֵּס, אֶת הָעוֹגִין וְאֶת כָּל הַמַּנְהִיגִין אוֹתָהּ; אֲבָל לֹא מָכַר לוֹ אֶת הָעֲבָדִים, לֹא אֶת הַמַּרְצוּפִין, וְלֹא אֶת הָאַנְתִּיקִי. וּבִזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ „הִיא וְכָל מַה

משנה ברורה

זה שֶׁקָּנָה אותם הדברים. לִיקַּח לו דרך – כי המוכר מָכַר לו גם דרך. בַּמֶּה דברים אמורים? מָתַי אנחנו אומרים, כי הדברים, הנזכָּרים למעלה, אינם בכלל השדה? בנותן מתנה – לחברו את השדה. נותן את כֻּלָּם – לפי שהנותן מתנה נותן בעַיִן יָפָה. שחלקו – לשנַיִם את שְׂדֵה אביהן. זָכוּ – אם הֶחֱזִיקוּ. בנִכְסֵי הגֵר – גֵר שמֵת ואין לו בָּנים, שיכים נכָסָיו למי שֶׁזָּכָה בהן. המַקדִּיש – נותן את השדה לִמִקְדָּשׁ, שתְּהֵא תבואָתָה קדש לאלהים. לא הִקְדִּישׁ – יחד עם השדה. ואת סַדַן השקמה – רַבִּי שמעון אומר, כי המַקדִּיש לא הִקְדִּישׁ גם את הדברים, שבמכירָה אינם נמכָּרים, אַךְ חָרוּב ושקמה, לפי שהם יונקים מקרקַע של הֶקְדֵּשׁ, הם נקדָשים יַחַד עם השדה. פרק ה. א) המוכר את הסְפִינָה – אֳנִיַּת־תֹּרֶן. הנֵס – הדֶגֶל שעל התֹּרֶן. העוֹגִין – הברזל. אשר מורידים אל המים, כשמַעֲמִידִים את הספינה. המַנְהִיגִים אותה – המשוטות המַנְהִיגִים את הספינה. העֲבָדִים – משָׁרְתֵי הספינה. מַרְצוּפִין – שַׂקִּים ששָׂמִים בהם את הסחוֹרָה, אשר בספינה

שֶׁבְּתוֹכָהּ" – הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין. מָכַר אֶת הַקָּרוֹן – לֹא מָכַר אֶת הַפְּרֵדוֹת; מָכַר אֶת הַפְּרֵדוֹת – לֹא מָכַר אֶת הַקָּרוֹן. מָכַר אֶת הַצֶּמֶד – לֹא מָכַר אֶת הַבָּקָר; מָכַר אֶת הַבָּקָר – לֹא מָכַר אֶת הַצֶּמֶד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַדָּמִים מוֹדִיעִין: כֵּיצַד? – אָמַר לוֹ: „מְכוֹר לִי צִמְדְּךָ בְּמָאתַיִם זוּז". הַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁאֵין הַצֶּמֶד בְּמָאתַיִם זוּז; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין הַדָּמִים רְאָיָה. ב הַמּוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר – לֹא מָכַר כֵּלָיו; נָחוּם הַמָּדִי אוֹמֵר: מָכַר כֵּלָיו; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פְּעָמִים מְכוּרִין וּפְעָמִים אֵינָן מְכוּרִין: כֵּיצַד? – הָיָה חֲמוֹר לְפָנָיו וְכֵלָיו עָלָיו, וְאָמַר לוֹ: „מְכוֹר לִי חֲמוֹרְךָ זֶה" – הֲרֵי כֵּלָיו מְכוּרִין; „חֲמוֹרְךָ הוּא?" – אֵין כֵּלָיו מְכוּרִין. ג הַמּוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר – מָכַר אֶת הַסַּיָּח. מָכַר אֶת הַפָּרָה – לֹא מָכַר אֶת בְּנָהּ.

משנה ברורה

בספינה. אַנְתִּיקִי – מַשָּׂא־הסחורה, אשר בספינה. קָרוֹן – עגלה גדולה, שמובילים בה מַשָּׂא. פְּרֵדוֹת – האֲתונות, המושכות את הקָרון. הצֶּמֶד – העֹל, אשר על צַוַּאר השוָרים בעת החרישה או בדושָׁם. הבָּקָר – השוָרים הדָשִׁים והחורשים. הדמים מוֹדִיעִים – אנחנו רואים, כמה כסף שִׁלֵּם הקונה. כֵּיצַד? איך זה? שֶׁאֵין הַצֶּמֶד בְּמָאתַיִם זוז – ובודאי קנה גם את השוָרים. אין הדָמִים ראָיָה – שאולי מתנה נתן לו.

ב) כֵּלָיו – למשל, שַׂק שֶׂשָּׂמִים בו את המַשָּׂא, אשר מַנִּיחִים על החמור. מכוּרין – הכלים. כליו מכורין – לפי שאמר „חמורְךָ זה", וָזֶהוּ עם הכלים שעליו. חמורךָ הוא – כמו שהוא, בלי כלים.

ג) הסַּיָּח – וְלַד החמור הקטן, אם אמר לו, כי הוא מוכר לו חמור מֵנִיקָה, כי חֲלֵב האָתון הלא לא קנה, כי מה יעשה בו? לא מָכַר את בנה – אף

אם

מָכַר אַשְׁפָּה – מָכַר זִבְלָהּ. מָכַר בּוֹר – מָכַר מֵימָיו. מָכַר כַּוֶּרֶת – מָכַר דְּבוֹרִים. מָכַר שׁוֹבָךְ – מָכַר יוֹנִים. הַלּוֹקֵחַ פֵּרוֹת שׁוֹבָךְ מֵחֲבֵירוֹ – מַפְרִיחַ בְּרֵיכָה רִאשׁוֹנָה. פֵּרוֹת כַּוֶּרֶת – נוֹטֵל שְׁלֹשָׁה נְחִילִין וּמְסָרֵס. חַלּוֹת דְּבַשׁ – מֵנִיחַ שְׁתֵּי חַלּוֹת. זֵיתִים לָקוֹץ – מֵנִיחַ שְׁתֵּי גְרוּפִיּוֹת. ד הַקּוֹנֶה שְׁנֵי אִילָנוֹת בְּתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵרוֹ – הֲרֵי זֶה לֹא קָנָה קַרְקַע. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: קָנָה קַרְקַע; הִגְדִּילוּ – לֹא יְשַׁפֶּה, הָעוֹלֶה מִן הַגֶּזַע – שֶׁלּוֹ, וּמִן הַשָּׁרָשִׁים – שֶׁל בַּעַל הַקַּרְקַע, אִם מֵתוּ – אֵין לוֹ קַרְקַע. קָנָה שְׁלֹשָׁה – קָנָה קַרְקַע. הִגְדִּילוּ – יְשַׁפֶּה.

משנה ברורה

אם אמר לו: „פרה מניקה", לפי שהחלב של הפרה מוּבן במלת „מֵנִיקָה". אַשְׁפָּה – תֵּיבָה, שבה אוספים את הזבל. פֵּרוֹת שׁוֹבָךְ – כל היונים, שיולדו במשך השנה. מַפְרִיחַ – עוזב הקונה למוכר. בְּרֵיכָה רִאשׁוֹנָה – זוג ראשון של האפרוחים, למען לא יברחו היונים־האבות, בראותן כי אפרוחיהם נטלים מהן. פֵּרוֹת כַּוֶּרֶת – הדבורים שיולדו. נוטל – לוקח הקונה. נְחִילִים – שלש הקבוצות, שנולדו ראשונה. וּמְסָרֵס – אחר כן נוטל המוכר נחיל אחד והקונה אחד. חַלּוֹת דְּבַשׁ – אם קנה את כל חלות הדבש, שיעשו השנה בכורת. מֵנִיחַ – למאכל הדבורים. לָקוֹץ – לקצוץ את הענפים. גרופיות – ענבים, למען יגדלו עוד הפעם.

ד) אִילָנוֹת – עצים. קַרְקַע – אדמה, אשר בין האילנות. הִגְדִּילוּ – גדלו הענפים יותר משהיו בתחלה. לֹא יְשַׁפֶּה – לא יקצץ אותם בעל השדה, אף כי הם גורמים הפסד לשדהו, שעושים צל גדול. הָעוֹלֶה מִן הַגֶּזַע – אם מגזע העצים עלה נוף חדש. מֵתוּ – יבשו העצים. קנה שלשה – עצים. קָנָה קַרְקַע – קנה אתם את כל האדמה אשר ביניהן ומחוצה להם, כדי שיוכל ללקט את הפרות. הגדילו – יְשַׁפֶּה – אם גדלו הענפים

הָעוֹלֶה מִן הַגֶּזַע וּמִן הַשָּׁרָשִׁין שֶׁלּוֹ, וְאִם מֵתוּ יֵשׁ לוֹ קַרְקַע. **ה** הַמּוֹכֵר רֹאשׁ בְּהֵמָה גַסָּה—לֹא מָכַר אֶת הָרַגְלַיִם. מָכַר אֶת הָרַגְלַיִם—לֹא מָכַר אֶת הָרֹאשׁ; מָכַר אֶת הַקָּנֶה—לֹא מָכַר אֶת הַכָּבֵד, מָכַר אֶת הַכָּבֵד—לֹא מָכַר אֶת הַקָּנֶה. אֲבָל בְּדַקָּה—מָכַר אֶת הָרֹאשׁ—מָכַר אֶת הָרַגְלַיִם, מָכַר אֶת הָרַגְלַיִם—לֹא מָכַר אֶת הָרֹאשׁ; מָכַר אֶת הַקָּנֶה—מָכַר אֶת הַכָּבֵד, מָכַר אֶת הַכָּבֵד—לֹא מָכַר אֶת הַקָּנֶה. **ו** אַרְבַּע מִדּוֹת בְּמוֹכְרִין: מָכַר לוֹ חִטִּים יָפוֹת וְנִמְצְאוּ רָעוֹת—הַלּוֹקֵחַ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ; רָעוֹת וְנִמְצְאוּ יָפוֹת—מוֹכֵר יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ; רָעוֹת וְנִמְצְאוּ רָעוֹת, יָפוֹת וְנִמְצְאוּ יָפוֹת—אֵין אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ; שְׁחַמְתִּית וְנִמְצֵאת לְבָנָה, לְבָנָה וְנִמְצֵאת שְׁחַמְתִּית, עֵצִים שֶׁל זַיִת וְנִמְצְאוּ שֶׁל שִׁקְמָה, שֶׁל שִׁקְמָה וְנִמְצְאוּ שֶׁל זַיִת, יַיִן וְנִמְצָא חוֹמֶץ, חוֹמֶץ וְנִמְצָא יַיִן—שְׁנֵיהֶם

משנה ברורה

הָעֲנָפִים ויצאו חוץ לקרקע, השַׁיֶּכֶת לו, יכֹל בעל השדה לקַצֵּץ. **יש לו קרקע**—יכֹל הוא לנטוֹעַ אחרים במקוֹמָם.

ה) בְּהֵמָה גַסָּה—בהמה גדולה, פָּר, פָּרָה. קָנֶה—הָרֵיאָה, כלי הנשִׁימָה. בְּדַקָּה—אם מכר את האֵבָרים האלה של בהמה דַקָּה, קטנה, למשל, כֶּבֶשׂ, עז; כל מה שכתוב פה הוא לפי מִנְהַג המדינָה.

ו) ארבַּע מִדּוֹת—ארבעה חֻקִּים. חִטִּים יָפוֹת—אמר לו המוכר, כי החִטִּים הן טובות. לַחֲזוֹר בו—לבַטֵּל את המֶקח. רָעוֹת—אם מכר לו בפֵרוש חטים רעות. שְׁחַמְתִּית—אמר לו, כי הוא מוכר לו חטים שחַמתִּיות, אדומות קצָת. שִׁקְמָה—עץ עושה תמָרים. שניהם יכֹלִין

לחזור

יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן. ז הַמּוֹכֵר פֵּרוֹת לַחֲבֵירוֹ, מָשַׁךְ וְלֹא מָדַד — קָנָה, מָדַד וְלֹא מָשַׁךְ — לֹא קָנָה; אִם הָיָה פִּקֵּחַ — שׂוֹכֵר אֶת מְקוֹמָן. הַלּוֹקֵחַ פִּשְׁתָּן מֵחֲבֵרוֹ — הֲרֵי זֶה לֹא קָנָה, עַד שֶׁיְּטַלְטְלֶנּוּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם; וְאִם הָיָה בִּמְחֻבָּר לַקַּרְקַע וְתָלַשׁ כָּל שֶׁהוּא — קָנָה. ח הַמּוֹכֵר יַיִן וְשֶׁמֶן לַחֲבֵרוֹ וְהוּקְרוּ אוֹ שֶׁהוּזְלוּ, אִם עַד שֶׁלֹּא נִתְמַלְּאָה הַמִּדָּה — לְמוֹכֵר, מִשֶּׁנִּתְמַלְּאָה הַמִּדָּה — לְלוֹקֵחַ; וְאִם הָיָה סַרְסוּר בֵּינֵיהֶן, נִשְׁבְּרָה הֶחָבִית — נִשְׁבְּרָה לַסַּרְסוּר. וְחַיָּב לְהַטִּיף לוֹ שָׁלֹשׁ

משנה ברורה

לַחֲזוֹר — שאינו נותן לו מה שקָנָה.

ז) מָשַׁךְ — הקונה את כל הפֵּרות, אחרי אשר קָבעו את המְחִיר, אֲפילו לא מָדַד אותם. אם היה פִּקֵּחַ — אם היה הקונה חָכם, והוא חפץ לקנות את הפֵּרות, הנמצָאים ברשות המוכר, דבאוֹפֶן כזה אינו יכֹל לקנוֹתָם במשִׁיכָה, הוא שׂוֹכֵר את מקום הפֵּרות מן המוכר, ונמצאים הפרות ברשותו. הלוֹקֵחַ פִּשְׁתָּן — הקונה פִּשְׁתִּים. שיטַלטְלֶנּוּ — שיַעֲבִיר את הפִּשְׁתִּים. ואם היה — הפִּשְׁתִּים. כל שֶׁהוּא — מעַט.

ח) והוּקרוּ — מחִירָם נעשָׂה יותר גדול. שהוּזלוּ — מחירם נעשָׂה קטן. עד שלֹא נִתמַלְּאָה המִדָּה — אם הוקרו טרם שמִלֵּא לקונה את מִדָּתוֹ. לַמּוֹכֵר — נמצָאִים היַיִן והשֶּׁמן ברְשות המוכר, והוא יכֹל לבַטֵּל את המֶקַח. ללוֹקֵחַ — נמצָאִים היין והשמן ברשות הלוֹקֵחַ והקניָה כבָר קַיֶּמֶת. סַרְסוּר — איש־הבֵּינַיִם, המבַקֵּשׁ קונים בעד המוכר. היה סַרְסוּר ביניהן — והסרסור מָדַד לקונה את היין או את השמן. נשברָה לסַרסוּר — הוא צָרִיךְ לשלם, שהיה לו להזָּהֵר. להַטִּיף לו — המוכר לַחֲבֵרוֹ יין או שמן וּמָדַד לו את המִדָּה והוריק אותה לתוֹךְ הכלי של הקונה, צָרִיךְ עוד להַטִּיף לו את שלשת

טִפִּין; הִרְכִּינָהּ וּמִיצָּה — הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹכֵר. הַחֶנְוָנִי אֵינוֹ חַיָּב לְהַטִּיף שָׁלֹשׁ טִפִּין; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה — פָּטוּר. ט הַשּׁוֹלֵחַ אֶת בְּנוֹ אֵצֶל חֶנְוָנִי וּפוּנְדְיוֹן בְּיָדוֹ, וּמָדַד לוֹ בְּאִיסָּר שֶׁמֶן וְנָתַן לוֹ אֶת הָאִיסָּר, שָׁבַר אֶת הַצְּלוֹחִית וְאָבַד אֶת הָאִיסָּר — הַחֶנְוָנִי חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר, שֶׁעַל מְנָת כֵּן שְׁלָחוֹ. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה, בִּזְמַן שֶׁהַצְּלוֹחִית בְּיַד הַתִּינוֹק וּמָדַד הַחֶנְוָנִי לְתוֹכָהּ חֶנְוָנִי פָּטוּר. י הַסִּיטוֹן מְקַנֵּחַ מִדּוֹתָיו אַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם וּבַעַל הַבַּיִת אַחַת

משנה ברורה

שלשת הטִפּות, הבָּאות אחרי שֶׁפַּךְ הכל. הִרְכִּינָהּ — אחרי שהִטִּיף לו שלש טִפּות, הִטָּה עוד את הָחָבִית. וּמִיצָּה — נתמַצָּה עוד מעט יין או שֶׁמֶן. הַחֶנְוָנִי — בעל־חָנוּת, שמוכר לַאֲחֵרִים. עם חֲשֵׁכָה — כשֶׁמַּתחִיל לְהֶחְשֵׁךְ, שאז הוא ממהר לסגור את חנותו מפני השבת, אינו צָרִיךְ לְהַטִּיף, אבל בְּחול הוא צָרִיךְ לְהַטִּיף.

ט) פּוּנְדְיוֹן — מַטְבֵּעַ קטנה = שני אִיסָּרִים. וּמָדַד לוֹ — הַחֶנְוָנִי. וְנָתַן לוֹ אֶת הָאִיסָּר — עוֹדֶף. שָׁבַר — הַבֵּן הקטן, בְּדַרְכּוֹ הביתה. הַצְּלוֹחִית — הַכּוֹס. הַחֶנְוָנִי חַיָּב — לשלם, מפני שבַּעַל הַבַּיִת לא שלח את בנו הקטן אל הַחֶנְוָנִי כי אם להוֹדִיעַ לו שהוא צָרִיךְ לְשֶׁמֶן. והיה על החנוָני לשלוח על ידי איש גדול. פּוֹטֵר — אומר, כי הַחֶנְוָנִי פָּטוּר מלשַׁלֵּם. שֶׁעַל מְנָת כֵּן שְׁלָחוֹ — שלָזֶה שלח בַּעַל הבית את הַבֵּן הקטן, לְמַעַן יתן לו את השמן ואת הָאִיסָּר. וּמוֹדִים — אומרים, כי הוא צָדַק. בְּיַד הַתִּינוֹק — ביד הילד והחֶנְוָני לא לקח אותה מידו.

י) הַסִּיטוֹן — סוֹחֵר יין או שֶׁמֶן, המוכר לחנוָנִים. מְקַנֵּחַ מִדּוֹתָיו — שׁוֹטֵף את המִדּוֹת, שבָּהֶן הוא מוֹדֵד, מפני כי היין או השֶׁמֶן נדבָּק אל כותלי המדה וּמַקְטִין אותה. בַּעַל הַבַּיִת — שיש לו מִשֶּׁלּוֹ יין או שמן ומוכרָם לסיטון

לִשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: חִלּוּף הַדְּבָרִים. חֶנְוָנִי מְקַנֵּחַ מִדּוֹתָיו פַּעֲמַיִם בְּשַׁבָּת, וּמְמַחֶה מִשְׁקְלוֹתָיו פַּעַם אַחַת בְּשַׁבָּת וּמְקַנֵּחַ מֹאזְנַיִם עַל כָּל מִשְׁקָל וּמִשְׁקָל. **יא** אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים? — בְּלַח, אֲבָל בְּיָבֵשׁ אֵינוֹ צָרִיךְ. וְחַיָּב לְהַכְרִיעַ לוֹ טֶפַח. הָיָה שׁוֹקֵל לוֹ עַיִן בְּעַיִן — נוֹתֵן לוֹ גֵּירוּמָיו: אֶחָד לַעֲשָׂרָה בְּלַח וְאֶחָד לְעֶשְׂרִים בְּיָבֵשׁ. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לָמוֹד בְּדַקָּה — לֹא יָמוֹד בְּגַסָּה, בְּגַסָּה — לֹא יָמוֹד בְּדַקָּה, לִמְחוֹק — לֹא

משנה ברורה

לסִיטוֹן. **לִשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ** – לפי שהוא אֵינוֹ מוכר כל כָּךְ הרבה כמו הסִיטוֹן, והשֶּׁמֶן, למשל, אינו נדבָּק כל כך אל הכלי. **חִילּוּף הדברים** – להיפֶך, הסִיטוֹן, שמודד לעִתּים תכופות, צריך לְקַנֵּחַ את המִדות רק אחת לשנים עשר חדש, לפי שהלֵחוּת אינה מספִּיקה להִדָּבֵק אצלו, אבל בעל הבית, שהוא מודד לעִתּים רחוקות והלֵחוּת מספִּיקָה להִדָּבֵק, צָרִיךְ לנקות את מדותיו אחת לשלשים יום. **חֶנְוָנִי** – המוכר לאחָדים ומַרְבֶּה למדוד. **בשַׁבָּת** – בשָׁבוּעַ. **וּמְמַחֶה** – מְקַנֵּחַ. **עַל כל מִשְׁקָל** – בכל פעם שהוא שוֹקֵל.

יא) בַּמֶּה דברים אמוּרִים? מתי אנחנו אומרים, כי הוא צריך לְקַנֵּחַ את המִדות? **בלַח** – אם הוא מוכר דברים לַחִים, למשל, יין ושֶׁמֶן. **יָבֵשׁ** – למשל, פֵּרות, שאינן נדבָּקים. **וחַיָּב להַכְרִיעַ טֶפַח** – השׁוֹקֵל צָרִיךְ להַכְרִיעַ את כף המאזנים, שהפֵּרות עליה, למטה כמדת טֶפַח, רוֹחַב יד איש, ששית באמה. **עַיִן בעַיִן** – בלי הַכְרָעָה. **גֵּירוּמָיו** – הַכְרָעוֹתָיו. **אחד לעֲשָׂרָה** – החלק העֲשִׂירִי. **אחד לעֶשְׂרִים** – החֵלק העשרים. **בדַקָּה** – במדה קטנה, למשל, לוג. **בגַסָּה** – מדה גדולה. **למחוֹק** – לְהָסִיר מַה

שעולה

יִגְדּוֹשׁ, לִגְדּוֹשׁ — לֹא יִמְחוֹק.

פרק ו **הַמּוֹכֵר** פֵּרוֹת לַחֲבֵרוֹ וְלֹא צָמְחוּ, וַאֲפִילוּ זֶרַע פִּשְׁתָּן — אֵינוֹ חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: זֵרְעוֹנֵי גִנָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין — חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן. **ב** הַמּוֹכֵר פֵּרוֹת לַחֲבֵרוֹ — הֲרֵי זֶה מְקַבֵּל עָלָיו רוֹבַע טִנּוֹפֶת לִסְאָה; תְּאֵנִים — מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר מְתוּלָעוֹת לְמֵאָה; מַרְתֵּף שֶׁל יַיִן — מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר קוֹסְסוֹת לְמֵאָה; קַנְקַנִּים בְּשָׁרוֹן — מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר פִּיטְסִיאוֹת לְמֵאָה. **ג** הַמּוֹכֵר יַיִן לַחֲבֵרוֹ וְהֶחֱמִיץ — אֵינוֹ חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתוֹ. וְאִם יָדוּעַ שֶׁיֵּינוֹ

משנה ברורה

שעולה על שְׂפַת המדה, בִּמְבַת הַיָּבֵשׁ. **לא יִגְדּוֹשׁ** — אינו צריך לתת מדה מלאה.

פרק ו. א) **המוכר פֵּרוֹת** — ולא אמר בפֵרוש, כי הוא קונה אותם לזְרִיעָה. **ולא צָמחו** — זָרַע אותם באדמה ולא הֶעֱלוּ פֵּרוֹת. **אֲפִילוּ — זֶרַע פִּשְׁתָּן**, שבוַדַּאי קנה אותם לזְרִיעָה, שהלא אין זה אֹכֶל. **אינו חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן** — אינו צריך לשַׁלֵּם. **שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין** — ובודאי קנה אותם לזריעה, ואם לא צָמחו חַיָּב המוכר לשלם.

ב) **מְקַבֵּל עליו** — הקונה. **רוֹבַע טִנּוֹפֶת** — רְבִיעִית הַקַּב פסוֹלֶת אם נמצא בתבואה, אינו מחויב המוכר להַחֲזִיר לו בעד זה כסף, כי דֶּרֶךְ התבוּאָה להִמָּצֵא בה פסֹלֶת במדה כזאת. **לִסְאָה** — אם מכר לו סְאָה תבואה. **תְּאֵנִים** — מכר לו תְאֵנִים. **מְתוּלָעוֹת** — אכולות על ידי תוֹלָעִים. **מַרְתֵּף** — מָלֵא חָבִיּוֹת של יין. **קוֹסְסוֹת** — יין מקולקל. **קַנְקַנִּים** — כַּדֵּי חֹמֶר. **בְּשָׁרוֹן** — שם חֵלֶק ארץ בארץ ישראל, ששָׁם עושים קַנְקַנִּים. **פִּיטְסִיאוֹת** — קַנְקַנִּים שלא נתיַבְּשׁוּ כל צָרְכָּם ומשתַּבְּרִים בנָקֵל.

ג) **וְהֶחֱמִיץ** — נעשה חוֹמֶץ. **אינו חַיָּב באחריותו** — אינו חַיָּב לָתֵת לו יין אחר

מַחְמִיץ – הֲרֵי זֶה מִקַּח טָעוּת. אִם אָמַר לוֹ: „יַיִן מְבוּשָּׂם אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" – חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ עַד הָעֲצֶרֶת. „יָשָׁן" – מִשֶּׁל אֶשְׁתָּקַד, „מְיוּשָּׁן" – מִשֶּׁל שָׁלֹשׁ שָׁנִים.
ד הַמּוֹכֵר מָקוֹם לַחֲבֵרוֹ לִבְנוֹת לוֹ בַּיִת וְכֵן הַמְקַבֵּל מֵחֲבֵרוֹ לִבְנוֹת לוֹ בֵּית חֲתָנוּת לִבְנוֹ וּבֵית־אַלְמָנוּת לְבִתּוֹ – בּוֹנֶה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: רֶפֶת בָּקָר הִיא זֹאת. הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת רֶפֶת בָּקָר – בּוֹנֶה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ. בַּיִת קָטָן – שֵׁשׁ עַל שְׁמֹנֶה. גָּדוֹל – שְׁמֹנֶה עַל עֶשֶׂר. טְרַקְלִין – עֶשֶׂר עַל עֶשֶׂר. רוּמוֹ – כַּחֲצִי אָרְכּוֹ וְכַחֲצִי רָחְבּוֹ; רְאָיָה לְדָבָר – הֵיכָל. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַכֹּל כְּבִנְיַן הֵיכָל?! ה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בּוֹר לִפְנִים

משנה ברורה

אחר. מִקַּח טָעוּת – קִנְיָן בְּטָעוּת, וְחַיָּב המוכר לְהָשִׁיב לו כַּספּוֹ. מבוּשָּׂם – טוב מאד. לְהַעֲמִיד לו – לתת לו יין שלא יַחְמִיץ. עד הָעֲצֶרֶת – עד חג השבועות. וְיָשָׁן – אם הוא מוכר לו „יין יָשָׁן". מִשֶּׁל אֶשְׁתָּקַד – צריך לתת לו יין של השנה הָעֲבָרָה. מיוּשָּׁן – יָשָׁן מאד.

ד) בית הֲתָנוּת – בית, שֶׁיֵּשֵׁב בו בנו אחר שֶׁיִּשָּׂא לו אשה. בית אַלְמָנוּת – בית, שֶׁתֵּשֵׁב בו בתו האַלְמָנָה. ארבע אַמּוֹת על שש – ארבע אַמּוֹת רֹחַב ואֹרֶךְ שש אמות. רֶפֶת בָּקָר הוא זה – אבל בית הוא יוֹתֵר גָּדוֹל. טְרַקְלִין – בית גדול ויפה. רוּמוֹ – גֹּבַהּ הבית. כַּחֲצִי אָרְכּוֹ וְרָחְבּוֹ – למשל, אָרְכּוֹ עשר אמות ורחבו שמונה, בְּיַחַד עוֹלֶה זה לשמונה עשרה אמות, צָרִיךְ הגוֹבַהּ להיות הַחֵצִי, תשע אַמּוֹת. הֵיכָל וּכְתָלָיו – הַהֵיכָל, בית המקדש, היה ארכו של החדר הפנימי 40 אמות, הרוֹחַב 20 אמות והגובה 30 אמות. הכל כְּבִנְיַן הֵיכָל? האם הכל בונים את בתיהם

מִבֵּיתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ – נִכְנָס בְּשָׁעָה, שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִין, וְיוֹצֵא בְּשָׁעָה, שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם יוֹצְאִין. וְאֵינוֹ מַכְנִיס בְּהֶמְתּוֹ וּמַשְׁקָהּ מִבּוֹרוֹ. אֶלָּא מְמַלֵּא וּמַשְׁקָהּ מִבַּחוּץ. וְזֶה עוֹשֶׂה לוֹ פּוֹתַחַת וְזֶה עוֹשֶׂה לוֹ פּוֹתַחַת. ו מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ גִּנָּה לִפְנִים מִגִּנָּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ. נִכְנָס בְּשָׁעָה שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִים. וְיוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם יוֹצְאִין, וְאֵינוֹ מַכְנִיס לְתוֹכָהּ תַּגָּרִין, וְלֹא יִכָּנֵס מִתּוֹכָהּ לְתוֹךְ שָׂדֶה אַחֶרֶת; וְהַחִיצוֹן זוֹרֵעַ אֶת הַדֶּרֶךְ. נָתְנוּ לוֹ דֶּרֶךְ מִן הַצַּד מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם – נִכְנָס בְּשָׁעָה שֶׁהוּא רוֹצֶה וְיוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁהוּא רוֹצֶה. וּמַכְנִיס לְתוֹכָהּ תַּגָּרִין; וְלֹא יִכָּנֵס מִתּוֹכָהּ לְתוֹךְ שָׂדֶה אַחֶרֶת; וְזֶה וְזֶה אֵינָם רַשָּׁאִים לְזוֹרְעָהּ. ז מִי שֶׁהָיְתָה דֶּרֶךְ הָרַבִּים עוֹבֶרֶת בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ. נְטָלָהּ וְנָתַן לָהֶם מִן הַצַּד – מַה

משנה ברורה

בָּתֵּיהֶם כמו שבָּנוּ את ההיכל? צריכים אָנו להתבּוֹנן למִנהַג המְדינָה.

ה) נִכְנַס – בָּא, הולךְ אל בורו. שֶׁדֶּרֶךְ בני אדם – למשל, ביום ובתחִלַּת הערב. מַכנִיס בהֶמְתּוֹ – אל הבור דרך הבית. מְמַלֵּא – את הדְלִי שלו מים. פּוֹתֶחֶת – מַפתֵּחַ אל הדלת המוֹבִילָה אל הבְּאֵר: בעל הבור, לְמַעַן לא יגנוב בַּעַל הבית את מֵימָיו, ובַעל הבית, למען לא יבוא בעל הבור אל ביתו בשעה שהוא אינו בבית ויגנוב דבר־מה.

ו) גִּינָּה – גן ירָקוֹת. תַּגָּרִין – סוֹחֲרִים, קוני ירָקוֹת. מִתּוֹכָהּ – דרך הגנה הזאת. והחִיצוֹן – בעל הגן החִיצוֹן. הַדֶּרֶךְ – צְדֵי הַדֶּרֶךְ, שבָּה עובר בעל הגָן הפנִימִי אל גַנּוֹ. נתנו לו – לבעל הגן הפנימי. מִדַּעַת שְׁנֵיהֶן – שניהם, גם בעל הגן הפנימי, חָפֵצו בזה. לֹא יִכְּנֵס מִתּוֹכָהּ – לפי שזה אֵינֶנּוּ מִצָּרְכֵי הגָן. אינם רְשָׁאִים – אסור להם.

ז) דרךְ הרבים – דרךְ, שכל האנשים עוברים בה. נְטָלָהּ – לקח את הדרךְ,

שֶׁנָּתַן נָתַן וְשֶׁלּוֹ לֹא הִגִּיעוֹ. דֶּרֶךְ הַיָּחִיד – אַרְבַּע אַמּוֹת. דֶּרֶךְ הָרַבִּים – שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת. דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ – אֵין לָהּ שִׁעוּר. דֶּרֶךְ הַקֶּבֶר – אֵין לָהּ שִׁעוּר. הַמַּעֲמָד – דַּיָּנֵי צִפּוֹרִי אָמְרוּ – בֵּית אַרְבַּעַת קַבִּין. ח הַמּוֹכֵר מָקוֹם לַחֲבֵרוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ קֶבֶר, וְכֵן הַמְקַבֵּל מֵחֲבֵרוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ קֶבֶר – עוֹשֶׂה תוֹכָהּ שֶׁל מְעָרָה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ, וּפוֹתֵחַ לְתוֹכָהּ שְׁמוֹנָה כוּכִין, שְׁלֹשָׁה מִכַּאן, שְׁלֹשָׁה מִכַּאן וּשְׁנַיִם מִכְּנֶגְדָּן. וְכוּכִין אָרְכָּן אַרְבַּע אַמּוֹת וְרוּמָן שֶׁבַע וְרָחְבָּן שֵׁשׁ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עוֹשֶׂה תוֹכָהּ שֶׁל מְעָרָה שֵׁשׁ אַמּוֹת עַל שְׁמוֹנֶה, וּפוֹתֵחַ לְתוֹכָהּ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר כּוּךְ, אַרְבָּעָה מִכַּאן, אַרְבַּע מִכַּאן, שְׁלֹשָׁה מִכְּנֶגְדָּן, אֶחָד מִימִין הַפֶּתַח וְאֶחָד מִן

משנה ברורה

זְרָעָה. שנתן נָתַן – הדרך החדשה היא של הָרַבִּים לַעֲבוֹר בה. וְשֶׁלּוֹ – הדרך הישָׁנָה. לא הִגִּיעוֹ – אינה מוּשֶׁבֶת לו. דֶּרֶךְ הַיָּחִיד – המוכר לחברו דרך לעבור בה. דֶּרֶךְ הָרַבִּים – המוכר לבני העיר דרך לעבור בה כל בני העיר. אין לה שִׁעוּר – מִדָּה, שהמֶלֶךְ עושה לו דרך כרצונו. דֶּרֶךְ הַקֶּבֶר – דרך לעבור בה מְלַוֵּי המת. הַמַּעֲמָד – מִנְהָגָם היה בשׁוּבָם מהלְוָיַת המֵת לשֶׁבֶת בדֶרֶךְ ולקוֹנֵן עליו, אחרי כן לעמוד וְלָלֶכֶת הלאה, וכן שבע פעמים. ואם מכר לאחד מָקום לשבת בו ה„מַעֲמָד" כַּמָּה הוא? דַּיָּנֵי צִפּוֹרִי – שוֹפְטֵי העיר צִפּוֹרִי בארץ ישראל. בית ארבַּעַת קַבִּין – מָקום, שיכולים לזרוֹע בו ארבעה קַבִּין.

ח) ופוֹתֵחַ לתוֹכָהּ – עושה במְעָרָה. כּוּכִין – חֲדָרִים קטנים להָנִיחַ בם את ארונות המֵתים. מִכַּאן – בצד כותל אחד באֹרֶךְ המערה. מכּנֶגְדָּן – בכותל, אֲשֶׁר כנגד הפתח. ורוּמָן שבעה – גוֹבַה הכוּכִין שבעה טְפָחִים.

ששה

הַשְּׂמֹאל. וְעוֹשֶׂה חָצֵר עַל פִּי הַמְּעָרָה שֵׁשׁ עַל שֵׁשׁ, כִּמְלֹא הַמִּטָּה וְקוֹבְרֶיהָ. וּפוֹתֵחַ לְתוֹכָהּ שְׁתֵּי מְעָרוֹת, אַחַת מִכָּאן וְאַחַת מִכָּאן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַרְבַּע, לְאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַכֹּל לְפִי הַסֶּלַע.

פרק ז הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ „בֵּית כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" — הָיוּ שָׁם נְקָעִים עֲמוּקִים עֲשָׂרָה טְפָחִים אוֹ סְלָעִים גְּבוֹהִים עֲשָׂרָה טְפָחִים, אֵינָן נִמְדָּדִין עִמָּהּ, פָּחוֹת מִכָּאן, נִמְדָּדִין עִמָּהּ; וְאִם אָמַר לוֹ „כְּבֵית כּוֹר עָפָר" — אֲפִילוּ הָיוּ שָׁם נְקָעִים עֲמוּקִים יוֹתֵר מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים אוֹ סְלָעִים גְּבוֹהִין יוֹתֵר מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, הֲרֵי אֵלּוּ נִמְדָּדִין עִמָּהּ. ב „בֵּית כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ,

---

משנה ברורה

ששה – טפחים. **שש על שש** – שש אמות אֹרֶךְ וכן הרוֹחַב. **כמלא המִטָּה וקוֹברֶיהָ** – שיוכלו לעמוד שם הקוֹבְרים ולהעֲמִיד את מִטַּת המת. **ופותֵחַ לתוֹכָהּ** – עושה בחצר הזאת. **שתי מעָרות** – כאלה, שכתוב למַעלָה. **ארבע** – מעָרוֹת הוא עושה בחצר. **רוּחוֹתֶיהָ** – צְדָדֶיהָ. **לפי הסֶּלַע** – לפי הקרקע, אם קשָׁה, אם רַכָּה היא.

פרק ז. א) **בית־כּוֹר עָפָר** – מקום לזרוֹעַ בו בית־כּוּר = 30 סְאָה. **נְקָעִים** – בְּקָעִים בשדה, חֲרִיצִין. **סלָעים** – אבנים. **אינן נמדָּדין עִמָּהּ** – הנקָעִים והסלָעִים אינם עולים בחשבון בית־הכּור עָפָר, שהוא צָרִיךְ לתת לו. **פָּחוֹת מכָּאן** – אם הנקָעים, למשל, לא היו עֲמוּקִים עשׂרה טפָחים. **נמדָּדין עמה** – ונִכְנָסִים בחשבון הכּור. **כְּבֵית כּוֹר** – בְּעֵרֶךְ בית כור, יוכל לתת לו בית־כּור לא שָׁלֵם.

מִדָּה בְחֶבֶל" – פִּחֵת כָּל שֶׁהוּא, יְנַכֶּה, הוֹתִיר כָּל שֶׁהוּא, יַחֲזִיר; אִם אָמַר "הֵן חָסֵר, הֵן יָתֵר" – אֲפִלּוּ פִּחַת רוֹבַע לִסְאָה אוֹ הוֹתִיר רוֹבַע לִסְאָה, הִגִּיעוֹ; יוֹתֵר מִכַּאן – יַעֲשֶׂה חֶשְׁבּוֹן. מַה הוּא מַחֲזִיר לוֹ? – מָעוֹת, וְאִם רָצָה – מַחֲזִיר לוֹ קַרְקַע. וְלָמָּה אָמְרוּ "מַחֲזִיר לוֹ מָעוֹת"? – לְיַפּוֹת כּוֹחוֹ שֶׁל מוֹכֵר, שֶׁאִם שִׁיֵּר בַּשָּׂדֶה בֵּית תִּשְׁעָה קַבִּין, וּבְגִנָּה בֵּית חֲצִי קַב, וּכְדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא בֵּית רוֹבַע – מַחֲזִיר לוֹ אֶת הַקַּרְקַע. וְלֹא אֶת הָרוֹבַע בִּלְבָד הוּא מַחֲזִיר, אֶלָּא אֶת כָּל הַמּוֹתָר.

משנה ברורה

ב) מִדָּה בְחֶבֶל – הַמִּדָּה תִּהיה נִמְדֶּדֶת בְּחֶבֶל־המדה בדיוק, לא פחות ולא יותר. פִּחַת כל שֶׁהוּא – נתן לו מעט פָּחות מהמִּדָּה. יְנַכֶּה – יָכֹל הקונה לחַסֵּר לו מן הכסף הקָצוּב. הוֹתִיר כל שֶׁהוּא – נתן לו מעט יותר. יַחֲזִיר – יָשִׁיב הקונה למוכר. הֵן חָסֵר, הֵן יָתֵר – בפֵרוש אמר: "בין אם יֶחסר מעט, בין אם יהיה מעט יותר". פִּחַת רוֹבַע לִסְאָה – אֲפילו אם חָסֵר רוֹבַע הַקב לכל סאה, ולכור 30 פעמים יותר. הִגִּיעוֹ – השדה שלו, הַמֶּקח קַיָּם. יוֹתֵר מִכַּאן – אם חָסֵר לשדה עוד יוֹתֵר מזה. יַעֲשֶׂה חשבון – יחַשֵּׁב כמה חָסֵר וְיָשִׁיב לקונה את הכסף המַּגִּיעַ. מַחֲזִיר – מֵשִׁיב. מָעוֹת – כסף, כדי הַקַּרקע הַחֲסֵרָה. ואם רָצָה – חפץ המוכר. וְלָמָּה אמרו – החכָמים. לְיַפּוֹת כֹּחוֹ של מוֹכֵר – שיהיה למוכר יותר יָפֶה, יותר טוב, שיוכל לתת להקונה מה שטוב לפניו. שאם שִׁיֵּר – בבית כור שדה. בית תשעה קַבִּין – מקום, שיכולים לזרוֹע בו תשעה קבין. וּבְגִנָּה – ואם מכר לו גן. וּכְדִבְרֵי רבי עֲקִיבָא – ולפי דברי רבי עקיבא, אם השאיר מקום, שיכלים לזרוֹעַ בו רְבִיעִית הַקב תבוּאָה (ראה פרק א. משנה ט.) מַחֲזִיר לו את הַקַּרקע – מֵשִׁיב לו בְּדַוְקָא קַרקַע ולא כסף, שזאת היי חֶלְקַת־אדמה חֲשׁוּבָה. ולא את הרוֹבַע בִּלְבַד הוא מחזיר

ג „מִדָּה בְּחֶבֶל אֲנִי מוֹכֵר לְךָ, הֵן חָסֵר, הֵן יָתֵר" — בִּטֵּל „הֵן חָסֵר, הֵן יָתֵר" „מִדָּה בְחֶבֶל"; „הֵן חָסֵר, הֵן יָתֵר, מִדָּה בְחֶבֶל" — בִּטֵּל „מִדָּה בְחֶבֶל" „הֵן חָסֵר, הֵן יָתֵר"; דִּבְרֵי בֶן־נַנָּס. „בְּסִימָנָיו וּבִמְצָרָיו" — פָּחוֹת מִשְּׁתוּת הִגִּיעוֹ, עַד שְׁתוּת יְנַכֶּה. ד הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: „חֲצִי שָׂדֶה אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" — מְשַׁמְּנִין בֵּינֵיהֶן וְנוֹטֵל חֲצִי שָׂדֵהוּ; „חֶצְיָהּ בְּדָרוֹם אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" — מְשַׁמְּנִין בֵּינֵיהֶן וְנוֹטֵל חֶצְיָהּ בְּדָרוֹם; וְהוּא מְקַבֵּל עָלָיו מְקוֹם הַגָּדֵר, חָרִיץ וּבֶן־חָרִיץ. כַּמָּה הוּא חָרִיץ? — שִׁשָּׁה טְפָחִים,

---

משנה ברורה

מַחֲזִיר — אלא גם שלשים הרביעיות של בית כור היתרים מֵשִׁיב למוכר. ג) מִדָּה בחֶבל, הן חָסֵר, הן יָתֵר — אם אמר לו המוכר במָכְרוֹ את שתי הלשונות: „מִדָּה בחֶבֶל", שאז הוא צָרִיךְ לתת לו את המִדָּה בדיוק, ואם לא, אז בָּטֵל הקנין, וגם אמר: „הן חָסֵר, הֵן יָתֵר", שבאופֶן כזה אם חָסֵר עד רוֹבַע לסְאָה קַיָּם הקנין. בִּטֵּל הן חָסֵר, הן יָתֵר — הלשון שאמר באחרוֹנָה קַיָּם והוא מבַטֵּל את הלשון, שאמר בראשונה. בסִמָּנָיו ובמְצָרָיו — אם אמר לו: אני מוכר לך בית־כּור קַרְקַע בתוך הסִמָּנים והמצָרים, הגבולים, האלה. פָּחוֹת משתות — אם חֲסֵרָה בשדה שִׁשִּׁית מִדָּתוֹ. הִגִּיעוֹ — הקנין קַיָּם. יְנַכֶּה — יְחַסֵּר הקונה למוכר מן הכסף. ד) משַׁמְּנִין בֵּיניהם — שָׁמִים, עורכים את המקום השָּׁמֵן אשר בשדה. ונוֹטֵל חצי שָׂדֵהוּ — והמוכר לוֹקֵחַ מן המקום השָּׁמֵן הזה כנגד חצי שדה, שהִשְׁאִיר לעצמו. חֶצְיָהּ בדָרוֹם — אם אמר: אני מוכר לך חצי השדה שבצַד דָּרוֹם. משַׁמְּנִין — עורכים את החֵצִי הזה. ונוֹטֵל חֶצְיָהּ בדָרוֹם — ולוקח הקונה כפי מְחִיר חצי השדה שבדָרוֹם בכל מקום שהמוכר חפץ לתת לו. ומְקַבֵּל עָלָיו — הקונה. מקום הגָּדֵר — הוא צָרִיךְ לתת מחֶלקו מקום לעשות בו גָּדֵר. חָרִיץ — בור ארוך וצר, שעושים אחורי

הגדר

וּבֶן־חָרִיץ ? — שְׁלֹשָׁה.

פרק ח יֵשׁ נוֹחֲלִין וּמַנְחִילִין, יֵשׁ נוֹחֲלִין וְלֹא מַנְחִילִין, מַנְחִילִין וְלֹא נוֹחֲלִין, לֹא נוֹחֲלִין וְלֹא מַנְחִילִין. וְאֵלּוּ נוֹחֲלִין וּמַנְחִילִין: הָאָב אֶת הַבָּנִים, הַבָּנִים אֶת הָאָב וְהָאַחִין מִן הָאָב, נוֹחֲלִין וּמַנְחִילִין. הָאִישׁ אֶת אִמּוֹ, הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וּבְנֵי אֲחָיוֹת — נוֹחֲלִין וְלֹא מַנְחִילִין. הָאִשָּׁה אֶת בָּנֶיהָ, הָאִשָּׁה אֶת בַּעְלָהּ וַאֲחֵי הָאֵם — מַנְחִילִין וְלֹא נוֹחֲלִין. הָאַחִים מִן הָאֵם לֹא נוֹחֲלִין וְלֹא מַנְחִילִין. ב סֵדֶר נְחָלוֹת כָּךְ הוּא: „אִישׁ כִּי יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ, וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְבִתּוֹ", בֵּן קוֹדֵם לְבַת, וְכָל

משנה ברורה

הַגָּדֵר. וּבֶן חָרִיץ — חריץ קטן, שעושים אחרי החָרִיץ הגדול.

פרק ח. א) יש נוֹחֲלִין וּמַנְחִילִין — יש קרובים, שנוֹחֲלים, לוקחים חֵלֶק בירוּשָּׁה, את קרוביהם כשהם מֵתים, ואם מֵתוּ הם — קרוֹבֵיהם יורשים אותם. נוֹחֲלִין ולא מנחִילִין — הם יורשים את קרוֹבֵיהֶם, וקרוביהם אינם יוֹרשִׁים אותם. מַנחִילִין ולא נוֹחֲלִין — קרוביהם יורשים אותם במוֹתָם, ואם מתו קרוביהם הם אֵינָם יורשים אותם. הָאָב את הַבָּנִים — מוֹרִיש את אשר יש לו, ואם מת האיש ובנים אין לו, זְָבִיו יורש אותו. האיש את אִמּוֹ — יורש, אבל לא מוריש לה. האיש את אִשְׁתּוֹ — יורש ולא מוֹרִיש. בני אֲחָיוֹת — בני אֲחוֹת האיש המת יורשים אותו, אם אין לו בן או אב או אח, והוא אינו יוֹרֵשׁ אותם, לפי שהוא מִמִּשְׁפַּחַת אִמָּם, ומשפחת האם אינה יוֹרֶשֶׁת. האִשָּׁה את בניהָ — מוֹרִשָּׁה ולא יוֹרֶשֶׁת. אֲחֵי הָאֵם — מוריש לִבְנֵי אחותו ואינו יוֹרשָׁם. הָאַחִין מן הָאֵם — אַחִים בני אם אחת ולא בני אָב אחד.

ב) נְחָלוֹת — יְרוּשׁוֹת. וְהַעֲבַרְתֶּם — תִּתְּנוּ את הַנַּחֲלָה. בין קוֹדֵם לבת — אם לאיש המת יש בן, הוא יורשו, ורק אם אין לו בן, אז יוֹרֶשֶׁת אותו

יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ שֶׁל בֵּן קוֹדְמִין לְבַת; בַּת קוֹדֶמֶת לְאַחִין, יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ שֶׁל בַּת קוֹדְמִין לְאַחִין; אַחִין קוֹדְמִין לַאֲחֵי הָאָב, יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ שֶׁל אַחִין קוֹדְמִין לַאֲחֵי הָאָב; זֶה הַכְּלָל: כָּל הַקּוֹדֵם בְּנַחֲלָה, יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ קוֹדְמִין; וְהָאָב קוֹדֵם לְכָל יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ. ג בְּנוֹת צְלָפְחָד נָטְלוּ שְׁלשָׁה חֲלָקִים בְּנַחֲלָה: חֵלֶק אֲבִיהֶן שֶׁהָיָה עִם יוֹצְאֵי מִצְרָיִם, חֶלְקוֹ עִם אֶחָיו בְּנִכְסֵי חֵפֶר וְשֶׁהָיָה בְּכוֹר נוֹטֵל שְׁנֵי

משנה ברורה

אותו בתו. יוֹצְאֵי יְרֵכוֹ – בניו וקרוביו הבאים אחריו. קוֹדְמִין לְבַת – לְמָשָׁל, אם הַבֵּן של האיש המת מת בחַיֵּי האב והִשְׁאִיר אחריו בן או אֲפִילוּ בַּת הם יורשים את האיש המת עתה, אֲבִי אֲבִיהֶם, ולא בַּת האיש המת. בַּת קוֹדֶמֶת לְאַחִין – אם אין לאיש בן, ולא יוצאי יְרֵכוֹ של בן, הַבַּת יוֹרֶשֶׁת אותו ולא אֶחָיו. אַחִין קוֹדְמִין לַאֲחֵי הָאָב – אם אין לאיש לא בן ולא בת ולא יוצאי יְרֵכָם, אֶחָיו יורשים אותו, ואם גם אַחִים אין לו, יורשים אותו אַחֵי אָבִיו. יוֹצְאֵי יְרֵכוֹ קוֹדְמִין – לכל שאר קרוביו. הָאָב קוֹדֵם ליוצאי יְרֵכוֹ – למשל, לבניו; אם אין לַמֵּת בנים ובנות, אֲבִי הַמֵּת יורש אותו לפני אֶחָיו, בני אבי המת. אם כן סֵדֶר הירושות הוא כן: בן, בת, אב, אח, אֲחִי האב.

ג) בנות צְלָפְחָד – הוא היה מיוצאי מצרַיִם וּמֵת במִדְבָּר בלי בָנִים וזְכָרִים וירשו אותו בנותיו. (ראה „במדבר", פרק כז. א). נָטְלוּ – לקחו. בנַחֲלָה – בנַחֲלַת ארץ ישראל אחרי שכִּבְשׁוּהָ. וחֶלְקוֹ עם אחיו בנִכְסֵי חֵפֶר – חֵפֶר היה אֲבִי צלָפחָד וגם הוא היה מיוצאי מצרַיִם, נמצא שגם הוא צָרִיךְ לְקַבֵּל חֵלֶק בארץ ישראל, וכאשר מת יָרְשׁוּ אתו בניו, ובמקום צלָפחָד בנו, שֶׁמֵּת, לָקחו בנות צלָפחָד. ושהיה בְּכוֹר – צלפחד היה בן בכור, והוא נוֹטֵל שני חֲלָקִים בירושת אביו.

חֲלָקִים. ד אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת בְּנַחֲלָה, אֶלָּא שֶׁהַבֵּן נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּנִכְסֵי הָאָב וְאֵינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּנִכְסֵי הָאֵם, וְהַבָּנוֹת נִזּוֹנוֹת מִנִּכְסֵי הָאָב וְאֵינָן נִזּוֹנוֹת מִנִּכְסֵי הָאֵם. ה הָאוֹמֵר: „אִישׁ פְּלוֹנִי בְּנִי בְּכוֹר לֹא יִטּוֹל פִּי שְׁנַיִם", „אִישׁ פְּלוֹנִי בְּנִי לֹא יִירַשׁ עִם אֶחָיו" — לֹא אָמַר כְּלוּם, שֶׁהִתְנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה. הַמְחַלֵּק נְכָסָיו לְבָנָיו עַל פִּיו, רִבָּה לְאֶחָד וּמִעֵט לְאֶחָד וְהִשְׁוָה לָהֶן אֶת הַבְּכוֹר — דְּבָרָיו קַיָּמִין, וְאִם אָמַר „מִשּׁוּם יְרוּשָּׁה" — לֹא אָמַר כְּלוּם. כָּתַב בֵּין בַּתְּחִלָּה, בֵּין בְּאֶמְצַע, בֵּין בְּסוֹף „מִשּׁוּם מַתָּנָה" — דְּבָרָיו קַיָּמִין. הָאוֹמֵר „אִישׁ

משנה ברורה

ד) אחד הבֵּן ואחת הבת בנחלה – בכל נַחֲלָה, ירוּשָּׁה, המִשפָּט של הבן ושל הַבַּת הוא תמיד אחד, וגם תָּמִיד הַבֵּן הוא קוֹדֵם לבת. שהבן נוטֵל פי שנַיִם – הבן הבכור לוקח שני חלקים. בנִכסֵי האָב – בירושַּׁת האב. הבָּנוֹת נִזּוֹנוֹת – אחר מִיתַת האב הבָּנות אוכלות מן הנכָסִים הנִשאָרִים עד שיִנָּשְׂאוּ לאנָשִׁים.

ה) איש פלוֹנִי – האיש ההוא מבָּנַי, שהוא בכור וצָרִיךְ לקַחַת שני חלקים בירושָּׁה. כְּלוּם – מאומה, אין שומעין לו. שהִתְנָה על מה שכתוּב בתוֹרָה – אמר לַעֲשׂוֹת אחרת, מאת אשר כתוב בתורה, על פי משפַּט התורה בכוֹר נוטֵל פִּי־שנַיִם וכל האַחים כלם יורשים. על פִּיו – בעוֹדֶנוּ חי. רִבָּה לאחד – נתן חֵלֶק גדוֹל לאחד מן האַחִים. והִשְׁוָה להן את הבכור – נתן לבן הבכוֹר חֵלֶק שָׁוֶה עם יֶתֶר אחיו ולא פי שְׁנַיִם. דבריו קַיָּמִין – לפי שאין זאת ירושָּׁה, אשר צָרִיךְ להתנַהֵג בה על פי משפַּט התורה, כי אם מתָּנָה, ויכֹל הוא לתת לכל מי שהוא חפץ. משוּם ירוּשָּׁה – מפני הירושָּׁה, יִירְשׁוּ שלא כַּדִּין. כָּתַב – בְּרֵאשִׁית השְּׁטָר,

באמצע

פְּלוֹנִי יִירָשֵׁנִי", בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בַּת, „בִּתִּי תִּירָשֵׁנִי", בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בֵּן — לֹא אָמַר כְּלוּם, שֶׁהִתְנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: אִם אָמַר עַל מִי שֶׁהוּא רָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ, דְּבָרָיו קַיָּמִין וְעַל מִי שֶׁאֵין רָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ, אֵין דְּבָרָיו קַיָּמִין. הַכּוֹתֵב אֶת נְכָסָיו לַאֲחֵרִים וְהִנִּיחַ אֶת בָּנָיו — מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי, אֲבָל אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם לֹא הָיוּ בָנָיו נוֹהֲגִין כְּשׁוּרָה, זָכוּר לַטּוֹב. ו הָאוֹמֵר: „זֶה בְּנִי" — נֶאֱמָן; „זֶה אָחִי" — אֵינוֹ נֶאֱמָן, וְנוֹטֵל עִמּוֹ בְּחֶלְקוֹ; מֵת — יַחְזְרוּ נְכָסִים לִמְקוֹמָן; נָפְלוּ לוֹ נְכָסִים

משנה ברורה

באֶמצָע או בסוף לָשון של מתָּנה. אִיש פלוני — אַחֵר, שאיננו בנו. במָקום שיש בת — ויש לו בת, שהיא צריכָה לירַש. אם אמר — שיִירַש אותו. מי שהוא רָאוּי ליורשו — שגם הוא קרובו, אך יש קרובים אחרים קודמים לפניו, למשל, על הבַּת במקום שיש בֵּן. והִנִּיחַ — עָזַב אותם, לא הִנחִיל להם מאומה. אין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ — אין החכמים שבעים רָצון ממנו, שלא טוב להַעֲבִיר את הבנים מנַחלָתָם. נוהֲגִין כשוּרָה — אין הולכים בדרך טובה. זָכוּר לַטּוֹב — מי שמַעֲבִיר אותם מנחלָתָם. ו) זה בנו — אומר על איש אחד, כי הוא בנו. נֶאֱמָן — מַאֲמִינִים אנחנו לו, אף כי לא יָדענו לפני זה, שהוא בנו ויורֵש אותו במותו. אינו נֶאֱמָן — להַנחִילו חֵלֶק בנכסֵי אביו — ונוטל עמו בחֶלקו — אבל האיש, שאמר עליו: „זה אחי", לוקח את המַגִּיעַ לו בחֵלק האָח המַכִּיר אותו לאָח לו. מֵת — האיש, שאמר עליו: „זה אחי", בלי בנים. יַחזְרוּ נְכָסִים למְקוֹמָן — שָׁבָה הנחלה, שלקח בחֵלֶק האח המַכִּיר אותו, למקומה, לָאָח המַכִּיר אותו, הוא לבדו יורש אותו ולא כל הָאַחִים, שהלא הם לא אמרו, כי

מִמָּקוֹם אַחֵר – יִירְשׁוּ אֶחָיו עִמּוֹ. מִי שֶׁמֵּת וְנִמְצֵאת דַּיְתִיקִי קְשׁוּרָה עַל יְרֵיכוֹ – הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ כְּלוּם; זָכָה בָהּ לְאַחֵר, בֵּין מִן הַיּוֹרְשִׁין, בֵּין שֶׁאֵינוֹ מִן הַיּוֹרְשִׁין – דְּבָרָיו קַיָּמִין. ז הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לְבָנָיו, צָרִיךְ שֶׁיִּכְתּוֹב „מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה"; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ. הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לִבְנוֹ לְאַחַר מוֹתוֹ – הָאָב אֵינוֹ יָכוֹל לִמְכּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּתוּבִין לַבֵּן, וְהַבֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לִמְכּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בִּרְשׁוּת הָאָב. מָכַר הָאָב – מְכוּרִין עַד שֶׁיָּמוּת. מָכַר הַבֵּן – אֵין לְלוֹקֵחַ

משנה ברורה

כי הוא אחיהם. **נָפְלוּ לוֹ** – לְאָח המסופק. **ממקום אַחֵר** – לא זה שלקח בחֵלק אָחיו, המַכִּיר אותו, כי אם מַתָּנה שקִבֵּל מאחר או שקָנה. **יִירשׁוּ אֶחיו עמו** – לפי שהוא הלא אמר, כי הוא אחיהם. **דַיְתִיקִי** – שטַר־מתָּנה, שכתב את אשר יש לו לאַחֵר, חוץ מבניו. **אֵינָהּ כלום** – אינה נחשֶׁבֶת המַתָּנה הזאת למאוּמָה, לפי שלא מָסַר עוד את השְּׁטָר לאיש, שעַל שמו נכתָּב. **זָכָה בה לאַחֵר** – מָסַר לְמִי שיִהְיֶה את השטָר, כי הוא יִזכֶּה בו בעַד האיש, שעַל שמו נִכתָּב.

ז) **הכּוֹתֵב נכָסָיו לבניו** – איש בָּרִיא, החָפֵץ להַקְנוֹת לבָניו את נְכָסיו בחַיָּיו, ומַתְנֶה כי יֹאכַל את הפֵּרוֹת של הנכָסִים האלה כל זמן שיִחְיֶה. **שיִכְתּוֹב** – בשטַר־המַתָּנה. **מהַיּוֹם ולאַחַר מִיתָה** – מֵהַיּוֹם יהיה גוף השדה לבָנים והפֵּרות לו, ובמוֹתוֹ יהיו גם הפֵּרות לבנים. **אֵינוֹ צריךְ** – לכתוב את זה בפֵרוּשׁ, אם גם לא כתב, כן הוא. **לאַחַר מוֹתוֹ** – גוּף הקַרקַע יהיה מעַתָּה לַבֵּן והפֵּרות אחר מות האב. **למְכּוֹר** – את הנכָסים האלה לאחר. **ברְשׁוּת האב** – הוא אוכל פֵּרוֹתֵיהֶם. **מכוּרִין** – רַק הפרות.

בָּהֶן כְּלוּם עַד שֶׁיָּמוּת הָאָב. הָאָב תּוֹלֵשׁ וּמַאֲכִיל לְכָל מִי שֶׁיִּרְצֶה, וּמַה שֶּׁהִנִּיחַ תָּלוּשׁ הֲרֵי הוּא שֶׁל יוֹרְשִׁין. הִנִּיחַ בָּנִים גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים — אֵין הַגְּדוֹלִים מִתְפַּרְנְסִים עַל הַקְּטַנִּים וְלֹא הַקְּטַנִּים נִזּוֹנִין עַל הַגְּדוֹלִים, אֶלָּא חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה. נָשְׂאוּ הַגְּדוֹלִים — יִשְׂאוּ הַקְּטַנִּים, וְאִם אָמְרוּ קְטַנִּים: „הֲרֵי אָנוּ נוֹשְׂאִים כְּדֶרֶךְ שֶׁנְּשָׂאתֶם אַתֶּם", אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶן, אֶלָּא מַה שֶּׁנָּתַן לָהֶם אֲבִיהֶם נָתַן.

ח הִנִּיחַ בָּנוֹת גְּדוֹלוֹת וּקְטַנּוֹת — אֵין הַגְּדוֹלוֹת מִתְפַּרְנְסוֹת עַל הַקְּטַנּוֹת וְלֹא הַקְּטַנּוֹת נִזּוֹנוֹת עַל הַגְּדוֹלוֹת, אֶלָּא חוֹלְקוֹת בְּשָׁוֶה. נִשְּׂאוּ גְדוֹלוֹת — יִשָּׂאוּ קְטַנּוֹת, וְאִם אָמְרוּ קְטַנּוֹת: „הֲרֵי אָנוּ נִשָּׂאוֹת, כְּדֶרֶךְ שֶׁנִּשֵּׂאתֶן אַתֶּן" —

משנה ברורה

הלּוֹקֵחַ אוכל את הפֵּרות בִּמְקוֹם הָאָב עד מות האב. **האב תּוֹלֵשׁ וּמַאֲכִיל** – האב, שברשותו נמצָאִים הפֵּרוֹת של השדה, יוכל לתְלוֹשׁ אותם ולתתָּם לכל מי שיַחפוץ. **של יוֹרשִׁין** – לכל היוֹרשִׁים ולא רק לַבֵּן הזה, המקַבֵּל את המַתָּנה, לפי שהפֵּרוֹת התלוּשִׁים נמצָאִים ברשות הָאָב, ואם מֵת כל בניו יורשים אותו. **הִנִּיחַ בָּנִים** – עָזַב איש אחד בְּמוֹתוֹ. **מִתְפַּרְנְסִים** – מוֹצִיאִים כסף מן הירוּשָׁה לצָרְכֵי הַלְבָּשָׁה. **נִזּוֹנִין** – מוציאים כסף על צָרְכֵי אוֹכֶל. **חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה** – ונותנים לכל אחד את חֶלקוֹ והוא יַעֲשֶׂה בו כַּטּוֹב בעיניו. **נָשְׂאוּ הַגְּדוֹלִים** – הבנים הגדולים נָשְׂאוּ נָשִׁים ועשו מִשְׁתֶּה וכַדּוֹמֶה מהכסף שֶׁהִשְׁאִיר האב. **יִשְׂאוּ הַקְּטַנִּים** – מחַשְּׁבִים גם להם להוֹצָאוֹת הַחֲתוּנָּה מכסף הירוּשָׁה. **ואם אמרו קטנים** – אחר מִיתַת האב. **כְּדֶרֶךְ שֶׁנְּשָׂאתֶם אתם** – בעוד האב חי. **אין שׁוֹמְעִין להן** – לפי שׁאז. כַּאֲשֶׁר נָשְׂאוּ הגדולים, עוד היה האב חי ונתן להם את הכסף בְּמַתָּנָה.

ח) **הִנִּיחַ** – עָזַב האיש המת. **נִשְּׂאוּ גדולות** – לוקחו לאנשים ועשו מִשְׁתֶּה מכסף הירוּשָׁה. **כְּדֶרֶךְ שֶׁנִּשֵּׂאתֶם אתן** – בחיי האב. **אין שׁוֹמעין**

להן

אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶן. זֶה חוֹמֶר בְּבָנוֹת מִבְּבָנִים: שֶׁהַבָּנוֹת נִזּוֹנוֹת עַל הַבָּנִים, וְאֵין נִזּוֹנוֹת עַל הַבָּנוֹת.

פ"ק ט מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ בָּנִים וּבָנוֹת, בִּזְמַן שֶׁהַנְּכָסִים מְרֻבִּים — הַבָּנִים יִירְשׁוּ וְהַבָּנוֹת יִזּוֹנוּ. נְכָסִין מוּעָטִין — הַבָּנוֹת יִזּוֹנוּ וְהַבָּנִים יִשְׁאֲלוּ עַל הַפְּתָחִים. אַדְמוֹן אוֹמֵר: בִּשְׁבִיל שֶׁאֲנִי זָכָר הִפְסַדְתִּי? אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אַדְמוֹן. ב הִנִּיחַ בָּנִים וּבָנוֹת וְטוּמְטוּם — בִּזְמַן שֶׁהַנְּכָסִים מְרֻבִּים, הַזְּכָרִים דּוֹחִין אוֹתוֹ אֵצֶל נְקֵבוֹת, נְכָסִין מוּעָטִין — הַנְּקֵבוֹת דּוֹחוֹת

משנה ברורה

לדן – כי היתה זאת מַתָּנָה מִצַּד האב. זה חוֹמֶר – בזה יותר קָשֶׁה, יותר רע לבָנות. בבָנות מִבְּבָנִים – אם יש לאיש המת עוד בָנות, מֵאֲשר אם יש לו עוד בָנים. הבָנות נִזּוֹנוֹת על הבנים – אם הִנִּיחַ האב בנות ובנים, הבנות מוֹציאות מִכִּכּי הירוּשָׁה לצָרכֵי אכילָתָן. ואין נזונות על הבנות – אבל אם הִנִּיח רק בנות, אין הבָנות מוֹציאוֹת מאומה, כי אם חולקות בשָׁוֶה, וכל אחת עוֹשָׂה בחֶלְקָהּ כרצוֹנָהּ.

פרק ט. א) והִנִּיחַ – עזב אחריו. שהנְּכָסִים מרובין – עזב האיש הרבה נכָסים ירוּשָּׁה לזַרְעוֹ. והבָּנות יִזּוֹנוּ – יוציאו לצָרכֵי אֲכִילָה וכדומה עד שיהיו גדולות ויִנָּשְׂאוּ לאנשים. יִשְׁאֲלוּ על הפְּתָחִים – יֵלְכוּ להם לבקש נדָבות על הפתָחים, אינם מקַבלים מאוּמָה. הִפְסַדְתִּי? עלי לבלי לקַבֵּל מאומה? רוֹאֶה אני – מוצאים חֵן בעיני. דברי אַדמוֹן – האומר, כי אם הנכָסים הם מוּעָטים, יִזּוֹנוּ הבנים והבנות יחד.

ב) טומטום – סִימָנֵי המִין אינם נכָּרים אצלו, ואין יָדוּעַ אם הוא זָכָר או נקבה. הנכָסִים מרוּבִין – שאז יותר טוב לזכָרים, כי הם לוקחים כל אחד חֵלֶק בנכסי האב. דוֹחִין אותו – אוֹמרים לטומטום, כי הוא נקֵבָה, והוא מקַבֵּל רק מזונות עד שיהיה גדול. נכָסים מוּעָטִין – שאז יותר

אוֹתוֹ אֵצֶל זְכָרִים. הָאוֹמֵר: „אִם תֵּלֵד אִשְׁתִּי זָכָר, יִטּוֹל מָנֶה”—יָלְדָה זָכָר, נוֹטֵל מָנֶה. „נְקֵבָה,—מָאתַיִם”—יָלְדָה נְקֵבָה, נוֹטֶלֶת מָאתַיִם „אִם זָכָר—מָנֶה, אִם נְקֵבָה—מָאתַיִם” וְיָלְדָה זָכָר וּנְקֵבָה—זָכָר נוֹטֵל מָנֶה, וְהַנְּקֵבָה נוֹטֶלֶת מָאתַיִם; יָלְדָה טוּמְטוּם, אֵינוֹ נוֹטֵל; אִם אָמַר: „כָּל מַה שֶּׁתֵּלֵד אִשְׁתִּי, יִטּוֹל”—הֲרֵי זֶה יִטּוֹל; וְאִם אֵין שָׁם יוֹרֵשׁ אֶלָּא הוּא—יוֹרֵשׁ אֶת הַכֹּל. ג הִנִּיחַ בָּנִים גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, הִשְׁבִּיחוּ גְדוֹלִים אֶת הַנְּכָסִים—הִשְׁבִּיחוּ לְאֶמְצַע; אִם אָמְרוּ: „רְאוּ מַה שֶּׁהִנִּיחַ לָנוּ אַבָּא, הֲרֵי אָנוּ עוֹשִׂים וְאוֹכְלִין”—הִשְׁבִּיחוּ לְעַצְמָן. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהִשְׁבִּיחָה אֶת הַנְּכָסִים—הִשְׁבִּיחָה לְאֶמְצַע; אִם אָמְרָה: „רְאוּ מַה שֶּׁהִנִּיחַ לִי בַּעְלִי, הֲרֵי אֲנִי עוֹשָׂה

משנה ברורה

יותר טוב לַנְקֵבוֹת, כי הן מְקַבלות מזונות והזְכָרים אינם מקבלים כְלוּם. דוחות אותו—אומרות לו, כי הוא זָכָר. האוֹמֵר—לפני מותו. יִטּוֹל מָנֶה—יִקַח הילד הזה מנכָסַי מאה זוזים מתָּנה, חוץ מחֶלְקוֹ ירושָׁתוֹ. אם נְקֵבָה—אם תֵּלֵד אשתי נקבה. אם זָכָר מָנֶה ואם נְקֵבה מָאתַיִם—אמר, כי אם תֵּלֵד אשתו זָכָר, יקבֵּל הילד מאה זוזים, ואם נְקֵבָה תֵּלֵד, תקַבֵּל הַיַלְדָּה מאתים זוז. אֵינוֹ נוֹטל—לפי שלא יָדוּעַ, אם הוא זָכָר או נְקֵבה. יִטּוֹל—מי שיִוָּלֵד. אֶלָּא הוּא—הטומטום. יורש את הכֹּל—שאם אֲפילו הוא נְקֵבָה עליו לָקַחַת את הכל, אם אין בנים.

ג) הִשְׁבִּיחוּ—גדולים נָטעו, למשל, עצים בשדה, ואת ההוֹצָאוֹת לקחו מכסף הירושָׁה, טֶרֶם שחלקו. לאֶמְצָע—לחֲלָקים שָׁוִים, גם הקטַנים נוטלים חֵלֶק בשֶׁבַח. אם אמרו—הגדולים בפני עֵדִים. הֲרֵי אנו עוֹשִׂין—משבחין את הנכסים. האִשָּׁה שהשבִּיחָה את הנכָסִים—אִשָּׁה, שהִנִּיחַ לה אִישָׁהּ חֵלֶק בירושָׁתוֹ. הֲרֵי אני עוֹשָׂה—משבַּחַת את הנכסים. הִשְׁבִּיחָה

וְאוֹכֶלֶת – הִשְׁבִּיחָה לְעַצְמָהּ. ד הָאַחִין הַשּׁוּתָּפִין שֶׁנָּפַל אֶחָד מֵהֶן לְאוּמָּנוּת – נָפַל לְאֶמְצָע; חָלָה וְנִתְרַפֵּא, נִתְרַפֵּא מִשֶּׁל עַצְמוֹ. הָאַחִין שֶׁעָשׂוּ מִקְצָתָן שׁוֹשְׁבִינוּת בְּחַיֵּי הָאָב, חָזְרָה שׁוֹשְׁבִינוּת – חָזְרָה לְאֶמְצָע, שֶׁהַשּׁוֹשְׁבִינוּת נִגְבֵּית בְּבֵית־דִּין; אֲבָל הַשּׁוֹלֵחַ לַחֲבֵרוֹ כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן – אֵין נִגְבִּין בְּבֵית־דִּין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן גְּמִילוּת חֲסָדִים. ה הַשּׁוֹלֵחַ סִבְלוֹנוֹת לְבֵית חָמִיו, שָׁלַח שָׁם מֵאָה מָנֶה וְאָכַל שָׁם סְעוּדַת חָתָן אֲפִילוּ בְּדִינָר, אֵינָן נִגְבִּין; לֹא אָכַל שָׁם סְעוּדַת חָתָן – הֲרֵי

משנה ברורה

לְעַצְמָהּ – לוִקַּחַת את השֶׁבַח לעצמה.

ד) שנפל אחד מהן לאוּמָּנוּת – את אחד מהם לקח המֶלֶךְ לעשׂות לו מלָאכָה, והרֶיוַח של זה הרבה. נפל לאמצע – הרֶיוַח לכל האַחִים, לפי שהם שוּתָּפִים וכל מה שהם מַרוִיחִים, הוא לאֶמצָע. חָלָה ונתרַפֵּא – הוֹצִיא את אחד מן השותָּפים כסף לרופאים ורפוּאוֹת. משל עצמו – שהיה עליו להשָּׁמֵר, ואם קָרָה אוֹנֶס, הוא מתרַפֵּא מן השותָּפוּת. מִקְצָתָן – אחדים מהם. שושבִינוּת – האב נתן להם בחַייו כסף, והם קָנוּ מתָּנוֹת ושלְחוּ לחֲבֵרֵיהם ביום חוּפָּתָן. חָזְרָה שושבִינוּת – אם האחים האלה נושׂאים עתה נָשִׁים, וַחֲבֵרֵיהֶם הָהֵם משיבִים להם מַתָּנוֹת. חָזְרָה לאֶמצָע – כל האחים חולקים בה, לפי שהמַּתָּנוֹת, שנתנו האחים לַחֲבֵרֵיהֶם מכסף האב, הם כמו הַלְוָאָה: כי החבֵרים מחוּיָבִים להָשִׁיב להם בעת נָשׂאָם נשים, ונקרָא זה כסף האב והוּא לכל האחים. נִגְבֵּית בבית־דין – השופטים מחַיְּבִים להַחְזִיר. השולֵחַ לחברו – לא בעת חֻפָּתוֹ. גמִילוּת חֲסָדִים – טובה הוא עושׂה לו ולא הלְוָאָה הוא נותן לו, ואינו יכֹל לדרוש ממנו, כי יָשִׁיב לו אף הוא מַתָּנָה.

ה) סִבְלוֹנוֹת – מתָּנוֹת לאֲרוּסָתוֹ. חָמִיו – אֲבִי אשתו או ארוסָתוֹ. אינן נגבין

אֵלּוּ נִגָּבִין; שָׁלַח סִבְלוֹנוֹת מְרֻבִּין, שֶׁיַּחְזְרוּ עִמָּהּ לְבֵית בַּעְלָהּ — הֲרֵי אֵלּוּ נִגָּבִין; סִבְלוֹנוֹת מוּעָטִין, שֶׁתִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּבֵית אָבִיהָ — אֵינָן נִגָּבִין. ו שְׁכִיב מְרַע שֶׁכָּתַב כָּל נְכָסָיו לַאֲחֵרִים וְשִׁיֵּר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא — מַתְּנָתוֹ קַיֶּמֶת. לֹא שִׁיֵּר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא — אֵין מַתְּנָתוֹ קַיֶּמֶת; לֹא כָתַב בָּהּ „שְׁכִיב מְרַע", הוּא אוֹמֵר, שְׁכִיב מְרַע הָיָה, וְהֵן אוֹמְרִים, בָּרִיא הָיָה — צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה, שֶׁהָיָה שְׁכִיב מְרַע; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ, עָלָיו

משנה ברורה

נִגָּבִין — אינו יָכֹל לתְבוֹעַ אותם, אם הוא חוֹזֵר בו ואינו לוקֵחַ אותה לאשה, לפי שמָּחַל על המתָּנות בעד אכִילָתוֹ שאכל שם אֲפִילוּ מעַט. שֶׁיַּחְזְרוּ עִמָּהּ לְבית בַּעְלָהּ — על מנת שתביא המתנות אליו, בבוֹאָהּ אל ביתו להיות אשתו. נִגָּבִין — הוא יכֹל לתבוֹעַ אותם, אם אינו לוֹקֵחַ אותה לאשה.

ו) שְׁכִיב מְרַע — מֵת מפני חָלְיוֹ, אדם ההולךְ לָמוּת. שִׁיֵּר קַרְקַע כל שֶׁהוּא — שִׁיֵּר לעצמו חֶלְקַת אדָמה קטנה או דבר אחר. מַתְּנָתוֹ קַיֶּמֶת — עושים כַּכָּתוּב בשטָר, אֲפִילוּ אם לא מֵת ונתרַפֵּא מחָליו, לפי שאם הִשְׁאִיר לעצמו דבר־מָה, סִימָן הוא שנתן את נכָסָיו לאחֵרים לא מפני שחָשב, כי הוא הולךְ למות. אֵין מַתְּנָתוֹ קַיֶּמֶת — לפי שנתן את כל שיש לוֹ לאחרים, רַק מפני שחָשב, כי הוא הולךְ למות. ואם נתרַפֵּא מחָליו, הנכָסים שלו הם. לא כתב בה „שְׁכִיב מְרַע" — אם הוא לא כתב בשטַר־המתָּנה, כי הוא חולה נוטה לָמות. הוא אוֹמֵר — נותן המתָּנה. שְׁכִיב מְרַע היה — ואם לא מֵת, אין המַתָּנָה קַיֶּמֶת. וְהֵן אומרים — מקבלי המַתָּנה. רְאָיָה — עֵדוּת. המוֹצִיא מחברוֹ — החָפֵץ לקבל ממנו דבר־מָה.

עליו

הָרְאָיָה. ז הַמְחַלֵּק נְכָסָיו עַל פִּיו, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֶחָד בָּרִיא וְאֶחָד מְסֻכָּן, נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת נִקְנִין בְּכֶסֶף, בִּשְׁטָר וּבַחֲזָקָה, וְשֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת – אֵין נִקְנִין אֶלָּא בִמְשִׁיכָה. אָמְרוּ לוֹ: מַעֲשֶׂה בְאִמָּן שֶׁל בְּנֵי רוֹכֵל, שֶׁהָיְתָה חוֹלָה, וְאָמְרָה: „תְּנוּ כְבִינָתִי לְבִתִּי", וְהִיא בִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מָנֶה, וּמֵתָה, וְקִיְּמוּ אֶת דְּבָרֶיהָ. אָמַר לָהֶן: בְּנֵי רוֹכֵל תְּקַבְּרֵם אִמָּן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים:

משנה ברורה

עליו הראָיָה – הוא צָריך להביא ראָיָה, שכדבָרָיו כן הוא, ואם כן מְקַבְּלֵי המַתָּנה עליהם להביא ראָיָה.

ז) **על פִּיו** – טרם מותו הוא אומר, למי לָתֵת את נכָסָיו. **אחד בָּריא ואחד מסוּכָּן** – אם היה בָּריא או חולה במַחֲלָה, שיש בה סַכָּנָה למות. **יש להן אַחֲרָיוּת** – קַרְקַע, שאי־אֶפשָׁר לגזול אותה או לגנוב מידי בְעָלָה. **נִקְנִין** – קונה אותם המקַבֵּל. **בכֶסֶף** – אם הוא נותן להנותן את המתָּנה מעט כסף, שאז הוא כמְכִירָה. **בשטָר** – אם הנותן כותב להמקַבֵּל שטָר, שהוא מַקְנֶה לו. **בַחֲזָקָה** – הֶחזיק המקַבֵּל בשדה ותִקֵּן בה איזה דבר. **אין להם אחרָיות** – דברים המִתְטַלְטְלִים. **במשִׁיכָה** – המקַבֵּל מוֹשֵׁךְ אותם אליו וּבָזֶה הוא מַכְנִיסָם לרשותו. **אמרו לו** – החכמים לרַבִּי אליעזר. **מַעֲשֶׂה** – היה מִקְרֶה. **כְבִינָתִי** – רְדִיד־זהב, שהנָשִׁים נושאות על ראשָׁן. **וְהִיא** – והרְדִיד היה מחירו. **מָנֶה** – מאה זוזים. **וקִיְּמוּ את דבָרֶיהָ** – עָשׂוּ כמו שאמרה האשה, נתנו את הרְדִיד לבתה, אף כי הבת לא קָנתה אותו במשִׁיכָה. **אמר לָהֶן** – רבי אליעזר לחכמים. **תְּקַבְּרֵם אִמָּם** – הַלְוַאי שִׁיָּמותו, הוא מקַלֵּל אותם, לפי שהם, בני האשה הזאת הזכָרים, היו אנשים רָעים מפורסָמים – לָכן עשו השופטים שלא כמשפָּט ונתנו את הרְדִיד לבַת; אבל המשפט הוא, כי המקבל אינו קונה מטלטלים

בְּשַׁבָּת דְּבָרָיו קַיָּמִין, מִפְּנֵי שֶׁאֵין יָכוֹל לִכְתּוֹב. אֲבָל לֹא בְּחוֹל. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בְּשַׁבָּת אָמְרוּ, קַל וָחוֹמֶר בְּחוֹל! כַּיּוֹצֵא בוֹ: זָכִין לְקָטָן וְאֵין זָכִין לְגָדוֹל: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לְקָטָן אָמְרוּ, קַל וָחוֹמֶר לְגָדוֹל!
ח נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אָבִיו, אוֹ עָלָיו וְעַל מוֹרִישָׁיו, וְהָיְתָה עָלָיו כְּתוּבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב, יוֹרְשֵׁי הָאָב אוֹמְרִים: „הַבֵּן מֵת רִאשׁוֹן וְאַחַר כַּךְ מֵת הָאָב", בַּעֲלֵי

משנה ברורה

מטלטלִים בלי משיכה. בְּשַׁבָּת – אם הוא מחלק את נכסיו ביום השבת, שאסור לכתוב אז. דבריו קַיָּמִין – בלי כתיבָה. בְּשַׁבָּת אמרו – כי אין צָריך קִנְיָן. קַל וָחוֹמֶר – כּן הדבר הַקַּל אתה לומד את הדבר הַקָּשֶׁה. בחוֹל – אם קָנוּ בשבת, שאי־אפשָׁר בה לכתוב, בְּוַדַּאי קָנוּ גם בחול בלי כתיבה, לפי שלוֹ חפץ הוא יכֹל גם לכתוב, וכל דבר הָאֶפְשָׁר להיות וְלֵעָשׂוֹת, אם גם לא נַעֲשָׂה, הוא כְּעָשׂוּי. כַּיּוֹצֵא בו – יש עוד דבר אחד, שֶׁרַבִּי יהוֹשֻׁעַ אומר בו כן. זָכִין לקטן – אם הוא רוֹצֶה לתת מתנה לְקָטָן אחד, שהוא בעצמו אינו יכל עוד לקנות ולִזְכּוֹת בְּמַתָּנָה, יכֹל איש אַחֵר לזכות בעדו. אין זָכִין לגדוֹל – שהוּא בעצמו יכֹל לִזְכּוֹת. לקטן אמרוּ – שֶׁאַחֵר יכֹל לזכות בעדו, אף כי הוא בעצמו אינו יכל לזכות, שקטן הוא. לגדוֹל – שאֶפְשָׁר לו בעצמו לזכות, בְּוַדַּאי זוכה אחר בעדו: דבר הָאֶפְשָׁר לֵעָשׂוֹת הוּא כעָשׂוּי, אף אם לא נַעֲשָׂה.

ח) מוֹרִישָׁיו – קרוֹבים אחרים, הַמַּנְחִילִים לו את אשר להם. והיתה עליו – על הַבֵּן או על היורש. כְּתוּבַּת אשה – הוא כתב לאשתו ביום נְשָׂאוֹ אותה, שאם יָמוּת תקבל סכום־כסף יָדוּעַ. בעל חוֹב – הוא חַיָּב כסף לאיש אחד. יוֹרשי האב – למשל, שְׁאָר האחים. הַבֵּן מת רִאשׁוֹן – ולא יָרַשׁ בחייו את האב. ואחר כַּךְ מֵת האב – ונְכָסָיו עוֹבְרים לַיּוֹרשים האחרים

הַחוֹב אוֹמְרִים: „הָאָב מֵת רִאשׁוֹן וְאַחַר כַּךְ מֵת הַבֵּן״ — בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יַחֲלוֹקוּ; וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: נְכָסִים בְּחֶזְקָתָן. **ט** נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִשְׁתּוֹ, יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל אוֹמְרִים: „הָאִשָּׁה מֵתָה רִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כַּךְ מֵת הַבַּעַל״ יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה אוֹמְרִים: „הַבַּעַל מֵת רִאשׁוֹן, וְאַחַר כַּךְ מֵתָה הָאִשָּׁה״ — בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יַחֲלוֹקוּ, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: נְכָסִים בְּחֶזְקָתָן: כְּתוּבָּה בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל. נְכָסִים הַנִּכְנָסִים וְהַיּוֹצְאִין עִמָּהּ בְּחֶזְקַת

משנה ברורה

ואחריו ואין בַּמֶּה לשלם לכתובַּת אשה ולבַעל חוב. **ואחר כַּךְ מת הבֵּן** — והוא יָרַשׁ בחַייו את אביו, ואנחנו נִקַּח ממנו את המַגִּיעַ לנו. **בית שַׁמַּאי** — תלמִידֵי שַׁמַּאי, תַּנָּא בימי בית־המקדָּשׁ השני. **יַחלוקוּ** — יורשֵׁי האב עם האשה או עם בַּעַל החוב. **בית הִלֵּל** — תלמידי הִלֵּל, תַּנָּא בעת ההיא. **נכָסִים בחֶזְקָתָן** — הנכָסים שַׁיָּכִים לאלה המַחֲזִיקִים בם, ופה היורשים מחזיקין בירושָׁה, אם כן על האשה או על בעל החוב לְהָבִיא ראָיָה, שהוא צָדֵק.

ט) **האִשָּׁה מֵתָה ראשונה** — ויָרַשׁ אותה הבַּעַל. **ואחר כַּךְ מֵת הבעל** — ואנחנו יורשִׁים על יָדוֹ את הכֹּל. **הבַּעל מת רִאשׁוֹן** — ולא יָרַשׁ את אִשְׁתּוֹ. **מֵתָה האשה** — ואנחנו יורשים אותה. **בחֲזָקָתָן** — לְמִי שמוּחְזָק בהם. **„כתוּבָּה״ בחֶזְקַת יורשי הבעל** — התַּשלומים בעד ה„כתוּבָּה״ (ראה משנָה ח) נשאָרים אצל יורשי הבַּעַל, שהם אינם משַׁלמים לאשה, עד שתָּבִיא ראָיָה. **הנכנָסים והיוצאים עִמָּהּ** — כשֶׁהיא עוֹבֶרֶת מרשות אביהָ לרשות בעלה, היא מבִיאָה אותם לרשותו, וכַאֲשֶׁר היא יוצאת מֵרשות בעלָה, במותו או בגָרשו אותה, היא לוקַחַת אותם עמה **בחֶזְקַת יורשי האב** — הנכָסים האֵלה, הנקרָאִים „נכסי מְלוֹג״ הם תמיד נמצָאִים ברשותָהּ,

ועתה

יוֹרְשֵׁי הָאָב. י נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִמּוֹ – אֵלּוּ וָאֵלּוּ מוֹדִים, שֶׁיַּחֲלוֹקוּ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: מוֹדֶה אֲנִי בָזֶה, שֶׁהַנְּכָסִים בַּחֲזָקָתָן. אָמַר לוֹ בֶּן עַזַּאי: עַל הַחֲלוּקִין אָנוּ מִצְטַעֲרִין, אֶלָּא שֶׁבָּאתָ לְחַלֵּק עָלֵינוּ אֶת הַשָּׁוִין!

פרק י גֵּט פָּשׁוּט עֵדָיו מִתּוֹכוֹ. וּמְקוּשָּׁר עֵדָיו מֵאֲחוֹרָיו.

משנה ברורה

ועתה כשנפל סִכְסוּךְ הם בחֶזְקַת יורשי האָב, משפַּחַת אָבִיהָ, יוֹרְשֶׁיהָ.

י) עליו ועל אִמּוֹ – יורשי הבן אומרים: האֵם מֵתָה בראשונה ויָרַשׁ אותה הבן ואחר כן מת, ואָנו יורשים אותו, ויורשי האֵם, למשל, אֲחֶיהָ, אומרים: הבֵּן מת ראשון ולא יָרַשׁ את אִמּוֹ, ואנחנו נִירַשׁ אותָהּ. אֵלּוּ וָאֵלּוּ – בית שַׁמַּאי ובית הִלֵּל. מוֹדים – אומרים. שֶׁיַּחֲלוֹקוּ – לפי שהנכָסים הם בחֶזְקַת היורשים האֵלה והָאֵלֶּה; אבל בנָפל הבית עליו ועל אביו, יש מצד אחד יורשים ומִצד שני לא יורשים, כי אם תּוֹבְעִים אחרים: כתובַּת אשה ובַעַל חוֹב, ובנפל הבית עליו ועל אשתו יש נכָסים העומדים ברשות הבעל ויש העוֹמדים ברשות האשה. מוֹדֶה אני בזה – אני אומר. שהנכָסים בחזקָתָן – בְּחֶזְקַת יורשי האם, שבִיָדָם נמצאים הנכָסים. על הַחֲלוּקִין – על הדבָרים שבית שַׁמַּאי ובית הִלֵּל חולקִים בהם, האחד אינו אומר כדברי השני. לַחֲלוֹק את הַשָּׁוִין – אתה חָפֵץ לעשות מַחלוֹקֶת, רִיב בין בית שַׁמַּאי והִלֵּל, אף בִּמָקוֹם שהם אינם חֲלוּקִים ושָׁוִים שניהם בדֵעָה אחת, שניהם אומרים: „יַחֲלוֹקוּ".

פרק י א) גֵּט – כל מִין שטָר קָרוּא „גֵּט". עֵדָיו מִתּוֹכוֹ – העֵדים המְעִידִים חוֹתְמִים בתוֹךְ השטָר מִבִּפְנִים. מקוּשָּׁר עֵדָיו מאחוֹרָיו – „מקוּשָּׁר" יִקָּרֵא השטָר, אשר הוא כותֵב בוֹ שתים, שלש שורוֹת וכוֹרֵךְ אותן, ועל הכְּרִיכָה מבחוץ חותֵם עֵד אחד אחרי כן הוא כותב עוד שוּרוֹת אחרות, כּוֹרֵךְ אותן וחותם עֵד מבחוץ, וכן הוא עושה עד גְּמַר השטָר, נמצא כי העדים חותְמִים בו מאחוֹרָיו. החכָמִים הִנְהִיגוּ לכתוב למי שֶׁחָפֵץ בזה שטר מקוּשָּׁר שכתִיבָתוֹ תאָרֵךְ הרבה, אוּלַי יִתחָרֵט בו

פָּשׁוּט שֶׁכְּתָבוֹ עֵדָיו מֵאֲחוֹרָיו, וּמְקוּשָּׁר שֶׁכְּתָבוֹ עֵדָיו מִתּוֹכוֹ — שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מְקוּשָּׁר שֶׁכְּתָבוֹ עֵדָיו מִתּוֹכוֹ — כָּשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ פָּשׁוּט. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. **ב** גֵּט פָּשׁוּט עֵדָיו בִּשְׁנַיִם, וּמְקוּשָּׁר בִּשְׁלֹשָׁה. פָּשׁוּט שֶׁכָּתוּב בּוֹ עֵד אֶחָד, וּמְקוּשָּׁר שֶׁכָּתוּב בּוֹ שְׁנֵי עֵדִים — שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין. כָּתַב בּוֹ „זוּזִין מְאָה, דְּאִינוּן סְלָעִים עֶשְׂרִין" — אֵין לוֹ אֶלָּא עֶשְׂרִין; „זוּזִין מְאָה, דְּאִינוּן תְּלָתִין סְלָעִין" — אֵין לוֹ אֶלָּא מָנֶה;

משנה ברורה

בעל השטָר בעת הכתִיבָה. **פָּשׁוּט** — שטָר פשוט. **פְּסוּלִים** — אינם טובים להשתַּמֵּש בהם, שֶׁהם עֲשׂוּיִים לא כַּדִּין. **שֶׁיָּכֹל לַעֲשׂוֹתוֹ פָשׁוּט** — אם הוא חפץ הוא פותֵחַ את התפִירוֹת והשטָר הוא שטָר פשוט. **הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה** — רואים אנחנו אֵיךְ נוֹהֲגִים במדינה הזאת, אם נוהֲגים לכתוב גם שטָר פשוט, גם שטר מקוּשָּׁר, אז אין רע אם הֶחֱלִיף וחָתַם עֵדֵי מקוּשָּׁר מִבִּפְנִים, שיכֹל לעשׂותו פָּשׁוּט.

ב) **עֵדָיו בִּשְׁנַיִם** — שני עֵדִים צריכים לַחְתּוֹם עליו. **כָּתוּב בּוֹ** — בשטָר הַהַלְוָאָה. **זוּזִין מְאָה** — מאה זוּזִים לָוָה ממנו. **דְּאִינוּן סְלָעִים עֶשְׂרִים** — שֶׁהֵם עשׂרים סלָעים. ובֶאֱמֶת עולים מאה זוּזִים לעשׂרים וחמִשָּׁה סלָעִים, שהסֶלַע = ארבעה זוּזִים, דִּינָרִים. **אֵין לוֹ אֶלָּא עֶשְׂרִים** — מקַבֵּל המַלְוֶה בחובו רק עשׂרים זוּזִים, שֶׁכֵּן כתב בשטָר: מאה זוּזִים פחוּתִים ורָעִים לָוָה ממנו, שעולים רק לעשׂרים סלָעים. **זוּזִין מְאָה דְּאִינוּן תְּלָתִין סְלָעִין** — כתב בסֵפֶר ההַלְוָאָה: „לָוָה ממנו מאה זוזים, שהם שלשים סלעים", שזה הוא יותר מהקִצְבָה. **אֵין לוֹ אֶלָּא מָנֶה** — מקבל המַלְוֶה רק מאה זוזים, שֶׁכֵּן חשב: שלשים סלעים פחוּתִים ורָעִים, שעולים רק למאה

„כֶּסֶף זוּזִין, דְּאִינוּן"... וְנִמְחַק — אֵין פָּחוֹת מִשְּׁתַּיִם; „כֶּסֶף סְלָעִין דְּאִינוּן"... וְנִמְחַק — אֵין פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם; „דַּרְכּוֹנוֹת דְּאִינוּן" וְנִמְחַק — אֵין פָּחוֹת מִשְּׁתַּיִם. כָּתוּב בּוֹ מִלְּמַעְלָה „מָנֶה" וּמִלְּמַטָּה „מָאתַיִם"; מִלְּמַעְלָה „מָאתַיִם" וּמִלְּמַטָּה „מָנֶה" — הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַתַּחְתּוֹן. אִם כֵּן לָמָּה כּוֹתְבִין אֶת הָעֶלְיוֹן? — שֶׁאִם תִּמָּחֵק אוֹת אַחַת מִן הַתַּחְתּוֹן, יִלְמַד מִן הָעֶלְיוֹן. ג כּוֹתְבִין גֵּט לְאִישׁ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ; וְשׁוֹבֵר לְאִשָּׁה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בַּעְלָהּ עִמָּהּ, וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא מַכִּירָן.

משנה ברורה

לְמֵאָה זוּזִים. כסף זוּזִין דאִינון — כָּתוּב בשטָר, אשר לפנינו: „לָוָה ממנו זוזים, שהם"... ונמחַק — אחרי כן, ואין ידוּעַ כַּמָּה היה כתוב שם. אין פָּחוֹת משתַּיִם — אין המַלְוֶה מקבל מן הלֹוֶה פָּחוֹת מִשני זוזים, לפי שכתוב בשטָר לְשׁוֹן רַבִּים, ומִעוּט רַבִּים הם שנַיִם, ואם חָפֵץ המַלְוֶה לקַבל יוֹתֵר, עליו להביא ראָיָה. כסף סלָעין דאִינון — אם כתוב בשטָר: „כסף סלעים שהם..." והשאָר נמחָק. דַּרְכּוֹנוֹת — דִּינָרֵי זהב. מלמַעְלָה — בְּרֵאשִׁית השטָר. מנה — מאה זוז לָוָה ממנו ומלמַטָּה — בסוף השטָר. הולֵךְ אחר התַּחתּוֹן — רואים אנחנו, מה כתוב בסוֹף, ואת זה אנחנו מקַיְּמִים. לָמָּה כותבים? בשטָר שְׁתֵּי פעָמִים את סכום כסף ההלְוָאָה בראשִׁיתוֹ ובסופו? יִלְמַד מן העליון — יִרְאֶה, מה כתוב בְּרֵאשִׁיתוֹ, אבל העִיקָר הוא מה שכתוב בסוֹף.

ג גֵּט — שטר גֵּרוּשֵׁי אשה. שאין אשתו עמו — פה לפנֵינו. ושׁוֹבֵר לאשה — כותבים בבית המשפָּט לָאִשָּׁה על פי בקשתה שׁוֹבֵר, שטַר קַבָּלָה על סכום הכסף, שהאיש נותן לאשה בגָרְשׁוֹ אותה. שֶׁיְּהֵא מַכִּירָן — העדים החוֹתְמִים על הגֵט ועל השׁוֹבֵר ידעו את האיש והאשה האלה.

הבַּעל

וְהַבַּעַל נוֹתֵן שָׂכָר. כּוֹתְבִין שְׁטָר לְלֹוֶה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַלְוֶה עִמּוֹ. וְאֵין כּוֹתְבִין לְמַלְוֶה, עַד שֶׁיְּהֵא לֹוֶה עִמּוֹ, וְהַלֹּוֶה נוֹתֵן שָׂכָר. כּוֹתְבִין שְׁטָר לְמוֹכֵר, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹקֵחַ עִמּוֹ. וְאֵין כּוֹתְבִין לְלוֹקֵחַ, עַד שֶׁיְּהֵא מוֹכֵר עִמּוֹ. וְהַלּוֹקֵחַ נוֹתֵן שָׂכָר. ד אֵין כּוֹתְבִין שִׁטְרֵי אֵירוּסִין וְנִשּׂוּאִין, אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם. וְהֶחָתָן נוֹתֵן שָׂכָר. אֵין כּוֹתְבִין שִׁטְרֵי אֲרִיסוּת וְקַבְּלָנוּת, אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם. וְהַמְקַבֵּל נוֹתֵן שָׂכָר. אֵין כּוֹתְבִין שִׁטְרֵי בֵּירוּרִין וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין, אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם.

משנה ברורה

הַבַּעַל נותן שָׂכָר – הַבַּעַל נותן לסוֹפֵר שכר כתִיבַת הגֵט, בגָרְשׁוֹ את אשתו. כותבין שטָר לֹלוֶה – שטר הלְוָאָה על שמו, שהוא לוֶה מאַחֵר סכּום יָדוּעַ. ואין כותבין למַלוֶה – שטָר שאַחֵר לָוָה ממנו, עד שיהיה אותו האיש לְפָנֵינוּ. הלוֶה נותן שָׂכָר – שְׂכַר כתִיבַת שטַר ההלְוָאָה. לוֹקֵחַ – האיש, הקונה את השדה. נוֹתן שָׂכָר – שְׂכַר כתִיבַת שטַר המכִירָה. ד) שִׁטְרֵי אֵירוּסִין – שטָר שכותבים להאוֹרֵס את האשה, ובו נכתָּב סכּום הנְדוּנְיָא ויתר התְּנָאִים. נִשּׂוּאִין – שטָר, שכתובים בו שמות האיש הנוֹשֵׂא והאשה הנשׂוּאָה, מה מקַבֵּל עליו הבַּעַל ומה יתן לאשתו, בגָרְשׁוֹ אותה או במותו. מדעת שׁנֵיהֶם – דַוְקָא אם באים האיש וגם האשה לפָנֵינוּ אל בית-המִשפָּט, אבל אם בא רק אחד מהם, אין כותבים לו שטָר כָּזֶה. נותן שָׂכָר – שׂכַר הסופר, הכותב את השטָר. שִׁטְרֵי אֲרִיסוּת – שטָר, שכותבים לאָרִים, חוֹכֵר השדה מבעָלָיו, בעת החֲכִירָה. קַבְּלָנוּת – שטָר, שכותבים למי שמקַבֵּל שדה מחֲבֵרוֹ לזרוֹעַ אותה ונותן לו חֵלֶק יָדוּעַ מהתבוּאָה. שִׁטְרֵי בֵּירוּרִין – שטָר, שכותבים בו, את מי בָּחַר לו כל אחד מהנִשְׁפָּטִים להיות שוֹפֵט עומד מצִדּוֹ בעת בֵּירוּר הַדִּין. מַעֲשֵׂה בית דִּין – כל מִינֵי שטָרות, שכותבים אותם לפני השופטים ועל פִּי פקוּדָתָם,

וּשְׁנֵיהֶם נוֹתְנִים שָׂכָר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׁנֵיהֶם כּוֹתְבִין שְׁנַיִם, לָוֶה לְעַצְמוֹ וְלָוֶה לְעַצְמוֹ. ה מִי שֶׁפָּרַע מִקְצַת חוֹבוֹ וְהִשְׁלִישׁ אֶת שְׁטָרוֹ, וְאָמַר לוֹ: „אִם לֹא נָתַתִּי לְךָ מִכָּאן וְעַד יוֹם פְּלוֹנִי, תֵּן לוֹ שְׁטָרוֹ", הִגִּיעַ זְמַן וְלֹא נָתַן, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִתֵּן; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יִתֵּן. ו מִי שֶׁנִּמְחַק שְׁטַר־חוֹבוֹ, מַעֲמִיד עָלָיו עֵדִים וּבָא לִפְנֵי בֵית דִּין וְעוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם: אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי נִמְחַק שְׁטָרוֹ בְּיוֹם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֵדָיו. מִי שֶׁפָּרַע מִקְצַת חוֹבוֹ—רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יַחֲלִיף; רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִכְתּוֹב שׁוֹבֵר. אָמַר

משנה ברורה

שֶׁתּוּכַל לָצֵאת לאחר רעה ממנו. כותבין שְׁנַיִם—כותבים שני שְׁטָרוֹת ונותנים לשני בַּעֲלֵי הַדִּין.

ה) מי שֶׁפָּרַע מִקְצַת חובו—אם הלוֶה שִׁלֵּם למַלוֶה חֵלֶק מן ההַלְוָאָה. והִשְׁלִישׁ את שְׁטָרוֹ—ואת שטר ההלְוָאָה לקחו מִידֵי המַלוֶה, לְמַעַן לא יִתְבַּע עוד הפעם את הכל, וּמְסָרוֹ אותו לידֵי שָׁלִישׁ, איש שְׁלִישִׁי, שאינו לא מַלוֶה ולא לֹוֶה, לפִקָּדוֹן. ואמר לו—הלוֶה לשָׁלִישׁ. אם לא נָתַתִּי לְךָ—את הנשאָר מהחוב. תֵּן לו שְׁטָרוֹ—הָשֵׁב את כל השְּׁטָר למַלוֶה, למען יוכַל לתבוֹעַ ממני את כל כסף ההלְוָאָה. הִגִּיעַ זמן—בא הזמן ההוא, שאמר הלוֶה. לא יִתֵּן—לא יָשִׁיב את כל השטָר למַלוֶה, שלא קָנָה המַלוֶה על פי דבָרים בלבד של הלוֶה.

ו) מַעֲמִיד עליו עֵדִים—מֵבִיא לפני השופטים עֵדִים הזוכרים, כמה היה סכום הכֶּסֶף של ההַלְוָאָה. קִיּוּם—מְקַיְּמִים את דברי העֵדִים וכותבים לו שְׁטָר חָדָשׁ. שֶׁפָּרַע מִקְצַת חובו—שִׁלֵּם חֵלֶק מן החוב. יַחֲלִיף—יִקְרְעוּ את השְׁטָר הַיָּשָׁן וְיַחֲלִיפוּ אותו בשטָר חדש, שכתוב בו סכום החוב הנשאָר

רַבִּי יְהוּדָה: נִמְצָא זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת שׁוֹמֵר שׁוֹבְרוֹ מִן הֶעַכְבָּרִים! אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: כַּךְ יָפֶה לוֹ, וְלֹא יוּרַע כּוֹחוֹ שֶׁל זֶה. ז שְׁנֵי אַחִין, אֶחָד עָנִי וְאֶחָד עָשִׁיר, וְהִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן מֶרְחָץ וּבֵית הַבָּד. עֲשָׂאָן לְשָׂכָר – הַשָּׂכָר לָאֶמְצַע. עֲשָׂאָן לְעַצְמוֹ – הֲרֵי הֶעָשִׁיר אוֹמֵר לֶעָנִי: קַח לְךָ עֲבָדִים וְיִרְחֲצוּ בַּמֶּרְחָץ, קַח לְךָ זֵיתִים וּבֹא וַעֲשֵׂם בְּבֵית הַבָּד. שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ בְעִיר אַחַת, שֵׁם אֶחָד יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן וְשֵׁם אַחֵר יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן – אֵין יְכוֹלִין לְהוֹצִיא שְׁטַר־חוֹב זֶה עַל זֶה וְלֹא אַחֵר

משנה ברורה

הנשאָר. שׁוֹבֵר – קַבָּלָה על סכום הכסף ששֻׁלַּם. זה צָרִיךְ – הלֹוֶה. מן העכבָּרִין – או שֶׁמָּא יֵאָבֵד ויִגבֶּה אז המַלוֶה את כל החוב והלוֶה יַפסִיד. כַּךְ יָפֶה לו – כן טוב לו למַלוֶה, רק זה אנחנו השופטים יכלים לעשות לטובָתו. ולא יוּרַע כּחוֹ של זה – ואין אנחנו יכֹלים לכתוב לו שטָר חָדָשׁ עם סכום כסף יותר קטן, שבאופֶן כזה הוּרַע כּחוֹ של מַלוֶה, וזכותוֹ נִפחְתָה, שאם מָכַר הלוֶה את שָׂדֵהוּ לפני הזמן הכָּתוב בשטָר החָדש, לא יוּכַל המַלוֶה לִגבות מן הקונֶה, כמִשפָּט.

ז) והִנִּיחַ – עָזַב להם ירושָּׁה. בית הבַּד – בית, שעושים בו שֶׁמֶן. עֲשָׂאָן לְשָׂכָר – עשה האב את המֶרחָץ או את בית־הבַּד להַשׂכּיר אותם לאחרים לרחוץ בו או לעשות בו יַיִן ולקַבֵּל שָׂכָר. לאֶמצַע – לשני האחים. עֲשָׂאָן לעַצמו – האב עָשָׂה אותם רק להשתַּמֵּשׁ בו הוא בעַצמו. קַח לךָ – קְנֵה לךָ. וַעֲשֵׂם – עֲשֵׂה, הוֹצֵא מהם שמן, ואין העָני יָכֹל לאֱנוס את העָשיר לַחֲלוק אותם, כי אחרי החֲלוקה יאבדו את עֶרְכָּם. להוֹצִיא שטַר־חוב – לתבוֹעַ כסף אחד מהשֵּׁני על ידי שטָר, שכתוב בו, כי יוֹסֵף בן שמעון לָוָה כסף מיוסֵף בן שמעון, שֶׁאֵין ידוּעַ לנו בבֵרוּר,

יָכוֹל לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן שְׁטַר־חוֹב, נִמְצָא לְאֶחָד בֵּין שְׁטָרוֹתָיו שְׁטָרוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן פָּרוּעַ – שְׁטָרוֹת שְׁנֵיהֶן פְּרוּעִין; כֵּיצַד יַעֲשׂוּ? – יְשַׁלֵּשׁוּ, וְאִם הָיוּ מְשֻׁלָּשִׁים – יִכְתְּבוּ סִימָן, וְאִם הָיוּ מְסֻמָּנִין – יִכְתְּבוּ „כֹּהֵן". הָאוֹמֵר לִבְנוֹ. שְׁטָר בֵּין שְׁטָרוֹתָיו פָּרוּעַ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזֶהוּ – שְׁטָרוֹת כּוּלָּן פְּרוּעִין. נִמְצָא לְאֶחָד שָׁם שְׁנַיִם – הַגָּדוֹל פָּרוּעַ וְהַקָּטָן אֵינוֹ פָּרוּעַ. הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל יְדֵי עָרֵב – לֹא יִפְרַע מִן הֶעָרֵב, וְאִם אָמַר „עַל מְנָת שֶׁאֶפְרַע מִמִּי שֶׁאֶרְצֶה" – יִפְרַע מִן הֶעָרֵב. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם יֵשׁ נְכָסִים לַלֹּוֶה,

---

משנה ברורה

מי משני יוסֵף בן שמעון הוא המַלְוֶה ומי הוא הלֹוֶה. לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן – לתבוֹעַ מאֶחָד מהם, שאוּלַי השֵּׁני לָוָה ולא הוא. נִמְצָא לאחד – הלֹוֶה מָצָא בין שטָרוֹתָיו שוֹבֵר, שטַר קַבָּלָה, וכתוב בו, כי הוא שִׁלֵּם למַלְוֶה שֶׁשּׁמוֹ יוסף בן שמעון, והוא לָוָה משני אֲנָשִׁים ששמוֹתֵיהֶם הם כן. כֵּיצַד יעשׂוּ? מה יַעשׂו, אם יש בעיר שני אנשים, שֶׁשּׁמוֹתֵיהֶם ושמות אֲבוֹתֵיהם שָׁוים? יְשַׁלֵּשׁוּ – יכתבו בשטָר גם את שמות אֲבוֹת אֲבוֹתיהם. מְשׁוּלָּשִׁים – גם אֲבוֹת־אֲבוֹתיהם נִקְרְאוּ בשמות שָׁוִים. מסֻמָּנִים – סִימָנָם שָׁוֶה. יכתבו כֹּהֵן – אם האחד כֹּהֵן או לֵוִי, יכתבו את זה בשטָר לסִימָן. האומר לבנו – לפני מותו. שטָר בין שטָרוֹתַי – שטָר אחד מהנמצָאִים אצלי. פָּרוּעַ – שִׁלְּמוּ לי כְּבָר את החוֹב, הכתוב בו. נמצָא לאחד – נמצָא בין השטָרוֹת, שעָזַב האיש, ללֹוֶה אחד שני שטָרוֹת, האחד בוַדַּאי לא פָּרוּעַ הוא. על ידי עָרֵב – איש אחד עָרַב לו, כי אם הלֹוֶה לא ישלם לו, ישַׁלם הוא במקומו. לא יִפְרַע מן הֶעָרֵב – לא יִגְבֶּה ממנו, אלָּא אם תָּבַע מן הלֹוֶה והוא אינו נותן לו. ואם אמר – המַלְוֶה בעת ההַלְוָאָה. על מְנָת – בתְּנָאי כזה אני מַלְוֶה את הכסף. יֵשׁ נְכָסִים ללֹוֶה – יש ממה לגבות את החוב

על

בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא יִפָּרַע מִן הֶעָרֵב. וְכֵן הָיָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הֶעָרֵב לְאִשָּׁה בִּכְתוּבָּתָהּ וְהָיָה בַעְלָהּ מְגָרְשָׁהּ – יַדִּירֶנָּה הֲנָאָה, שֶׁמָּא יַעֲשׂוּ קְנוּנְיָא עַל נְכָסִים שֶׁל זֶה וְיַחֲזִיר אֶת אִשְׁתּוֹ. ח הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בִּשְׁטָר – גּוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִים, עַל יְדֵי עֵדִים – גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. הוֹצִיא עָלָיו כְּתַב־יָדוֹ שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ – גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. עָרֵב הַיּוֹצֵא לְאַחַר חִיתּוּם שְׁטָרוֹת – גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. מַעֲשֶׂה בָא לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְאָמַר: גּוֹבֶה מִנְּכָסִים

משנה ברורה.

על ידי השופטים. בין כך ובין כך – אם אמר או לא אמר. הערב לאשה בכתובתה – היה ערב, כי אם האיש לא יְשַׁלֵּם לאשתו, בגרשו אותה, את הסכום הכתוב ב„כתובה", בשטר שכותבים בעת הנשואים, ישלם הוא לה. ידירנה הנאה – צריך הבעל, בגרשו אותה. לידור נדר כי לעולם לא יתן לאשה, שהוא מגרש עתה, ליהנות ממנו, שבאופן כזה אסור לו לשאת אותה עוד הפעם לאשה. שמא – פן. יעשה קנוניא – האיש והאשה יתחברו ביניהם, כי הוא יגרש אותה והיא תגבה את כתובתה מן הערב ואחרי כן ישא אותה עוד הפעם.

ח) מנכסים משועבדים – שדות, שמכר אותם לאיש אחר שלוה, לפי שכל שדותיו כפופין להמלוה לגבות מהם. על ידי עדים – בלי שטר. בני חורין – חפשים, המצויים אצלו ולא נמכרו לאחר. הוציא עליו – המלוה על הלוה. כתב ידו – שטר, שכתב אותו הלוה בכתב־ידו ואין עליו עדים. היוצא לאחר חיתום שטרות – אם הערב כתב, כי הוא ערב בעד הכסף, אחרי אשר חתמו העדים בשטר, נמצא, כי העדים לא העידו על זה. מעשה בא – מקרה כזה בא. גובה – מן הערב

בְּנֵי חוֹרִין. אָמַר לוֹ בֶּן נַנָּס: אֵינוֹ גוֹבֶה לֹא מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים וְלֹא מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. אָמַר לוֹ: לָמָּה? אָמַר לוֹ: הֲרֵי הַחוֹנֵק אֶת אֶחָד בַּשּׁוּק וּמְצָאוֹ חֲבֵרוֹ וְאָמַר לוֹ: „הַנַּח לוֹ וַאֲנִי נוֹתֵן לְךָ" — פָּטוּר, שֶׁלֹּא עַל אֱמוּנָתוֹ הִלְוָהוּ, אֶלָּא אֵיזֶהוּ עָרֵב שֶׁהוּא חַיָּב? — „הַלְוֵהוּ, וַאֲנִי נוֹתֵן לְךָ!" חַיָּב, שֶׁכֵּן עַל אֱמוּנָתוֹ הִלְוָהוּ. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: הָרוֹצֶה שֶׁיַּחְכִּים, יַעֲסוֹק בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת, שֶׁאֵין לְךָ מִקְצוֹעַ בַּתּוֹרָה גָּדוֹל מֵהֶן, שֶׁהֵן כְּמַעְיָן הַנּוֹבֵעַ; וְהָרוֹצֶה שֶׁיַּעֲסוֹק בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת — יְשַׁמֵּשׁ אֶת שִׁמְעוֹן בֶּן נַנָּס.

סליק מסכת בבא בתרא

משנה ברורה

הֶעָרֵב, אם הלוֶה אינו משלם. הַנַּח לוֹ — עֲזוֹב אותו. ואני נותן לך — סכום כסף ידוע. פָּטוּר — אין צָרִיךְ לָתֵת לו לחוֹנֵק. שלא על אֱמוּנָתוֹ הִלְוָהוּ — האיש חָפֵץ רק לְהַצִּיל את הֶחָנוּק, וכֵן הוא גם פה, אם הֶעָרֵב כתב אחר חתימַת העדים, אין לְעַרְבוּתוֹ שום כֹּחַ. כי הוא חָפֵץ רק, שהמַלְוֶה לא יִתְחָרֵט על ההַלְוָאָה. הַלְוֵהוּ ואני נותן לך — אמר הֶעָרֵב בפֵרוּש לַמַּלְוֶה: הַלְוֵה לו, ואני אָשִׁיב לךָ. הרוֹצֶה שֶׁיַּחְכִּים — החפץ לחַדֵּד את שִׂכְלוֹ למען יהיה חָכָם. דִּינֵי מָמוֹנוֹת — בְּמִשְׁפָּטִים של תביעת כסף מאיש לְרֵעֵהוּ. מִקְצוֹעַ — פִּנָּה, חֵלֶק. מַעְיָן הנּוֹבֵעַ — מעין, המוציא מַיִם, בדִינֵי מָמוֹנוֹת הכל תָּלוּי בְּשֵׂכֶל השופט ובשִׁקּוּל דעתו. הרוֹצֶה שֶׁיַּעֲסוֹק — החָפֵץ לדעת אותם הֵיטֵב. יְשַׁמֵּשׁ — יִתְלַמֵּד, ויֵשֵׁב תמיד.